

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัด
การเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีสื่ออย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

ปริญญาานิพนธ์
ของ
กรรยา พรรณา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา

ตุลาคม 2553

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัด
การเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

ปริญญาพันธ์
ของ
กรรยา พรรณา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา

ตุลาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัด
การเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาคณิศ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

บทคัดย่อ
ของ
กรรยา พรรณา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา

ตุลาคม 2553

กรรยา พรรณา. (2553). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา วัฒนาศรี, อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 80 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) ห้องเรียนละ 40 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง โดยวิธีการจับฉลากเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และกลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 40 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม แผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ แบบแผนการทดลองแบบ Randomized control Group Pretest – Posttest Design การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีทางสถิติ t-test แบบ Independent group ในรูป Difference Score

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีจิตสาธารณะแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

A STUDY ON MATHAYOMSUKSA III STUDENTS ACHIEVEMENT IN LEARNING
AND PUBLIC MIND THE INSTRUCTIONAL METHODS BASED ON SERVICE
LEARNING AND THE CASE STUDY TECHNIQUES THE HIGHLIGHT OF
SYMBOLIC MODEL PRESENTATION

AN ABSTRACT
BY
KANYA PANNA

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University

October 2010

Kanya Panna. (2010). *A Study on Mathayomsuksa III Students Achievement in Learning and Public Mind the Instructional Methods Based on Service Learning and the Case Study Techniques the Highlight of Symbolic Model Presentation*. Master thesis, M.Ed. (Secondary School). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Adviser Committee: Assoc.Prof. Dr.Chutima Vatanakhiri, Dr.Rachun Boontima.

The purpose of research was to compare on achievement in learning and Public mind the instructional methods based on service learning and the case study techniques the highlight of symbolic model presentation.

The sample use in this research were 80 Mathayomsuksa 3 students at Mathayom Banbangkhapi , in the first semester of the 2010 academic year. The were divided into 2 group; the experimental group 1 and experimental group 2 with 40 students each. The experimental group 1 was taught through service learning ; whereas the experimental group 2 was taught the case study techniques the highlight of symbolic model presentation. The instruments used in this study were achievement test and the public mind test. The Randomized Control Group Pretest – posttest Design was used in this research. The data were analyzed by t – test for independent Difference Score

The results of this study indicated that :

1. The achievement in learning between the student taught through service learning and case study techniques the highlight of symbolic model presentation was no significant differences.
2. The public mind between the student taught through service learning and case study techniques the highlight of symbolic model presentation was no significant differences.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัด
การเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

ของ

กรรยา พรรณา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2553

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนาศรี)

(อาจารย์ ดร.สนอง ทองปาน)

..... กรรมการ

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนาศรี)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ตรูเนตร อั้งชสวัสดิ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและการให้คำปรึกษาแนะแนวทางในการทำการวิจัยจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ชุตินา วัฒนาศิริ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ ดร. ราชนันท์ บุญธิมา กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาในการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อย่างดียิ่ง และขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สนอง ทองปาน และรองศาสตราจารย์ ดร.เนตร อัสชสวัสดิ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์ต่อการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์นที ศิริมัย อาจารย์นภดล ทิพพะพาทย์ อาจารย์จันทร์แจ่ม สุดสวัสดิ์ อาจารย์ชนิทร หมอแก้ว และอาจารย์จิรพันธ์ จันจันะ ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยจนสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้ตามเวลาที่กำหนด

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติคุณ รุ่งเรือง ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดใจ พงศ์กล้า อาจารย์ ดร. พิศมัย รัตนโรจน์สกุล และอาจารย์ประจำสาขาวิชาการมัธยมศึกษาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ที่มีคุณค่ายิ่งให้กับผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์เบญจวรรณ หาญอุณหานนท์ และอาจารย์พรพรรณ อินทร์ไทยวงศ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและแนะนำอย่างดียิ่งเกี่ยวกับสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล จนทำให้การศึกษาค้นคว้าประสบความสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครูอาจารย์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ ทุกท่าน ที่คอยอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ และสนับสนุนให้ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าจนประสบความสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสีมา พรรณา คุณแม่เย็น พรรณา พี่สาว น้องชายและสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยอย่างยิ่งเสมอมา และขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ ที่พึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ บิดา มารดา ครู – อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

กรรยา พรรณา

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
	สมมติฐานในการวิจัย	11
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม (Service Learning)	13
	ความหมายและคำนิยามของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	13
	หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	17
	แนวคิดพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	19
	รูปแบบการเรียนการสอนที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	22
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	33
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง	40
	ประวัติความเป็นมา	40
	ความหมายของกรณีตัวอย่าง	40
	วัตถุประสงค์ในการศึกษากรณีตัวอย่าง	42
	ประเภทของกรณีตัวอย่าง	42
	องค์ประกอบของการศึกษากรณีตัวอย่าง	43
	การสร้างกรณีตัวอย่าง	44
	การนำกรณีตัวอย่างไปใช้	44
	ขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง	45
	ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษากรณีตัวอย่าง	46
	ข้อจำกัดจากการศึกษากรณีตัวอย่าง	47
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง	48

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2(ต่อ)	
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบสัญลักษณ์	50
หลักการเสนอตัวแบบ	50
ประเภทของตัวแบบ	51
หลักในการดำเนินการให้ตัวแบบ	52
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ	54
ความหมายของจิตสาธารณะ	54
รูปแบบของจิตสาธารณะ	59
การก่อรูปของจิตสำนึก	60
การสร้างเสริมจิตสำนึกต่อส่วนรวม	64
องค์ประกอบของจิตสาธารณะ	65
คุณลักษณะทั่วไปของบุคคลที่มีจิตสาธารณะ	70
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตสาธารณะ	70
ความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ	71
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ	73
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	78
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551)	78
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	88
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	88
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	88
การเก็บรวบรวมข้อมูล	96
การดำเนินการทดลอง	97
การวิเคราะห์ข้อมูล	98
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	103
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	103
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	103

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	107
ความมุ่งหมายของการวิจัย	107
สมมติฐานในการวิจัย	107
วิธีดำเนินการวิจัย	107
การวิเคราะห์ข้อมูล	109
สรุปผล	109
อภิปรายผล	109
ข้อเสนอแนะ	115
บรรณานุกรม	117
ภาคผนวก	128
ภาคผนวก ก	129
ภาคผนวก ข	134
ภาคผนวก ค	157
ภาคผนวก ง	167
ประวัติย่อผู้วิจัย	121

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบของจิตสาธารณะ	58
2 แบบแผนการวิจัย	97
3 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์	104
4 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม กับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์	104
5 แสดงการเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม กับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์	105
6 แสดงค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	135
7 แสดงค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์	137
8 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยผู้เชี่ยวชาญ	139
9 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ	140
10 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ด้านความชัดเจนของข้อความ โดยผู้เชี่ยวชาญ	141
11 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ด้านความเหมาะสมของตัวเลือก โดยผู้เชี่ยวชาญ	143
12 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ด้านความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ	145

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
13 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยด้านความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด โดยผู้เชี่ยวชาญ	147
14 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะด้านความ ชัดเจนของข้อคำถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ	149
15 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะด้านความ เหมาะสมของตัวเลือก โดยผู้เชี่ยวชาญ	151
16 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะด้านความ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ	153
17 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะด้านความ สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด โดยผู้เชี่ยวชาญ	155
18 แสดงค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย	158
19 แสดงค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ	159
20 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 .	161
21 แสดงคะแนนจิตสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2	163

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	11
2 วงจรการเรียนรู้อาศัยประสบการณ์ของ เดวิด คอล์บ	22
3 แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีสัตว์อย่างที่เน้นการเสนอตัว แบบสัญลักษณ์	50
4 แสดงถึงลักษณะของกระบวนการเสนอตัวแบบ	51
5 กระบวนการเรียนรู้ของบุคคล	61
6 กระบวนการกลุ่มเกลาทางสังคมเพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้ของบุคคล	62
7 การกลุ่มเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมให้แก่สมาชิกสังคม .	63
8 แสดงสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	82
9 แสดงความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	83
10 ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ	94

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพการณ์ปัจจุบันเป็นยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองต้องเร่งพัฒนาให้ทันกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง กระแสการเร่งพัฒนาด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยอย่างใหญ่หลวง ทำให้คนไทยส่วนใหญ่หันไปสนใจเรื่องของปากท้องของตนเองมากยิ่งขึ้น ความคิดที่เกี่ยวข้องกับสังคมส่วนรวมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ลดน้อยลง (บุญสม หรรษาศิริพจน์. 2542: 71 – 73) วิกฤติการขาดจิตสำนึกสาธารณะของคนในชาติ เกิดจากความยากจนและด้อยการศึกษา บุคคลแกนนำในสังคมถูกรอบงำทางความคิด การดำเนินนโยบายเสรีตะวันตกอย่างไร้ขอบเขต สร้างให้เกิดความเห็นแก่ตัวของแต่ละคน เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา การย่อหย่อนในศีลธรรม การขาดระเบียบวินัย มีการทำลายสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสาธารณะสมบัติของส่วนรวมต่างๆ เพิ่มมากขึ้น (สมาคมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) เพื่อสังคม. 2546: 18 – 20)

การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในบริบททางเศรษฐกิจและสังคมไทยที่เกิดขึ้น โดยต่อเนื่องในปัจจุบันได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สังคมไทยได้รับผลกระทบทั้งต่อปัจเจกบุคคล ชุมชน และท้องถิ่นของประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือการมีวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยม และการให้ความสำคัญกับวัตถุมากขึ้น จนก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมไทย อาทิเช่น การย่อหย่อนในศีลธรรมและจริยธรรม การขาดระเบียบวินัย การเอาใจเอาเปรียบและเบียดเบียนซึ่งกันและกัน รวมทั้งการเบียดเบียนและทำลายสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสาธารณะสมบัติของส่วนรวมเพิ่มมากขึ้น การไม่ช่วยกันรักษาสมบัติ สิ่งของ สถานที่ที่เป็นทรัพย์สินสาธารณะหรือแม่กระทั่งการไม่สนใจรวมกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาส่วนรวม และเฉยชากับเหตุการณ์ที่ไม่กระทบถึงตน พฤติกรรมดังกล่าว แสดงถึงการขาดจิตสาธารณะ (สื่อพลัง. 2542: 3 – 4) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536: 44 – 47) ที่กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ดำเนินการมาโดยต่อเนื่อง ได้กล่อมเกล้าให้คนส่วนใหญ่มีความเป็นปัจเจกชนสูง ไม่ใส่ใจกับเรื่องของส่วนรวมมากเหมือนคนไทยสมัยก่อน ดึงให้เห็นพฤติกรรมที่สื่อถึงการยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะมนุษยนิยมโดยมองข้ามความสัมพันธ์และความเกี่ยวโยงถึงกันของธรรมชาติและสรรพสิ่งรอบตัว ทำให้เกิดการรับรู้และมีความคิดว่า สิ่งที่เป็นของสาธารณะนั้น เป็นทรัพย์สินของภาครัฐหรือของราชการที่คนทั่วไป สามารถใช้ประโยชน์ได้ เป็นสิ่งที่ตนเองสามารถจะนำมาใช้ประโยชน์หรือร่วมใช้ประโยชน์ โดยไม่ต้องมีความรับผิดชอบดูแล หากแต่เป็นเจ้าของหน้าที่ของภาครัฐและข้าราชการพึงจักต้องดูแลรักษาให้คงสภาพอยู่ จึงพากันละเลยหรือไม่สนใจที่จะดูแลรักษาช่วยกันจัดการเพื่อทำให้ทรัพย์สินส่วนกลาง คงสภาพอยู่ได้นานมากกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในช่วงปัจจุบัน

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2544: 22 – 23) กล่าวว่า การขาดจิตสาธารณะของคนไทยส่วนหนึ่ง เพราะคนไทยยังคงฝังแน่นอยู่กับแนวคิด คนเป็นของรัฐ รัฐต่างหากที่เป็นเจ้าของประเทศเป็นเจ้าของ สถานที่ราชการ เป็นเจ้าของสมบัติสาธารณะ ประชาชนเป็นผู้พึ่งพา หรือกล่าวได้ว่า คนไทยไม่มีจิตสำนึกสาธารณะ ดังนั้นสมบัติสาธารณะเกือบทุกอย่าง รวมถึงธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า ที่เป็นสาธารณะทั้งหลาย จึงมักเสียหาย ไม่มีใครรู้สึกเป็นเจ้าของที่จะดูแลรักษา เราจึงพบสมบัติที่เป็นสาธารณะต่างๆ อยู่ในสภาพที่ชำรุดเสียหาย ปัญหาสิ่งสาธารณะสมบัติถูกทำลายกันมากขึ้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความเคยชินในการใช้ทรัพยากรในอดีตของคนไทยที่มีทรัพยากรมาก ทำให้คนไทยประมาทใช้ของฟุ่มเฟือย เมื่อทรัพยากรเปลี่ยนไปแต่นิสัยเดิมยังคงอยู่ จึงเกิดการแก่งแย่งทรัพยากรทำให้คนเห็นแก่ตัว เห็นแก่พรรคเห็นแก่พวก มีการหลบหลีกการเอาตัวรอดของแต่ละคนขาดจิตสาธารณะ (Public Mind) ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม (นายแพทย์ประเวศ วะสี. 2541: 21 – 25)

ปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า คนไทยส่วนใหญ่ยังขาดจิตสาธารณะอยู่มาก ดังนั้นควรปลูกฝังส่งเสริมและพัฒนาจิตสาธารณะให้มากขึ้นในสังคมไทย เพราะจิตสาธารณะเป็นเรื่องของจิตใจ เป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่เกิดขึ้นโดยการเรียนรู้ จิตสำนึกที่เกิดขึ้นแล้วยากที่จะหยุดหรือหมดหายไป คนที่มีจิตสำนึกที่ดีด้านใด จะประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับจิตสำนึกของตน และใช้จิตสำนึกด้านนั้นๆ ของตนเพื่อประโยชน์ต่อสิ่งต่างๆ ตามมา (สมพงษ์ สิงหะพล. 2542: 15 – 16) ลักษณะของบุคคลที่มีจิตสาธารณะจะรู้จักการเอาใจใส่เป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม จะคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม มีการใช้ของส่วนรวมอย่างรับผิดชอบ มีการดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวม ในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ และมีการเคารพสิทธิในการใช้สาธารณะสมบัติของผู้อื่น (ชาย โปธิสิทา. 2540: 14 – 15)

จิตสาธารณะเป็นลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองดีของประเทศเพราะบุคคลที่มีจิตสาธารณะจะเป็นผู้ที่ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อจะต้องดูแลรักษาสมบัติส่วนรวมของสังคมและตระหนักในสิทธิของตน ไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ในภาวะวิกฤติสังคมไทยในปัจจุบันที่คนส่วนใหญ่มักดิ้นรนต่อสู้เพื่อตนเอง ไม่สนใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับส่วนรวม สิ่งที่เป็นของส่วนรวม เช่น สวนสาธารณะ ตู้โทรศัพท์ น้ำประปาสาธารณะ ไฟถนน ฯลฯ จะหาผู้ดูแลรักษาได้ยาก ทุกคนรู้จักแต่จะใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองเท่านั้น ถ้าทุกคนยังนิ่งเฉยปล่อยให้คนในชาติขาดจิตสาธารณะไปเรื่อยๆ เช่นนี้ วันหนึ่ง ประเทศชาติคงไม่เหลืออะไร ดังนั้นจึงถึงเวลาแล้วที่ทุกคนจะต้องร่วมมือกันในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับบุคคลในชาติ โดยเฉพาะในเด็ก เพราะเด็กเป็นวัยที่ผู้ใหญ่สามารถปลูกฝังลักษณะอันดีงามให้เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าทำในวัยผู้ใหญ่ ดังคำพังเพยที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก” (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. 2547: 1)

การปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ควรได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งผู้ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็กก็คือ บิดา มารดา ครูและเพื่อนร่วมวัย รวมทั้งสื่อมวลชนด้วย หากบุคคลเหล่านี้ ได้ถ่ายทอดความมีจิตสำนึกที่ดี มีจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติส่วนรวมให้แก่เด็กอย่างสม่ำเสมอเด็กก็จะซึมซับเอาคุณลักษณะที่ดีนี้ติดตัวไป

โรงเรียนในฐานะสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้การศึกษา การอบรมเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดี เพื่อเป็นกำลังของสังคม นอกจากจะให้ความรู้ทางวิชาการ และฝึกทักษะความสามารถในด้านต่างๆ แล้ว โรงเรียนยังมีหน้าที่พัฒนาค่านิยมที่ดีงามให้แก่เด็กและเยาวชน ช่วยปรับพฤติกรรม พัฒนาให้มีพฤติกรรมที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตรา 6 และมาตรา 7 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน ตามมาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตรา 7 “กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545ก: 5)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้ความสำคัญกับ “จิตสาธารณะ” โดยกำหนดให้จิตสาธารณะเป็นหนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยที่สถานศึกษาจะต้องมีชั่วโมงให้เด็กทำกิจกรรมสาธารณะ รวม 165 ชั่วโมง โดยใน ป.1 – 6 นั้น จะต้องทำกิจกรรม 60 ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 45 ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 60 ชั่วโมง นับว่า เป็นสิ่งที่ดียิ่ง เพราะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์มากขึ้น ซึ่งจิตสาธารณะนี้จะติดตัวเขาไปจนเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคมและร่วมสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2552)

การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการใช้สังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการ หรือสมมติฐานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง จึงทำให้มีความหมายต่อตนเอง และต้องการที่จะนำไปใช้ ประสบการณ์ในด้านการรับใช้สังคม นับเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าสูงต่อการเรียนรู้ การรับใช้สังคมตามความต้องการของชุมชนและสังคม นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือสังคมโดยตรงแล้ว ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม และสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนได้อย่างดี การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เป็นการเรียนรู้จากความเป็นจริงตามสภาพที่แท้จริง จึงเป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและสังคมได้จริง (ทศนา เขมมณี. 2551: 132 – 133)

วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณคดีตัวอย่าง กรณีตัวอย่างเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติจากความเป็นจริง แล้วตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาตอบคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ (ฤทัยวรรณ คงชาติ. 2544: 37) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณคดีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ ที่นำเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานการทำความดีของบุคคลในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง ในสังคครอบตัวนักเรียน มาเสนอเป็นกรณีตัวอย่างหลากหลายรูปแบบ โดยอาจดัดแปลง เพิ่มเติม หรือเรื่องราวที่สมมติขึ้น เพื่อเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ วิচারณ์ แสดงความคิดเห็น ประเมินคุณค่า อภิปราย และนำไปสู่การตัดสินใจหาข้อสรุปของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานอย่างมีเหตุผล เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม รู้จักเสียสละความสุขส่วนตน คิดถึงผู้อื่นและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสาธารณะได้อีกแนวทางหนึ่ง โดยให้นักเรียนคิด สังเกตและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณคดีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณคดีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

2. เพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณคดีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนที่จะใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะ รวมถึงเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีค่านิยมที่ดีงาม มุ่งพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและคุณภาพในสังคม และยังเป็นประโยชน์ต่อนักการศึกษา นักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษาที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุง ส่งเสริมและพัฒนาบริหารการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 6 ห้องเรียน จำนวน 260 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน รวม 80 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) นำกลุ่มที่ได้มาจับฉลากอีกครั้งเพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 คือ

1. กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 40 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
2. กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 40 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาค้นคว้าตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ 2 แบบ คือ
  - 1.1 การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
  - 1.2 การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาค้นคว้าตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
  - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 2.2 จิตสาธารณะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชน (โรงเรียน) ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคม (โรงเรียน) ตามแผนและนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการหรือสมมติฐานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ โดยมีเทคนิคและวิธีการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 1.1 การเรียนวิชาการ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การศึกษาชุมชน การกำหนดปัญหา การแบ่งกลุ่มเพื่อศึกษาปัญหาที่สนใจ การเขียนโครงการการรับใช้สังคม (โรงเรียน) การวางแผนการปฏิบัติการ การพัฒนาความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้อง การเรียนเนื้อหาในรายวิชา โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาการ ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1.1.1 **ขั้นตั้งเข็มทิศ** หมายถึง ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันพิจารณากำหนดจุดประสงค์ การเรียนรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหาและคัดเลือกเรื่องต่างๆ ที่จะศึกษาในรายวิชา โดยสอดคล้องกับจุดประสงค์ ของแนวคิดการรับใช้สังคม รวมถึงการระบุมุมมองของผู้เรียน การเลือกปัญหาที่มีความสนใจและเกี่ยวข้องกับ จุดประสงค์ของรายวิชา

1.1.2 **ขั้นคิดรอบคอบ** ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ข้อ คือ

1.1.2.1 **การทบทวนความรู้** คือ การที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทบทวนความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ด้วยการอภิปรายซักถามถึงประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจ หรือใช้กิจกรรมต่างๆ ในการทบทวนความรู้เดิม เป็นต้น

1.1.2.2 **การนำเสนอความรู้ใหม่ และวิธีการเรียนรู้** หมายถึง การที่ผู้สอน ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ อาศัยการใช้วิธีการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผนและเรียนรู้ อย่างเป็นขั้นตอนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยที่ผู้สอนช่วยเหลือในการแสวงหาความรู้ในรายวิชา และ วิธีการเรียนรู้ด้วยโครงการ

1.1.3 **ขั้นประกอบกิจ** หมายถึง การที่ผู้เรียนแบ่งกลุ่มปฏิบัติการตามความสนใจ ทำการศึกษาปัญหา สามารถเขียนโครงการ วางแผนปฏิบัติการและปฏิบัติการ โดยการแบ่งงานกันทำ ในกลุ่ม ตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ โดยที่ร่วมกันทำอย่างใกล้ชิด หรือต่างคนต่างทำ แล้วนำผลมารวมกัน หรือการทำงานส่วนบุคคลแต่ปรึกษาหารือกันได้ โดยที่ผู้สอนให้คำแนะนำช่วยเหลือ และเป็นที่ปรึกษาโครงการต่างๆ

1.1.4 **ขั้นพินิจไตร่ตรอง** หมายถึง การที่ผู้สอนให้เวลาผู้เรียนในการไตร่ตรอง ผลจากการปฏิบัติ ทั้งส่วนตัวและร่วมกัน ทั้งจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และจากประสบการณ์ที่ได้รับ จากการไปปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม (โรงเรียน) โดยการพูด การเขียน การรายงาน เป็นต้น ซึ่ง เป็นการสะท้อนความรู้สึกจากการเรียนรู้และงานที่นำไป โดยผู้สอนนำเสนอและตกลงวิธีการไตร่ตรอง และกำหนดเวลาในการไตร่ตรอง รวมถึงการให้คำแนะนำ การตรวจสอบการไตร่ตรองที่กำหนด ตาม ระยะเวลาและวิธีการ

1.1.5 **ขั้นตอบสนองและประเมิน** ด้วยการทำข้อสรุป แนวทางการปฏิบัติต่อไป และการประเมินกระบวนการและผลลัพธ์

1.2 **การทำกิจกรรมรับใช้สังคม** โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และปฏิบัติตาม แผนงานที่วางไว้ โดย

1.2.1 **การระบุมุมมอง**

1.2.2 **การสำรวจความต้องการและปัญหาของชุมชน**

1.2.3 **การเลือกประเด็นปัญหาและการเขียนโครงการเพื่อทำกิจกรรมรับใช้สังคม**

1.2.4 **การปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคม (โรงเรียน)**

1.2.5 **การประเมินเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน**

1.3 **การไตร่ตรอง** ด้วยการ 1) บันทึก 2) อภิปราย 3) เขียนรายงานส่วนบุคคล/ กลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดในการทำกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ตั้งแต่ กิจกรรมแรกในชั้นเรียน ระหว่าง

การทำกิจกรรมการรับใช้สังคม และความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ในโครงการ โดยสอดแทรกในทุกคาบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.4 การประเมินผลและแสดงผลงาน โดยการที่ผู้เรียนสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และการนำผลงานออกแสดง รวมถึงการประเมินตนเอง และนำผลจากการไตร่ตรอง มาเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป โดยที่ผู้สอนช่วยเหลือ ติดตามผล โดยการเข้าร่วมกิจกรรม/การสังเกตพฤติกรรม รวมถึง การประเมินกิจกรรมการรับใช้สังคม การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ โครงการและการเรียนรู้ และผลงาน

2. การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์
หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่นำเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานการทำความดีของบุคคลในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมรอบตัวผู้เรียน มานำเสนอเป็นกรณีตัวอย่างหลากหลายรูปแบบ โดยอาจดัดแปลงเพิ่มเติม หรือเรื่องราวที่สมมติขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ วิจัย แสดงความคิดเห็น ประเมินคุณค่า อภิปรายและนำไปสู่การตัดสินใจหาข้อสรุปของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานอย่างมีเหตุผล เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม รู้จักเสียสละความสุขส่วนตน คิดถึงผู้อื่น และผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยให้ผู้เรียนคิด สังเกตและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยๆ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 ชั้นเตรียม

2.1.1 เร้าความสนใจนำเข้าสูบทเรียน ผู้สอนนำสื่อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา โดยเสนอภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนต่างๆ โดยใช้สื่อวีดิโอ ซีดี และเพาเวอร์พอยท์ (I C T) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนองต่อการเรียนรู้ ดังนี้

2.1.1.1 ใช้คำถามให้เกิดแนวคิดในเนื้อหาวิชาโดยให้ผู้เรียนใช้ความรู้ และประสบการณ์เดิมในการตอบคำถาม

2.1.1.2 สุ่มผู้เรียนเป็นตัวแทนตอบคำถาม จำนวน 2 – 3 คน

2.1.1.3 ผู้สอนสรุปคำตอบของผู้เรียนเพื่อให้เกิดแนวคิดที่ถูกต้อง

2.1.2 แจกจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2 ชั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

- แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 5 – 6 คน ใช้วิธีการแบ่งกลุ่มโดยการจับฉลากรูปภาพสัตว์ ตามจำนวนกลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ และกรรมการตามที่ภายในกลุ่มพิจารณาคัดเลือกกัน หลังจากนั้น ประธานของแต่ละกลุ่มรับเอกสารประกอบการสอน เช่น บัตรกำหนดงาน ใบความรู้ กรณีตัวอย่าง ใบงาน แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม แล้วร่วมกันศึกษาเอกสารต่างๆ โดยประธานกลุ่มประสานงานและให้ความช่วยเหลือภายในกลุ่มตน

2.3 ชั้นวิเคราะห์

- ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมองอภิปรายประเด็นคำถามจากบัตรกำหนดงาน แล้วรวบรวมข้อมูลจากเอกสารใบความรู้ ประสบการณ์เดิม แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับกรณีตัวอย่าง

เพื่อพิจารณาหาแนวคำตอบและเตรียมการสรุปลงในเอกสารใบงาน

2.4 ชั้นสรุป มีกิจกรรม ดังนี้

2.4.1 ตัวแทนแต่ละกลุ่มเสนอผลงาน การตอบคำถามอย่างมีเหตุผลที่ผู้สอนกำหนดให้จากกิจกรรมใบงานกรณีตัวอย่าง และสรุปลงในแผนที่ความคิด (Mind Mapping)

2.4.2 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแนวความคิดของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นข้อสรุปของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานจากกรณีตัวอย่าง

2.5 ชั้นประเมินผล มีกิจกรรม ดังนี้

2.5.1 สังเกตจากการทำงานกลุ่ม

2.5.2 การทำงานตามบัตรกำหนดงาน

2.5.3 การเสนอรายงานหน้าชั้น

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระที่ทำการทดลอง ซึ่งพิจารณาจากคะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดลองก่อนเรียน และเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อวัดพฤติกรรมด้านความรู้และความคิด (Cognitive Domain) ในการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามแนวคิดของบลูม (สมบุญรณ์ ชิตพงศ์. 2523: 12 – 31 ; อ้างอิงจาก Benjamin, S. Bloom) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัดเป็น 6 ด้าน คือ

3.1 ความรู้ความจำ ประกอบด้วย ความรู้ความจำที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง เรื่องราวหรือปรากฏการณ์ต่างๆ

3.2 ความเข้าใจ ประกอบด้วย ความเข้าใจเกี่ยวกับการแปลความหมาย การตีความ และการขยายตามสภาวะการได้ตรงตามความหมายที่มีความสอดคล้อง ได้อย่างสมเหตุสมผล

3.3 การนำไปใช้ ประกอบด้วย ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องราวในปัจจุบัน โดยนำเอาประสบการณ์และความรู้ที่ได้มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับปัญหานั้นๆ

3.4 การวิเคราะห์ ประกอบด้วย ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนด้วยวิธีที่แยกแยะได้ถึงถึงความสำคัญ ความสัมพันธ์ หลักการของกรณีตัวอย่างหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

3.5 สังเคราะห์ ประกอบด้วย ความสามารถในการนำส่วนย่อยมาประกอบกันเป็นเรื่องราวโดยการจัดเป็นโครงสร้างใหม่

3.6 การประเมินค่า ประกอบด้วย ความสามารถในการตัดสินใจและสรุปเรื่องราวต่างๆ โดยใช้หลักเกณฑ์ที่มีความเหมาะสม ตามข้อเท็จจริงเป็นหลักในการประเมินค่า

4. จิตสาธารณะ หมายถึง ลักษณะของผู้เรียนที่รู้จักดูแล เอาใจใส่ เป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านการใช้ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของผู้เรียนในการใช้ของส่วนรวม การรักษาทรัพย์สิน การดูแลรักษาความสะอาด การไม่ทำลายทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติในโรงเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ให้เกิดความซำรุดเสียหาย โดยแสดงออก ดังนี้

4.1.1 ดูแลรักษาสิ่งของ เมื่อใช้แล้วมีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพดี

4.1.2 ลักษณะของการใช้ ใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด และทะนุถนอม

4.2 ด้านการถือเป็นหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมุ่งปฏิบัติ เพื่อส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในโรงเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ โดยแสดงออก ดังนี้

4.2.1 ทำตามหน้าที่และเคารพกฎระเบียบที่กำหนด

4.2.2 รับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวม คอยสอดส่องดูแลสาธารณสมบัติ

ของส่วนรวม

4.3 ด้านการเคารพสิทธิ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม การไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น โดยแสดงออก ดังนี้

4.3.1 ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง

4.3.2 แบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม

4.4 ด้านการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการทำความดีให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวมด้วยความจริงใจ และเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน การเข้าไปช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังปัญญา กำลังทรัพย์ ตามความสามารถของตนเอง ซึ่งผลของการกระทำจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน โดยแสดงออก ดังนี้

4.4.1 การกระทำบางสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวมด้วยความเต็มใจ

4.4.2 การเข้าช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังปัญญา และกำลังทรัพย์ ตาม

ความสามารถของตน

จิตสาธารณะทั้ง 4 ด้านนี้ สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ ซึ่งลักษณะของแบบทดสอบถามเป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์ และมีตัวเลือก 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดของปรัชญาพัฒนาการนิยม หรือปรัชญาปฏิบัตินิยม ที่ให้ความสนใจอย่างมากต่อการ “ปฏิบัติ” หรือ “การลงมือกระทำ” แนวคิดของนักปรัชญากลุ่มนี้ มีความเชื่อว่า ลำพังแต่เพียงความคิดไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคิดที่ดี และการกระทำที่เหมาะสม ซึ่ง จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้นำแนวคิดนี้ไปทดลองและประยุกต์ใช้ในการศึกษา เขาได้เสนอแนะการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

จากการลงมือทำ หรือที่เรียกกันติดปากว่า “Learning by doing” โดยได้ทดลองให้เด็กเรียนรู้จากการกระทำ ในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เด็กได้รับอิสระในการริเริ่มความคิด และลงมือทำตามที่ได้คิด เพื่อให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (จิตสาธาณะ) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างกว้างขวางในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนตามปรัชญากลุ่มนี้ จึงเน้นการปลูกฝัง และฝึกฝนอบรม ทั้งในเรื่องความสำคัญของประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนาและศิลปะ โดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ (Experience) และเรียนรู้จากการคิด การลงมือทำและการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดลองให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามแนวคิดของปรัชญากลุ่มนี้ ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ซึ่งเป็นการดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคมตามแผนและนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการหรือสมมติฐานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

ผู้วิจัยยังได้ใช้หลักแห่งพฤติกรรมในลักษณะของการเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญา (Cognitive) เพื่อให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (จิตสาธาณะ) โดยใช้แนวคิดการปรับพฤติกรรมปัญญานิยม (Cognitive Behavioral Approach) ที่เสนอว่า กระบวนการทางปัญญานั้น มีผลต่อพฤติกรรม กระบวนการทางปัญญา สามารถจัดกระทำให้มีขึ้น และเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น เป็นผลเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางปัญญา ทั้งนี้เพราะกระบวนการทางปัญญา พฤติกรรม และผลกรรมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ บุคคลแสดงพฤติกรรมภายนอกก็มีผลต่อกระบวนการทางปัญญาด้วย

วิธีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญาที่ผู้วิจัยใช้ในครั้งนี้ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำเหตุการณ์เรื่องราวหรือผลงานการทำความดีของบุคคลในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมรอบตัวผู้เรียนมานำเสนอเป็นกรณีตัวอย่างหลากหลายรูปแบบ โดยอาจจัดแปลง เพิ่มเติมหรือเรื่องราวที่สมมติขึ้น เพื่อเป็นตัวแบบในการวิเคราะห์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น ประเมินคุณค่า อภิปรายและนำไปสู่การตัดสินใจ หาข้อสรุปของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานอย่างมีเหตุผล เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม รู้จักเสียสละความสุขส่วนตน คิดถึงผู้อื่นและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยให้ผู้เรียนคิด สังเกต และปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) โดย แบนดูรา (Albert Bandura) ได้เสนอวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้ปรับเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญา ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) โดยให้นักเรียนสังเกตตัวแบบที่กระทำพฤติกรรมแสดงถึงการมีจิตสาธาณะด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับนักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับนักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์มีจิตสาธารณะแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
  - 1.1 ความหมายและคำนิยามของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
  - 1.2 หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
  - 1.3 แนวคิดพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
  - 1.4 รูปแบบการเรียนการสอนที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
  - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์
  - 2.1 ประวัติความเป็นมา
  - 2.2 ความหมายของกรณีตัวอย่าง
  - 2.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษาระณีตัวอย่าง
  - 2.4 ประเภทของกรณีตัวอย่าง
  - 2.5 องค์ประกอบของการศึกษาระณีตัวอย่าง
  - 2.6 การสร้างกรณีตัวอย่าง
  - 2.7 การนำกรณีตัวอย่างไปใช้
  - 2.8 ขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิคศึกษาระณีตัวอย่าง
  - 2.9 ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาระณีตัวอย่าง
  - 2.10 ข้อจำกัดจากการศึกษาระณีตัวอย่าง
  - 2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่าง
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบสัญลักษณ์
  - 3.1 หลักการเสนอตัวแบบ
  - 3.2 ประเภทของตัวแบบ
  - 3.3 หลักในการดำเนินการให้ตัวแบบ
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ
  - 4.1 ความหมายของจิตสาธารณะ
  - 4.2 รูปแบบของจิตสาธารณะ
  - 4.3 การก่อรูปของจิตสาธารณะ
  - 4.4 การสร้างเสริมจิตสำนึกต่อส่วนรวม
  - 4.5 องค์ประกอบของจิตสาธารณะ

- 4.6 คุณลักษณะทั่วไปของบุคคลที่มีจิตสาธารณะ
- 4.7 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตสาธารณะ
- 4.8 ความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ
- 4.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม (Service Learning)

ความหมายและคำนิยามของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

การเรียนรู้ด้วยการรับใช้ชุมชน เน้นถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้ทำการรับใช้และผู้ได้รับผลของการรับใช้ รวมถึงผู้สอน มีการบูรณาการกิจกรรมการรับใช้เข้าไปในหลักสูตร ซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งวิชาที่มีหน่วยการเรียนรู้ รวมถึงมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับจุดมุ่งหมายและผลของรายวิชานั้นๆ ส่งเสริมความคิดรวบยอดที่สอนในห้องเรียนและให้โอกาสนักเรียนที่จะทดลองใช้ความรู้ในสถานการณ์ของชีวิตจริง สิ่งที่เขาได้คือกระบวนการไตร่ตรอง (McElhaney. 1998)

ส่วนการเรียนรู้วิชาการด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่เชื่อมโยงโดยตรงกับหลักสูตร ทั้งเป็นรายวิชา หรือโครงการศึกษา ซึ่งมักนำมาใช้ในบริบทของอุดมศึกษา (Rhoads. 1998)

สำนักงานสถิติการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (NCES. 1999) ให้คำนิยามของคำว่า การรับใช้ชุมชนว่า เป็นกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยที่โรงเรียนเป็นผู้จัด/หรือสนับสนุน ซึ่งเป็นได้ทั้งเป็นการกำหนดและการอาสาสมัคร ไม่กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและไม่มีการจัดการไตร่ตรองอย่างเป็นทางการหรือการวิเคราะห์กิจกรรม ซึ่งอาจรวมถึงกิจกรรมที่ทำนอกโรงเรียนหรือแม้แต่ในอาณาเขตของโรงเรียน เช่น การทำความสะอาดสวนสาธารณะ การเยี่ยมคนชรา ฯลฯ

ส่วนคำว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำนักงานสถิติการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (NCES. 1999) ให้คำนิยามว่า เป็นกิจกรรมการรับใช้ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและบูรณาการการเรียนการสอนในห้องเรียนกับกิจกรรมการรับใช้ และกิจกรรมการรับใช้นี้ ต้องมีการจัดการให้สัมพันธ์กับรายวิชาหรือหลักสูตร มีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ระบุความต้องการที่แท้จริงของชุมชนในเวลานั้นๆ และช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถค้นพบบทเรียนจากการทำกิจกรรมการรับใช้สังคม โดยมีเวลาที่แน่นอนในการไตร่ตรองหรือวิเคราะห์กิจกรรมที่ได้กระทำ

รูท (Root. 1997 : National and Community Service Act of 1990 ของสหรัฐอเมริกา) ให้คำนิยามไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นประสบการณ์ด้านการศึกษา โดยที่นักเรียนเรียนรู้และพัฒนาตนเอง อาศัยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในประสบการณ์การรับใช้ที่มีการจัดเตรียมอย่างดี เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและมีความเชื่อมโยงความร่วมมือทั้งของโรงเรียนและชุมชน รวมถึงการบูรณาการเข้าในหลักสูตรวิชาการของผู้เรียน และมีการจัดเวลาที่แน่นอน เพื่อผู้เรียนสามารถคิด พูด และเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้กระทำและเห็นระหว่างที่ลงมือทำกิจกรรม นอกจากนั้น

ยังให้โอกาสผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ทักษะและความรู้ใหม่ๆ ที่ได้เรียนรู้ แล้วในสถานการณ์จริงในชุมชนของเขา และส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้นอกเหนือไปจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และช่วยให้มีพัฒนาการของความสำคัญในการสนใจผู้อื่นด้วย

คอมปัส คอมแพ็ค (Compus Compact. 2000 : National and Community Service Trust Act 1993 ของสหรัฐอเมริกา) ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า เป็นวิธีการที่นักเรียนเรียนรู้อ่านกิจกรรมการรับใช้สังคมที่ได้รับการจัดเตรียมอย่างมีความหมาย ซึ่งจัดขึ้นโดย

1. ตอบสนองความต้องการของชุมชน และประสานความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน
2. เพื่อช่วยพัฒนาความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ
3. บูรณาการในหลักสูตรและสนับสนุนหลักสูตรด้านวิชาการที่นักเรียนเรียนอยู่
4. เวลาที่จัดไว้เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสพิจารณาตนเอง (สะท้อน) ในประสบการณ์การรับใช้สังคม

มูลนิธิจอห์นสัน (Kraft. 1996; อ้างอิงจาก Johnson Foundation. 1994) ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า “เป็นรูปแบบการเรียนการสอนโดยอาศัยประสบการณ์ ที่ใช้กิจกรรมรับใช้สังคมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยการเชื่อมโยงนักเรียนกับประสบการณ์ตรงในบริบทที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา และความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับชุมชนและโลกนอกห้องเรียน”

ความหมายอีกประการหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม คือ “วิธีการสอนที่บูรณาการกิจกรรมรับใช้ชุมชนกับการสอนวิชาการโดยเน้นที่การคิดวิพากษ์และไตร่ตรอง และการรับผิดชอบต่อพลเมืองดี โครงการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เชื่อมโยงนักเรียนในการจัดการกิจกรรมรับใช้ชุมชน ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ในขณะเดียวกันก็พัฒนาทักษะด้านวิชาการ สำคัญของความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและความผูกพันกับชุมชน” (Kraft. 1996; อ้างอิงจาก Johnson Foundation. 1994) นอกนั้น มหาวิทยาลัยโคโลราโด (Kraft. 1996) ให้ความหมายการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า “เป็นแบบแผนของการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่ใช้รูปแบบการรับใช้สังคมเป็นเครื่องมือการเรียนรู้”

สมาคมอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา (AAHE. 1998) ให้ความหมายการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า เป็นวิธีการที่นักเรียนเรียนรู้ และพัฒนาอาศัยการกระทำการรับใช้สังคมที่มีการวางแผนอย่างดี เป็นการจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยที่มีความสัมพันธ์กับสถาบันการศึกษาขั้นสูง และกับชุมชน การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อความเป็นพลเมืองดี เป็นการบูรณาการและส่งเสริมหลักสูตรทางวิชาการที่นักเรียนเรียน และเวลาที่เตรียมไว้สำหรับการพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์การรับใช้สังคม

คูเปอร์ (Cooper. 1996) ให้ความหมายการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า “เป็นวิธีการที่รวมการสอน การเป็นพลเมืองดี ความรู้วิชาการ ทักษะและค่านิยมเข้าด้วยกัน เป็นการเรียนรู้ อย่างมีชีวิตชีวา โดยการนำบทเรียนจากประสบการณ์ในการทำงานรับใช้สังคม ทั้งระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษา และประถมศึกษา เป็นกลวิธีสอนที่สำคัญและยังมีประโยชน์สำหรับโครงการนอกโรงเรียนด้วย”

แบรนเดลล์ (Brandell. 1994) มีความเห็นว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง “เทคนิคการเรียนการสอนที่นำเอาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ อย่างมีความหมายโดยอาศัยการทำกิจกรรมรับใช้ชุมชน และเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับสถานการณ์ในชีวิตจริง”

เดลล์ (Delve. 1990) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง กระบวนการของการบูรณาการการสอนวิชาการกับการรับใช้ชุมชนเข้าด้วยกัน เป็นความร่วมมือในความพยายามของนักเรียนที่จะประยุกต์ใช้ความรู้ในห้องเรียนมาใช้เพื่อเรียนรู้ตนเองและชุมชน ในขณะที่เดียวกัน ก็จะเรียนรู้และทำความเข้าใจชุมชน ถึงความต้องการ ความสนใจ ประวัติและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะทำให้ทั้งนักเรียนและชุมชนเกิดการเรียนรู้จากกันและกัน รวมถึงการพัฒนาการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและการเสริมพลังอำนาจ

ส่วนคำนิยามของ อีริกสัน (Erickson. 1997) ได้แก่ “การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง เทคนิคการเรียนการสอน ที่เชื่อมโยงการรับใช้ชุมชนอย่างแท้จริง และบูรณาการกับผลงานทางด้านวิชาการ”

โรด และคณะ (Rhoad. et al. 1998) ให้ความหมายการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า “เป็นรูปแบบการสอนที่วางแผน อย่างชัดเจนในการบูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการกับการรับใช้ชุมชนเข้าด้วยกัน” และยังให้ความหมายของการเรียนรู้วิชาการด้วยการรับใช้สังคมว่า “การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่เชื่อมโยงโดยตรงกับหลักสูตร ทั้งเป็นรายวิชา หรือโครงการศึกษา” ซึ่งนำมาใช้ในบริบทของอุดมศึกษา

ไวเกอร์ท (Weigert. 1998) ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนทำกิจกรรมการรับใช้สังคม อันเนื่องมาจากความต้องการหรือปัญหาของชุมชน อย่างมีความหมาย สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชา ซึ่งมีการเตรียมการอย่างเป็นระบบ และบูรณาการในรายวิชาด้วยการไต่ตรงจากการกระทำและการเรียนรู้ และงานที่ทำนี้ต้องได้รับการวัดและประเมินทั้งด้านวิชาการและการรับใช้สังคม

คินสลีย์ (Kinsly. 1997) ให้ความหมายการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า “เป็นกระบวนการเรียนการสอน ที่นำนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเข้ามาอยู่ในกระบวนการ ระบุความต้องการของโรงเรียนหรือชุมชน ตั้งหัวข้อ และสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนและกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ด้วยกัน”

เอลลิซ (Campus Compact. 2000; อ้างอิงจาก Ehrlich. 1996) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการเรียนรู้จากการสอนในวิชาต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับการรับใช้สังคม และการศึกษาในรายวิชาต่างๆ ซึ่งเป็นการเสริมซึ่งกันและกัน ทฤษฎีพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม คือปรัชญาพัฒนาการนิยมของ จอห์น ดิวอี้ มีการตอบโต้ระหว่างความรู้และทักษะในการปฏิบัติการ และประสบการณ์การรับใช้เป็นเครื่องมือสู่การเรียนรู้ นักเรียนจึงเรียนรู้จากห้องเรียนที่เปิดกว้าง พร้อมด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ นักเรียนเริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้น และการประยุกต์ใช้ความคิดที่แตกต่างกัน ในการแก้ปัญหา โดยใช้ทักษะต่างๆ ที่ซับซ้อนมากขึ้นเพื่อจัดการกับปัญหาที่แตกต่างกัน

ศูนย์สถิติการศึกษาแห่งชาติ (NCES. 1993: 3) กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยสรุปดังต่อไปนี้

1. มีการวางแผนเตรียมการอย่างมีระบบ โดยมีการตั้งเป้าหมายถึงทักษะที่ต้องการเรียนรู้ หรือประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ รวมถึงการวางแผนโครงการที่เป็นการส่งเสริมต่อการเรียนรู้ เมื่อเวลาการกระทำกิจกรรมสำเร็จลง (Preparation)

2. ลงมือทำกิจกรรมการรับใช้สังคม (Service Action)

3. วิเคราะห์ประสบการณ์การรับใช้ และสรุปหาบทเรียน อาศัยอุปกรณ์ต่างๆ เช่น การอภิปรายร่วมกับผู้อื่น และต้องมีการสะท้อนความคิดบนการกระทำที่ทำได้แล้ว (Reflection)

ในสหรัฐอเมริกาการเรียนรู้อย่างมีการรับใช้สังคมมีแพร่ขยายทั่วไป ในทุกระดับการศึกษา ทั้งในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ อาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในบริบทรายวิชาที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมความสัมพันธ์ของนักเรียนกับชุมชนและสังคมภายนอกตลอดชีวิต ถึงกระนั้นก็ดี คำนิยามของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละสถาบันที่นำไปใช้ โดยทั่วไป หมายถึงรูปแบบการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอน หรือเทคนิคการเรียนการสอน ที่บูรณาการการเรียนรู้ด้านวิชาการกับการทำกิจกรรมการรับใช้สังคมเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ได้เตรียมการไว้ โดยอาศัยการพิจารณาไตร่ตรองการกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกัน

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1998) อธิบายว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมสามารถอธิบายได้ทั้งในเชิงปรัชญาการศึกษา และวิธีสอน ในเชิงปรัชญาการศึกษา การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สะท้อนความเชื่อที่ว่า การศึกษาควรจะพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม และเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมือง ในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ในเชิงวิธีการสอน การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเป็นการผสมผสานหลักสูตรทางวิชาการตามความต้องการของสังคม โดยที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมรับใช้สังคม

คอเวอร์เดลล์ (Coverdell. 2002) ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า หมายถึง วิธีสอนที่รวมการให้ความรู้ทางวิชาการ การช่วยเหลือสังคมอย่างมีความหมาย มีการคิดสะท้อนกลับในเชิงวิเคราะห์ อันจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดความรับผิดชอบในความ เป็นพลเมือง

ทีศนา แคมมณี (2545) กล่าวไว้ในศาสตร์การสอนว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม (Service Learning) หมายถึง การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคม ทั้งนี้ ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคมตามแผนและนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการหรือสมมติฐานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

นันทิยา ตันศรีเจริญ (2546) กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนได้ทำความรู้จักกับชุมชน วิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชนที่นักเรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้ในห้องเรียนมาประยุกต์ใช้ พร้อมทั้งได้เรียนรู้จากการลงมือช่วยเหลือชุมชนด้วยหัวใจสำคัญของ Service Learning คือ การที่นักเรียนและชุมชนต่างได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนั้นๆ เท่ากัน ไม่ใช่เกิดประโยชน์เพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ และคณะ (2544) อธิบายความหมายของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมว่า คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนด้วยการประยุกต์ หรือออกแบบให้นำเนื้อหาของบทเรียนมาจัดโครงการที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาในชีวิตจริงของชุมชน หรือในทางกลับกันเป็นการเชื่อมโยงปัญหาในชุมชนเข้ามาสู่บทเรียน และในบางโอกาสอาจเป็นการนำนักเรียนออกไปทำกิจกรรมในชุมชน โดยถือว่า กิจกรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนในหลักสูตร

นอกจากนี้ ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ ยังกล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมไว้ด้วยว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม จัดขึ้นเพื่อสร้างความเป็นคนดีหรือคนที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมแต่ละแห่ง กล่าวคือ ต้องมีความตระหนักสำนึกถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน การร่วมมือร่วมใจแก้ปัญหาสังคม การตระหนักถึงผลกระทบร่วมกัน การเคารพกติกาของสังคมและอื่นๆ ตามสถานะของพลเมืองคนหนึ่ง ฟังมี ฟังปฏิบัติ

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หมายถึง การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคม (โรงเรียน) ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชน (โรงเรียน) ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคม (โรงเรียน) ตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการหรือสมมติฐานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลอง หรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

ไวเกอร์ต (Weigert. 1998) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นผู้จัดการรับใช้สังคมอย่างมีความหมาย หมายถึง กิจกรรมรับใช้สังคมที่ทำนั้นต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม กิจกรรมนั้นมีคุณค่าต่อผู้เรียนและชุมชน กิจกรรมจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของชุมชนจึงไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้
2. การรับใช้สังคมต้องเป็นความต้องการที่จำเป็นของชุมชนที่แท้จริง ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสร้างขึ้นเอง
3. การรับใช้สังคมต้องเป็นความต้องการจากสมาชิกของชุมชน ชุมชนเป็นผู้แสดงความต้องการให้เกิดกิจกรรมการรับใช้สังคมในรูปแบบที่ชุมชนต้องการ โดยคำนึงถึงความสามารถ ทักษะ เจตคติ และการเตรียมการของผู้เรียน
4. กิจกรรมรับใช้สังคมมาจากจุดประสงค์ของรายวิชาที่เรียนของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องตั้งจุดประสงค์ของรายวิชาและบูรณาการกิจกรรมการรับใช้สังคมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสิ่งที่เรียน ในการตั้งจุดมุ่งหมายของรายวิชา จึงต้องสำรวจสภาพชุมชนก่อน เพื่อนำมาออกแบบหลักสูตรรายวิชาให้เหมาะสมกับชุมชน
5. กิจกรรมรับใช้สังคมบูรณาการอยู่ในงานตามจุดประสงค์ของรายวิชา ต้องให้โอกาสผู้เรียนได้สะท้อนความคิดจากกิจกรรมการรับใช้สังคมว่า ได้ผลตามจุดประสงค์ของรายวิชาหรือไม่ อย่างไร

เช่น ให้เขียนรายงาน การอภิปราย การนำเสนอผลงาน การรับใช้สังคมจึงเป็นส่วนหนึ่งของงาน ในรายวิชา

6. การวัดผลในการรับใช้สังคมต้องวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์ของรายวิชา คือ ต้องวัดผลการเรียนรู้ ไม่ใช่วัดการรับใช้สังคม วัดผลการแสดงออกถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นผลมาจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ผู้สอนกับชุมชนจะเป็นผู้ร่วมมือกันวัดและประเมินผลผู้เรียน

สุริน คล้ายรามัญ (2543) กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมไว้ ดังนี้

1. ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน
2. เป็นความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน
3. บูรณาการกับหลักสูตรทางสังคม
4. จัดเวลาให้ผู้เรียนได้คิด พูด และเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบเห็นระหว่างการทำกิจกรรม

รับใช้สังคม

5. จัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ทักษะทางวิชาการ และความรู้ในสถานการณ์จริง ในชุมชนของเขาเอง

6. ให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งทีนอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน
7. ครูต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึกลงในการเอาใจใส่ผู้อื่น

ทิตนา แคมมณี (2545) กล่าวถึงตัวบ่งชี้ของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมไว้ ดังนี้

1. ผู้เรียนกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนด
2. ผู้เรียนศึกษาความต้องการของชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคม
3. ผู้เรียนวางแผนการรับใช้สังคมในกิจกรรมที่เลือก
4. ผู้เรียนจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการรับใช้สังคม
5. ผู้เรียนวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการรับใช้สังคม

และมีการคิดพัฒนา และสร้างข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอด / หลักการ / สมมติฐาน

6. ผู้เรียนนำเสนอความคิดรวบยอด / หลักการ / สมมติฐานที่ได้ไปทดลองใช้ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในสภาพการณ์ใหม่ๆ

7. ผู้สอนติดตามผลการนำความรู้ / ความคิด / หลักการ / สมมติฐาน ไปใช้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการนำไปใช้ และอภิปรายหาข้อสรุป ความรู้ ความคิดใหม่ๆ หรือปรับเปลี่ยนความคิดตามความเหมาะสม

8. ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ของตนเองของผู้เรียน ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย และการวัดและประเมินผล จะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของเรื่องที่เรียนรู้ มิใช่วัดผลการรับใช้สังคม

แนวคิดพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

แนวคิดพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดด้านการศึกษา นักการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดด้านการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ และปรัชญาพิพัฒนาการนิยม

แนวคิดด้านการศึกษา ของจอห์น ดิวอี้ เน้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing) ดิวอี้ให้แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนว่า การเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน ในการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ต้องทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์จริง “ระบบการศึกษาต้องเป็นกระบวนการเจริญเติบโต มีเป้าหมายในทุกขั้นตอน ถึงความสามารถที่ต้องส่งเสริมให้พัฒนาขึ้น” ในหนังสือเรื่อง ประชาธิปไตย และการศึกษา จอห์น ดิวอี้ กล่าวว่า “...เนื่องจากการศึกษาไม่ใช่เป็นเรื่องของการบอกเล่า แต่เป็นกระบวนการสร้างอย่างมีชีวิตชีวา” (Dewey. 1926) ดิวอี้ มีความเห็นว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อผู้เรียนลงมือกระทำเอง และเชื่อว่า ประสบการณ์มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เขาเห็นว่า ประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นเรื่องทางกายภาพและด้านสังคม ที่เกิดขึ้นโดยการมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับโลกทางกายภาพ และสังคมที่เขามีส่วนร่วมอยู่ ดังนั้น ประสบการณ์จึงสามารถเรียนรู้และแบ่งปันกันได้

ในส่วนของพื้นฐานด้านปรัชญาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีแนวคิดหลัก และการจัดหลักสูตรและการสอน ดังนี้ (วิบูลย์ โทวณะบุตร. 2533)

แนวความคิดหลัก เน้นการพัฒนาปัจเจกบุคคล เชื่อว่า คนมีความดีความงาม และความสามารถ พร้อมทั้งจะพัฒนาตน คือ ยึดหลักสัจจการแห่งตน (Self- Actualization) มีความเชื่อว่าการศึกษาคือชีวิต (Education is life) คือ คนต้องพัฒนาตนตลอดชีวิต และเชื่อในหลักประชาธิปไตย และหลักการทางวิทยาศาสตร์

หลักสูตร ยึดผู้เรียนและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง ดังนั้นหลักสูตรจึงมีลักษณะยืดหยุ่น เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์ คือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจและความต้องการของตน เน้นกระบวนการการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา

บทบาทผู้สอน ผู้ชี้แนะให้คำปรึกษา

บทบาทผู้เรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยและวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ โดยเน้นกระบวนการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving) และลงมือปฏิบัติ (Learning by doing)

เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยการกระทำ เป็นแนวคิดที่สำคัญของปรัชญาพิพัฒนาการนั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม จึงแสดงให้เห็นว่า ปรัชญาพิพัฒนาการนิยม และแนวคิดด้านการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ เป็นรากฐานและแนวคิดที่สำคัญของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม รวมถึงบทบาทของครูและผู้เรียนด้วย

2. แนวคิดการสร้างจิตสำนึก (Concretization) ของ เปาโล แฟร์ร

เปาโล แฟร์ร มีความเห็นว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับจิตสำนึก (Consciousness) และการกระทำของมนุษย์จะสัมพันธ์กับจิตสำนึกของเขาเสมอ เพราะมนุษย์รู้ว่า เขาสามารถเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของตนได้ มนุษย์เป็นผู้กระทำสามารถปรับตนให้เข้ากับโลก สามารถปรับโลกให้เข้ากับชีวิตของตน มีสำนึกเรื่องเวลา ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต จึงมีประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการสืบทอดตลอดมา ถึงกระนั้น มนุษย์ก็ถูกกำหนดโดยประวัติศาสตร์ เช่นกัน แต่มนุษย์สามารถไตร่ตรอง พิจารณา ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและดัดแปลงให้ดีขึ้น

วิธีการที่จะนำไปสู่การมีจิตสำนึกของการวิพากษ์วิจารณ์ คือการกระตุ้นด้วยเทคนิคการสนทนาเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่มีการตั้งคำถาม และอภิปรายโต้แย้งความคิดซึ่งกันและกัน วิพากษ์วิจารณ์ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งได้ความหมายที่สมบูรณ์ และที่สุดจะทำให้เกิดความตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นเหตุและสิ่งที่เป็นผล ซึ่ง เปาโล แฟร์ร เรียกว่า กระบวนการจิตสำนึก (Conscientization) กระบวนการจิตสำนึกนี้ ต้องอาศัยวิจารณ์ญาณอย่างลึกซึ้ง พิจารณาแนวความคิดและเหตุผลที่มาของสิ่งต่างๆ จะใช้เพียงสติปัญญาอย่างเดียวไม่ได้ ต้องเป็นการผสมผสานระหว่างการลงมือกระทำ และความคิดใคร่ครวญ (Freire. 1998)

วิธีการสอนแบบกระบวนการสร้างจิตสำนึกของ เปาโล แฟร์ร มีทั้งหมด 3 ขั้นตอนคือ

1. การเข้ารหัส (Codification) เป็นขั้นที่ผู้สอนเสนอสถานการณ์ที่เป็นจริงแก่ผู้เรียน มีความสัมพันธ์กับชีวิตและเป็นสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง โดยใช้วิธีเสนอสถานการณ์ด้วยวาจา รูปภาพ และอื่นๆ

2. การถอดรหัส (Decoding) ได้แก่ การถอดความหมายจากสถานการณ์ที่เสนอในขั้นแรก ด้วยการสนทนาระหว่างครูกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์ให้เห็นความหมายในแง่มุมต่างๆ กัน

3. การวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Consciousness) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องมีการคิด วิพากษ์วิจารณ์ เป็นการสนทนาแบบภาษาง่าย ๆ สำหรับทุกคนที่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตระหนักและมองเห็นปัญหาในสังคมที่เขาดำรงชีวิตอยู่ ผู้เรียนจะต้องใช้ความคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง โดยต้องมีการเตรียมขั้นพื้นฐาน 2 ประการ คือ การสำรวจคำที่ชาวบ้านใช้กันทั่วไป และการนำคำต่างๆ ที่ได้พบมาสร้างเป็นสื่อต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน (ศักดิ์ดา ปรางประทานพร. 2539: 304 – 307)

การนำหลักการของกระบวนการสร้างสำนึกของ เปาโล แฟร์ร มาใช้ในการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยใช้การสนทนาวิพากษ์วิจารณ์ มาอยู่ในกระบวนการไตร่ตรองอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านการใช้ความคิด การปรับเปลี่ยนจิตสำนึกให้มีการตระหนักในการรับใช้สังคม เนื่องจากการได้ประสบกับสถานการณ์จริงเป็นการกระทำควบคู่ไปกับการไตร่ตรอง

3. แนวคิดปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstruction's) ของ Brameid (1971)

การศึกษาเชิงปฏิรูปนิยม ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของปรัชญาพัฒนาการนิยม ซึ่งเห็นพ้องทุกอย่างในด้านการเรียนการสอน ยกเว้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยมองเห็นว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของสังคม” ดังนั้น จึงมีทัศนะทางการศึกษา ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษา 1) ใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารการศึกษา กระจายความรับผิดชอบไปสู่ท้องถิ่น ให้คนในท้องถิ่นได้แก้ปัญหของตนเอง เพื่อให้มีความเสมอภาคและเป็นธรรม 2) ปรับปรุงและพัฒนาสังคม โดยให้การศึกษาได้มีบทบาทในการพัฒนา และแก้ไขปัญหของสังคม 3) มุ่งสร้างระเบียบสังคมใหม่บนรากฐานของประชาธิปไตย และ 4) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสังคมควบคู่กับตนเอง

หลักสูตร เน้นสังคมเป็นหลัก ให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพสังคม และวิธีการแก้ไขปัญหาของสังคม สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างฉลาด รวมทั้งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนทั้งค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อเด็กจะได้อยู่ในสังคมที่เป็นสุข

การเรียนการสอน มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการกระทำและรู้จักการแก้ปัญหา โดยครูจะเป็นผู้เสนอกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงหน้าที่ต่อสังคม ให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายโต้แย้งตามแนวทางประชาธิปไตย โดยที่ผู้สอนจะเป็นผู้ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย เป็นนักแก้ปัญหา และสนใจเรื่องของสังคม (Deighton. 1971; citing Brameld)

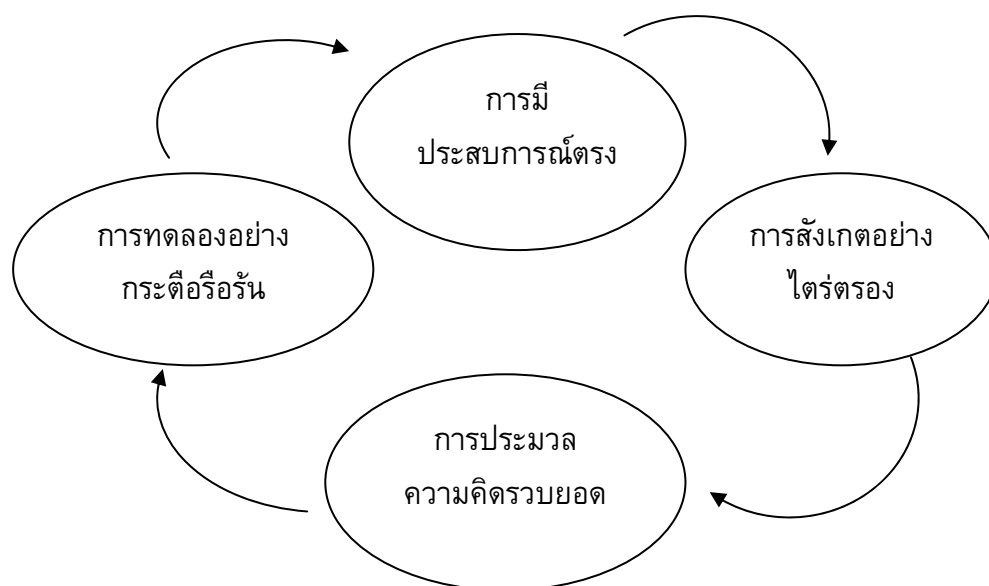
เมื่อได้พิจารณาถึงการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า ในการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ผู้เรียนจำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพความต้องการและปัญหาของชุมชนที่เป็นเป้าหมาย แล้วจึงดำเนินการ เพื่อบรรเทาหรือแก้ไขปัญหานั้นๆ อันเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับแนวคิดของปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมที่เน้นถึงบทบาทของการศึกษาที่ต้องช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ดังนั้นปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยมจึงเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

4. แนวคิดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ (Experiential learning) ของ เดวิด คอลบ์

เดวิด คอลบ์ (Brooks-Harris; & Stock-Ward. 8 – 13; citing David Kolb. 1984) นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ในหนังสือ ชื่อ Experiential learning : Experience as the source of learning and development โดยนำแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีเชิงปฏิบัติการของเคิร์ก เลวิน และการฝึกอบรม และเชื่อมโยงกับงานของ จอห์น ดิวอี้ และจิม พิวาเจย์

จุดเน้นที่สำคัญของรูปแบบการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ คือ วงจรการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย

1. การมีประสบการณ์ตรง (Concrete Experience)
2. การสังเกตอย่างไตร่ตรอง (Reflective Observation)
3. การประมวลความคิดรวบยอด (Abstract Conceptualization) และ
4. การทดลองอย่างกระตือรือร้น (Active Experimentation)

ภาพประกอบ 2 วงจรการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของ เดวิด คอลบ์ (Kolb. 1984)

จากวงจรการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์นี้ ผู้เรียนก้าวเข้าสู่วงจรด้วยการทำงานในชุมชน หรือการทำงานในที่ทำงานจริงๆ และใช้ประสบการณ์นั้นเป็นพื้นฐานในการไตร่ตรองด้วยการบันทึก หรือการอภิปราย หลังจากนั้น ผู้สอนจะช่วยแนะนำให้ผู้เรียนวิเคราะห์การไตร่ตรองของตน และสังเคราะห์ออกมาเป็นความคิดรวบยอด และนำไปทดสอบใหม่ ซึ่งจะเกิดเป็นวงจรต่อเนื่องไปอีก สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์เกิดผลอย่างแท้จริง คือ การดำเนินการครบวงจรการเรียนรู้ทุกองค์ประกอบ

จากการศึกษาแนวความคิดพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์สังคม การปรับเปลี่ยนจิตสำนึก การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการกระทำจริง และการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน

รูปแบบการเรียนการสอนที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

1. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี

Close up Foundation และ Constitutional Rights Foundation Chicago ในเมืองลอสแอนเจลิส (CRFC. 1997) พัฒนาโครงการสอนสังคมศึกษากับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม (Active Citizenship Today : ACT) โดยมีขั้นตอนนำเสนอ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการ

1.1 การระดมชุมชนของผู้เรียน

- 1.2 การสำรวจชุมชน สภาพปัญหา
2. การเลือกปัญหาที่สนใจและสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา
  - 2.1 การสำรวจปัญหาที่เลือกในรายละเอียด
  - 2.2 การเตรียมทักษะที่จำเป็นที่ต้องใช้ในการดำเนินการ
3. การศึกษานโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจ
  - 3.1 ศึกษาต้นนโยบายหรือกฎหมาย
  - 3.2 ผลกระทบจากนโยบาย หรือกฎหมายนั้น
  - 3.3 นำเสนอนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
4. การปฏิบัติกิจกรรม
  - 4.1 วางแผนปฏิบัติการ
  - 4.2 ลงมือกระทำกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้
5. การไตร่ตรอง ประเมินและกิจกรรมแสดงผลงาน
  - 5.1 กำหนดกิจกรรมและเวลาในการไตร่ตรอง
  - 5.2 ทำการพิจารณาไตร่ตรองในแต่ละขั้นตอน ด้วยการเขียนบันทึก รายงาน ปากเปล่า สนทนา อภิปราย การเขียนรายงานสรุป
  - 5.3 ประเมินผลในแต่ละขั้นตอน
  - 5.4 สรุปและนำเสนอกิจกรรมการรับใช้สังคม และบทเรียนที่เรียนรู้ และ ประชาสัมพันธ์นำผลงานออกแสดง

2. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในสวนสาธารณะ (Park Service Learning Model) มีกระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้ (Converdell. 2002)

ขั้นที่ 1 เตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นตอนการวางแผนกิจกรรมรับใช้สังคม และการให้ความรู้แก่นักเรียนในการมีส่วนร่วมและเรียนรู้จากการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ในขั้นแรกนักเรียนควรจะมีความรู้เกี่ยวกับ

- การสำรวจและระบุความต้องการของชุมชน
- การเลือกและวางแผนกิจกรรมรับใช้สังคมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวัง
- ระบุชื่อองค์กรและการขอความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ ในชุมชน
- กำหนดขอบเขตพื้นที่และการฝึกทำกิจกรรมรับใช้สังคม

ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการ (Action) เป็นการปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ ซึ่งจะต้อง

- เป็นการปฏิบัติอย่างมีความหมาย
- มีการบูรณาการทางวิชาการ
- มีการพัฒนาอย่างเหมาะสม
- ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
- มีการดูแลการปฏิบัติอย่างทั่วถึง

ขั้นที่ 3 ผลสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการให้โอกาสนักเรียนในการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับประสบการณ์การรับใช้สังคมและการประยุกต์การเรียนรู้ของนักเรียนในเชิงวิชาการ บริบทส่วนตัว และบริบททางสังคม กิจกรรมที่สะท้อนออกมายังเป็นการเปิดโอกาสในการเชื่อมโยงการทำงานเชิงวิชาการกับการทำกิจกรรมรับใช้สังคมอีกด้วย กิจกรรมที่แสดงถึงผลสะท้อนกลับนี้มีหลายประเภท ได้แก่

- การอภิปราย
- การเขียนบรรยาย
- การอ่าน
- การแสดงความคิดเห็นออกมาในเชิงศิลป์
- โครงการนักเรียน
- การนำเสนอในรูปแบบต่างๆ

ขั้นที่ 4 เฉลิมฉลอง (Celebration) เป็นการระลึกถึงสิ่งที่นักเรียนได้ช่วยเหลือชุมชน ถือเป็นปิดกิจกรรมการรับใช้สังคม การเฉลิมฉลองอาจประกอบด้วย

- การประชุมโรงเรียน
- การใช้สื่อพิเศษ
- การร่วมฉลองกับผู้ที่มีส่วนร่วมในการรับใช้สังคม
- การมอบใบประกาศนียบัตร
- การจัดงานเลี้ยง
- การฉลองในสถานที่ที่จัดการรับใช้สังคม (เช่น จัดงานเลี้ยงในสวนสาธารณะ

ที่นักเรียนไปช่วยทำความสะอาด)

3. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรม

เดลล์ มินท์ซ และ สจิวต์ (Delve; Mintz; & Stewart. 1990) นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อพัฒนาจริยธรรม มีขั้นตอน 5 ขั้น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การสำรวจประสบการณ์ (Exploration) หมายถึง การที่ผู้เรียนมีโอกาสครั้งแรกที่ประสบกับเหตุการณ์ หรือโอกาสต่างๆ ด้วยความรู้สึกตื่นเต้นเกี่ยวกับปัญหาที่ผู้อื่นประสบ และผู้เรียนพยายามมองหาโอกาสที่จะให้ความช่วยเหลือ หรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะมีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือปัญหาของชุมชน

2. การแจกแจง (Clarification) หมายถึง การที่ผู้เรียนเริ่มศึกษาโอกาสต่างๆ และตัดสินใจว่า จะสามารถทำอะไรได้บ้างในกิจกรรมที่ทำการรับใช้ชุมชน หลังจากที่เขามีประสบการณ์พร้อมกับเพื่อนๆ ผู้เรียนจะสามารถแจกแจง และแยกแยะสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับตนเองได้

3. การตระหนัก (Realization) หมายถึง ในขั้นนี้ ผู้เรียนจะเริ่มตระหนักว่า ประสบการณ์การรับใช้สังคมมีความหมายอย่างไรสำหรับตนเอง และสามารถมุ่งความสนใจไปยังบุคคลหรือปัญหาที่ประสบอย่างชัดเจน และมีความมั่นใจมากขึ้นในความเชื่อของตน

4. การกระตุ้น (Activation) หมายถึง การที่ผู้เรียนจะพัฒนาจากการมีความรู้ความเข้าใจเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอภิปราย ในปัญหาที่ซับซ้อนขึ้นในสังคม เพราะมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับประชาชนที่เขาไปร่วมงานด้วย และเรียนรู้จากกิจกรรมการรับใช้สังคมมากขึ้น

5. การซึมซับหรือการทำให้เป็นของตนเอง (Internalization) หมายถึง ผู้เรียนที่สามารถบูรณาการประสบการณ์การรับใช้สังคมของตนเข้าไปในชีวิต และทำให้วิถีชีวิตและการตัดสินใจในชีวิต มุ่งไปที่คุณค่าที่ได้รับมาจากประสบการณ์นั้นๆ

4. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมโดยใช้วิธีการสอนแบบโครงการ

วิธีการสอนแบบโครงการ หมายถึง การศึกษาหาความรู้ โดยการทำให้โครงการ เพื่อทำการศึกษทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยที่ผู้เรียนจะพัฒนาการตั้งคำถาม แสดงความสามารถ ค้นหาทางแก้ปัญหา เสนอกระบวนการแก้ปัญหา และทดลองแก้และนำเสนอข้อค้นพบ โครงการบางโครงการใช้เวลาโครงการละประมาณ 3 – 4 สัปดาห์ แต่บางโครงการก็ใช้เพียงสัปดาห์เดียว โดยมีขั้นตอนหลักๆ ของวิธีสอน (Booth. 1987) ดังนี้

1. ขั้นกระตุ้นความสนใจ เป็นการอภิปรายเบื้องต้นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการที่จะทำ รายละเอียดเป็นอย่างไรบ้าง

2. ขั้นเตรียมโครงการ เป็นการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการว่าจะใช้เวลาเท่าไร รายละเอียดของการทำงานมีอะไรบ้าง

3. ขั้นฝึกทักษะที่จำเป็น ในบางโครงการต้องการทักษะที่จำเป็น จึงต้องมีการฝึกทักษะเหล่านั้นก่อน เช่น การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

4. ขั้นเตรียมอุปกรณ์ เป็นการเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำกิจกรรม

5. ขั้นกิจกรรมกลุ่ม เป็นการลงมือกระทำกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้

6. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการลงมือทำกิจกรรมตามโครงการที่วางแผนไว้

7. ขั้นสรุปผลการดำเนินการ เป็นการจัดการข้อมูลต่างๆ และสรุปผลของการดำเนินการ และเตรียมการที่จะนำเสนอเป็นรายงานขั้นสุดท้าย

8. ขั้นเสนอผลโครงการ เป็นการนำเสนอผลงานของโครงการที่ทำสำเร็จแล้ว
สาระสำคัญของการสอนแบบโครงการ ตามที่ แคทซ์ และ ชาร์ด (Katz; & Chard. 1994) นำเสนอ มีดังนี้

1. หัวข้อของโครงการและการเลือกหัวข้อของโครงการ ซึ่งต้องมาจากความสนใจและความต้องการของเด็ก ครูควรมีเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อโครงการ ดังนี้

1.1 เป็นหัวข้อที่เด็กทุกคนหรือเด็กส่วนใหญ่ของกลุ่มสนใจ

1.2 มีแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นเพียงพอที่จะจัดกิจกรรมในหัวข้อโครงการ

นี้ได้

1.3 เป็นหัวข้อที่นักเรียนมีประสบการณ์เดิมอยู่บ้าง

ได้

1.4 เป็นหัวข้อที่เด็กสามารถใช้ประสบการณ์ตรงในการค้นหาข้อมูล ข้อเท็จจริง

1.5 เป็นเรื่องจริง สามารถให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้นได้

1.6 เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสในการทำงานเป็นกลุ่ม

1.7 ให้โอกาสผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือสร้างสิ่งของ

1.8 เป็นหัวข้อที่มีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน

1.9 ผู้เรียนมีโอกาสใช้ทักษะต่างๆ ในการเรียนรู้

1.10 ผู้ปกครองมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมของโครงการ

2. กิจกรรมหลัก ในการสอนแบบโครงการ ประกอบด้วย กิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า กิจกรรมการสร้างความรู้ และการแสดงบทบาทสมมติ

3. โอกาสการเรียนรู้หลากหลาย ในการเรียนการสอนแบบโครงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในหลายวิธีการ เช่น สามารถแสดงออกด้วยทักษะทางภาษา การเล่าเรื่อง การอ่าน การเขียน ด้านทักษะคณิตศาสตร์ เช่น การเปรียบเทียบ หรือด้านวิทยาศาสตร์ เช่น การทดลอง ซึ่งสิ่ง que ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดการพัฒนาในการสอนแบบโครงการ คือ

3.1 ความรู้

3.2 ทักษะ

3.3 คุณลักษณะในการใฝ่รู้

3.4 ความรู้สึก

4. ผู้เรียนเป็นผู้เลือกกิจกรรม การสอนแบบโครงการ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสในการเลือก ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ในพัฒนาการด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการทางอารมณ์ และพัฒนาการด้านจริยธรรม ผู้เรียนมีโอกาสในการเลือกหลายประการ คือ

4.1 การเลือกงานที่จะกระทำ

4.2 การเลือกเวลาที่จะปฏิบัติกิจกรรม

4.3 การเลือกสถานที่ที่จะปฏิบัติกิจกรรม

4.4 การเลือกเพื่อนที่จะร่วมงานด้วย

5. บทบาทของครู ครูจะเป็นผู้ติดตามความสนใจของผู้เรียน จัดเตรียมกิจกรรมตามความต้องการของผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหา กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

6. การนำเสนอผลงานในห้องเรียน ห้องเรียนจะเป็นห้องแสดงผลงาน ตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งจะนำเสนอความก้าวหน้า กระบวนการทำงานของผู้เรียน และทิศทางการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนระลึกถึงสิ่งที่ตนเองทำงานอยู่และพยายามศึกษาให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

7. ระยะต่างๆ ของโครงการ

7.1 ระยะที่ 1 วางแผน / เริ่มต้นโครงการ

7.2 ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ

7.3 ระยะเวลาที่ 3 คิดทบทวนและสรุป

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรื่องที่จะศึกษาด้วยตนเอง โดยการกำหนดประเด็นปัญหาขึ้นมาตามความสนใจ แล้วใช้กระบวนการแก้ปัญหาใช้ในการศึกษาหาความรู้ ตามวิธีการของตนจนบรรลุความสำเร็จ หลักการของการสอนแบบโครงการ มีดังนี้

1. ผู้เรียนทำการศึกษาในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง โดยทำความเข้าใจในรายละเอียดของเรื่องนั้นๆ จนพบคำตอบที่ต้องการ
2. เรื่องที่ผู้เรียนศึกษาเป็นเรื่องที่ผู้เรียนเป็นผู้เลือกตามความสนใจ ประเด็นที่ศึกษาเป็นประเด็นที่ผู้เรียนตั้งขึ้นเอง
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียน มีประสบการณ์ตรงกับเรื่องที่ศึกษานั้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งความรู้เบื้องต้น
4. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะใช้ระยะเวลาที่ยาวนานเพียงพอ ตามความสนใจของผู้เรียนเพื่อที่ให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบ และคลี่คลายความสงสัย
5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ประสบทั้งความสำเร็จและล้มเหลว ในวิธีการแสวงหาความรู้ตามวิธีการของผู้เรียนเอง
6. เมื่อผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบแล้ว ให้ผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ที่ได้นั้น มานำเสนอในรูปแบบต่างๆ กัน ตามความต้องการของผู้เรียนเอง
7. มีการนำเสนอผลงานต่อเพื่อนๆ และคนอื่นๆ เพื่อแสดงให้เห็นความสำเร็จของกระบวนการศึกษาของตน และมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จนั้นๆ

ดังนั้น วิธีการสอนด้วยโครงการ สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ผู้เรียนจะต้องทำโครงการรับใช้สังคม ไม่ว่าจะเป็นโครงการส่วนบุคคล หรือโครงการระดับกลุ่ม โดยต้องใช้หลักการเรียนรู้ด้วยโครงการเป็นแนวทางในการปฏิบัติการ ซึ่งครูจะเป็นผู้ช่วยเหลือให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำโครงการ เพื่อผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติการกิจกรรมการรับใช้ และประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้

เคนเดลล์ และคณะ (Campus Compact. 2000; citing Kendell; et al. 1990) นำเสนอแนวทางที่ทำให้จัดโครงการการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมให้มีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบ และมีกิจกรรมที่ทำทลายต่อความดีส่วนรวม
2. ให้โอกาสที่จะสะท้อนการวิพากษ์บนประสบการณ์การรับใช้
3. ชี้แจงอย่างชัดเจนถึงเป้าหมายของการเรียนรู้และการรับใช้สำหรับทุกคนที่เกี่ยวข้อง
4. ช่วยคนที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยระบุความต้องการอย่างชัดเจน
5. ชี้แจงความรับผิดชอบส่วนบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้อง
6. เชื่อมโยงการให้ความช่วยเหลือกับความต้องการความช่วยเหลือ โดยการยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
7. เป็นองค์กรที่อุทิศ มีความกระตือรือร้น และมั่นคงในหลักการ

8. มีการฝึกฝน การนิเทศ การแนะนำ การส่งเสริม การระลึกได้ และการประเมิน เพื่อจะแสวงหาเป้าหมายของการเรียนรู้ และการรับใช้

9. สามารถยืดหยุ่นเวลาในการอุทิศโดยการรับใช้สังคม และการเรียนรู้ มีความเหมาะสม และเป็นเรื่องที่น่าสนใจต่อทุกคนที่เกี่ยวข้อง

10. มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้มีส่วนร่วมในโครงการ และประชากรที่แตกต่างกัน
คูเปอร์ (Cooper. 1996) นำเสนอแนวทางการจัดโครงการการเรียนรู้ เพื่อการรับใช้สังคม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากที่สุด โดยดำเนินการ ดังนี้

1. เริ่มด้วยสิ่งเล็กๆ ในสถาบันอาจเริ่มที่รายวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งเป็นเหมือนโครงการนำร่องที่จะระบุในอนาคตว่า ต่อไปทำอะไรได้ อะไรทำไม่ได้

2. หาบุคคลที่เป็นแกนสำคัญ โดยการเลือกหาผู้ที่มีความสนใจ ในเรื่องการบูรณาการการรับใช้สังคมเข้าในรายวิชาที่มีอยู่แล้ว เป็นต้น ผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่แล้วในกิจกรรมการรับใช้สังคม โดยพยายามบูรณาการการรับใช้สังคมเข้าไปในหลักสูตรรายวิชา

3. หาความช่วยเหลือ

3.1 กลุ่มครูที่มีความสนใจในเรื่องการรับใช้สังคม เพื่อให้กลุ่มนี้เป็นหลักในการผลิตเครื่องมือสำหรับสอน อาจเป็นแหล่งอ้างอิง คู่มือ ข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมสำหรับรายวิชาที่ใช้การรับใช้สังคมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

3.2 ผู้บริหาร ในการทำกิจกรรมการรับใช้สังคม ผู้บริหารเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและให้คำแนะนำ ในการติดต่อประสานงานกับชุมชน

3.3 กลุ่มปฏิบัติการที่มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมการรับใช้สังคม

3.4 ที่ทำการอาจจะอยู่ในหน่วยของงานกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน หรือความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน

3.5 อาสาสมัคร ซึ่งสามารถดำเนินกิจกรรมไปได้ก่อนที่จะได้รับงบประมาณ เป็นต้น จากนักเรียนอาสาสมัครที่เป็นเจ้าหน้าที่ในบางเวลา

4. พิจารณาชุมชนที่จะทำกิจกรรม

ก่อนที่จะกำหนดชุมชนใดชุมชนหนึ่งให้นักเรียนปฏิบัติการ ต้องมีการประเมินความพร้อมและแหล่งข้อมูลให้ชัดเจนก่อนที่จะลงมือปฏิบัติการ อาจจะใช้วิธีติดต่อเป็นรายบุคคล หรือการติดต่อทางโทรศัพท์ เพื่อรับรู้ความต้องการของชุมชน และจัดกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจึงมีความหมาย

5. ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน

ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมรับใช้สังคม ผ่านทางสื่อต่างๆ ผู้ที่เป็นประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุดคือ เพื่อนนักเรียนด้วยกันเอง เป็นต้น ผู้ที่สนใจและเคยเข้าร่วมกิจกรรมมาก่อน โดยที่มีการจัดให้มีการพบกลุ่มในการบรรยาย 1 – 2 คาบ เช่นเดียวกับการที่ลงมือกระทำกิจกรรม โดยการเลือกทำสถานที่ทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับการเดินทางของนักเรียน

6. การดำเนินการที่ดี

ผู้ดำเนินโครงการต้องรอบคอบที่จะพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างรอบด้าน เพื่อให้ทุกสิ่งดำเนินไปด้วยดี บางครั้งกิจกรรมในสถาบันหนึ่งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพของอีกสถาบันหนึ่งก็เป็นได้ ดังนั้น ผู้ดำเนินการต้องพิจารณาและให้ความช่วยเหลือเพื่อให้การดำเนินโครงการสำเร็จ

7. ฉลองความสำเร็จ

เมื่อการดำเนินโครงการเจริญเติบโตขึ้น การให้ความสำคัญต่อโครงการเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อให้ให้นักเรียนรับรู้ว่าการกระทำของเขามีความสำคัญ โดยที่เปิดโอกาสให้มีการแสดงความชื่นชมต่อนักเรียน ครู และผู้สนับสนุนจากชุมชน หาโอกาสพิเศษในการขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมในโครงการ ในโอกาสต่างๆ เช่น วันสำคัญต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ และให้การศึกษาแก่สมาชิกของชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมการรับใช้ เพื่อความเข้าใจอันดีและความร่วมมือต่อไป

8. สร้างเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานชุมชน

8.1 เมื่อมีการรับรู้ความต้องการของชุมชน พยายามหาหน่วยงานที่รับผิดชอบกิจกรรมนั้นๆ ในชุมชน โดยที่สามารถแยกแยะเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานกับอาสาสมัคร หรือนักเรียนที่ไปฝึกหัดการรับใช้สังคมในชุมชนนั้นๆ เชื่อมโยงการเรียนรู้กับกิจกรรมการรับใช้สังคมอาจเป็นเรื่องที่แปลก แต่เมื่อเกิดความเข้าใจ จะทำให้ประสบความสำเร็จในกิจกรรมการรับใช้ หน่วยงานจะมีโอกาสในการประเมินนักเรียนระหว่างปฏิบัติการณ์และหลังจากการปฏิบัติการณ์ และให้ผลย้อนกลับไปยังผู้ประสานงานโครงการ

8.2 สถานที่ในการทำกิจกรรม รวมถึง โรงเรียนของรัฐบาล สถานสงเคราะห์คนชรา สถานสงเคราะห์คนพิการ สวนสาธารณะ สภากาชาด โรงพยาบาล ฯลฯ

9. การไตร่ตรอง

การไตร่ตรองอย่างแท้จริง เป็นการแยกกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมให้เห็นอย่างเด่นชัดออกจากกิจกรรมการศึกษา โดยประสบการณ์ประเภทอื่นๆ เช่น การฝึกหัดงาน การเรียนด้วยการร่วมมือ ฯลฯ การไตร่ตรองเชื่อมโยงประสบการณ์การรับใช้กับเนื้อหาสาระรายวิชา เช่น การอ่านและการบรรยาย เครื่องมือในการไตร่ตรอง รวมถึง การเขียนบันทึก การอภิปรายกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ โครงการส่วนบุคคล หรือโครงการระดับกลุ่ม การสะสมงานเขียน การนำเสนอในชั้นเรียน ฯลฯ จากกิจกรรมนี้ นักเรียนและครูจะได้รับประโยชน์เมื่อผู้เรียนแบ่งปันประสบการณ์กับเพื่อน ในกิจกรรมทุกอย่างที่เชื่อมโยงการรับใช้กับการเรียนรู้

10. การประเมินผลและการวัดผล

การเรียนรู้จากประสบการณ์การรับใช้ ไม่สามารถประเมินในแนวทางเดียวกับการทำข้อสอบ หรือการทำรายงาน ครูบางท่านใช้วิธีการสำรวจเจตคติก่อนและหลังการปฏิบัติการณ์ของนักเรียน ต่อกิจกรรมการรับใช้สังคม และความรับผิดชอบของพลเมือง และต่อรายวิชาซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจว่า เขาได้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง มากแค่ไหน และทัศนคติของเขาเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จากที่มีประสบการณ์การรับใช้สังคม

5. รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (ศักดิ์ชัย นิรัฐทวิ. 2544)

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นที่นักศึกษาต้องเลือกกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนสนใจแล้วนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ความคิดทั่วไป และวิธีการที่คิดว่าจะทำต่อกรรมการที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ ความปลอดภัย และข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็น

ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ (Implementation) เป็นขั้นที่นักศึกษาลงมือทำกิจกรรม ตามที่วางแผนไว้ เป็นช่วงที่นักศึกษาต้องออกจากความเคยชินในสิ่งแวดล้อมเดิมสู่สถานการณ์ใหม่ ทำให้เขาได้มีโอกาสพบสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งหลายสิ่งเป็นเรื่องที่เขาไม่เคยพบเห็นมาก่อน

ขั้นที่ 3 ขั้นพินิจพิจารณา (Reflection) ขั้นนี้เป็นขั้นของการคิดวิเคราะห์และสรุปบทเรียนจากประสบการณ์จริงที่ได้อันเห็นมา นักศึกษาสามารถจัดระบบเหตุผลที่ใช้อธิบายเหตุการณ์อันเกิดจากกิจกรรมในขั้นที่สอง และเกิดจิตสำนึกทางจริยธรรมได้

6. รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมของ ชาวลา เวชยันต์ มีขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้ (ชาวลา เวชยันต์. 2544. 194 – 196)

1. การเรียนวิชาการ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การศึกษาชุมชน การกำหนดปัญหา การแบ่งกลุ่มเพื่อศึกษาปัญหาที่สนใจ การเขียนโครงการการรับใช้สังคม การวางแผน การปฏิบัติการ การพัฒนาความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้อง การเรียนเนื้อหาในรายวิชาโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาการ ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ตั้งเข็มทิศ หมายถึง ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันพิจารณากำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหาและคัดเลือกเรื่องต่างๆ ที่จะศึกษาในรายวิชา โดยสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแนวคิดการรับใช้สังคม รวมถึงการระดมชุมชนของนักเรียน การเลือกปัญหาที่มีความสนใจ และเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของรายวิชา

1.2 คิครอบคอบ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ข้อ คือ

1.2.1 การทบทวนความรู้ คือ การที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทบทวนความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ด้วยการอภิปรายซักถามถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจ หรือใช้กิจกรรมต่างๆ ในการทบทวนความรู้เดิม เป็นต้น

1.2.2 การนำเสนอความรู้ใหม่ และวิธีการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ อาศัยการใช้วิธีการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผน และเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยที่ผู้สอนช่วยเหลือในการแสวงหาความรู้ในรายวิชา และวิธีการเรียนรู้ด้วยโครงการ

1.3 ประกอบกิจ หมายถึง การที่ผู้เรียนแบ่งกลุ่มปฏิบัติการตามความสนใจ ทำการศึกษาปัญหา สามารถเขียนโครงการ วางแผนปฏิบัติการและปฏิบัติการ โดยการแบ่งงานกันทำในกลุ่มตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ โดยที่ร่วมกันทำอย่างใกล้ชิด หรือต่างคนต่างทำแล้วนำผลมารวมกัน หรือการทำงานส่วนบุคคลแต่ปรึกษาหารือกันได้ โดยที่ครูให้คำแนะนำช่วยเหลือและเป็นพี่ปรึกษาโครงการต่างๆ

1.4 พินิจไตร่ตรอง หมายถึง การที่ครูให้เวลาผู้เรียนในการไตร่ตรองผลจากการปฏิบัติทั้งส่วนตัวและร่วมกัน ทั้งจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการไป

ปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม โดยการพูด การเขียน การรายงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นการสะท้อนความรู้สึกจากการเรียนรู้และงานที่ทำไป โดยครูนำเสนอและตกลงวิธีการไตร่ตรองและกำหนดเวลาในการไตร่ตรอง รวมถึงการให้คำแนะนำ การตรวจสอบการไตร่ตรองที่กำหนดตามระยะเวลาและวิธีการ

1.5 ตอบสนองและประเมิน ด้วยการทำข้อสรุป แนวทางการปฏิบัติต่อไป และการประเมินกระบวนการและผลลัพธ์

2. การทำกิจกรรมรับใช้สังคม โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ โดย

2.1 การระดมชุมชน

2.2 การสำรวจความต้องการและปัญหาของชุมชน

2.3 การเลือกประเด็นปัญหาและการเขียนโครงการเพื่อทำกิจกรรมรับใช้สังคม

2.4 การปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคม

2.5 การประเมินเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน

3. การไตร่ตรอง ด้วยการ 1) บันทึก 2) อภิปราย 3) เขียนรายงานส่วนบุคคล / กลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดในการทำกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ตั้งแต่ กิจกรรมแรกในชั้นเรียน ระหว่างการทำกิจกรรมการรับใช้ และความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ในโครงการ โดยสอดแทรกในทุกคาบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. การประเมินผลและแสดงผลงาน โดยการที่ผู้เรียนสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และการนำผลงานออกแสดง รวมถึงการประเมินตนเอง และนำผลจากการไตร่ตรอง มาเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป โดยที่ผู้สอนช่วยเหลือ ติดตามผล โดยการเข้าร่วมกิจกรรม/การสังเกตพฤติกรรม รวมถึง การประเมินกิจกรรมการรับใช้สังคม การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ โครงการและการเรียนรู้ และ ผลงาน

โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ของ ซวาลา เวชยันต์ ในการวิจัย มีเทคนิคและขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้

1. การเรียนวิชาการ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การศึกษาชุมชน การกำหนดปัญหา การแบ่งกลุ่มเพื่อศึกษาปัญหาที่สนใจ การเขียนโครงการการรับใช้สังคม (โรงเรียน) การวางแผนการปฏิบัติการ การพัฒนาความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้อง การเรียนเนื้อหาในรายวิชา โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาการ ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ขั้นตั้งเข็มทิศ หมายถึง ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันพิจารณากำหนดจุดประสงค์ การเรียนรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหาและคัดเลือกเรื่องต่างๆ ที่จะศึกษาในรายวิชา โดยสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแนวคิดการรับใช้สังคม รวมถึงการระดมชุมชนของผู้เรียน การเลือกปัญหาที่มีความสนใจและเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของรายวิชา

1.2 ขั้นคิดรอบคอบ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ข้อ คือ

1.2.1 การทบทวนความรู้ คือ การที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทบทวนความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ด้วยการอภิปรายซักถามถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่น่าสนใจ หรือใช้กิจกรรมต่างๆ ในการทบทวนความรู้เดิม เป็นต้น

1.2.2 การนำเสนอความรู้ใหม่และวิธีการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ อาศัยการใช้วิธีการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผนและเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยที่ผู้สอนช่วยเหลือในการแสวงหาความรู้ในรายวิชา และวิธีการเรียนรู้ด้วยโครงการ

1.3 ชั้นประกอบกิจ หมายถึง การที่ผู้เรียนแบ่งกลุ่มปฏิบัติการตามความสนใจ ทำการศึกษาปัญหา สามารถเขียนโครงการ วางแผนปฏิบัติการและปฏิบัติการ โดยการแบ่งงานกันทำในกลุ่ม ตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ โดยที่ร่วมกันทำอย่างใกล้ชิด หรือต่างคนต่างทำ แล้วนำผลมารวมกัน หรือการทำงานส่วนบุคคลแต่ปรึกษาหารือกันได้ โดยที่ผู้สอนให้คำแนะนำช่วยเหลือ และเป็นพี่ปรึกษาโครงการต่างๆ

1.4 ชั้นพินิจไตร่ตรอง หมายถึง การที่ผู้สอนให้เวลาผู้เรียนในการไตร่ตรอง ผลจากการปฏิบัติทั้งส่วนตัวและร่วมกัน ทั้งจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการไปปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม (โรงเรียน) โดยการพูด การเขียน การรายงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นการสะท้อนความรู้สึกจากการเรียนรู้และงานที่เข้าไป โดยผู้สอนนำเสนอและตกลงวิธีการไตร่ตรอง และกำหนดเวลาในการไตร่ตรอง รวมถึงการให้คำแนะนำ การตรวจสอบการไตร่ตรองที่กำหนด ตามระยะเวลาและวิธีการ

1.5 ชั้นตอบสนองและประเมิน ด้วยการทำข้อสรุป แนวทางการปฏิบัติต่อไป และการประเมินกระบวนการและผลลัพธ์

2. การทำกิจกรรมรับใช้สังคม โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ โดย

2.1 การระดมชุมชน

2.2 การสำรวจความต้องการและปัญหาของชุมชน

2.3 การเลือกประเด็นปัญหาและการเขียนโครงการ เพื่อทำกิจกรรมรับใช้สังคม

2.4 การปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคม (โรงเรียน)

2.5 การประเมินเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน

3. การไตร่ตรอง ด้วยการ 1) บันทึก 2) อภิปราย 3) เขียนรายงานส่วนบุคคล / กลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดในการทำกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ ตั้งแต่กิจกรรมแรกในชั้นเรียน ระหว่างการทำกิจกรรมการรับใช้สังคมและความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ในโครงการ โดยสอดแทรกในทุกคาบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. การประเมินผลและแสดงผลงาน โดยการที่ผู้เรียนสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และการนำผลงานออกแสดง รวมถึงการประเมินตนเอง และนำผลจากการไตร่ตรอง มาเพื่อปรับปรุง

การทำงานในครั้งต่อไป โดยที่ผู้สอนช่วยเหลือ ติดตามผล โดยการเข้าร่วมกิจกรรม/การสังเกตพฤติกรรม รวมถึง การประเมินกิจกรรมการรับใช้สังคม การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ โครงการและการเรียนรู้ และ ผลงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

ในการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า มีการวิจัยที่ต้องการศึกษาในเรื่องต่างๆ กัน เช่น การใช้ระเบียบวิธีวิจัยใด จึงเหมาะสมกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม หรือ งานวิจัยที่ต้องการศึกษาผลของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในด้านต่างๆ เช่น ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทักษะการแก้ปัญหา หรือผลการเรียน หรือศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล หรือแนวทางการบูรณาการการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับหลักสูตรการเรียนการสอน ดังตัวอย่างที่รวบรวมไว้ ดังนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

ซาวัคคิ (Zawacki. 1997) ทำการศึกษา องค์ประกอบด้านบุคคล และครอบครัวที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พบว่า องค์ประกอบด้านบุคคลและครอบครัว มีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และนักเรียนที่เรียนรู้จากรายวิชาที่มีการทำกิจกรรมการรับใช้สังคม มีความแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนจากรายวิชาที่ไม่มีกิจกรรมการรับใช้สังคม โดยที่ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการรับใช้สังคม มีความสนใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ว่าพวกเขาเรียนรู้ที่จะมีความเห็นใจ และช่วยเหลือผู้อื่น (Care for others)

วิลเลียมส์ (Williams. 1997) ทำการวิจัยเกี่ยวกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อประเมินประสบการณ์ของนักเรียนในการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อระบุผลของการมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ และเพื่อทำความเข้าใจต่อผลกระทบที่การเรียนรู้มีต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการศึกษาจากนักเรียนจำนวน 150 คน ที่เข้าร่วมในโครงการ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เข้าโครงการทดลองการเรียนรู้ด้วยการรับใช้ชุมชน มีผลทางด้านบวกในเรื่อง พฤติกรรมการวางแผนและการสำรวจวิชาชีพ ทักษะการยอมรับผู้อื่น ความสามารถที่จะลงมือกระทำเมื่อมีความรู้สึกเห็นใจผู้อื่น มีความรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่า และความสามารถของตนในสถานการณ์สังคม และมีพฤติกรรมเข้าเรียนและพฤติกรรมที่ดีในโรงเรียน

มัวริซิโอ (Mauricio. 1998) ทำการศึกษานักเรียนตั้งแต่เกรด 9 ถึงเกรด 12 ในโรงเรียนเอกชนหญิง โดยทำการวิจัยเชิงคุณลักษณะ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนมีความเห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีผลต่อการเรียนรู้ ความเป็นตัวของตัวเอง และความเข้าใจต่อความรับผิดชอบต่อสังคม นอกนั้นยังทำให้นักเรียนรู้ว่า ตนมีทักษะอะไร ได้มีโอกาสพิจารณาค่านิยม และมีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในชุมชน นอกนั้นยังมีการพัฒนาความเข้าใจต่อภาวะผู้นำในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงด้วย

ลิมพาท (Limpert. 1998) ทำการศึกษากระบวนการบูรณาการการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับหลักสูตรในระดับ K – 12 โดยเน้นที่โครงสร้างของสถาบัน เพื่อการประยุกต์ใช้และแนวนโยบายที่อาจส่งเสริมหรือขัดขวางกระบวนการ ผลปรากฏว่า 1) ต้องยึดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงองค์กร มา

ประยุกต์ใช้ เพื่อเริ่มโครงการ 2) โครงสร้างขององค์กรมีผลกระทบโดยตรงต่อการนำการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมมาใช้ 3) การออกแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ต้องมีกรอบแนวคิดที่ชัดเจนของปรัชญาการศึกษา โครงสร้าง และหัวข้อโครงการ 4) นโยบายในการจัดการต้องชัดเจน เพื่อสามารถประเมินผลที่มีต่อสังคม 5) การฝึกสอนเป็นเรื่องสำคัญแต่มักจะลืมนองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม 6) การอุทิศอย่างเอาใจจริงเอาใจขององค์กร เป็นกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จ

ในการศึกษาของ ดอร์แมน (Dorman. 1997) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในนักเรียนกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในห้องเรียน โดยการเก็บข้อมูลทั้งด้านปริมาณและคุณลักษณะ ผลปรากฏว่า นักเรียนทุกคนเชื่อว่า ทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ว่า การเป็นผู้นำเป็นอย่างไร ผู้นำไม่ใช่ผู้ที่ต้องมีตำแหน่ง และความสำคัญของการมีศีลธรรมของผู้นำและทุกคนรับรู้ ว่า ตนเองมีลักษณะการเป็นผู้นำมากขึ้น

เจฟ (Jaffe. 1998) ทำการศึกษาโดยใช้ The Choral Reading Model ในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยทำกิจกรรมการอ่านให้กับคนชราที่เกษียณการทำงานแล้ว ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนมีการพัฒนาสติปัญญา และความสนใจมากขึ้นในบทกวี และวรรณคดี ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัย ทำให้นักเรียนมีทัศนคติ มุมมอง และความสัมพันธ์ทางด้านบวก ต่อผู้สูงอายุ และการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ทำให้ชุมชนส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียนของรัฐมากขึ้น

วูลฟสัน (Wolfson. 1997a) นำเสนอผลการศึกษาโครงการ การใช้การจัดการสารสนเทศเพื่อการรับใช้ชุมชน ในปีที่ 3 โดยที่มีนักเรียนเกรด 11 และเกรด 12 เข้าร่วมในโครงการจำนวน 23 คน ในวิชาการจัดการสารสนเทศ (Information Management Technology Classroom : IMT) วิธีการเรียนการสอนจะมีการพบกันสามคาบต่อสัปดาห์ คาบละหนึ่งชั่วโมง 15 นาที ในห้องคอมพิวเตอร์ ที่มีคอมพิวเตอร์ 24 เครื่อง และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง เช่น เครื่องพิมพ์ โมเด็มสื่อสาร โทรศัพท์ และการเชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ต และการฝึกทำงานจริงในองค์กรที่ต้องการ การพัฒนาการจัดการเทคโนโลยี ทั้งในโรงเรียนและชุมชน โดยที่นักเรียนจะอยู่ในโครงการนี้ตลอดปีการศึกษา จะมีครูรับผิดชอบ 2 คน คนละช่วงเวลา และมีครูที่เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการทำเว็บเพจ (Web Page) 2 คน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงคุณลักษณะ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การวิจัยเอกสาร และการสำรวจด้วยวาจา จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทุกคน โดยที่ผู้ทำการศึกษาคนหนึ่งจะเยี่ยมชั้นเรียน 15 ครั้ง ตลอด 1 ปี พร้อมกับการสังเกต พูดคุย มีส่วนร่วมในชั้นเรียน และเข้าร่วมในการอภิปราย นอกนั้นจะมีการเยี่ยมสถานที่ และสัมภาษณ์ผู้ที่รับผิดชอบในสถานที่ที่นักเรียนไปทำกิจกรรม ผลการศึกษาปรากฏว่า 1) นักเรียนที่เข้าร่วมในโครงการเห็นว่า โครงการนี้เป็นชุมชนปฏิบัติการจริง และมีความเห็นว่าเขาเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน ด้วยแนวคิดที่ต่างไปจากเดิมคือเปิดกว้างขึ้น ยอมรับผู้อื่นมากขึ้น สนใจผู้อื่นมากขึ้น จากการเก็บข้อมูลพบว่า นักเรียนหลายคนมีการพัฒนาขึ้นในความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง การพัฒนาตนเอง มีความมั่นใจมากขึ้น และเรียนรู้มากขึ้น มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น โดยที่นักเรียนเรียนรู้จากห้องทดลองและนำออกไปใช้ในสถานที่ที่นักเรียนไปทำกิจกรรมการรับใช้สังคม เช่น การสร้างเว็บเพจให้กับสถาบันนั้น นอกจากนั้น 2) ผลการศึกษาปรากฏว่า บทบาทของครูและผู้เชี่ยวชาญ มีส่วน

สำคัญในการทำให้การเรียนรู้ในโครงการนี้สำเร็จ และทำให้เกิดสถานการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน ความรับผิดชอบส่วนบุคคลและการอุทิศตนให้กับสังคม

มาร์เบอร์รี่ (Marbury. 1998) ทำการประเมินโครงการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมโดยใช้รูปแบบการประเมินของ สตีฟเฟิลบีม (CIPP) เนื่องจากโรงเรียนที่ผู้วิจัยศึกษาได้เริ่มในการบูรณาการการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเข้าไปในวิชาภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา จึงทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการทราบผลของโครงการ เพราะนักเรียนจะต้องใช้เวลาที่เป็นการบูรณาการทั้ง 2 วิชา สัปดาห์ละหนึ่งวันไปทำกิจกรรมการรับใช้สังคม ผลจากการประเมินคือ องค์กรประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นเรื่องสำคัญต่อประสิทธิผลของโครงการ โครงการที่มีประสิทธิผลต้องคำนึงถึงรูปแบบของโครงการ ผลประโยชน์นักเรียน และผลประโยชน์ต่อชุมชน ในแต่ละองค์ประกอบ มีองค์ประกอบย่อยหลายประการ ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องคือ นักเรียนทำกิจกรรมการรับใช้สังคมในโรงเรียนน้อยไป และโครงการไม่มีการต่อเนื่อง

โอลเซน (Olsen. 1998) ทำการศึกษาพลวัตของความสัมพันธ์แบบการให้ความช่วยเหลือ (Tutorial Relationship) ของนักเรียนเกรด 6 กับนักเรียนเกรด 1 โดยศึกษาจากโครงการที่ช่วยน้องมีจุดประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้ เพื่อสังเกต และระบุพฤติกรรมทั้งทางวาจาและอวัจนะ เพื่อแสดงถึงพัฒนาการของสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ให้ความช่วยเหลือ และผู้รับความช่วยเหลือโดยศึกษาจากนักเรียนเกรด 6 จำนวน 10 คน ใช้การสังเกตและสัมภาษณ์ตลอด 12 สัปดาห์ เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตระหว่างที่มีชั่วโมงการสอน การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการก่อน ระหว่างและเมื่อจบการศึกษา นอกจากนั้นยังเก็บจากการบันทึก การสังเกต และการตอบสนองของผู้รับในแต่ละชั่วโมงของการติวของนักเรียนเกรด 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่า นักเรียนเกรด 6 แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ได้รับการตอบสนองทางบวกจากนักเรียนเกรด 1 ตั้งแต่เริ่มโครงการจนจบโครงการ กลุ่มที่ 2 เริ่มด้วยความลำบาก แต่ต่อมาก็ปรับตัวเข้าหากันได้ ส่วนกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนเกรด 1 ได้ เพราะขาดทักษะในการสื่อสาร ผลคือ 2 กลุ่มแรกจะพยายามหาวิธีการหลากหลายที่จะสื่อสารและทำความเข้าใจกับนักเรียนเกรด 1 จนกระทั่งประสบความสำเร็จในการให้ความช่วยเหลือ ส่วนกลุ่มที่ 3 จะขอเปลี่ยนคู่ที่ได้รับมอบหมาย แต่นักเรียนทุกคนจะเปลี่ยนผู้ได้รับความช่วยเหลือใหม่ในสัปดาห์ที่ 5 ผลสำคัญที่ได้รับคือ พลวัตในสัมพันธ์ภาพของนักเรียนทั้งคู่ มีส่วนสำคัญของความสำเร็จของโครงการ

พัฟ (Pugh. 1999) ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของวัยรุ่นในการรับใช้ชุมชน : ความสัมพันธ์ของโอกาสในการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและอัตลักษณ์ การศึกษาใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมตลอดเวลา 12 ปี โดยที่ให้นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมการรับใช้ โดยที่แต่ละคนเลือกโครงการเองและส่วนมากเลือกทำเป็นส่วนบุคคล ผลการศึกษาระบุว่า กิจกรรมรับใช้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับผู้ได้รับความช่วยเหลือ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ของนักเรียนของการท้าทายด้านสติปัญญา และความสัมพันธ์กับผู้ได้รับความช่วยเหลือ ทำนายความสำเร็จขององค์กร นอกนั้น การวิเคราะห์ในขั้นสุดท้าย ชี้ให้เห็นว่า การทำกิจกรรมรับใช้โดยตรงกับผู้ต้องการความช่วยเหลือ กระตุ้นการแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง ในบริบท

ของโครงการและสังคมนั้น ยิ่งกว่านั้น รูปแบบของกิจกรรมการรับใช้ เป็นตัวทำนายการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนตามเวลาที่ผ่านมา

แฮดดอก (Haddock. 1998) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ของรัฐบาลกับความพอใจของนักเรียนในการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับการรับใช้สังคม โดยทำการศึกษาจากโรงเรียนระดับมัธยมของรัฐ จำนวน 3 โรงเรียน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง เป็นอาจารย์ 3 คน และนักเรียน 142 คน ในเกรด 7 และ เกรด 8 เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ครูและสุ่มจากกลุ่มนักเรียนจากแต่ละโรงเรียน แบบสำรวจด้วยการเขียนของนักเรียน และการวิเคราะห์เอกสารของโรงเรียน ซึ่งรวมถึงการจัดประเภทของคำตอบ เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และรวมถึง การปฐมนิเทศและการฝึกฝน ความเกี่ยวข้องและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ระดับและรูปแบบของการไตร่ตรอง และลักษณะของการให้ผลย้อนกลับ ผลของการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนมากพบว่า ประสบการณ์ของพวกเขาถูกทำลายและได้รับรางวัล ถึงแม้ว่าการไตร่ตรองอย่างเป็นทางการ และการประเมินผลสรุป ทั้ง 3 โรงเรียนยังไม่ปรากฏชัดเจน นักเรียนส่วนมากมีเจตคติที่ดีต่อการรับใช้สังคม ซึ่งแสดงว่า รูปแบบประสบการณ์การเรียนรู้ควรส่งเสริมให้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความพยายามปฏิรูปการศึกษา

นอกจากนั้นยังมีตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม แต่อยู่ในระดับวิทยาลัย อุดมศึกษา และชุมชน เช่น

ซีโบลด์ (Siebold. 1998) ทำการประเมินโครงการการรับใช้ชุมชนของนักเรียนวิชาเอกสาธารณสุข โดยมีจุดประสงค์เพื่อ 1) อธิบายโครงการที่ใช้แบบมาตรฐานของหลักการสำหรับบูรณาการการเรียนรู้กับการรับใช้ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการรับรู้ของนักศึกษา และอาจารย์ต่อโครงการ โดยเปรียบเทียบจากการมีประสบการณ์เดิมในการรับใช้ การมีเป้าหมายในอนาคตของนักศึกษา โดยมีประชากรนักศึกษา 56 คน ที่ลงทะเบียน การเก็บข้อมูลใช้ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยใช้แบบสำรวจการรับใช้ชุมชน การสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล ผลปรากฏว่า 1) เกณฑ์มาตรฐานสามารถช่วยประเมินคุณภาพของโครงการได้ 2) นักศึกษามีการรับรู้ในทางบวกต่อโครงการและการรับใช้ชุมชน 3) ประสบการณ์ในการรับใช้และผลการเรียนไม่ปรากฏว่า มีความแตกต่างกันในทางสถิติ ทั้ง 3 ด้าน นอกจากนั้นผลที่น่าสนใจ คือ อาจารย์ให้ความสนับสนุนโครงการแบบไม่แสดงตน นักศึกษามองไม่เห็นว่าการรับใช้ชุมชนเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นแต่เพียงข้อกำหนดของการจบหลักสูตร

ในการศึกษาของโลเวน (Loewen. 1999) เรื่อง การไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์การรับใช้สังคมของนักศึกษาปีที่ 1 : การวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้ตัวอย่างนักศึกษาปีที่ 1 จาก 3 วิทยาลัย จำนวน 295 คน ให้เขียนบันทึกการไตร่ตรอง และการตอบแบบสอบถามแบบสั้นๆ เพื่อเป็นการสรุปผลของการทำตามข้อกำหนดของการรับใช้ โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์เนื้อหา โดยคำนึงถึงเพศ การจัดกิจกรรม ระดับของความเห็นใจ การเสริมพลังอำนาจ และความตั้งใจในการทำการรับใช้ต่อไป ผลปรากฏว่า 1) นักศึกษาหญิงมีความตั้งใจมากกว่านักศึกษาชายที่จะทำกิจกรรมรับใช้ในโอกาสต่อไป 2) การไตร่ตรองที่ทำนอกเหนือจากข้อกำหนด แสดงให้เห็นถึงระดับความเห็นใจผู้อื่น และการเสริมพลังอำนาจมากกว่า ที่สำคัญองค์ประกอบด้านการไตร่ตรอง เป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยที่ควรกำหนดว่า

ต้องทำเมื่อใดและจำนวนมากเท่าใด ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป ควรเน้นที่โครงการและองค์ประกอบของโครงการที่มีผลต่อการเรียนของนักศึกษาและผลที่นักศึกษาได้พัฒนาจากการร่วมโครงการ

แครม (Cram. 1998) ทำการศึกษาผลกระทบของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมต่อพัฒนาการด้านศีลธรรมและการรับรู้ตนเอง ของนักเรียนวิทยาลัยชุมชน โดยทำการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อเปรียบเทียบกลุ่มนักศึกษาที่ลงเรียนวิชาจริยธรรม 3 กลุ่มกับผู้สอนคนเดียว กับนักศึกษาลงทะเบียนเรียน 111 คน ใช้การสอบก่อนและหลังเรียนด้วยการทดสอบ และแบบสอบถามด้านการรับรู้ตนเอง แต่แบบทดสอบก่อนหลังใช้ได้ 32 ฉบับ และแบบสอบถามการรับรู้ตนเองใช้ได้ 65 ฉบับ พบว่า ไม่มีความแตกต่างด้านสถิติระหว่างผู้ทำกิจกรรมรับใช้กับผู้ไม่ได้ทำกิจกรรมรับใช้ ในพัฒนาการด้านศีลธรรมและการรับรู้ตนเองเพิ่มขึ้น หรือแม้แต่ตัวแปรของภูมิหลัง แต่มีข้อเสนอแนะว่า โครงการการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมในระยะเวลาด้านสั้นที่ทำการศึกษา ไม่ได้ทำให้นักศึกษาเปลี่ยนแปลงค่านิยม ไปสู่ขั้นพัฒนาการด้านศีลธรรมของโคลเบอร์ก แต่มีผลต่อการรับรู้ตนเองของนักศึกษา

แทรี (Terry. 2000) ทำการศึกษาเรื่อง กรณีศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ของวัยรุ่นที่มีความสามารถพิเศษกับชุมชน เป็นการศึกษาการรับรู้ของวัยรุ่นจำนวน 28 คน ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการรับใช้สังคม ตั้งแต่ปี 1998 – 2000 การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า การร่วมในโครงการการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมทำให้นักเรียนมีโอกาสเติบโตในด้านสติปัญญา ด้านบุคลิก ความริเริ่ม และด้านสังคม มีความตระหนัก และรับผิดชอบต่อความเป็นพลเมืองดี

รูท และ จิลส์ (Root. 1997; & Giles. 1997) สรุปจากงานวิจัยการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ในระดับนักเรียนตั้งแต่อนุบาลถึงเกรด 12 สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) มุ่งที่ผลพัฒนาการทางสติปัญญา และความสัมพันธ์ทางวิชาการ 2) ผลพัฒนาการทางการเป็นพลเมืองดีทางสังคม และศีลธรรม และ 3) ผลพัฒนาการส่วนบุคคล สำหรับพัฒนาการด้านสติปัญญา มีการศึกษาเรื่องเกรด ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และทักษะการคิดระดับสูง ในด้านพัฒนาการด้านการเป็นพลเมืองดี ด้านสังคม และศีลธรรม มักจะทำการศึกษาในเรื่องของทัศนคติ ค่านิยมและความประพฤติในฐานะที่เป็นสมาชิกในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และในด้านสังคมจะเกี่ยวข้องถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งรวมถึง ค่านิยมของความรับผิดชอบต่อ การรับรู้ถึงความสามารถในการรับผิดชอบต่อสังคมและความประพฤติที่ แสดงความรับผิดชอบต่อ นอกจากนั้นยังมีผลพัฒนาการด้านศีลธรรมด้วย ในส่วนของพัฒนาการส่วนบุคคล นั้น ปรากฏในด้านบทบาททางสังคม พัฒนาทักษะที่เป็นจริง และส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่าง มีความหมายและพัฒนาการของตนเอง ในระหว่างการเป็นวัยรุ่น

อัลท์ (Alt. 1994) ระบุว่า การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาในเรื่องต่อไปนี้ 1) ความสามารถในการเข้าใจปัญหาในมุมมองที่ซับซ้อนมากขึ้น 2) ความสามารถในการคิด การอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นและการกระทำในกลุ่ม 3) ความสามารถในการจินตนาการจากมุมมองที่ต่างกันของบุคคลและวัฒนธรรมที่ต่างกัน 4) มีการพัฒนาบูรณาการด้านค่านิยมและการกระทำเข้าด้วยกัน 5) สร้างนิสัยการคิดอย่างไตร่ตรอง หรือมีวิจารณญาณต่อสถานการณ์ และประสบการณ์ 6) พัฒนาความรับผิดชอบต่อความเป็นพลเมืองดี

รูท (Root. 1997) สังเคราะห์จากการศึกษา และรายงานผลการวิจัย พบว่า เพศ อายุ ระดับชั้น และประวัติการรับใช้สังคมของครอบครัวและประสบการณ์เดิมของนักเรียน ส่งผลต่อผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม นอกจากนี้คุณลักษณะของโครงการ เช่น การไตร่ตรองอย่างมีระบบ การใช้วิธีการต่างๆ ในการไตร่ตรองมีผลต่อผลลัพธ์เช่นกัน รวมถึงระยะเวลาของโครงการ และจำนวนชั่วโมงของการทำกิจกรรมด้วย ส่วนการบูรณาการวิชาการนั้น ยิ่งมีการบูรณาการกับวิชาการมาก ผู้เรียนก็จะได้รับทั้งความรู้ด้านวิชาการ การแก้ปัญหา และจิตสำนึกเพื่อสังคม ยิ่งกว่านั้น ประเภทของกิจกรรมที่ทำก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์เช่นกัน ยิ่งผู้เรียนทำกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ จะทำให้เกิดผลที่ดีและที่สำคัญคือคุณภาพของโครงการมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของนักเรียนในทุกด้าน รวมถึงบริบทของโรงเรียนและชุมชนด้วย

ทานเน็นบิว์ม (Tannenbaum. 2002) ได้วิเคราะห์โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมหลังเลิกเรียน สำหรับเด็กในโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนพฤติกรรมทางสังคมและเจตคติของนักเรียนชั้น ป. 4 – 6 ที่สมัครเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกล้าไปหาฝัน (Dare to Dream) กับนักเรียนที่ไม่ได้อยู่ในโปรแกรม Dare to Dream แต่เป็นนักเรียนในโปรแกรมหลังเลิกเรียนเช่นเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรม Dare to Dream มีผลเชิงบวกต่อผลการเรียนพฤติกรรมทางสังคม และเจตคติของนักเรียนกลุ่มทดลอง และนักเรียนกลุ่มทดลอง ยังมีการพัฒนาสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงขึ้น นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น และมีความพึงพอใจน้อยที่สุดที่ต้องหยุดพัก หลังจากการเข้าร่วมโปรแกรม นอกจากนี้ยังทำการวิเคราะห์หลักสูตรของโปรแกรม Dare to Dream พบว่า โปรแกรมมีความครอบคลุมการฝึกปฏิบัติเบื้องต้นในการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม แต่อย่างไรก็ตาม การฝึกปฏิบัติของนักเรียน การติดต่อเชื่อมโยงกับองค์กรของชุมชน และเครื่องมือการประเมินผลก็ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน

วาสกีวีกซ์ (Waskiewicz. 2002) ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่มีต่อความตระหนัก ความรับผิดชอบในหน้าที่ และความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาอายุรแพทย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาอายุรแพทย์จำนวน 69 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 44 คน กลุ่มควบคุม 25 คน กลุ่มทดลองได้มีส่วนร่วมในประสบการณ์การรับใช้สังคมตามตัวเลือกของตน ซึ่งถูกจำกัดโดยคนไข้ที่สัมพันธ์กับสาขาของตน กลุ่มควบคุมไม่มีส่วนร่วม นักศึกษาทั้งหมดทำแบบทดสอบก่อนและหลังการทดสอบ ซึ่งประกอบด้วยเรื่อง การแบ่งแยกทางสังคม (SD) และการรับใช้สังคม (CSIPI) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเพียงเล็กน้อย แต่การวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากบันทึกของนักศึกษาในกลุ่มทดลองพบว่า มีความแตกต่างกันของสมาชิกในกลุ่มทดลอง กล่าวคือ นักศึกษาที่เป็นวัยรุ่นจะทำกิจกรรมได้ดีกว่านักศึกษาที่มีอายุมาก ซึ่งเห็นได้ชัดว่ามีความตระหนักและความรับผิดชอบในหน้าที่อยู่ในเกณฑ์สูง แต่นักศึกษาที่มีอายุมากก็สามารถบอกประเด็น และความต้องการของสังคมได้มาก

งานวิจัยในประเทศ

เฉลิมชัย มนุษเสวต (2543) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบวิชาที่ใช้การเรียนการสอนเชิงบริการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทดลองใช้กับนักศึกษา กลุ่มทดลองจำนวน 20 คน พบว่า 1) รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริการชุมชนจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับชนบทศึกษา โดยภาพรวมรูปแบบการเรียนการสอน ยังเป็นการเรียนรู้ในห้องเรียนมากกว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 2) รูปแบบวิชาที่พัฒนาขึ้น เป็นการบูรณาการการเรียนการสอนกับกิจกรรมนักศึกษา มุ่งพัฒนานักศึกษาด้านองค์ความรู้ และบุคลิกภาพ จัดการเรียนการสอนเป็นภาคทฤษฎี 30% ภาคกิจกรรมบริการชุมชน 20% 3) หลังการทดลอง นักศึกษามีพัฒนาการดีขึ้นในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะผู้นำ และการแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ของตนเอง

สุริน คล้ายรามัญ (2543) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนากระบวนการอบรม โดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้ โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี ศึกษาผู้นำสตรี จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 20 คน ผลการวิจัยแสดงว่า กระบวนการอบรมมีขั้นตอน ดังนี้ 1) รวบรวมประสบการณ์เดิมของผู้เข้ารับการอบรม 2) ให้ประสบการณ์ใหม่ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 3) ให้ผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนความคิดและอภิปราย 4) ให้ผู้เข้ารับการอบรมสรุปความคิดรวบยอด 5) ให้ผู้เข้ารับการอบรมประยุกต์ความรู้โดยการวางแผนการรับใช้สังคม 6) ให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติกิจกรรมการรับใช้สังคม 7) ให้ผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนความคิดและวิเคราะห์ประสบการณ์จากการรับใช้สังคม 8) ให้ผู้เข้ารับการอบรมรายงานผลการเรียนรู้ 9) ประเมินผลการอบรม 10) ติดตามผลการอบรม

ผลการทดลองใช้พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านความรู้ สูงกว่าก่อนการอบรม ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติทางการเมืองไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ทางการเมือง เจตคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง หลังการอบรม และจากการติดตามผลการอบรมไม่แตกต่างกัน กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ทางการเมือง หลังการอบรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ส่วนค่าเฉลี่ยเจตคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยความรู้ทางการเมือง เจตคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากการติดตามผลการอบรมไม่แตกต่างกัน

ชวลา เวชยันต์ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า กรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในการรับใช้สังคมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งรายวิชาสังคมศึกษา และรายวิชาภาษาอังกฤษ สูงกว่ากรณีศึกษาที่เรียน

ด้วยแบบการเรียนการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกรณีศึกษาที่ทำการสังเกต พฤติกรรมมีพัฒนาการรับใช้สังคมสูงขึ้นตามลำดับ

นฤมล มณีงาม (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผ่านโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน โดยเฉพาะนักเรียนร้อยละ 90 มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานอยู่ในระดับที่ 3 คือ จิตสำนึกระดับการมีปฏิริยาแบบตอบโต้โดยใช้วิจารณญาณ และนักเรียนร้อยละ 10 มีจิตสำนึกระดับที่ 2 คือ จิตสำนึกระดับสภาพของการมีปฏิริยาแบบตอบโต้ 2) หลังเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับวิธีประหยัดพลังงานสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) หลังเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมประหยัดพลังงานสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) หลังเข้าร่วมโปรแกรมมีนักเรียนร้อยละ 90 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดสามารถให้เหตุผลเชื่อมโยงการปฏิบัติในการประหยัดพลังงานกับผลกระทบต่อสังคม โดยคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรมและสังคม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง

2.1 ประวัติความเป็นมา

การใช้กรณีตัวอย่างในการเรียนการสอนเริ่มขึ้นที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในปี ค.ศ. 1869 – 1870 โดย คริสโตเฟอร์ ซี แลงเดล (Christopher, C. Langdell) นำไปสอนกับนักศึกษาวิชากฎหมาย และต่อมามองการแพทย์นำเอาเทคนิคการสอนแบบนี้ไปใช้ในศตวรรษที่ 19 (กาญจนา เกียรติประวัติ. ม.ป.ป.: 134)

2.2 ความหมายของกรณีตัวอย่าง

กาญจนา เกียรติประวัติ (ม.ป.ป.: 134) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง (Case Study) เป็นการบันทึกเรื่องราวต่างๆ ซึ่งอาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่งเกี่ยวกับปัญหา หรือการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง สถานการณ์แต่ละประเภทที่บันทึกไว้จะต้องมีข้อมูลหรือรายละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ของผู้เรียน การบันทึกเหตุการณ์จะต้องเปลี่ยนชื่อบุคคล สถานที่ และเวลา ที่เกี่ยวข้องเพื่อมิให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อบุคคลหรือเหตุการณ์

เริงลักษณ์ โจรนพันธ์ (2529: 68) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง คือ การเอาเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเสนอให้ผู้เรียนพิจารณาศึกษา วิเคราะห์ ตลอดจนค้นหาวิธีแก้ปัญหาที่จำเป็น เพื่อที่จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้หรือพัฒนาทักษะตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สมพงษ์ จิตระดับ (2530: 83) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง เป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นบนระบบปัญหาและการใช้ข้อมูลที่น่าสนใจ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพัฒนาการและทักษะในเรื่องของการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การให้เหตุผล และมีแนวทางในการแก้ปัญหาได้

บุญทัน อยู่บุญชม (2533: 26) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง คือ เรื่องราวเหตุการณ์ตัวอย่างที่ น่าสนใจที่สามารถนำมาปรับใช้ประกอบการสอนโดยมีประเด็นปัญหาไว้ให้ผู้เรียนคิดอภิปรายถกเถียงกัน เพื่อเสริมสร้างให้มีทักษะในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ การใช้เหตุผลและมีแนวทางในการแก้ปัญหา คำตอบ ที่คิดได้คือสิ่งที่ครูต้องการจะสอนแต่ไม่ได้สอนโดยตรง

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2534: 4) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง คือ เรื่องจริงเป็นการเรียบเรียง ให้เกิดความสะดวกในการที่จะสามารถติดตามเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ข้อมูลที่อยู่ใน กรณีตัวอย่างอาจจะไม่ใช่ถ้อยคำหรือคำพูดแต่เพียงอย่างเดียว อาจเป็นข้อมูลในลักษณะอื่นก็ได้ เช่น ตัวเลข รูปภาพ สัญลักษณ์ แผนภูมิ กรณีตัวอย่างอาจเขียนขึ้นได้จากการนึกคิด มโนภาพ และการสร้าง สถานการณ์ขึ้นเอง ซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างที่ไม่ใช่เรื่องจริง

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535: 294) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์จากเอกสารที่ได้รวบรวมขึ้นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง หรือเกี่ยวข้องกับ สถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ต่างๆ หาข้อสรุปใน การตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ภายใต้สถานการณ์จากเรื่องราวซึ่งเป็นเรื่องจริงในเอกสารนั้นๆ

ชูศักดิ์ สิงห์อุตร (2532: 5) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่ เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน มีประโยชน์ และมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จัก แก้ปัญหา การวิเคราะห์ การระดมความคิด รวบรวมข้อมูล อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตัดสินใจ เลือกลงทางแก้ปัญหา

อัญชลี เครือคำขาว (2540: 14) กล่าวว่า การนำเรื่องราวหรือสภาพปัญหาในชีวิตจริงที่ เกิดขึ้นในสังคม และนำมาผูกเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษากรณีตัวอย่าง ต้องเหมาะสมกับผู้เรียน มี คุณค่า คุณธรรม จริยธรรม

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542: 33) กล่าวว่า กรณีตัวอย่าง เป็นวิธีสอนซึ่งใช้กรณีหรือเรื่อง ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างในการเรียน ให้ศึกษา วิเคราะห์ และอภิปราย เพื่อ สร้างความเข้าใจ และฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหาที่ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณา ข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน การอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่างๆ ที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริง ซึ่งมีส่วนช่วยให้การเรียนการสอนมีความหมาย สำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ทิตนา แคมมณี (2543: 75) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริง และประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาจากคำตอบนั้น มาใช้เป็นข้อมูล ในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

ฤทัยวรรณ คงชาติ (2544: 37) กรณีตัวอย่างเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติจากความเป็นจริงแล้วตอบประเด็น คำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาจากคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

จากความหมายของกรณีตัวอย่างดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้และสรุปว่า เป็นการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษกรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่นำเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานการทำความดีของบุคคลในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมรอบตัวผู้เรียน มานำเสนอเป็นกรณีตัวอย่างหลากหลายรูปแบบ โดยอาจดัดแปลง เพิ่มเติม หรือเรื่องราวที่สมมติขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น ประเมินคุณค่า อภิปราย และนำไปสู่การตัดสินใจหาข้อสรุปของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานอย่างมีเหตุผล เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม รู้จักเสียสละความสุขส่วนตน คิดถึงผู้อื่นและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยให้ผู้เรียนคิด สังเกตและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยๆ

2.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษกรณีตัวอย่าง

ฉันทนา ภาคบงกช (ม.ป.ป.: 1) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการนำกรณีตัวอย่าง มาให้ผู้เรียนศึกษา ดังนี้

1. เพื่อฝึกการวิเคราะห์และแยกแยะประเด็นปัญหา
2. เพื่อให้รู้จักการตัดสินใจอย่างมีหลักการและมีเหตุผล
3. เพื่อเสริมสร้างทักษะในการทำงานร่วมกับกลุ่ม
4. เพื่อฝึกและให้โอกาสผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ ความรู้สึก

และเจตคติซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า การใช้กรณีตัวอย่างมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการวิเคราะห์ ตัดสินใจ การแก้ปัญหา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสพการณ์ของผู้ศึกษา

2.4 ประเภทของกรณีตัวอย่าง

ฉันทนา ภาคบงกช (ม.ป.ป.: 1) ทิศนา ขัมมณี (2527: 111) และ สมพงษ์ จิตระดับ (2527: 188 – 189) ได้กล่าวถึงรูปแบบของกรณีตัวอย่างไว้เช่นเดียวกัน ดังนี้

1. เรื่องเล่า
2. เรื่องสั้น
3. ข่าวหนังสือพิมพ์
4. เรื่องยาวตัดต่อ
5. บทสนทนาหรือคำพูด
6. รูปภาพซึ่งต่อเนื่องเป็นเรื่องราว

นอกจากนี้ กาญจนา เกียรติประวัติ (ม.ป.ป.: 134) กล่าวว่า โดยปกติกรณีตัวอย่างมักจะเป็นเอกสาร แต่ภาพยนตร์ รูปภาพ การแสดงบทบาทสมมติ และการทดลองต่างๆ ก็นำมาใช้เป็นกรณีตัวอย่างได้

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2534: 15) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างที่เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน พอจะแบ่งออกอย่างกว้างๆ ได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. กรณีตัวอย่างที่เป็นเรื่องจริง (Real Case) เป็นกรณีตัวอย่างที่เขียนขึ้นมาจากข้อมูลที่คุณเขียนได้รวบรวมด้วยตนเอง

2. กรณีตัวอย่างที่ไม่เป็นจริงหรือเพื่อฝัน (Armchair Case) เป็นกรณีตัวอย่างที่คุณเขียนมโนภาพหรือวาดภาพขึ้นเอง ไม่ได้เขียนจากข้อมูลที่ได้รวบรวมมา แต่เป็นการจินตนาการขึ้นมาเอง หรือด้วยการประมวลเหตุการณ์ที่ได้จากการศึกษาที่พบเห็นมาบ้าง แล้วปะติดปะต่อสร้างขึ้นมาให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง กรณีตัวอย่างประเภทนี้ค่อนข้างเขียนยาก ผู้เขียนต้องมีประสบการณ์และความสามารถพอสมควร

สรุปได้ว่า กรณีตัวอย่างมี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ กรณีตัวอย่างที่เป็นเรื่องจริงคือ เรื่องราวที่เขียนขึ้นจากเหตุการณ์ที่เป็นจริง และกรณีตัวอย่างที่คุณเขียนประมวลเหตุการณ์ได้จากการศึกษารวบรวมแล้วปะติดปะต่อสร้างขึ้นมาให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

2.5 องค์ประกอบของการศึกษากรณีตัวอย่าง

การศึกษากรณีตัวอย่างให้ได้ผลดีนั้น ต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (ชูศักดิ์ สิงห์อุตร. 2532: 11)

1. การอภิปรายเป็นเทคนิคที่มีคุณค่าที่สุดอย่างหนึ่ง ที่จะนำมาใช้ในการจัดกลุ่มแบบประชาธิปไตย การอภิปรายยังเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจในเรื่องเป้าหมาย การวางแผน และการประเมิน ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกัน ยอมรับและเคารพสิทธิของผู้อื่น การอภิปรายจึงเป็นเทคนิคที่สำคัญต่อการเรียน (นาตยา ภัทรแสงไทย. 2525: 281)

สำหรับการศึกษากรณีตัวอย่างนั้น ควรจะเป็นการอภิปรายกลุ่มย่อยซึ่งแบ่งผู้เรียนแยกย้ายกันไปอภิปรายตามหัวข้อที่คุณสอนกำหนดขึ้นแต่ละกลุ่มจะมีประธาน และเลขานุการเป็นผู้บันทึกสาระสำคัญของการอภิปราย จุดประสงค์ของการอภิปรายกลุ่มย่อยคือ ต้องการให้สมาชิกที่มีความสนใจร่วมกันได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นกัน โดยมีบรรยากาศเป็นกันเอง และสมาชิกทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ (ศรีวรรณ มากชู. 2525: 165 – 166)

2. การรวบรวมข้อมูล และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การอภิปรายเป็นการสนทนาตั้งคำถามและให้ทุกคนมีส่วนร่วม การตั้งใจฟังนับว่าเป็นความร่วมมือ แต่ในขณะที่จะมีการอภิปรายนั้นควรมีการเตรียมกับผู้เรียนให้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องที่จะอภิปรายล่วงหน้า จะทำให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ดี

3. การหาข้อยุติ การอภิปรายที่สามารถดำเนินไปถึงขั้นสรุปผล นับว่าเป็นความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย แต่ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินไปถึงขั้นนี้ได้ จำเป็นต้องมีการสรุปความอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นข้อยุติ

เมื่อสมาชิกของแต่ละกลุ่มได้อภิปรายกลุ่มเสร็จแล้ว ควรอภิปรายร่วมกับผู้เรียนทั้งชั้นอีกครั้งหนึ่งเพื่อหาข้อสรุปเป็นหลักการ

2.6 การสร้างกรณีตัวอย่าง

การสร้างกรณีตัวอย่างขึ้นนั้น ครูผู้สอนจะต้องตั้งตัวกระตือรือร้นต่อข่าวคราว ความเคลื่อนไหว รู้จักสังเกต และหากรณีต่างๆ อย่างมีหลักเกณฑ์และสามารถปรับเหตุการณ์เหล่านั้น ให้สอดคล้องกับเนื้อหาทางจริยธรรม ตรงกับวัย และระดับวุฒิภาวะของผู้เรียน ครูสามารถมีแนวทางในการสร้างกรณีตัวอย่าง ดังนี้ (สมพงษ์ จิตระดับ. 2530: 83 – 84)

1. เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง หรือมีส่วนใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม กรณีตัวอย่าง ไม่ควรเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเอง หรือเขียนจากจินตนาการ โดยสมมติให้เกิดขึ้นเอง ตามความต้องการ การใช้บุคคล เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม ควรเป็นจริงด้วย

2. เป็นเรื่องที่ยังหาข้อสรุปหรือข้อยุติไม่ได้ มีประเด็นที่ต้องใช้ความคิดของบุคคลหลายๆ ฝ่าย ทางเลือกของความคิดเห็นหรือคำตอบมีแนวทางและเปิดกว้างการตัดสินใจกระทำได้หลายทาง เพื่อจะพิจารณาว่าทางใดเหมาะสมที่สุดกรณีตัวอย่างที่ไม่มีทางเลือกจะไม่ก่อให้เกิดความรู้

3. เนื้อหาสาระน่าสนใจ สนุกสนาน แทรกข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

4. ให้ข้อมูลต่างๆ อย่างเพียงพอในการกำหนดปัญหา หรือประเด็นในการคิดตัดสินใจ กรณีตัวอย่างไม่ควรยากเกินไปจนผู้เรียนไม่สามารถหาคำตอบได้ หรือง่ายเกินไปจนผู้เรียนไม่ต้องใช้สติปัญญาในการคิดมาก กรณีตัวอย่างที่ดีควรมีการแสดงทางเลือกในการตัดสินใจอย่างเด่นชัด

5. สอดคล้องกับเนื้อหาจริยธรรม เหมาะสมกับวัย และประสบการณ์ของผู้เรียน ในระดับชั้นประถมศึกษา

6. ปรับเป็นกิจกรรมที่แสดงออกและเคลื่อนไหวได้ กรณีตัวอย่างจะเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการแสดงออก การรับรู้และปฏิสัมพันธ์

7. ท้ายสุดของกรณีตัวอย่างต้องมีคำถาม หรือประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

สรุปได้ว่า การสร้างกรณีตัวอย่างจะต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือเขียนจากจินตนาการ โดยแทรกข้อคิดที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับเนื้อหาจริยธรรม เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน โดยต้องมีประเด็นในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นด้วย

2.7 การนำกรณีตัวอย่างไปใช้

เรिंगลักษณะ โจนพันธ์ (2529: 68 – 69) กล่าวถึงการนำกรณีตัวอย่างไปใช้ทำได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. เป็นคำพูดหรือข้อเสนอแนะโดยการเล่าให้ฟังหรือเปิดเทปอัดเสียง
2. เป็นลายลักษณ์อักษร หรือภาพ เช่น ข้อเขียน จดหมายเหตุ หรือรายงาน แผนภูมิ แผนที่ ภาพยนตร์ สไลด์

3. เป็นงาน เช่น การปฏิบัติงานของหน่วยงาน องค์การที่กำลังดำเนินอยู่ในกรณีนี้ ผู้ศึกษาต้องไปศึกษาที่หน่วยงานนั้นด้วยกันในรูปแบบของความเรียง ตาราง แผนภูมิ รูปภาพ เป็นต้น จะนำเสนอในรูปแบบใดก็ควรจะเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการสอนและระยะเวลาด้วย วารี ธีระจิตร (2534: 201) กล่าวถึงการนำกรณีตัวอย่างไปใช้ ครูควรใช้หลักในการปฏิบัติ ดังนี้

1. ศึกษาจุดประสงค์ว่า จะกำหนดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง แล้วกำหนดเนื้อหาให้ตรงตามจุดประสงค์นั้นๆ
2. คัดเลือกกรณีตัวอย่างที่เหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาให้เหมาะกับผู้เรียน ในเรื่องความสนใจ ประสบการณ์ และวัยของผู้เรียน
3. สร้างกรณีตัวอย่าง อาจสร้างขึ้นเองโดยการสมมติเรื่องราวขึ้นมา หรือเลือกเหตุการณ์จากหนังสือพิมพ์ หรือเรื่องจริงตามความเหมาะสม
4. สร้างประเด็นปัญหาให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ อภิปราย ถกเถียงเพื่อช่วย ในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาประเด็นปัญหานั้นๆ เพื่อประกอบการอภิปราย และสรุป

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2536: 5 – 6) กล่าวว่า การนำกรณีตัวอย่างไปใช้ประกอบการสอน เรื่องที่นำมาใช้เป็นกรณีในการเรียนนั้น ควรจะเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในสภาพชุมชน โรงเรียน หรือสถาบันนั้น ตั้งอยู่ในกรณีที่เป็นปัญหา ควรจะศึกษาว่า อะไรน่าจะเป็นสาเหตุ และทางแก้ควรจะมีกี่ทาง ทำได้ อย่างไรบ้าง ให้ผู้อภิปรายทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่ทุกคนได้เรียนรู้ความคิดซึ่งกันและกัน ประสบการณ์จากการศึกษากรณีตัวอย่างจะไม่มีทฤษฎีใดๆ และจะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้กับผู้เรียน อีกด้วย

สรุปได้ว่า การนำกรณีตัวอย่างไปใช้ในการเรียนการสอน สามารถทำได้หลายรูปแบบ โดย อาจเป็นแผนภูมิ รูปภาพ การ์ตูน วีดิทัศน์ แผ่นใส เพื่อนำเสนอให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และ วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน

2.8 ขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง

ชูศักดิ์ สิงห์อุดร (2532: 6 – 7) ได้กำหนดขั้นตอนการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียม ผู้สอนแนะนำวิธีการศึกษากรณีตัวอย่าง และแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม
2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ให้กรณีตัวอย่างให้ผู้เรียนศึกษา
3. ขั้นวิเคราะห์ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย ระดมพลังสมอง รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ศึกษา
4. ขั้นสรุป ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายสรุป
5. ขั้นประเมินผลผู้เรียนตอบปัญหาที่กำหนดให้จากกรณีตัวอย่าง

พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์ (2535: 7 – 8) ได้กำหนดขั้นตอนการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ขั้นเตรียม ผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ผู้สอนแนะนำวิธีการศึกษากรณีตัวอย่าง การค้นคว้า และการอภิปรายในกลุ่ม
2. ขั้นดำเนินการสอน
  - 2.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนนำสื่อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง เช่น รูปภาพ ข่าว จากหนังสือพิมพ์ และสื่ออื่นๆ มาสนทนาซักถามปัญหา
  - 2.2 ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ผู้สอนให้กรณีตัวอย่างผู้เรียนศึกษา
3. ขั้นวิเคราะห์ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มระดมสมอง อภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ กรณีตัวอย่าง
4. ขั้นเสนอผลงาน ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลงาน และให้ผู้เรียนกลุ่มอื่นๆ มีโอกาสซักถามข้อสงสัย
5. ขั้นสรุปผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปแนวทางปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหา

2.9 ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษากรณีตัวอย่าง

เอ็ดจ์ และ โคลแมน (Edge; & Coleman. 1982: 6 – 9) ได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ที่ได้จากการเรียนการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้เรียนสามารถคิดได้อย่างละเอียดรอบคอบ และคิดได้อย่างชัดเจนถึงแม้จะเป็นสถานการณ์ที่ยู่ยากซับซ้อน เป็นสถานการณ์ที่น่าสงสัยหรือคลุมเครือก็ตาม
2. ผู้เรียนสามารถใช้เป็นกลไกในการวางแผนปฏิบัติอย่างมีเหตุผล ถูกต้องและมีลักษณะสร้างสรรค์
3. ผู้เรียนสามารถใช้เป็นเครื่องมือประยุกต์การวิเคราะห์เชิงประมาณได้ เมื่อกรณีตัวอย่างเป็นปัญหาตัวเลข การเงินและสัดส่วน เป็นต้น
4. ผู้เรียนสามารถที่จะแยกแยะข้อมูลที่มีความสำคัญ สามารถระบุวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางแก้ไข
5. ผู้เรียนสามารถที่จะชี้ข้อมูลที่สำคัญที่ขาดหายไปที่ใช้สำหรับการวางแผนปฏิบัติ และการตัดสินใจ
6. ผู้เรียนสามารถที่จะสื่อสารให้เกิดความเข้าใจด้วยปากเปล่า จากการแสดงความคิดเห็น และอภิปราย
7. ผู้เรียนสามารถเขียนตามเรื่องได้อย่างกระชับ และชัดเจนสามารถที่จะเขียนรายงาน ได้อย่างมีน้ำหนักและสนใจ
8. ผู้เรียนสามารถใช้เป็นเครื่องมือ และเป็นเครื่องชี้แนะที่จะเพิ่มพูนความสามารถ
9. ช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขรอบคอบ และมีวุฒิภาวะในการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจ กิจกรรมต่างๆ ได้ดีขึ้น

ทิสนา แชมมณี (2551: 364) กล่าวถึงประโยชน์ของวิธีสอนแบบกรณีตัวอย่างไว้ ดังนี้

1. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

และการคิดแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

2. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงและได้ฝึกแก้ปัญหาโดยไม่ต้องเสี่ยงกับผลที่จะเกิดขึ้น ช่วยให้เกิดความพร้อมที่จะแก้ปัญหาเมื่อเผชิญปัญหานั้นในสถานการณ์จริง

3. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนสูง ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้จากกันและกัน

4. เป็นวิธีสอนที่ให้ผลดีมากสำหรับกลุ่มผู้เรียนที่มีความรู้และประสบการณ์หลากหลายสาขา

2.10 ข้อจำกัดจากการศึกษากรณีตัวอย่าง

ทิตนา แชมมณี (2551: 364) กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอนแบบกรณีตัวอย่างไว้ ดังนี้

1. หากกลุ่มผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ไม่แตกต่างกัน การเรียนรู้อาจไม่กว้างเท่าที่ควร เพราะผู้เรียนมักมีมุมมองคล้ายกัน

2. แม้ปัญหาและสถานการณ์จะใกล้เคียงกับความเป็นจริง แต่ก็ไม่ได้เกิดขึ้นจริงๆกับผู้เรียน ความคิดในการแก้ปัญหาจึงมักเป็นไปตามเหตุผลที่ถูกที่ควร ซึ่งอาจไม่ตรงกับการปฏิบัติจริงได้

โดยผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ของ ชูศักดิ์ สิงห์อุตร ในการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้

1. ขั้นเตรียม

1.1 เราความสนใจนำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนนำสื่อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา โดยเสนอภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนต่างๆ โดยใช้สื่อวีดิโอ ซีดี และเพาเวอร์พอยท์ (I C T) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนองต่อการเรียนรู้ ดังนี้

1.1.1 ใช้คำถามให้เกิดแนวคิดในเนื้อหาวิชา โดยให้ผู้เรียนใช้ความรู้ และประสบการณ์เดิมในการตอบคำถาม

1.1.2 สุ่มผู้เรียนเป็นตัวแทนตอบคำถาม จำนวน 2 – 3 คน

1.1.3 ผู้สอนสรุปคำตอบของผู้เรียนเพื่อให้เกิดแนวคิดที่ถูกต้อง

1.2 แจกจุดประสงค์การเรียนรู้

2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

2.1 แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 5 – 6 คน ใช้วิธีการแบ่งกลุ่มโดยการจับฉลากรูปภาพสัตว์ ตามจำนวนกลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ และกรรมการตามที่ภายในกลุ่มพิจารณาคัดเลือกกัน หลังจากนั้นประธานของแต่ละกลุ่มรับเอกสารประกอบการสอน เช่น บัตรกำหนดงาน ใบความรู้ กรณีตัวอย่าง ใบงาน แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม แล้วร่วมกันศึกษาเอกสารต่างๆ โดยประธานกลุ่มประสานงานและให้ความช่วยเหลือภายในกลุ่มตน

3. ชั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมองอภิปรายประเด็นคำถามจากบัตรกำหนดงาน แล้วรวบรวมข้อมูลจากเอกสารใบความรู้ ประสพการณ์เดิม แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับกรณีตัวอย่าง เพื่อพิจารณาหาแนวคำตอบและเตรียมการสรุปลงในเอกสารใบงาน

4. ชั้นสรุป มีกิจกรรม ดังนี้

4.1 ตัวแทนแต่ละกลุ่มเสนอผลงานการตอบคำถามอย่างมีเหตุผลที่ผู้สอนกำหนดให้ จากกิจกรรมใบงานกรณีตัวอย่าง และสรุปลงในแผนที่ความคิด (Mind Mapping)

4.2 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแนวคิดของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นข้อสรุปของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานจากกรณีตัวอย่าง

5. ชั้นประเมินผล มีกิจกรรม ดังนี้

5.1 สังเกตจากการทำงานกลุ่ม

5.2 การทำงานตามบัตรกำหนดงาน

5.3 การเสนอรายงานหน้าชั้น

2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง

ชูศักดิ์ สิงห์อุตร (2532: 70) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์ (2535: 82 – 83) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยเทคนิคการสอนแบบกรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัญชลี เครือคำขาว (2540: 111 – 112) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล โดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง ที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

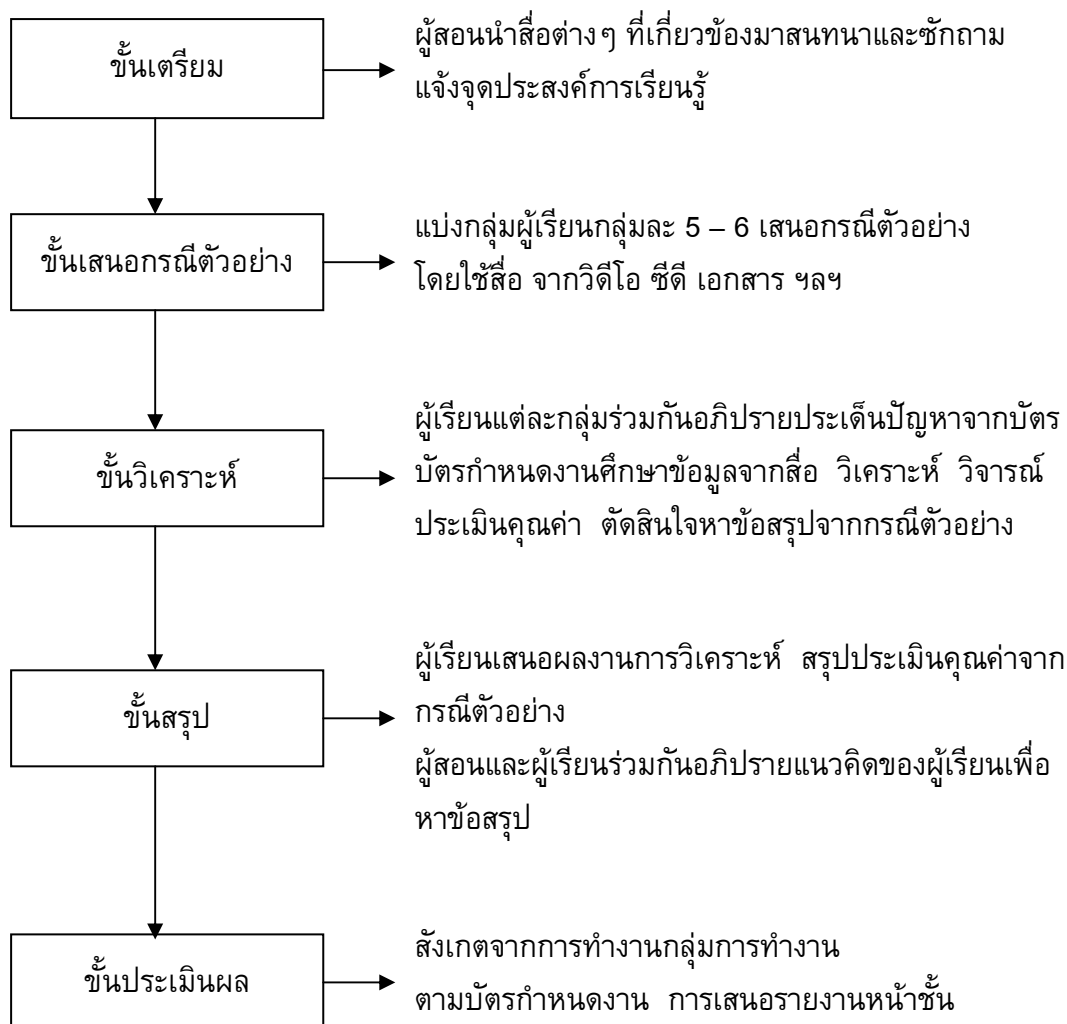
2. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเทคนิคศึกษารณี ตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รังษิพร จันทรกุลม (2547) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่องพุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม โดยการสอนแบบเทคนิค ที่ จี ที่ กับการสอนแบบเทคนิคศึกษารณีตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนเรื่องพุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม โดยการสอนแบบเทคนิค ที่ จี ที่ กับการสอนแบบเทคนิคศึกษารณีตัวอย่าง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความมีวินัยในตนเองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่าการสอนแบบเทคนิคศึกษารณีตัวอย่างส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเพราะผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ได้สัมพันธ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงทำให้ผู้เรียนสามารถร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหา และเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้ เนื่องจากมีวินัยในตนเอง และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนตามภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบสัญลักษณ์

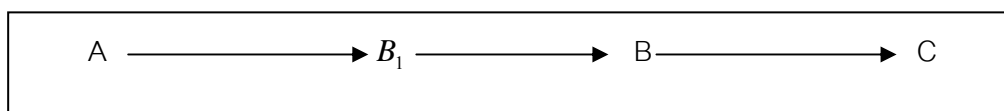
3.1 หลักการเสนอตัวแบบ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภามิต (2543: 253 – 254) กล่าวว่า เทคนิคการเสนอตัวแบบนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้นอกจากจะเป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพสูงแล้ว ยังเป็นเทคนิคที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวิถีชีวิตตามธรรมชาติของคนเรา เนื่องจากคนเรานั้น มีแนวโน้มที่จะลอกเลียนแบบซึ่งกัน

และกันอยู่แล้ว ดังนั้น การใช้เทคนิคการเสนอตัวแบบจึงทำให้ผู้ที่ถูกปรับพฤติกรรมนั้นไม่ค่อยรู้สึกขัดเขินหรือต่อต้าน จึงทำให้เทคนิคการเสนอมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การเสนอตัวแบบนั้น เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา ที่มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของคนเรานั้น ไม่ได้เป็นผลมาจากการที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่เท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้สึกอีกด้วย ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 นี้ (พฤติกรรม สภาพแวดล้อม ส่วนบุคคล) จะมีลักษณะของการกำหนดซึ่งกันและกันอยู่ ถ้าปัจจัยใดเปลี่ยนแปลงไป อีกสองปัจจัยที่เหลือก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งแนวทางในการเสนอตัวแบบนี้ จะพิจารณาในการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้บุคคลเกิดความคาดหวังถึงผลที่จะเกิดขึ้นบางอย่าง ซึ่งความคาดหวังถึงผลที่จะเกิดขึ้นนี้เอง จะส่งผลทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรม หรือไม่แสดงพฤติกรรม ลักษณะของกระบวนการเสนอตัวแบบ แสดงได้ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แสดงถึงลักษณะของกระบวนการเสนอตัวแบบ

ที่มา : สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2543). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. หน้า 254.

โดยที่	A	-	การเสนอตัวแบบ
	B_1	-	ความคิดหรือความรู้สึกของผู้สังเกตตัวแบบ
	B	-	พฤติกรรมที่แสดงออก
	C	-	ผลกรรม

จากภาพประกอบ 4 จะเห็นได้ว่า ในกระบวนการเสนอตัวแบบนี้จะต้องมีการเสนอตัวแบบ (A) ทำให้ผู้สังเกตเกิดความสนใจและคิดอยากที่จะทำตาม (B_1) เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรม (B) ตามตัวแบบแล้วสิ่งที่ตามมาคือผลกรรม (C) ที่เกิดขึ้นต่อพฤติกรรมนั้น ถ้าพฤติกรรมที่ทำตามตัวแบบได้รับการเสริมแรงทางบวก พฤติกรรมนั้นจะเกิดบ่อยครั้งขึ้น แต่ถ้าพฤติกรรมที่ทำตามตัวแบบได้รับการลงโทษพฤติกรรมนั้นก็จะไม่เกิดขึ้นอีก

3.2 ประเภทของตัวแบบ

แบนดูรา (ประทีป จินฉี. 2540: 97; อ้างอิงจาก Bandura. 1975) แบ่งตัวแบบไว้ 2 ชนิด คือ ตัวแบบที่มีชีวิตและตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ ดังนี้

1. ตัวแบบที่มีชีวิตจริง (Live Model) คือ ตัวแบบที่มีชีวิตซึ่งผู้สังเกตสามารถปฏิสัมพันธ์หรือสังเกตโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านสื่อหรือสัญลักษณ์อื่น ตัวอย่างของตัวแบบที่มีชีวิตจริง เช่น พ่อ แม่ ที่ขยาะลงถึงขยะให้ลูกเห็น ครูทำงานเป็นระเบียบให้นักเรียนเห็น นักเรียนเห็นเพื่อนขยัอ่านหนังสือและทำแบบฝึกหัด มีผลทำให้มีผลการเรียนดี นักเรียนคนนั้นจึงขยัอ่านหนังสือและทำแบบฝึกหัดตามอย่างบุคคลเห็นผู้อื่นเสพเฮโรอื่นแล้วสุขภาพทรุดโทรมและสังคมรังเกียจ ไม่มีใครคบด้วยจึงไม่เสพเฮโรอื่นเป็นต้น ซึ่งตัวแบบที่มีชีวิตจริงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่

ข้อดีของการเสนอตัวแบบที่มีชีวิตจริง

1. ตัวแบบจริงทำให้ผู้สังเกตสนใจและเลียนแบบได้ดีกว่าวิธีอื่น เพราะตัวแบบประเภทนี้ มีความใกล้เคียงหรือเหมือนกับสภาพจริงมากที่สุด
2. การเสนอตัวแบบที่มีชีวิตจริงสามารถปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ได้

2. ตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ การ์ตูน วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น มนุษย์ในปัจจุบันเรียนรู้อื่นๆ ผ่านสื่อเหล่านี้ทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น การแต่งกาย การใช้สินค้า การแสดงออกปฏิกิริยาต่างๆ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม เจตคติ เป็นต้น ซึ่งตัวแบบสัญลักษณ์นี้เป็นตัวแบบที่จะมีอิทธิพลต่อมนุษย์มากขึ้น เพราะการเผยแพร่ตัวแบบอย่างกว้างขวางทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์จำนวนมากผ่านตัวแบบสัญลักษณ์ทางสื่อมวลชน ตลอดจนเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้มนุษย์เก็บภาพพฤติกรรมหลายๆ อย่าง ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมาศึกษาใหม่ได้

ข้อดีของการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

1. ตัวแบบเพียงตัวเดียว สามารถก่อให้เกิดการทำตามตัวแบบพฤติกรรมแก่บุคคลได้ เป็นจำนวนมากอย่างพร้อมเพียงกันในหลายๆ สถานการณ์อย่างกว้างขวาง เช่น ตัวแบบจากโทรทัศน์และหนังสือ เป็นต้น
2. ตัวแบบสัญลักษณ์เหมาะที่จะใช้กับสถานการณ์ที่ไม่สามารถสังเกตได้ หรือสังเกตได้ยาก เช่น พฤติกรรมที่เกิดมาจากกระบวนการทางปัญญา
3. สามารถจัดกระบวนการเสนอตัวแบบให้เหมาะสมได้ก่อนที่จะนำไปใช้จริง
4. ตัวแบบสัญลักษณ์สร้างความสนใจและอยู่แวดล้อมบุคคลตลอดเวลา
5. ตัวแบบสัญลักษณ์ สามารถเก็บไว้ใน การเสนอตัวแบบที่ต้องการให้บุคคลกระทำพฤติกรรมตามตัวแบบในทำนองเดียวกันใหม่ได้

3.3 หลักในการดำเนินการให้ตัวแบบ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภามิต (2536: 260) กล่าวถึงหลักการที่ใช้ตัวแบบในการเสริมสร้างพฤติกรรมให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ต้องกำหนดพฤติกรรมที่จะให้ตัวแบบแสดง เพื่อให้บุคคลสังเกต และลอกเลียนแบบให้ชัดเจน

2. ความชัดเจนของพฤติกรรมนั้นจะต้อง หมายถึง การสังเกตได้ วัดได้โดยใช้คนตั้งแต่ 2 คน สามารถสังเกตและวัดได้ตรงกัน

3. จะต้องแน่ใจได้ว่าพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงนั้น อยู่ภายในระดับความสามารถของเด็ก มิฉะนั้นจะทำให้เกิดความคับข้องใจในการเรียนรู้

4. จะต้องแน่ใจว่า พฤติกรรมที่จะให้บุคคลเลียนแบบนั้น สามารถแยกออกเป็นพฤติกรรมย่อยๆ ได้ แล้วให้ตัวแบบดูตามไปที่ละพฤติกรรม พร้อมทั้งแสดงพฤติกรรมนั้นประกอบด้วย ซึ่งการทำเช่นนี้ จะทำให้การลอกเลียนแบบเกิดขึ้นได้ง่าย

5. ต้องแน่ใจว่า ผู้สังเกตตั้งใจสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบอย่างแท้จริง เช่น มองหรือฟัง อาจใช้สัญญาณที่เป็นคำพูดกับผู้สังเกตก่อน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจ

6. จะต้องแน่ใจว่าพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกนั้นชัดเจนและกระทำอย่างสม่ำเสมอ

7. เมื่อผู้สังเกตเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบถูกต้องแล้วหรือใกล้เคียงแล้ว ผู้เลียนแบบจะต้องได้รับการเสริมแรงทันที

8. การเสริมแรงที่ให้กับผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบนั้นจะต้องใช้ตัวเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพ

9. การดำเนินโปรแกรม จะต้องไม่ควบคุมความสนใจของผู้สังเกตตัวแบบด้วยวิธีรุนแรง เช่น ตี หรือ ดุ คำ เป็นต้น

10. ควรมีการรวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงความก้าวหน้าของผู้สังเกตด้วย เพราะจะทำให้ผู้สังเกตรู้ว่า ตนเองมีความก้าวหน้าจริง

11. ในกรณีที่ผู้สังเกตไม่สามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้ อาจใช้การชี้แนะช่วยด้วย เพราะจะทำให้เรียนรู้ได้เร็วขึ้น

12. ในการเสนอตัวแบบนั้น เมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรม ควรมีการเสริมแรงแก่ตัวแบบด้วย เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้สังเกตอยากเลียนแบบมากขึ้น

13. ควรเลือกตัวแบบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้สังเกต พร้อมทั้งให้มีความเด่นตลอดจนสามารถแสดงพฤติกรรมที่จะให้ลอกเลียนแบบได้อย่างคล่องแคล่วด้วย

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2536: 53) กล่าวว่า วิธีการเสนอตัวแบบโดยเสนอตัวแบบที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้ผู้สังเกตหรือผู้ประสงค์จะเลียนแบบจากตัวแบบนั้น สังเกตพฤติกรรมตลอดทั้งกิจกรรมต่างๆ ของตัวแบบ ผลจากการสังเกตจะทำให้บุคคลนั้นเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ๆ ที่พึงประสงค์ นอกจากนี้วิธีการให้ตัวแบบอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่อไปนี้

1. คัดเลือกตัวแบบ

1.1 ตัวแบบจะต้องมีชื่อเสียง มีความน่าเชื่อถือและเป็นตัวแบบที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่า เป็นตัวอย่างที่เหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งจะทำให้ผู้เลียนแบบมั่นใจที่จะเลียนแบบจากตัวแบบนี้มากยิ่งขึ้น

1.2 ตัวแบบและผู้เลียนแบบควรจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน มีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดความสนใจของผู้สังเกต และจะช่วยทำให้ประสิทธิภาพในการเลียนแบบสูงขึ้น เช่น อยู่ในวัยเดียวกัน เป็นเพื่อนกัน เป็นต้น

1.3 ลักษณะของกิจกรรมที่เลียนแบบ ควรจะเป็นกิจกรรมที่ไม่สลับซับซ้อน เพราะการเลียนแบบจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ดึงดูดความสนใจของผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบ และจะทำให้เลียนแบบได้ง่ายขึ้น

2. วิธีการเสนอตัวแบบ

2.1 ควรจะเสนอตัวแบบควบคู่กับการเสริมแรง โดยจะต้องให้แรงเสริมแก่ตัวแบบ และให้แรงเสริมแก่ผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบ เมื่อสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกับตัวแบบ หรือแสดงพฤติกรรมใหม่ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2.2 ควรจะเสนอตัวแบบควบคู่กับสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง โดยสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่างนี้ จะทำหน้าที่เป็นสัญญาณบอกให้อินทรีย์รู้ว่า ถ้าแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้วจะได้รับการเสริมแรง ซึ่งจะทำให้การเลียนแบบเกิดขึ้นอย่างคงทนและมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรจะเสนอตัวแบบควบคู่กับสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง การเสริมแรง และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ถูกต้อง (Corrective Feedback)

จากการศึกษาประเภทของตัวแบบ ข้อดีของตัวแบบแต่ละประเภท หลักการใช้ตัวแบบ และวิธีการเสนอตัวแบบ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ โดยใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีสตัวอย่าง ในการนำเสนอตัวแบบการมีจิตสาธารณะ ตามองค์ประกอบการมีจิตสาธารณะ นำมาให้ผู้เรียนสังเกต ศึกษา ได้ดูแล้วสังเกตตัวแบบเหล่านั้น ตามกระบวนการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีสตัวอย่าง แล้วปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือเลียนแบบพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะ

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

4.1 ความหมายของจิตสาธารณะ

คำว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) เป็น คำใหม่ที่มีใช้เมื่อไม่นานมานี้ และเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทย ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะหรือจิตสาธารณะ ไว้หลากหลายและมีการเรียกจิตสำนึกสาธารณะไว้แตกต่างกัน ได้แก่ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม จิตสำนึกต่อสังคม จิตสำนึกต่อส่วนรวม จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้ มีผู้ให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกันเมื่อแยกศึกษาความหมายของจิตสำนึกและจิตสาธารณะ มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลาย ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2538: 231) ให้ความหมายของจิตสำนึกว่า หมายถึง ภาวะที่จิตตื่นและรู้สึกตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสได้

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2541: 60) ได้ให้ความหมายว่า จิตสำนึกเป็นผลที่ได้มาจากการประเมินค่า การเห็นความสำคัญ ซึ่งมีฐานอยู่ที่ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความเห็น และความสนใจของบุคคล

จรรยา สุวรรณทัต (2535: 11) ได้ให้ความหมายว่า ความสำนึกหมายถึง การรับรู้หรือการที่บุคคลมีความรู้ในสิ่งต่างๆ การรับรู้ หรือความสำนึกของบุคคลนี้ จัดเป็นขั้นต้นของกระบวนการทางจิตหลายประเภท เป็นต้นว่า กระบวนการของการรับนวัตกรรม และกระบวนการเกิดทัศนคติ

ราช Raj (1996: 605) กล่าวว่า จิตสำนึกเป็นคำที่ไม่สามารถให้คำจำกัดความได้ชัดเจน แต่สามารถอธิบายที่ใกล้เคียงได้ 2 แนวทาง ซึ่งแนวทางแรกเป็นความคิดที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง และแนวทางที่สอง หมายถึง จิตสำนึกของบุคคล เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีอยู่ตลอดเวลาแม้ช่วงว่างของเวลา เช่น การนอนหลับ

จากความหมายของจิตสำนึกที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า จิตสำนึกเป็นพฤติกรรมภายใน อย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่แสดงออกถึงภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด ความปรารถนาต่างๆ เป็นภาวะทางจิต ตื่นตัว และรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้งห้า เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ที่รวมตัวกันขึ้น และมีความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ต่างๆ เหล่านั้น และประเมินค่าสิ่งเหล่านั้นออกมาเป็นจิตสำนึก

คำว่าสาธารณะ (Public) เป็นคำที่มีความหมายกว้าง สามารถใช้ได้กับสิ่งของ บุคคล สถานที่ และการกระทำ ซึ่งมีการให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2538: 826) ให้ความหมายคำว่า สาธารณะ หมายถึง ทั่วไปเกี่ยวกับประชาชน และสาธารณะสมบัติว่า ทรัพย์สินส่วนรวมของประชาชน

สอ เสถบุตร (2530: 592) ได้แปลความหมายคำว่า Public เป็นภาษาไทยว่าสาธารณะ ซึ่งหมายถึง ที่สาธารณะ ชุมชน เปิดเผย การเผยแพร่ สิ่งที่เป็นของทั่วไป เช่น ถนนหลวง สิ่งที่เป็นของรัฐบาล และสิ่งที่เป็นของประชาชน

ซิลล์ส (Sills. 1972: 567) กล่าวว่า สาธารณะเป็นความรู้สึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

สรุปความหมายของคำว่า สาธารณะ ได้ว่า สิ่งของ บุคคล สถานที่ และการกระทำ ที่เป็นของส่วนรวม ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะใช้ประโยชน์เป็นเจ้าของ หวงแหนในสิ่งเหล่านั้นร่วมกัน

เมื่อรวมคำว่า จิตสำนึกและสาธารณะ จึงได้คำว่า จิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) หรือจิตสาธารณะ (Public Mind) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายและมีการเรียกที่แตกต่างกัน ได้แก่ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม จิตสำนึกต่อสังคม จิตสำนึกต่อส่วนรวม จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้มีผู้ให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกัน ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 17) ได้ให้ความหมายของคำว่าจิตสาธารณะว่า หมายถึง ความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจัง และมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง

จิตสาธารณะเส้นทางสู่ประชาคม (2542: 9) กล่าวว่า คำว่า จิตสำนึกสาธารณะ เป็นคำเดียวกับคำว่าจิตสาธารณะ ซึ่งหมายถึง ความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ ตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ พลเมืองที่รัก เรียกร้องการมีส่วนร่วมและต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของตนและชุมชน

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา และคณะ (2541: 8) ได้ให้ความหมายของคำว่า จิตสำนึกสาธารณะ ว่าเป็นคำเดียวกับคำว่าจิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2541: 57) กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะคือ มีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม คำนึงถึงความสำคัญของสิ่งอันเป็นของที่ต้องใช้ หรือมีผลกระทบร่วมกันในชุมชน เช่น ป่าไม้ ความสงบของชุมชน

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2541) ใช้คำว่า “จิตสำนึก” จิตสำนึก (Consciousness) เป็นสภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด ความปรารถนาต่างๆ สภาวะจิตใจดังกล่าว เกิดการรับรู้ซึ่งมีความหมายเหมือนกับการรู้ตัว (Awareness) อันเป็นผลจากการประเมินค่า การเห็นความสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้มาจากทัศนคติ (Attitude) ความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Values) ความเห็น (Opinion) ความสนใจ (Interest) ของบุคคล คำว่า “จิตสำนึก” มีความหมายใกล้เคียงที่สุดกับคำว่า “ความเชื่อ (Beliefs) ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากการรวบรวมและสัมพันธ์กันของประสบการณ์ของคน ทำหน้าที่ประเมินค่าของจิตใจว่าสิ่งใดเป็นสิ่งสำคัญ หากปราศจากความเชื่อประสบการณ์ต่างๆ ที่คนมีอยู่นั้น ก็จะอยู่เพียงในความทรงจำ ไม่มีส่วนใดมีความสำคัญเด่นชัดขึ้นมา แต่หากว่าประเมินค่าแล้วตระหนักถึงความสำคัญที่มีต่อสิ่งนั้นแสดงว่า จิตสำนึกถึงสิ่งนั้นๆ ของบุคคลได้เกิดขึ้นแล้ว จิตสำนึกของบุคคลเป็นสภาวะที่จิตใจก่อนการแสดงออกเชิงพฤติกรรมทางกายภาพของบุคคล การมีจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งหนึ่งไม่ทำให้คนต้องแสดงออกตามจิตสำนึกเสมอไป พฤติกรรมแสดงออกใดๆ ของมนุษย์นั้นเป็นผลมาจาก 1) ทัศนคติ 2) บรรทัดฐานของสังคม 3)นิสัย และ 4) ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังจากการทำพฤติกรรมนั้นๆ แล้ว

มัลลิกา มัติโก (2541: 5) ให้ความหมายของจิตสำนึกทางสังคมว่า เป็นการตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

สยามรัฐ เรืองนาม (2542: 25) ใช้คำว่า ความสำนึกเชิงสังคม หมายถึง การตื่นตัว ความรู้สึกนึกคิดและความปรารถนาต่างๆ ของบุคคลในสังคมที่ต้องการเข้าไปแก้วิกฤตการณ์หรือปัญหาสังคม และก่อให้เกิดพฤติกรรมการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือองค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ หรือภาคสังคม ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน ก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542: 14) ได้ให้ความหมายจิตสาธารณะว่า เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อชาติ

บุญสม หารษาศิริพจน์ (2542: 71 – 73) ใช้คำว่า จิตสำนึกที่ดีในสังคม สังคมในที่นี้หมายถึง สังคมในชุมชนของตน การปฏิบัติตนให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนของตน คือ การปฏิบัติตน และการมีส่วนร่วมที่ดีในกิจกรรมของชุมชน การช่วยกันดูแลชุมชนของตน การให้ความร่วมมือ การเสียสละ

กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อการรักษาความปลอดภัยในชุมชน เพื่อสาธารณูปโภคในชุมชน การให้ความเป็นมิตรและมีน้ำใจต่อกัน

ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (2542: 21 – 27) กล่าวถึง จิตสาธารณะในความหมายของฝรั่ง คำว่า สาธารณะ คือ สิ่งที่ร่วมกันสร้างร่วมกันยื้อแย่ง มาจากเจ้าจากรัฐ มันเป็นกระบวนการต่อสู้ จนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2544: 22) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะเป็นคุณธรรม หรือข้อเรียกร้องสำหรับส่วนรวมในสภาพการณ์ที่เกิดความไม่ปกติสุข ความร่วมมือของพลเมืองในการกระทำเพื่อบ้านเมือง

หฤทัย อาจเปรู (2544: 37) ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะ คือ ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการเข้าไปแก้วิกฤตการณ์ โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ สำนึกถึงพลังของตนเองที่สามารถร่วมแก้ไขปัญหาได้ และลงมือกระทำ เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ โดยการเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาาร่วมกันกับคนในสังคม

ชาย โพธิ์สิตา และคณะ (2540: 14 – 15) ใช้คำว่า จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ และให้ความหมายในเชิงพฤติกรรมไว้ว่า คือ การใช้สาธารณสมบัติอย่างรับผิดชอบ หรือการรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ ซึ่งมีนัยสองประการ ได้แก่ 1) การรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ ด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้และการกระทำที่จะก่อให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อสาธารณสมบัตินั้นๆ รวมไปถึง การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณสมบัติในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ 2) การเคารพสิทธิการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่น โดยการคำนึงว่า คนอื่นก็มีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกันจะต้องไม่ยึดสิทธิของสาธารณสมบัตินั้นไว้เป็นของตัวเอง และไม่ปิดกั้นโอกาสการใช้ประโยชน์สาธารณสมบัติของผู้อื่น

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544: 6) ให้ความหมายว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง กระบวนการคิดและลักษณะของบุคคล ที่มีการปฏิบัติโดยมีกระบวนการในระดับบุคคลไปสู่สาธารณะ มีความรักและรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณะ ต้องการที่จะทำประโยชน์มากกว่าที่จะรับจากสาธารณะ

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2547: 2 – 3) ให้ความหมายของจิตสาธารณะ หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะ ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม และการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้

2. การเคารพสิทธิ ในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นเป็นของตนเอง ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น ซึ่งแบ่งนิยามออกเป็น 3 องค์ประกอบ และ 6 ตัวชี้วัด ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบของจิตสาธารณะ

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
1. การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวม	1.1 การดูแลรักษา 1.2 ลักษณะของการใช้
2. การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแล	2.1 การทำตามหน้าที่ที่ถูกกำหนด 2.2 การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวม
3. การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม	3.1 ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง 3.2 แบ่งปันหรือเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม

ที่มา : ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร; และคณะ. (2547). รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษาระยะยาว. ใน *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเนื่องในวันสถาปนาสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ครบรอบ 49 ปี*. หน้า 2 – 3.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552: 17) กล่าวว่าไว้ว่า จิตสาธารณะเป็นการกระทำด้วยจิตวิญญาณที่มีความรักความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อคนอื่นและสังคมโดยรวม การมีคุณธรรมจริยธรรม และการไม่กระทำที่เสื่อมเสียหรือเป็นปัญหาต่อสังคม ประเทศชาติ การมีจิตที่คิดสร้างสรรค์ เป็นกุศล และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายเบียดเบียนบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม การกระทำและคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี การลดความขัดแย้งและการให้ขวัญและกำลังใจต่อกันเพื่อให้สังคมโดยส่วนรวมมีความสุข

จากความหมายของคำที่ใช้เกี่ยวกับจิตสำนักสาธารณะที่แตกต่างกันไป และมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ ในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการใช้ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของผู้เรียนในการใช้ของส่วนรวม การรักษาทรัพย์สิน การดูแลรักษาความสะอาด การไม่ทำลายทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติในโรงเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ให้เกิดความชำรุดเสียหาย โดยแสดงออก ดังนี้

1.1 ดูแลรักษาสิ่งของ เมื่อใช้แล้วมีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพดี

1.2 ลักษณะของการใช้ ใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด และทะนุถนอม

2. ด้านการถือเป็นหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวม ในการดูแลรักษาของส่วนรวมในโรงเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ โดยแสดงออก ดังนี้

2.1 ทำตามหน้าที่และเคารพกฎระเบียบที่กำหนด

2.2 รับผิดชอบต่อจะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวม คอยสอดส่องดูแลสาธารณสมบัติของส่วนรวม

3. ด้านการเคารพสิทธิ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม การไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น โดยแสดงออก ดังนี้

3.1 ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง

3.2 แบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม

4. ด้านการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการทำความดี ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคมส่วนรวมด้วยความจริงใจและเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน การเข้าไปช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังปัญญา กำลังทรัพย์ ตามความสามารถของตนเอง ซึ่งผลของการกระทำจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ ด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยแสดงออก ดังนี้

4.1 การกระทำบางสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวมด้วยความเต็มใจ

4.2 การเข้าช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังปัญญา และกำลังทรัพย์ตามความสามารถของตน

จิตสาธารณะทั้ง 4 ด้านนี้ สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์ และมีตัวเลือก 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.2 รูปแบบของจิตสาธารณะ

รูปแบบของจิตสาธารณะหรือจิตสำนึกสาธารณะนั้น มีการแบ่งรูปแบบที่แตกต่างกันไป ตามระดับอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งแบ่งรูปแบบของจิตสำนึกไว้ ดังนี้

สมพงษ์ สิงหะพล (2542: 15 – 16) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่ามีอยู่ 3 ด้านหลักๆ คือ

1. จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self Consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้ การศึกษาไทยมุ่งมั่นปลูกฝังมานาน เกิดบ้างไม่เกิดบ้างไปตามสภาพการณ์ เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝัง และมีมานานตามสภาพสังคมไทย

2. จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่ง สังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อ

เผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้วสร้างกันได้ไม่ยากนัก

3. จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมหรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social or Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่คนไทยยังไม่ค่อยมี และขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทย สมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้นโดยเร็ว เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้านสุขภาพ เป็นต้น

4.3 การก่อรูปของจิตสำนึก

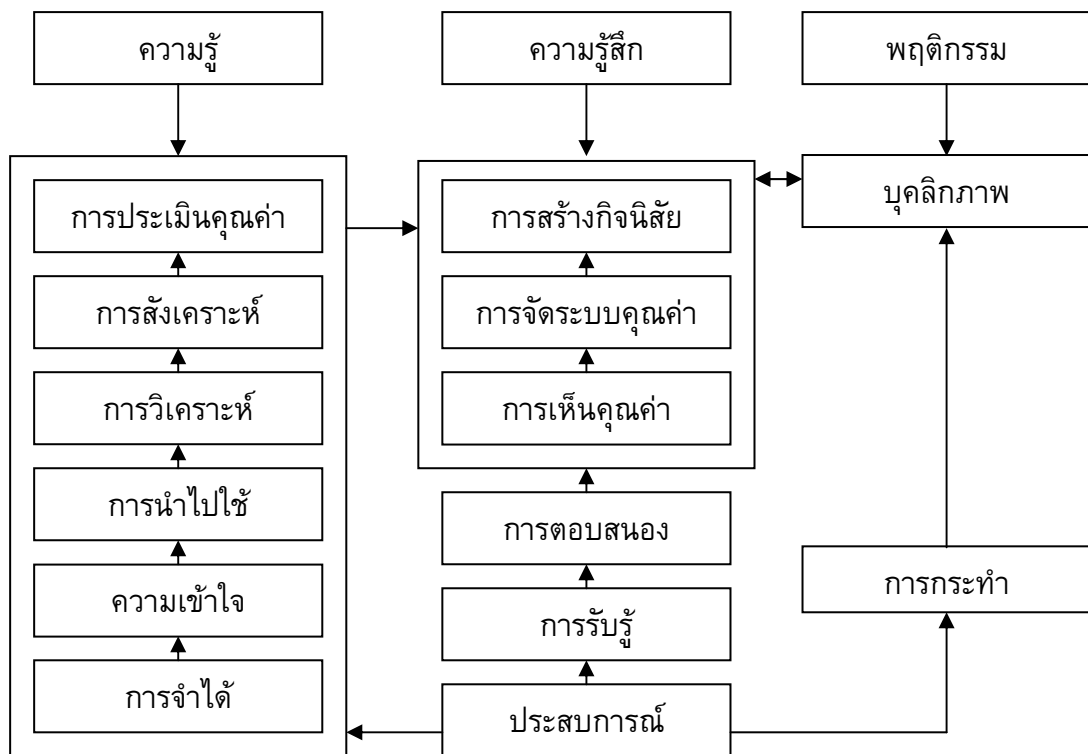
นักจิตวิทยาการศึกษา มีความเห็นพ้องต้องกันว่า จิตสำนึกเป็นคุณลักษณะทางจิตพิสัยที่ปรากฏ หรือก่อรูปขึ้นในจิตใจของมนุษย์แต่ละคนภายหลังจากได้รับรู้ปรากฏการณ์ หรือได้รับสิ่งเร้าจากภายนอกในเชิงสะสม การก่อรูปที่มีความต่อเนื่องกันจึงยากที่จะกำหนดแยกแยะหรือทำการจัดลำดับชั้นเพื่อบ่งชี้ว่า บุคคลมีความรู้สึกอยู่ที่ใดได้ชัดเจน แน่นนอน การก่อรูปของจิตสำนึกยังเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางด้านสติปัญญาและการกระทำของมนุษย์อีกด้วย หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าจิตสำนึกเป็นผลลัพธ์เชิงคุณลักษณะทางจิตใจของมนุษย์ที่ก่อรูปขึ้นผ่านกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

1. คุณลักษณะทางด้านพุทธิพิสัย หมายถึง การได้รับรู้ (Cognition) หรือการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ ทำให้บุคคลรู้จักหรือระลึกถึงมีความเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินคุณค่าของสิ่งดังกล่าวได้ และนำไปสู่การก่อรูปของจิตสำนึก

2. คุณลักษณะด้านจิตพิสัย หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจ (Affection) อันได้แก่การมีความสนใจหรือใส่ใจในสิ่งดังกล่าว โดยมีปฏิกิริยาสนองตอบการเห็นหรือให้คุณค่า การจัดระบบของคุณค่าและสร้างเป็นคุณลักษณะนิสัยที่นำไปสู่จิตสำนึก

3. คุณลักษณะทางด้านทักษะพิสัยที่หมายถึง พฤติกรรม (Behavior) หรือการแสดงออกที่สามารถจะสังเกตรูปแบบความประพฤติได้อย่างชัดเจนที่เรียกว่า บุคลิกภาพ

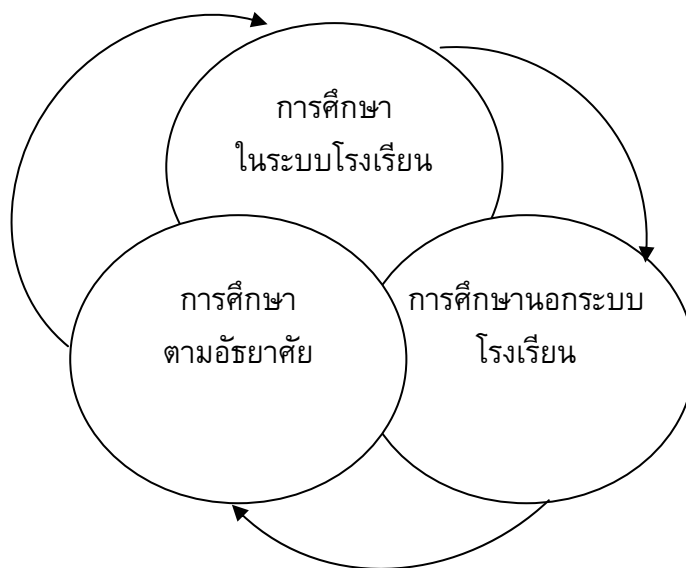
จิตสำนึกของบุคคลจึงเป็นผลการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งเร้า การรับรู้ ในส่วนนี้ได้ก่อขึ้นในจิตใจของบุคคลในรูปของความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม เป็นคุณลักษณะทางจิตที่ก่อรูปผ่านกระบวนการทางปัญญาเป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อปรากฏการณ์ทางสังคม สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 กระบวนการเรียนรู้ของบุคคล

ที่มา : สุพจน์ ทรายแก้ว. (2546, มกราคม – มิถุนายน). จิตสำนึกสาธารณะ : การก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง. วารสารเพชรบุรีวิทยาลัย. 4(1): 47.

การเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่บุคคลในสังคมตามกระบวนการเรียนรู้ที่แสดงไว้ข้างต้น อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ (มีความรู้ ทักษะ ทักษะ) ที่สอดคล้องกับความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและประเพณี วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สังคม ทุกสังคมต้องดำเนินการผ่านกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งในทางสังคมศาสตร์จะเรียกกิจกรรมหรือกระบวนการดังกล่าวว่า เป็นการกล่อมเกลாதงสังคม (Socialization) อันเป็นกระบวนการผลิตซ้ำทางอุดมการณ์ที่มีผล ทำให้สมาชิกของสังคมเกิดการรับรู้มีจิตสำนึกและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ในระดับหนึ่ง การกล่อมเกลาทงสังคมจึงเป็นกระบวนการในการสร้างเสริมการเรียนรู้ให้แก่บุคคลหรือสมาชิกของสังคม โดยอาศัยกลไกระบบการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการ และมีรูปแบบการที่สัมพันธ์และต่อเนื่องกันไปแยกเป็น 3 ส่วน ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 กระบวนการกล่อมเกลாதงสังคมเพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้ของบุคคล

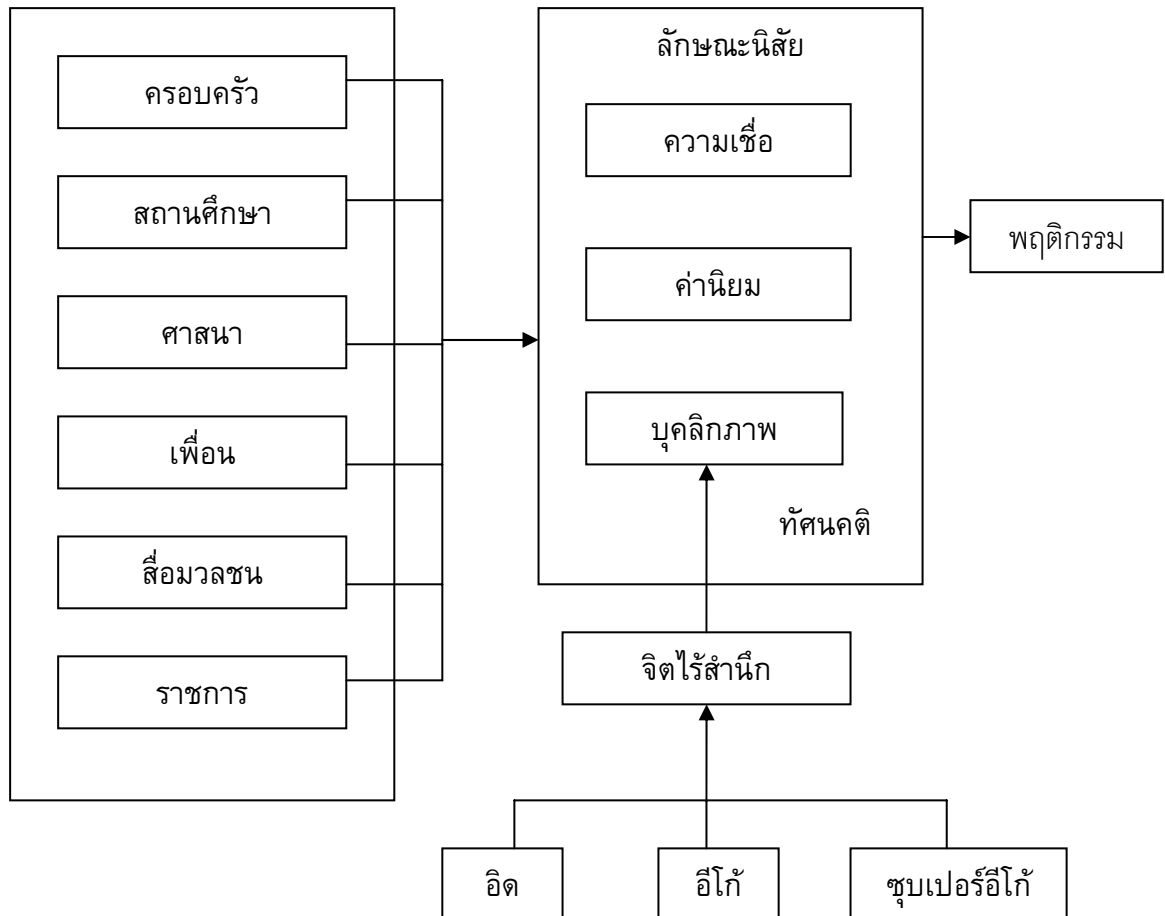
ที่มา: สุพจน์ ทราญแก้ว. (2546 , มกราคม – มิถุนายน). จิตสำนึกสาธารณะ : การก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง. วารสารเพชรบุรีวิทยาลัยเกษตร. 4(1): 48.

1. การศึกษาในระบบโรงเรียนดำเนินการอย่างเป็นทางการให้สำหรับบุคคลที่อยู่ในวัยเรียนและผู้สนใจ
2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่จัดให้สำหรับผู้พ้นวัยเรียนไปแล้ว แต่มีความต้องการได้รับประสบการณ์ทางการเรียนรู้
3. การศึกษาตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นตั้งแต่บุคคลเมื่อเกิดมามีชีวิตอยู่รอด เติบโต และเสียชีวิตไป ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งที่บ้าน จากครอบครัว ที่ทำงานและการสมาคมต่าง ๆ

อนึ่ง ระบบย่อยลำดับที่ 3 จะมีบทบาทในการช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่บุคคลและมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกและพฤติกรรมของบุคคลในระยะยาวค่อนข้างสูง

การกล่อมเกลาทงสังคมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่บุคคลหรือสมาชิกสังคม มีการรับรู้มีจิตสำนึก (มีค่านิยม ความเชื่อ) มีบุคลิกภาพหรือมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์จึงเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตของบุคคลในสังคม เพื่อที่จะได้ช่วยให้สังคมได้มาซึ่งสมาชิกสังคมที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แต่ไม่ตกอยู่ภายใต้ของจิตใต้สำนึกของบุคคลแต่ละบุคคลมากนัก และควรเป็นหน้าที่ของสถาบันหรือหน่วยงานสังคม อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน องค์กรศาสนา กลุ่มเพื่อน

สื่อมวลชน หน่วยราชการ ฯลฯ ที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินการให้สอดคล้องประสานกัน ลักษณะของสัมพันธภาพขององค์กร ในกระบวนการกลุ่มเกลาทางสังคม ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 การกล่อมเกลาทางสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมให้แก่สมาชิกสังคม

ที่มา : สุพจน์ ทรายแก้ว. (2546, มกราคม – มิถุนายน). จิตสำนึกสาธารณะ : การก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง. วารสารเพชรบุรีวิทยาลัย. 4(1): 49.

จากภาพประกอบ 7 แสดงถึงองค์ประกอบของกลุ่มตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อจิตสำนึกในจิตใจ และพฤติกรรมของบุคคลว่า ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ องค์การหรือหน่วยงานทางสังคม ซึ่งทำหน้าที่ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ หรือกล่อมเกลาทางสังคมให้บุคคลผ่านกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะในด้านความรู้และจิตใต้สำนึกขึ้นในจิตใจของบุคคล อันได้แก่ ความเชื่อและค่านิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีผลต่อเนื่องถึงบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมและ

นอกจากกลุ่มปัจจัยทางสังคมที่กล่าวข้างต้น และยังมีปัจจัยจิตใต้สำนึกเป็นตัวแปรแทรกซ้อน ต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกและบุคลิกลักษณะของบุคคลอีกด้วย

โดยภาพรวมแล้ว สามารถสรุปได้ว่า จิตสำนึกเป็นเรื่ององค์รวม (The Whole) เกี่ยวพันกับมิติต่างๆ เป็นจำนวนมากการพัฒนาจิตสำนึกต้องทำในเชิงการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการปฏิรูปสังคมและการปฏิรูปชีวิตความเป็นอยู่ของคน และต้องเป็นการดำเนินงานแบบองค์รวม

4.4 การสร้างเสริมจิตสำนึกต่อส่วนรวม

รัฐจวน อินทรกำแหง (2528: 110 – 119) ซึ่งถึงแนวทางในการเสริมสร้างจิตสำนึกของคนในสังคมว่า จะต้องเกิดขึ้นได้จากการคลุกคลีอยู่กับความถูกต้อง การปลูกฝัง อบรม การฝึกปฏิบัติ การได้เห็นตัวอย่างที่ชวนให้ประทับใจ ปัจจัยเหล่านี้ค่อยๆ โน้มนำใจของบุคคลให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้อง และการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้เกิดขึ้น จำต้องอาศัยสถาบันทางสังคมหลายส่วนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยกัน

1. **สถาบันการศึกษา** การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาเป็นสิ่งที่ปฏิเสธกันไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในรูปแบบใดก็ตามต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษา จนมีการศึกษามากพอแก่สถานะแห่งตนที่จะสามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินชีวิตไปสู่ทิศทางที่ประสงค์ การกำหนดเป้าหมายของการศึกษาให้ถูกต้องโดยธรรมชาติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริง จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่มีผู้มีอำนาจในการบริหารการศึกษาพึงพิจารณาให้ลึกซึ้ง ให้ถ่องแท้ ให้รอบคอบ ให้ถูกต้องด้วยทัศนะที่กว้างไกล โดยมีจุดหมายรวบยอดว่า ต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกเป็นมนุษย์ที่เต็มที การจัดการศึกษาคควรมุ่งเน้นที่การสร้างจิตสำนึกภายใน คือ การพัฒนาจิตสำนึกภายใน คือการพัฒนาจิตใจที่เป็นรากฐานของความเป็นมนุษย์ไม่ควรเน้นที่การพัฒนา เพื่อความสำเร็จในวิชาชีพที่ปราศจากพื้นฐานทางจริยธรรม เพราะอาจจะเป็นการส่งเสริมให้บุคคลออกไปประกอบวิชาชีพด้วยจิตสำนึกผิดพลาดแล้วก็ไปสร้างระบบการทำงานที่ผิดมีการเอาเปรียบผู้อื่น กอบโกย ความหลงตัวเอง ความมัวเมาจนเวียนแต่ในวังวนวัตถุ ที่อาจจะก่อให้เกิดการประหัตประหารกันในทุกวงการ

การให้การศึกษากฎเกณฑ์ ควรหยุดสร้างจิตสำนึกที่นิยมในวัตถุ แต่เน้นการสร้างจิตสำนึกในทางจริยธรรมให้หนักแน่นเข้มแข็งยิ่งขึ้นทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่อนุบาลจนถึงอุดมศึกษา เพื่อให้เป็นจิตที่สามารถสร้างระบบถูกต้อง เพื่อการดำรงอยู่ของสังคมโดยธรรม โดยเฉพาะการดำรงเน้นการฝึกอบรมให้รู้จักทำหน้าที่เพื่อหน้าที่อย่างดีที่สุดฝีมือ ในทุกหน้าที่ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ด้วยความสำนึกว่า ทุกหน้าที่มีคุณค่าและความสำคัญเท่าเทียมกัน

2. **สถาบันศาสนา** สถาบันทางศาสนาต้องเป็นผู้นำในการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้เกิดขึ้น ต้องนำประชาชนกลับไปสู่คำสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงเน้นให้เห็นแก่ประโยชน์สุขของสังคมเป็นใหญ่ ไม่บริโภคเกินความจำเป็น หรือเพราะความอยาก มีความสันโดษ พอใจที่จะมีกินมีอยู่ มีใช้เท่าที่จำเป็น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจานแก่ผู้อื่น มีความเมตตาอาทรต่อกัน เห็นแก่ผู้อื่นเสมือนเห็นแก่ตนเอง รู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง สถาบันทางศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นสถาบันที่ได้รับการเคารพบูชาแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบัน เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อจิตใจของประชาชน

เพราะต่างได้ยึดถือสถาบันนี้ เป็นที่พึ่งทางใจมาอย่างเนิ่นนาน ฉะนั้นสถาบันทางศาสนาจึงอยู่ในฐานะที่จะช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้หันเข้ามาอยู่ในความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และวิธีการพัฒนาจิตสำนึกให้เกิดขึ้นได้อย่างดีที่สุด ก็คือการสอนด้วยตัวเอง อันหมายถึง การที่ผู้อยู่ในสถาบัน องค์การทางศาสนา พึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่คนในสังคมในด้านการช่วยเหลือส่วนรวม

3. สถาบันครอบครัว ความอบอุ่นของสถาบันครอบครัวมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยให้ทารกจะเกิดจิตสำนึกเห็นความสำคัญของส่วนรวม ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่กับลูก จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเลี้ยงอบรมลูก เพราะความใกล้ชิดจะเป็นสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และกลายเป็นเกิดความเห็นใจซึ่งกันและกัน สถาบันครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานของสังคม ถ้าครอบครัวมีแต่ความคลอนแคลน สังคมก็พลอยคลอนแคลนไปด้วย และเด็กที่เติบโตจากครอบครัวที่คลอนแคลนจะมีจิตสำนึกที่คลาดเคลื่อน การสอนและการอบรมจากสถาบันครอบครัว ควรดำเนินการให้สอดคล้องประสานไปในจุดหมายเดียวกันกับการสอนการอบรมของสถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา เพื่อปูพื้นฐาน หรือฝังรากให้เด็กมีจิตสำนึกที่เป็นสัมมาทิฐิเสียตั้งแต่ยังเด็ก เพื่อที่เด็กจะได้เป็นกำลังในการสร้างสรรค์สังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข

4. สื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งในการกระจายความคิด ความรู้ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งสู่การรับรู้ของประชาชน ความร่วมมือจากสื่อมวลชนจะช่วยสร้างความเข้าใจ ช่วยสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้แก่คนในสังคม เนื่องจากสื่อมวลชนนั้นมีบทบาทและอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างการรับรู้ที่จะสั่งสมกลายเป็นจิตสำนึกของคนในสังคม การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง จึงเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จะช่วยให้คนในสังคมมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ที่จะนำไปสู่การก่อตัวของประชาสังคม การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองนี้ มิได้หมายถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน สำหรับประชากรวัยเรียน หรือการจัดการการศึกษาแบบเป็นทางการในรูปแบบอื่นๆ แต่ยังหมายถึงกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ทางตรงอย่างไม่เป็นทางการในชีวิตประจำวัน ซึ่งจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเครือข่ายสถาบัน และกระบวนการทางสังคมที่หลากหลายและต่อเนื่องทั้งในส่วนของสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว องค์การเอกชน และองค์กรประชาสังคม ฯลฯ

4.5 องค์ประกอบของจิตสาธารณะ

องค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะ หรือจิตสาธารณะนั้น มีการแบ่งองค์ประกอบที่แตกต่างกันไปตามระดับอายุของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ซึ่งได้แบ่งองค์ประกอบของจิตสำนึก ไว้ ดังนี้ สมพงษ์ สิงหะพล (2542: 15 – 16) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่า มีอยู่ 3 ด้านหลักๆ คือ

1. จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self Consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้ การศึกษาไทยมุ่งมันปลูกฝังมานาน เกิดบ้างไม่เกิดบ้าง ไปตามสภาพการณ์ เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะ สร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝัง และมีมานานตามสภาพสังคมไทย

2. จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่ง สังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้วสร้างกันได้ไม่ยากนัก

3. จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social or Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์ เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่คนไทยยังไม่ค่อยมี และขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทย สมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้นโดยเร็ว เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้านสุขภาพ เป็นต้น

นอกจากนั้นมีการศึกษาองค์ประกอบของจิตสาธารณะ ในลักษณะการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์สาธารณสมบัติต่างๆ มีการศึกษาองค์ประกอบที่แตกต่างกันไป และใช้คำที่แตกต่างกันไป ตามระดับอายุของกลุ่มที่ศึกษา ดังรายละเอียด ดังนี้

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2544: 26 – 31) ได้กล่าวถึงจิตสาธารณะของเด็กในลักษณะของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ว่า วัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 8 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม และบุคลิกภาพ เป็นวัยที่เรียกว่า ช่วงแห่งพลังการเจริญเติบโต งดอกงามสำหรับชีวิต แนวความคิดเหล่านี้ เป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากการมองเห็นทัศนคติของการที่เด็กมีพัฒนาการด้านต่างๆ แตกต่างจากเด็กวัยอื่นๆ ในช่วงชีวิตของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นหลักการปลูกฝัง เด็กวัยนี้ให้เรียนรู้เกิดความรักสิ่งแวดล้อม ควรคำนึงถึงองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการเรียนรู้ การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยอาศัยสภาพการณ์ ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับ การเรียนรู้จะทำให้มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

2. กระบวนการปลูกฝังเด็กปฐมวัยให้รักสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ปัจจัย 5 ด้าน คือการให้ความรู้ การสร้างความเข้าใจ การสร้างกรอบแนวคิด การเสริมสร้างทักษะ และการเสริมสร้างเจตคติ จากกระบวนการดังกล่าว จะต้องเริ่มจากการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยในลักษณะของรูปธรรม แล้วสร้างความเข้าใจ และความสำคัญของสิ่งแวดล้อมต่อตนเองและมนุษย์ แล้วสร้างกรอบแนวคิดให้เด็กรับรู้ว่าเป็นธรรมชาติและจำเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การเสริมสร้างทักษะในการรักสิ่งแวดล้อม ต้องเกิดจากการจัดประสบการณ์ต้องให้เด็กได้ปฏิบัติจริง และควบคู่กับการเสริมสร้างเจตคติที่ดี รู้จักการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเห็นคุณค่าประโยชน์สิ่งแวดล้อมต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคม เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ไม่เห็นแก่ตัว เกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ทำเป็นตัวอย่างที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กรมวิชาการ (2540: 27) ได้กล่าวไว้ในคู่มือการอบรมเลี้ยงดูเด็กระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยได้ระบุถึงเป้าหมายที่พึงประสงค์ จะให้เกิดในเด็กวัย 3 – 6 ปี ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมไว้อย่างชัดเจนตามระดับอายุ ดังนี้ คือ

วัย 3 – 4 ปี ทิ้งขยะให้ถูกที่ ไม่ทำลายสิ่งของเครื่องใช้ส่วนรวม

วัย 4 – 5 ปี ทิ้งขยะให้ถูกที่ รักษาสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน

วัย 5 – 6 ปี ทิ้งขยะให้ถูกที่ ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

กอบรัตน เรื่องผกา (2532: 807 – 808) ได้สรุปถึงพฤติกรรมการรักสิ่งแวดล้อมของเด็กระดับปฐมวัย มีขอบข่ายครอบคลุมพฤติกรรมใหญ่ๆ 3 ด้าน คือ

1. การรักษาสภาพแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพดี ได้แก่ การรักษาความสะอาดสถานที่ สิ่งของเครื่องใช้ การดูแลสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพดี การช่วยกันดูแลไม่ให้สิ่งของเครื่องใช้สูญหาย เป็นต้น

2. การถนอมใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด อย่างมีคุณค่า เช่น การปิดไฟ และปิดน้ำ เมื่อใช้เสร็จแล้ว การเปิดน้ำ ล้างมือเบาๆ การใช้วัสดุส่วนรวมอย่างประหยัด และเกิดคุณค่าอย่างเต็มที่ เช่น ใช้สีน้ำจากหลอด ควรบีบใช้ทีละน้อย ใช้กระดาษเขียนหนังสือให้เต็มหน้ากระดาษ ค่อยใช้หน้าใหม่ การหยิบใช้กระดาษ เช็ดหน้า เช็ดมือ ควรหยิบใช้ให้พอเหมาะหรือการรับประทาน อาหารให้หมดอย่าเหลืออาหารทิ้งไว้

3. การจัดสิ่งแวดล้อมให้ดูสวยงาม และเป็นระเบียบ ได้แก่ การจัดห้องเรียนให้เป็นระเบียบ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การจัดสวนดอกไม้ เป็นต้น

จากการศึกษาองค์ประกอบของการมีจิตสำนึกสาธารณะในระดับก่อนประถมศึกษาชั้นนั้น จะใช้คำว่า การรักษาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของการมีจิตสำนึกสาธารณะ ส่วนในระดับเด็กระดับประถมศึกษา หรือระดับอายุที่มากขึ้น มีการศึกษาเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ โดยใช้คำที่แตกต่างกันไป เช่น จิตสำนึกทางสังคม จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ จิตสำนึกต่อส่วนรวม โดยมีรายละเอียดองค์ประกอบที่ศึกษาแตกต่างกันไป ดังนี้

ชาย โพรธิตา (2540: 14) ได้ศึกษาเรื่องจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ : ศึกษาในกรณี กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่ม คือ กลุ่มทำงานราชการ รัฐวิสาหกิจหรือทำงานสำนักงาน กลุ่มที่ทำงานรับจ้าง งานค้าขาย และธุรกิจส่วนตัว กลุ่มนักศึกษาที่สูงกว่ามัธยม และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้จัดองค์ประกอบของจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ 4 ด้าน คือ

1. ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสาธารณะสมบัติ
2. ด้านภาพสะท้อนจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ
3. ด้านมาตรการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ
4. ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ

โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม แบบทดสอบแบบสั้น แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และได้สรุปความหมาย จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติในเชิงพฤติกรรม ไว้ว่า คือ การใช้สมบัติอย่างรับผิดชอบหรือการรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ ซึ่งมีนัยสองประการ ได้แก่

1. รับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ ด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้ และการกระทำที่จะก่อให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อสาธารณะสมบัตินั้นๆ รวมไปถึงการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณะสมบัติในวิสัยที่ตนสามารถทำได้

2. การเคารพสิทธิในการใช้สาธารณสมบัติของผู้อื่น เพราะสาธารณสมบัติ คือ ของที่คนทั่วไปมีสิทธิในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ ดังนั้นการใช้สาธารณสมบัติอย่างรับผิดชอบในแง่ที่จึงหมายถึงการใช้ของส่วนรวม โดยการคำนึงถึงว่าคนอื่นก็มีสิทธิในการใช้เช่นเดียวกัน จะต้องไม่ยึดสาธารณสมบัตินั้นไว้เป็นของส่วนตัว และไม่ปิดกั้นโอกาสในการใช้ประโยชน์ของผู้อื่น

เหตุที่ย อัจปรู (2544: 46) ได้ใช้องค์ประกอบของการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาลปี 1 – 4 ในสถาบันการศึกษาพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาองค์ประกอบ การมีจิตสำนึกสาธารณะใน 6 ด้าน คือ

1. ด้านความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน
2. ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจาร์ณ ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม
3. ด้านความรัก ความเอื้ออาทร และความสามัคคี
4. ด้านการรับรู้ และความสามารถในการผลักดัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม
5. ด้านการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสังคม
6. ด้านการมีเครือข่ายในการนำกิจกรรมทางสังคม

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร (2547: 2 – 3) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ : การศึกษาระยะยาว และใช้องค์ประกอบของจิตสาธารณะเป็น 3 องค์ประกอบ คือ

1. การหลีกเลี่ยงการใช้ หรือการกระทำ ที่จะทำให้เกิดความเสียหายต่อของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

2. การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้

3. การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวม

จากการศึกษาองค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะ จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว มีการศึกษาจิตสาธารณะในองค์ประกอบที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้องค์ประกอบของการมีจิตสำนึกสาธารณะ จากการนิยามความหมายของจิตสาธารณะของชาย โพธิสิตา (2540: 14 – 15) และการแบ่งองค์ประกอบของจิตสาธารณะจากงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร (2546: 2 – 3) ที่ศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพราะองค์ประกอบดังกล่าวสอดคล้องกับพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของเด็กวัยที่ผู้วิจัยศึกษาและสมบัติของส่วนรวมที่ผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้ เป็นสมบัติส่วนรวมที่อยู่ในโรงเรียน ทั้งสมบัติส่วนรวมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งแบ่งองค์ประกอบของจิตสาธารณะเป็น 3 องค์ประกอบ 6 ตัวชี้วัด คือ

1. การหลีกเลี่ยงการใช้ หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความเสียหายต่อสมบัติของส่วนรวมในโรงเรียนที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม หมายถึง การกระทำของนักเรียนในการรักษาทรัพย์สิน การดูแลรักษาความสะอาด การไม่ทำลายทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติในโรงเรียน ทั้งในห้องเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ ชั้นวางหนังสือ ถังขยะ ไม้กวาด เป็นต้น และสมบัตินอกห้องเรียน เช่น

ห้องอาหาร ห้องสุขา ห้องปฏิบัติการต่างๆ ห้องสมุด สวนหย่อมในบริเวณโรงเรียน สนามเด็กเล่น เป็นต้น โดยวัดได้จาก 2 ตัวชี้วัดคือ

1.1 การดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวมในโรงเรียน คือ เมื่อมีการใช้แล้ว มีการเก็บรักษา ใช้แล้วเก็บเข้าที่เดิม การไม่ทิ้งเศษขยะในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน การไม่ขีดเขียนหรือทำลายวัสดุและอุปกรณ์ในห้องเรียนและในโรงเรียน เพื่อให้ของส่วนรวมอยู่ในสภาพดี เช่น การใช้ไม้กวาดแล้วเก็บเข้าที่เดิม การใช้หนังสือในห้องสมุดแล้วเก็บเข้าที่ การใช้อุปกรณ์กีฬาแล้วนำส่งคืน การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แล้วปิดเครื่องและจัดเข้าที่เดิม

1.2 ลักษณะของการใช้ คือ การใช้ของส่วนรวมในโรงเรียนอย่างประหยัด ใช้อย่างทะนุถนอม ใช้อย่างระมัดระวัง เพื่อให้ของส่วนรวมมีความคงทนใช้ได้นาน เช่น การเปิดอ่านหนังสือเบาๆ การใช้แก้วน้ำรองน้ำดื่ม การปิดไฟและพัดลมก่อนออกจากห้อง การใช้แป้นเครื่องคอมพิวเตอร์เบาๆ

2. การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึง การมุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในโรงเรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่ตนสามารถทำได้ โดยวัดได้จาก 2 ตัวชี้วัด คือ

2.1 การปฏิบัติตามหน้าที่ ที่ถูกกำหนดในการดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวม ในโรงเรียน คือ การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการให้ดูแลรักษาสมบัติของโรงเรียน เช่น การทำหน้าที่เวรทำความสะอาดห้องเรียน การทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนการดูแลห้องสมุด และการดูแลห้องปฏิบัติการอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย

2.2 การอาสาปฏิบัติหน้าที่บางอย่างเพื่อส่วนรวมในโรงเรียน คือ การช่วยทำหน้าที่อื่นที่ไม่ใช่หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ เช่น การอาสา นำขยะไปทิ้ง การอาสาช่วยเก็บสิ่งของ การอาสากวาดห้องเรียนหรือบริเวณโรงเรียน

3. การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมในโรงเรียนที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึง การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม โดยวัดได้จาก 2 ตัวชี้วัด คือ

3.1 การไม่ยึดครองของส่วนรวมในโรงเรียนมาเป็นสมบัติของตนเองคือ การไม่นำสมบัติของโรงเรียนมาเก็บไว้ที่ตน เช่น การไม่นำสีของโรงเรียนไประบายภาพที่บ้านการไม่นำอุปกรณ์กีฬาไปเล่นที่บ้าน

3.2 การแบ่งปัน หรือการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวมในโรงเรียน คือ การแบ่งปันสิ่งของกับผู้อื่น การไม่แสดงอาการหึงหวงสมบัติของส่วนรวม เช่น การไม่นำหนังสือห้องสมุดมาเก็บไว้ที่ตนหลายๆ เล่ม การเปลี่ยนให้เพื่อนใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เมื่อตนใช้เสร็จ

4.6 คุณลักษณะทั่วไปของบุคคลที่มีจิตสาธารณะ

ยุทธนา วรคุณปิติกุล (2542: 181 – 183) กล่าวถึง บุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะว่า ต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. การทุ่มเทและอุทิศตน มีความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้บริการแก่บุคคลอื่น เพื่อพัฒนาสังคมด้วย อาทิ ถ้าต้องการให้ผู้แทนราษฎรมีความรับผิดชอบต่อความต้องการและประโยชน์ของประชาชนประชาชนก็ต้องให้ความใส่ใจและติดตาม ไม่เพียงทำการหย่อนบัตรเลือกตั้งเท่านั้น ต้องเสียสละเวลาให้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองระดับท้องถิ่นและในสถาบันต่างๆ

2. เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกชนนิยม ส่งผลให้คนในสังคมมีลักษณะปิดกั้นตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เลือกรับเฉพาะกลุ่มที่มีความเหมือนกันไม่สนใจการเมือง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของสังคม เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมเกิดข้อขัดแย้งการยุติข้อขัดแย้งโดยการฟังเสียงข้างมาก ไม่นำไปสู่ประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้น ผู้มีจิตสำนึกสาธารณะต้องเป็นพลเมืองในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ มีความอดทนตระหนักรู้ว่า การมีส่วนร่วมไม่ทำให้ได้อย่างที่ต้องการเสมอไป ต้องเคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้ง โดยการแสวงหาทางออกร่วมกัน การจำแนกประเด็นปัญหา การใช้เหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจ ต้องมีการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันให้มากที่สุด เพื่อหาข้อยุติสร้างการเข้าร่วมรับรู้ ตัดสินใจและผนึกกำลัง เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย

3. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม คนในสังคมต้องคิดถึงการเมืองในฐานะกิจการเพื่อส่วนรวมและเพื่อคุณธรรมมากขึ้น

4. การลงมือกระทำ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้นต้องลงมือกระทำ โดยเริ่มจากครอบครัวในการวางพื้นฐานให้การอบรมด้านจริยธรรมของพลเมือง สถาบันการศึกษาไม่เพียงเป็นสถานที่ฝึกทักษะ และให้ความรู้ต้องรับช่วงต่อการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมต่อจากครอบครัวรวมทั้ง เครือข่ายสังคมที่เกิดขึ้น ระหว่างเพื่อนบ้าน ที่ทำงาน สโมสร สมาคมต่างๆ เชื่อมโยงบุคคลที่สนใจเรื่องของตนเข้าเป็นกลุ่มที่ใส่ใจผู้อื่น ช่วยดำรงรักษาประชาคม สังคม และกฎจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคม คือ สถาบันศาสนา และสื่อมวลชนนับว่า มีบทบาทสำคัญในการร่วมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง

4.7 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตสาธารณะ

การมีจิตสาธารณะนั้น เป็นสิ่งที่เกิดตามวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลสภาพแวดล้อมต่างๆ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน มีผลต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของบุคคล ซึ่งไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจกร (2543: 13) สรุปว่า จิตสำนึกสาธารณะ หรือจิตสำนึกทางสังคม อยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ภาวะทางสังคม เป็นภาวะที่ลึกซึ้งซึ่งมีผลต่อจิตสำนึกด้านต่างๆ ของมนุษย์ เป็นภาวะที่ได้อบรมกล่อมเกลา และสะสม

อยู่ในส่วนของการรับรู้ที่ละเอียดละน้อย ทำให้เกิดสำนึกที่มีรูปแบบหลากหลาย ภาวะแวดล้อมทางสังคมนี้ เริ่มตั้งแต่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อน ครู สื่อมวลชน บุคคลทั่วไป ตลอดจนระดับองค์กร วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ กฎหมาย ศาสนา รวมทั้งภาวะแวดล้อมด้านสื่อสารมวลชน และส่วนที่กำกับสำนึกของบุคคล คือ การได้สัมผัสจากการใช้ชีวิตที่มีพลังต่อการเกิดสำนึก อาทิ การไปโรงเรียน ไปทำงาน ดูละคร ฟังผู้คนสนทนากัน รับรู้เหตุการณ์บ้านเมือง ฆบรณฝการจรรยาจรที่แอ้อด

ปัจจัยภายใน สำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายใน หมายถึง การคิดวิเคราะห์ของแต่ละบุคคล ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติโดยเฉพาะ การปฏิบัติทางจิตใจ เพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง โดยเกิดจากการรับรู้จากการเรียนรู้ การมองเห็น การคิด แล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใด ก็จะมีการฝึกฝน และสร้างสมสำนึกเหล่านั้น

การเกิดจิตสำนึกไม่สามารถสรุปแยกแยะได้ว่าเกิดจากปัจจัยภายในหรือภายนอกเพียงอย่างเดียว หนึ่ง เพราะทุกสรรพสิ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน จิตสำนึกที่มาจากภายนอก เป็นการเข้ามา โดยธรรมชาติ กระทบต่อความรู้สึกของบุคคล แล้วกลายเป็นจิตสำนึกโดยธรรมชาติ และมักไม่รู้ตัว แต่จิตสำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายในเป็นความจงใจเลือกสรร บุคคลระลึกภูตนเองเป็นอย่างดี เป็นสำนึกที่สร้างขึ้นเอง ระหว่างปัจจัยภายใน และภายนอก เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่องกัน ดังนั้น การพัฒนา จิตสำนึกจึงต้องกระทำควบคู่กันไปทั้งปัจจัยภายในและภายนอก

4.8 ความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ

สมพงษ์ สิงหะพล (2542: 16) กล่าวว่า จิตสำนึกเป็นความรู้สึกนึกคิดภายในบุคคล และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยการเรียนรู้ จิตสำนึกเมื่อเกิดขึ้นแล้วยากนักที่จะหยุด หรือหมดหายไปคนที่มี จิตสำนึกที่ดีจะประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับจิตสำนึกนั้น และใช้จิตสำนึกของตน เพื่อประโยชน์ต่อ สิ่งต่างๆ ตามมา เช่น บุคคลที่มีจิตสำนึกด้านระเบียบวินัย จะไม่ขับรถผิดกฎจราจรบุคคลที่มีจิตสำนึก สาธารณะจะไม่ขีดเขียนในสถานที่สาธารณะ และ ดวงเดือน พันธุมนาวิณ (2538: 77) กล่าวถึงการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมว่าเด็กช่วงแรกเกิดจนถึงก่อน 10 ขวบ เป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการรับการปลูกฝัง และส่งเสริมจริยธรรม และวัฒนธรรมเป็นอย่างดีเพราะเด็กยังเป็น “ไม้อ่อนที่ตัดง่าย” ฉะนั้น การปฏิบัติ ต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการทางร่างกาย และโดยเฉพาะเหมาะสมกับพัฒนาการทางจิตใจของ เด็กจะเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ได้มากการที่คนมาอยู่ร่วมกัน เป็นสังคม ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพากัน คนในสังคมซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป ถ้าคนในสังคมขาดจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กรแล้ว การขาด จิตสำนึกสาธารณะยังมีผลกระทบต่อชุมชนระดับประเทศ และระดับโลก ดังนี้ (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจร. 2543: 22 – 29)

ผลกระทบต่อบุคคล ทำให้เกิดปัญหา คือ

1. สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง
2. สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น

ผลกระทบระดับครอบครัว ทำให้เกิดปัญหา คือ

1. ความสามัคคีในครอบครัวลดน้อยลง
2. การแก่งแย่ง ทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว

ผลกระทบระดับองค์กร ทำให้เกิดปัญหา

1. การแบ่งพรรคแบ่งพวกภายในองค์กร
2. ความเห็นแก่ตัว แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น
3. การเบียดเบียนสมบัติขององค์กรเป็นสมบัติส่วนตัว
4. องค์กรไม่ก้าวหน้า ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลง

นอกจากนั้นในระดับองค์กร วิรุณ ตั้งเจริญ (2547: 2 – 3) กล่าวว่า การเป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติหลายประการ คุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งคือ การมีจิตสำนึกสาธารณะผู้บริหารควรเป็นผู้ที่เสียสละเพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม เอาสังคมเป็นตัวตั้ง เสียสละทั้งกำลังกายกำลังใจ กำลังศรัทธา หรือแม้แต่การเสียสละในเชิงวัตถุระดับหนึ่ง ถ้าผู้บริหารขาดจิตสำนึกสาธารณะจนกลายเป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว จะเกิดการเอาเปรียบองค์กร เห็นแก่ประโยชน์ของกลุ่มและพวกพ้อง องค์กรคงมีปัญหาอื่นๆ ตามมา

ในระดับชุมชน ทำให้เกิดปัญหา คือ

1. ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชน มีสภาพเช่นไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนา และยิ่งนานไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง
2. อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง
3. ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนอาสาพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพย์กลัวเสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น

ในระดับชาติถ้าบุคคลในชาติขาดจิตสำนึกสาธารณะจะทำให้เกิด

1. วิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้ง และแก้ปัญหาไม่ได้ เกิดการเบียดเบียนทำลายทรัพยากรและสมบัติที่เป็นของส่วนรวม
2. ประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลัง เนื่องจากขาดพลังของคนในสังคม เมื่อผู้นำประเทศนำมาตราการได้ออกมาใช้ ก็จะไม่ได้ผลเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน
3. เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน เห็นแก่ประโยชน์กลุ่มของตนและพวกพ้อง เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน

ในระดับโลกถ้าบุคคลชาติขาดจิตสำนึก จะทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างประเทศ ทำให้เกิดปัญหาในระดับต่างๆ ดังนี้

1. เกิดการสะสมอาวุธกันระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน กลัวประเทศอื่นจะโจมตี จึงต้องมีอาวุธที่รุนแรง มีอานุภาพในการทำลายสูงไว้ในครอบครอง เพื่อข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ก็มักมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทางการสงครามในการตัดสินปัญหา

2. เกิดการกลั่นแกล้ง แกร่งแย่งหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศ พยายามทุกวิถีทาง เพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการค้าทำให้ประเทศด้อยกว่าขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน

3. เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์ หรือต่างท้องถิ่นมองชนชาติอื่น ๆ เผ่าพันธุ์อื่นว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเอง ดูถูกหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติอื่น

จากความสำคัญของการมีจิตสำนึกสาธารณะ ถ้าสามารถปลูกฝัง ส่งเสริมหรือพัฒนาให้เด็กมีจิตสำนึกด้านสาธารณะ ด้วยวิธีการต่างๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม มีการใช้อย่างสมบัติของส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่า ใช้อย่างทะนุถนอม รู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่น เมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ปัญหาที่เกิดการเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ปัญหาการทำลายสาธารณะสมบัติต่างๆ จะลดลง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์พวกพ้องก็จะลดน้อยลง และจะนำมาสู่สังคมที่มีความสงบสุขและพัฒนาขึ้น

4.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ ได้มีผู้ศึกษาวิจัย ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ พอสรุปได้ดังนี้

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2546: 16 – 17) ศึกษารูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ : การศึกษาระยะยาว โดยในชั้นที่หนึ่งได้ศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะ โดยใช้ตัวแบบผ่านการเล่านิทานที่มีผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อศึกษาความคงทนของจิตสาธารณะในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับรูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะโดยใช้ตัวแบบผ่านการเล่านิทาน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเป็นกึ่งทดลอง ผลการทดลองสรุปได้ว่า

1. นักเรียนที่ใช้รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะโดยใช้ตัวแบบผ่านการเล่านิทาน จะมีจิตสาธารณะมากกว่านักเรียนที่ไม่ใช้รูปแบบพัฒนาจิตสาธารณะ โดยใช้ตัวแบบผ่านการเล่านิทาน
2. นักเรียนที่ใช้รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะ โดยใช้ตัวแบบผ่านการเล่านิทาน จะมีความคงทนของจิตสาธารณะมากกว่านักเรียนที่ไม่ใช้รูปแบบพัฒนาจิตสาธารณะ โดยใช้ตัวแบบผ่านการเล่านิทาน

นันทวัฒน์ ชุนชี (2546: 39 – 40) ศึกษาการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมเพื่อพัฒนาจิตลักษณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับแบบสัญลักษณ์ ผ่านหนังสือ เรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมกับเพศของนักเรียนที่มีต่อจิตลักษณะ และเพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมกับกลุ่มที่ไม่ได้รับตัวแบบสัญลักษณ์ ผ่านหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 60 คน โดย

แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวัดจิตสาธารณะ และหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมที่มี ตัวแบบจิตสาธารณะ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมกับเพศที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียน และนักเรียนที่ได้รับตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมจะมีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธรรมนันทิกา แจ้งสว่าง (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบและตัวแปรเพศของนักเรียนที่มีต่อจิตสาธารณะ จากผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติ กับตัวแบบมีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ และไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบกับตัวแปรเพศที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียน และพบว่า นักเรียนหญิงมีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนชาย

มัลลิกา มัติโก (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล โดยศึกษาในมิติทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจการเมืองและสุขภาพกับสิ่งแวดล้อม ในประเด็นของความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมและการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ที่มีผลกระทบต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม ตลอดจนแนวทางแก้ไขสภาวะการณ์นั้นๆ ภายใต้การวิเคราะห์ปรากฏการณ์แนวเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรที่ศึกษาเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย ระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม แล้วเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลการศึกษาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า คนส่วนใหญ่ ยังขาดความตระหนักต่อความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เมื่อมีคนเพิ่มมากขึ้นพร้อมกับขาดความตระหนัก จึงมีการทำลายสิ่งแวดล้อมกันเพิ่มขึ้น ผลการศึกษาจิตสำนึกด้านสังคม พบว่า คนในสังคมไทยมีค่านิยมทางสังคมเปลี่ยนไป นิยมทางด้านเศรษฐกิจ ค่านิยมวัฒนธรรมตะวันตก สาเหตุเกิดจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ มุ่งด้านวัตถุ สังคมอ่อนแอ และประชาชนห่างไกลจากศาสนาไม่ยึดศาสนาเป็นเครื่องจรรโลงใจวิธีการแก้ไข คือ เริ่มที่ระดับครอบครัว และระดับตัวบุคคล โดยใช้การศึกษา และศาสนาเป็นตัวขัดเกลา

รุ่งจิตกร กองคำ (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วย สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการสอน โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย แบบวัดจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแบบวัดที่กำหนดสถานการณ์และตัวละครให้ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการสร้างนิสัยมีจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ชาย โพรสิธิตา และคณะ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ : ศึกษาในกรณีกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยศึกษากับกลุ่มประชากรหลัก 3 กลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มทำงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หรืองานสำนักงาน กลุ่มที่ทำงานรับจ้าง งานค้าขาย เล็กๆ น้อยๆ ส่วนตัว และกลุ่มนักศึกษาที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อศึกษาจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติของคนในเขตกรุงเทพมหานครในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1. ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสาธารณะสมบัติ
2. ด้านภาพสะท้อนจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ
3. ด้านมาตรการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ
4. ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ

สรุปผลการวิจัย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสาธารณะสมบัติ กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติเป็นสองระดับ ระดับหนึ่งเป็นจิตสำนึกแบบ Passive คือ แบบที่บุคคลไม่ต้องทำอะไรมาก เพียงแต่ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย หรือไม่ทำลายสาธารณะสมบัติที่ตนใช้ก็พอ อีกระดับหนึ่งเป็นจิตสำนึกแบบ Active คือ บุคคลลงมือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันแสดงว่า เขามีความรับผิดชอบที่ดีต่อสาธารณะสมบัติไม่ว่าจะใช้หรือไม่ใช้มันก็ตาม เช่น การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาสาธารณะสมบัติที่เสียหายหรือการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ

2. ด้านภาพสะท้อนจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่าคนกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ใช้สาธารณะสมบัติด้วยความรับผิดชอบน้อยหรือแทบไม่มีความรับผิดชอบ ผู้ตอบส่วนใหญ่ก็มีแนวโน้มที่แสดงให้เห็นว่า ตนมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ไม่ได้เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม

3. ด้านมาตรการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยสถาบันครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุด ในขณะที่การศึกษาในระบบโรงเรียนมีความสำคัญน้อย การรณรงค์ทางสื่อควรจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีกลุ่มเป้าหมายที่เจาะจง มาตรการทางกฎหมายต้องเข้มงวด และถ้ามีโทษต้องลงโทษอย่างรุนแรง

4. ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต้องกันว่า มีความสำคัญน้อย

เหตุทัย อาจปรุ (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำรูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 สถาบันการศึกษาพยาบาลเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 510 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามภาวะผู้นำ แบบสอบถามรูปแบบการดำเนินชีวิต แบบสอบถามความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

และแบบสอบถามการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบในส่วนจิตสำนึกสาธารณะ
  - 1.1 ด้านความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน
  - 1.2 ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม
  - 1.3 ด้านความรัก ความเอื้ออาทร และความสามัคคี
  - 1.4 ด้านการรับรู้และสามารถในการผลักดันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม
2. องค์ประกอบในส่วนพฤติกรรมที่แสดงการมีจิตสำนึกสาธารณะ
  - 2.1 ด้านการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสังคม
  - 2.2 ด้านการมีเครือข่ายในการทำกิจกรรมทางสังคม

ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มวิชาการ กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มกิจกรรม กลุ่มสังคม ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และที่สังกัดสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล และที่สังกัด ทบวงมหาวิทยาลัย ภูมิลาเนาในเขตกรุงเทพมหานคร และรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเก็บตัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล

ศิริณี อุปละ (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาจิตสำนึกและความสามารถในการ แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยใช้การสอนแบบโครงการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา แบบวัดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม แบบสังเกตพฤติกรรมการแก้ปัญหาตามขั้นตอนการสอนแบบโครงการ แบบประเมินความสามารถด้าน ปฏิบัติการแก้ปัญหาแบบโครงการและแผนการสอนที่เน้นการสอนแบบโครงการ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิต เรื่อง ชยะ : การจัดการ และการนำกลับมาใช้ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คะแนนความสามารถในการ แก้ปัญหาของนักเรียนก่อนเรียนได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 36.43 และหลังเรียนเท่ากับ 43.43 ซึ่งคะแนนหลังเรียน สูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนจิตสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พฤติกรรม การแก้ปัญหาของนักเรียนตามขั้นตอนการสอนแบบโครงการ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

สุนันทา หลบภัย (2543: บทคัดย่อ) ศึกษาจิตสำนึกในการอนุรักษ์ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ของผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการค้า ที่ขายเรือขายสินค้าอยู่ในบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก และรวมถึงผู้ประกอบการค้าที่ขายสินค้าอยู่ริมลำคลอง มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 230 ราย และสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามจิตสำนึกในการอนุรักษ์ตลาดน้ำดำเนินสะดวก โดย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ แบบวัดความรู้ในการอนุรักษ์ตลาดน้ำดำเนินสะดวก แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก และแบบสอบถามการปฏิบัติในการอนุรักษ์ตลาดน้ำดำเนินสะดวก วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามประกอบกับการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยในการวิจัย ผลการศึกษา พบว่า ผู้ประกอบการค้าในตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีความรู้ในการอนุรักษ์ตลาดน้ำอยู่ในระดับปานกลาง

มีเจตคติในการอนุรักษ์ตลาดน้ำในระดับสูง แต่มีการปฏิบัติในการอนุรักษ์ตลาดน้ำในระดับต่ำ และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ตลาดน้ำโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

มุกิตา หวังคิด (2547: 59) ได้ศึกษาเรื่องการฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยนำเสนอสถานการณ์ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยนำเสนอสถานการณ์ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ มีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีจิตสาธารณะไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึกทักษะ การแก้ปัญหาโดยนำเสนอสถานการณ์ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

บุญทัน ภูบาล (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้ชีวิตทัศนละครหุ่นเชิดเป็นตัวแบบเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการใช้ชีวิตทัศนละครหุ่นเชิดเป็นตัวแบบ มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสาธารณะ เฉลี่ยโดยรวม ก่อนการใช้ชีวิตทัศน ระหว่างการใช้ชีวิตทัศนและหลังการใช้ชีวิตทัศนละครหุ่นเชิดเป็นตัวแบบ ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงระยะเวลา 4 สัปดาห์ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการใช้ชีวิตทัศนละครหุ่นเชิดเป็นตัวแบบ มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยโดยแยกตามรายองค์ประกอบของจิตสาธารณะ 3 องค์ประกอบ ก่อนการใช้ชีวิตทัศน ระหว่างการใช้ชีวิตทัศน และหลังการใช้ชีวิตทัศนในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยทั้ง 3 องค์ประกอบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดช่วงระยะเวลา 4 สัปดาห์

พรพรหม พรรดพวก (2550: 81 – 82) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสหวิทยาเขตกรุงเทพมหานครตะวันออก กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรปัจจัยทั้งห้าตัวคือ การรับรู้ความสามารถของตน การคล้อยตามผู้อื่น สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับจิตสาธารณะโดยรวม มีความสัมพันธ์กัน ($R = .695$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายผลรวมกันได้ 48.20% และค่านำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การรับรู้ความสามารถของตน ($\beta = .633$) และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ($\beta = .153$) ตัวแปรปัจจัยทั้งห้าตัวกับจิตสาธารณะรายด้านทั้งสามด้าน ได้แก่ ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้ด้านการถือเป็นหน้าที่ และด้านการเคารพสิทธิการใช้ที่วิเคราะห์แบบตัวแปรพหุนาม มีความสัมพันธ์กัน (Wilks' $\Lambda = .498$) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรเอกนามระหว่างตัวแปรปัจจัยกับจิตสาธารณะรายด้านมีค่า .560, .506 และ .619 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า และค่านำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะรายด้านทั้งสามด้านมากที่สุดคือ การรับรู้ความสามารถของตน ซึ่งมีค่าเท่ากับ .441, .483 และ .604 ตามลำดับ โดยส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะด้านการหลีกเลี่ยงการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และส่งผลทางบวก

ต่อต้านการถือป็นหน้าที่และด้านการเคารพสิทธิการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ .152, .113 และ .102 ตามลำดับ และในด้านการเคารพสิทธิการใช้อย่าง พบว่าการคล้อยตามผู้อื่นส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ .104

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ ทำให้ทราบว่า การพัฒนาจิตสาธารณะสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือ การใช้บทบาทสมมติ การใช้วีดิทัศน์หุ่นเชิด และการใช้แบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า และการที่จะสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับเด็ก ๆ ไม่ใช่เรื่องยาก และก็สามารถกระทำได้ถ้าให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง มีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เราควรสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กเพื่อที่จะเป็นนิสัยที่ติดตัวไปเมื่อเด็ก ๆ เหล่านี้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

5.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551)

1. วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐาน ของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

3. จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมี ความสุข

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. **ความสามารถในการสื่อสาร** เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มี วัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้ง การเจรจาต่อรอง เพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วย หลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่มีต่อตนเองและสังคม

2. **ความสามารถในการคิด** เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิด สังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้าง องค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้ มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

6. มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่า ต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

7. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังภาพประกอบ 8 และภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 8 แสดงสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551.*

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

1. ภาษาไทย 2. คณิตศาสตร์ 3. วิทยาศาสตร์ 4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5. สุขศึกษาและพลศึกษา 6. ศิลปะ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี 8. ภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพประกอบ 9 แสดงความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ : หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 หน้า 8.

8. สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษา พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยม ที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลก อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ใน ด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของ สรรพสิ่งซึ่งมีผล ต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุปรูป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

9. ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัว ตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับ ในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของ ประเทศชาติ และสังคมโลก

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน ในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับ ตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยม ที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆ ไว้ดังนี้

ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนา ตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ระบบการเมืองการปกครอง ในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะ และความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิต อย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบ ที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมา ของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

10. คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อม ในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง
2. มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดใน การตัดสินใจ
3. มีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะ การบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้ข้อคิด เกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้น และวิธีการ เศรษฐกิจพอเพียง
4. รู้และเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่ พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในชั้นที่ สูงต่อไป

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. มีความรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคมประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมือง การปกครอง และสภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นประเทศไทย
2. มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตาม หลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น
3. ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเอง มากยิ่งขึ้น
4. สามารถเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆของประเทศไทยกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมจากอดีต สู่ปัจจุบัน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาระบบประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศ ในภูมิภาคต่างๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
2. มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์
3. รู้และเข้าใจแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

1. มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้
3. มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
4. มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม
5. มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม เป็นแกนหลักในการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นหน่วยเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 6 ห้องเรียน จำนวน 260 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน รวม 80 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random Sampling) นำกลุ่มที่ได้มาจับฉลากอีกครั้ง เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 คือ

1. กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 40 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
2. กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 40 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
2. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. แบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สารระและมาตรฐาน การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ความมุ่งหมายของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา ตัวชี้วัด ของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

1.2 ศึกษาหลักการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 เลือกสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิต อยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข ใช้ในการวิจัย มีสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1.3.1 พลเมืองดี

1.3.2 การเมืองการปกครอง

1.4 นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์ รายวิชามาวิเคราะห์ เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ แบบเทคนิคการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยใช้เวลาในการทดลอง 21 คาบ

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความ ถูกต้องของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนความสอดคล้องของชั้นต่าง ๆ ของแผน การจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข และหาความเกี่ยวข้องตรงของเนื้อหา

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัด การเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

การยอมรับประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม พิจารณาจากการตอบคำถามในใบงาน ในกิจกรรม และการทำ แบบทดสอบท้ายกิจกรรม ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดที่ตอบคำถามจากใบงาน ในกิจกรรมการเรียนรู้ ได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 80%

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมด ที่ทำแบบทดสอบ ท้ายกิจกรรมการเรียนรู้ ได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 80%

เมื่อพิจารณาข้อมูล 80 ตัวแรก และ 80 ตัวหลัง ถ้าได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ถือว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ แต่ถ้าไม่ถึงเกณฑ์ 80/80 ถือว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ไม่สมบูรณ์ ต้องปรับปรุงแก้ไข ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีค่าเท่ากับ 85.93/80.87

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้

สังคมไปสอนกลุ่มทดลอง เพื่อการวิจัยต่อไป

2. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนแบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ความมุ่งหมายของหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา ตัวชี้วัดของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

2.2 ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 เลือกสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมมาตรฐาน ส.2.1 ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข ใช้ในการวิจัย มีสาระการเรียนรู้ ดังนี้

2.3.1 พลเมืองดี

2.3.2 การเมืองการปกครอง

2.4 นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์รายวิชามาวิเคราะห์เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนแบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ โดยใช้เวลาในการทดลอง 7 สัปดาห์ๆ ละ 3 ชั่วโมง

2.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนความสอดคล้องของขั้นต่างๆ ของแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข และหาความเกี่ยวข้องของเนื้อหา

2.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนแบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

การยอมรับประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนแบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ พิจารณาจากการตอบคำถามในใบงาน ในกิจกรรมและการทำแบบทดสอบท้ายกิจกรรม ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดที่ตอบคำถาม จากใบงานในกิจกรรมการเรียนรู้ ได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 80%

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบท้ายกิจกรรมการเรียนรู้ ได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 80%

เมื่อพิจารณาข้อมูล 80 ตัวแรก และ 80 ตัวหลัง ถ้าได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ถือว่า เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ แต่ถ้าไม่ถึงเกณฑ์ 80/80 ถือว่า เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ไม่สมบูรณ์ ต้องปรับปรุงแก้ไขประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนแบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีค่าเท่ากับ 87.31/81.62

2.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง ที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ไปสอนกลุ่มทดลอง เพื่อการวิจัยต่อไป

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดำเนินการ ดังนี้

3.1 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบ จากหนังสือเทคนิคการวัดและประเมินผลการสอน วิชาสังคมศึกษา ของ สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (2523: 1 – 40) และเทคนิคการเขียนข้อสอบ ของ ชวาล แพรัตกุล (2522: 11 – 153)

3.2 ทำการวิเคราะห์หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ จากแผน การจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยร่วมกับนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา กลุ่มการสอน สังคมศึกษา จำนวน 8 คน ทำการวิเคราะห์หลักสูตร และสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรจากเนื้อหาและ พฤติกรรมที่ต้องการวัดตามหลักของ บลูม (Bloom. 1956: 48 – 50) สำหรับเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ว่าต้องการวัดพฤติกรรมใด จำนวนมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

3.2.2 จำแนกจุดประสงค์ของเนื้อหาออกเป็นพฤติกรรมว่าประกอบด้วยพฤติกรรม ไດบ้าง

3.2.3 ให้ความหมายของแต่ละพฤติกรรม พร้อมระบุลักษณะการกระทำ หรือ การแสดงออกที่บุคคลมีพฤติกรรมนั้นๆ

3.2.4 จำแนกเนื้อหา และระบุความคิดรวบยอดของแต่ละเนื้อหา

3.2.5 ให้ค่าน้ำหนัก โดยผู้ร่วมดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดค่าน้ำหนัก แสดงถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหา และพฤติกรรมในช่องตามความเห็นของแต่ละคนโดยอิสระ

3.2.6 สร้างตารางเฉลี่ย โดยนำคะแนนแต่ละช่องของแต่ละคนมารวมกันแล้วหาร ด้วยจำนวนคนทั้งหมดที่ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร

3.2.7 สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร และกำหนดจำนวนข้อสอบ 80 ข้อ

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ข้อสอบที่สร้างเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 65 ข้อ

3.4 ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาว่า ข้อสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือไม่ โดยใช้เกณฑ์กำหนดคะแนน ความคิดเห็น ดังนี้

คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

นำผลการพิจารณา จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณแต่ละข้อ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ (IOC) คัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ที่อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

3.5 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน แล้วนำแบบทดสอบมาตรวจสอบมาตรฐานคำตอบโดยให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบถูก และให้ 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบเกิน 1 คำตอบ

3.6 นำผลคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบแต่ละข้อโดยใช้เทคนิค 27 % ของ จู เดห์ ฟาน (Fan. 1952: 3 – 32) แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (P) ระหว่าง .20 - .80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป คัดเลือกไว้ 30 ข้อ ซึ่งได้ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง .22 - .80 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .22 - .63

3.7 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้แล้วไปทดสอบกับนักเรียนจำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์-นิชาร์ดสัน (ลัวัน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 197 – 198; อ้างอิงจาก Kuder-Richardson. 1937) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .70

3.8 นำแบบทดสอบไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ตัวอย่าง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง : แบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบชนิด 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว

(ความรู้ ความจำ) (0) ข้อใดเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

- ก. ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรากฎหมาย
- ข. การปกครองประเทศเป็นไปตามนโยบายของผู้นำ
- ค. อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศ
- ง. ใช้กฎหมายเป็นหลักในการสร้างคุณธรรมในประเทศ
- จ. นายกรัฐมนตรีมีอำนาจเด็ดขาดในการปกครองประเทศแต่เพียงผู้เดียว

ตอบ ค

(ความเข้าใจ) (00) เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของอำเภอวังหินได้รับการยกย่องว่าบริการประชาชนดีมาก
ข้อความดังกล่าวสอดคล้องกับคุณธรรมใด

- ก. ความซื่อสัตย์สุจริต
- ข. ความเชื่อมั่นในตนเอง
- ค. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
- ง. ความรับผิดชอบและความมีวินัย
- จ. ความเสียสละและความสะอาด

ตอบ ง

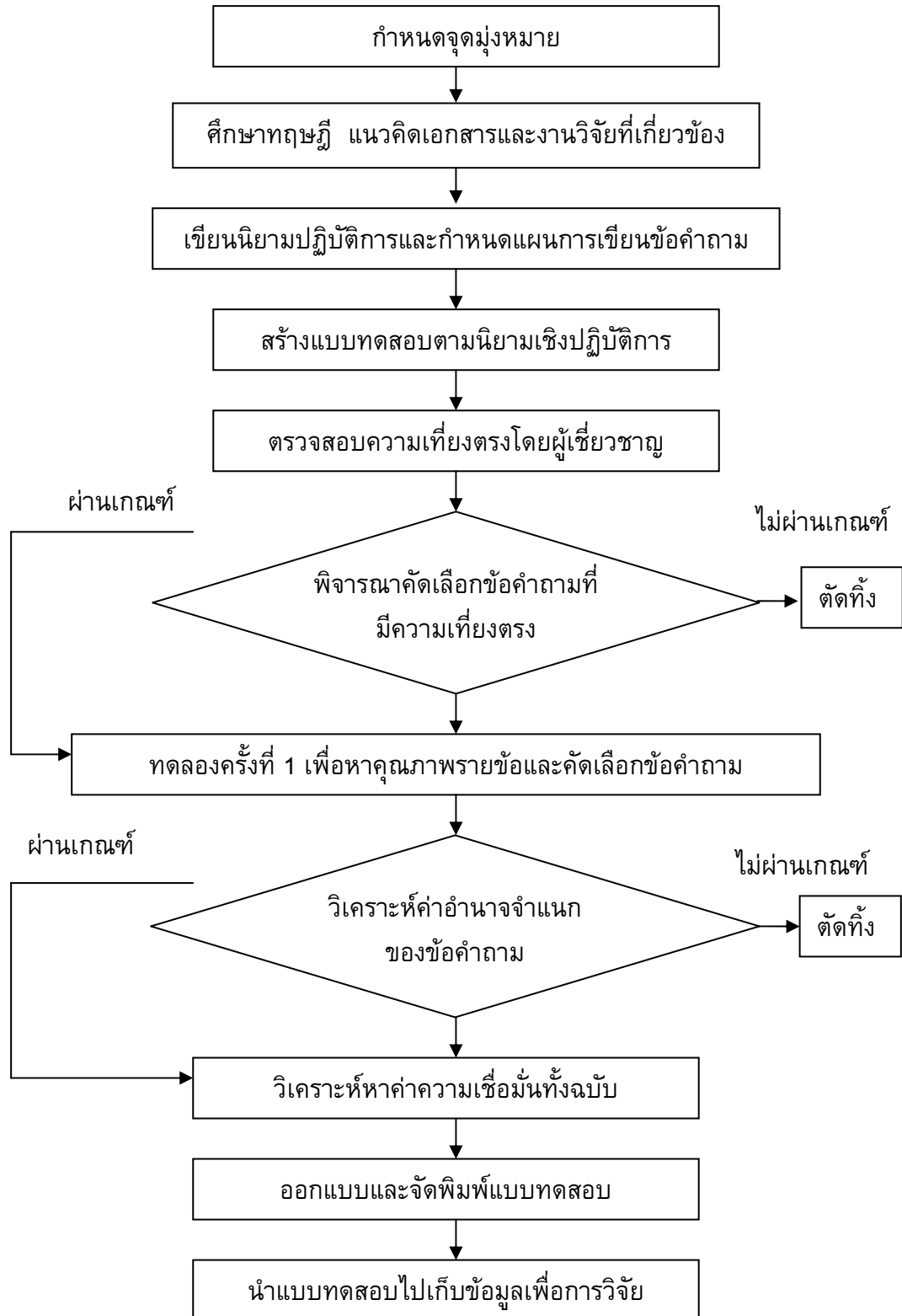
(การนำไปใช้) (000) บุคคลใดเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว

- ก. แม่ทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาสอนการบ้านให้ลูก
- ข. พี่สาวไม่ช่วยแม่ทำงานบ้านเพราะติดละครตอนค่ำ
- ค. พี่ชายแต่งงานแยกครอบครัว ไม่มีเวลามาเยี่ยมพ่อแม่
- ง. น้องสาวคนเล็ก ขยันเรียนหนังสือเชื่อฟังคำสั่งของพ่อแม่
- จ. พ่อกลับบ้านดึกเป็นประจำเพราะต้องไปทำงานเลี้ยงรับรองลูกค้า

ตอบ ง

4. แบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

ภาพประกอบ 10 ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ

จากภาพประกอบ 10 เป็นการแสดงลำดับขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพแบบทดสอบ วัดจิตสาธารณะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ เพื่อวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะ ตามองค์ประกอบจิตสาธารณะ 4 องค์ประกอบ
2. ศึกษา ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ
3. เขียนนิยามเชิงปฏิบัติการของจิตสาธารณะทั้ง 4 องค์ประกอบ
4. เขียนข้อคำถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการของจิตสาธารณะ โดยลักษณะของแบบทดสอบเป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์ และมีตัวเลือก 5 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ
5. นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ซึ่งมี อาจารย์นภดล ทิพพะพาทย อาจารย์จันทร์แจ่ม สุขสวัสดิ์ และ อาจารย์จิรพันธ์ จันจันจะ ตรวจสอบแบบทดสอบเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ความครอบคลุม และความสอดคล้องตามนิยาม ปรับปรุงข้อคำถามที่ไม่เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และคัดเลือกค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index Of Congruence) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่า IOC ที่อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00
6. นำแบบทดสอบที่ได้จากข้อ 5 ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน นำผลที่ได้จากแบบทดสอบมาวิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อเพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้เทคนิค 25% ของกลุ่มสูงต่ำแล้วใช้วิธีการหาค่า t – distribution ถ้าการคำนวณค่า t ได้มากกว่าหรือเท่ากับ 1.75 ถือว่า ข้อคำถามนั้น จำแนกคนเป็นสองกลุ่มได้ ถ้าได้ค่า t ต่ำกว่า 1.75 จะต้องตัดทิ้งไป จะนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยไม่ได้ แล้วคัดเลือกไว้จำนวน 40 ข้อ ซึ่งได้ข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนก (t) ระหว่าง 1.97 – 10.09
7. นำแบบทดสอบที่ผ่านการคัดเลือกในข้อ 6 มาวิเคราะห์ซ้ำเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .84
8. จัดพิมพ์แบบทดสอบเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลในการวิจัย

ตัวอย่างแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ

0. ในขณะที่กำลังกวาดห้องเรียนสนทรรศและปรีดี ชอบเอาไม้กวาดมาเล่นเป็นดาบฟันต่อสู้กัน ถ้านักเรียนเป็นสนทรรศหรือปรีดี นักเรียนจะทำอย่างนั้นหรือไม่

- ก. ทำ เพราะสนุกดี
- ข. ไม่ทำ เพราะกลัวครูลงโทษ
- ค. ไม่ทำ เพราะเดี๋ยวโดนเพื่อนว่า
- ง. ไม่ทำ เพราะกลัวตำไม้กวาดหัก
- จ. ไม่ทำ เพราะเดี๋ยวกวาดห้องไม่เสร็จ

00. ปิยากรมักมาสายกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ เมื่อตนเป็นเวรทำความสะอาดห้องเรียนประจำวัน ถ้านักเรียนเป็นปิยากร นักเรียนจะทำอย่างนั้นหรือไม่

- ก. ทำ เพราะจะได้สบายกว่าเพื่อน
- ข. ทำ เพราะจะได้ทำน้อยกว่าเพื่อน
- ค. ไม่ทำ เพราะเกรงว่าเพื่อนจะฟ้องครู
- ง. ไม่ทำ เพราะกลัวเพื่อนว่าและไม่คบบ
- จ. ไม่ทำ เพราะจะทำให้ทำงานเสร็จไม่ทันเวลา

เกณฑ์การให้คะแนน

ถ้ามีพฤติกรรมจิตสาธารณะระดับมากที่สุด จะได้ 5 คะแนน

ถ้ามีพฤติกรรมจิตสาธารณะระดับมาก จะได้ 4 คะแนน

ถ้ามีพฤติกรรมจิตสาธารณะระดับปานกลาง จะได้ 3 คะแนน

ถ้ามีพฤติกรรมจิตสาธารณะระดับน้อย จะได้ 2 คะแนน

ถ้ามีพฤติกรรมจิตสาธารณะระดับน้อยที่สุด จะได้ 1 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมและแบบสอบถามวัดจิตสาธารณะ แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

2. ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มด้วยตนเอง ใช้เนื้อหาเดียวกัน ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ 21 ชั่วโมง แต่ใช้การจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 จัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 จัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

3. เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองโดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

4. ตรวจสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ แล้วนำคะแนนไปวิเคราะห์โดยใช้คะแนนผลต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมุติฐานและสรุปผล

การดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยประยุกต์ตามแบบแผนการวิจัยแบบ (Randomized control Group Pretest – Posttest Design) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2536: 67) ซึ่งมีรูปแบบการทดลอง ดังนี้

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดสอบ	สอบหลัง
RE_1	T_1	X_1	T_1
RE_2	T_2	X_2	T_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

RE_1 แทน กลุ่มทดลองที่ 1 ที่เลือกมาแบบสุ่ม

RE_2 แทน กลุ่มทดลองที่ 2 ที่เลือกมาแบบสุ่ม

T_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

T_2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

X_1 แทน การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

X_2 แทน การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2539: 306)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าความแปรปรวน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2540: 77)

$$S^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ	S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N-1	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2540: 77)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N-1	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และ อังคณา. 2539: 249; อ้างอิงจาก Rowinelli; & Hamblaton. 1997)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยวิเคราะห์เป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้หลักการจัดกลุ่ม 27% กลุ่มสูง และกลุ่มต่ำ แล้วเปิดตารางสำเร็จรูปของ จุง เตห์ ฟาน โดยคำนวณจากสูตร (Fan. 1952: 3 – 32)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ P แทน ค่าความยากง่าย

R แทน จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก

N แทน จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นทั้งหมด

$$r = \frac{R_u - R_l}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ r แทน ค่าอำนาจจำแนก

R_u แทน จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มเก่ง

R_l แทน จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มอ่อน

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตร KR – 20 (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 198; อ้างอิงจาก Kuder – Richardson. 1937)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	p	แทน	$\frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำผิดในข้อหนึ่ง หรือ คือ $1 - p$
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของเครื่องมือฉบับนั้น

2.4 หาค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ โดยใช้เทคนิค 25% ของกลุ่มสูงต่ำแล้วใช้วิธีการหาค่า t – distribution โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2536: 185 – 186)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง
	n_L	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

2.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของ Cronbach (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 200; อ้างอิงจาก Cronbach. 1951)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	$\sum S_i^2$	แทน	ค่าความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

2.6 สถิติที่ใช้หาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีสตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ จากสูตร E_1/E_2 (สุธรรม สอนเถื่อน. 2548: 13)

$$\text{สูตรที่ 1} \quad E_1 = \frac{\sum X}{N} \times 100$$

E_1 แทน ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน คิดเป็นร้อยละ

$\sum X$ แทน คะแนนรวมที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

A แทน คะแนนเต็มของกิจกรรมระหว่างเรียน

$$\text{สูตรที่ 2} \quad E_2 = \frac{\sum X}{B} \times 100$$

E_2 แทน ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ

$\sum X$ แทน คะแนนรวมที่ได้จากการทำกิจกรรมหลังเรียน

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

B แทน คะแนนเต็มของกิจกรรมหลังเรียน

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

สถิติที่ใช้หาค่าความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสำนึกที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนแบบเทคนิคศึกษารณีสตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ คำนวณโดยใช้ t-test Independent Group ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score) คำนวณจากสูตร (Scott; & Wertheimer. 1962: 264)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}}; df = n_1 + n_2 - 2$$

$$S_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{S_D^2}{n_1} + \frac{S_D^2}{n_2}}$$

$$S_D^2 = \frac{\sum (D_1 - MD_1)^2 + \sum (D_2 - MD_2)^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t-distribution
	D_1	แทน	ผลต่างระหว่างการทดสอบหลังเรียนกับก่อนเรียนของ กลุ่มทดลองที่ 1
	D_2	แทน	ผลต่างระหว่างการทดสอบหลังเรียนกับก่อนเรียนของ กลุ่มทดลองที่ 2
	MD_1	แทน	ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังเรียน กับก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1
	MD_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังเรียน กับก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 2
	n_1	แทน	นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1
	n_2	แทน	นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2
	S_D^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของผลต่างระหว่างคะแนนการทดสอบ หลังการเรียนและก่อนการเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และ กลุ่มทดลองที่ 2
	$S_{MD_1 - MD_2}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่าง การทดสอบหลักการเรียนกับก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 กับกลุ่มทดลองที่ 2

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ ดังนี้

n	แทน	จำนวนผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่าง
k	แทน	คะแนนเต็ม
$\bar{X}_1$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนของกลุ่ม ตัวอย่างจากการทดสอบก่อนการทดลอง
$\bar{X}_2$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนของกลุ่ม ตัวอย่างจากการทดสอบหลังการทดลอง
S_1	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนก่อนเรียน
S_2	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนหลังเรียน
MD	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนระหว่างการทดสอบหลังเรียนกับการทดสอบก่อนเรียน
$S_{MD_1-MD_2}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่างคะแนนการทดสอบหลังการเรียนกับการทดสอบก่อนการเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา ใน t - distribution
A	แทน	คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดระหว่างเรียน
B	แทน	คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน
$\sum X$	แทน	คะแนนรวมจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน
$\sum F$	แทน	คะแนนรวมจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน
E_1	แทน	ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน
E_2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์จากการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายข้อมูลเป็น ดังนี้

1. การหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้สูตร E_1 / E_2 ดังแสดงไว้ใน ตาราง 3

ตาราง 3 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้	N	A	$\sum X$	E_1	B	$\sum F$	E_2
แผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม	40	40	1375	85.93	20	647	80.87
แผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์	40	40	1397	87.31	20	653	81.62

จากตาราง 3 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ได้ค่าประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. จุดมุ่งหมายข้อที่ 1 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ โดยมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน จากการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t - test Independent ในรูป Difference Score ได้ผลดังแสดงใน ตาราง 4

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

กลุ่มตัวอย่าง	n	k	ก่อนเรียน		หลังเรียน		MD	$S_{MD_1-MD_2}$	t	Prob.
			$\bar{X}_1$	s_1	$\bar{X}_2$	s_2				
กลุ่มทดลองที่ 1	40	30	18.70	2.43	22.98	2.04	4.28	.449	1.226	.224
กลุ่มทดลองที่ 2	40	30	18.05	1.19	21.78	2.04	3.73			

จากตาราง 4 พบว่า กลุ่มทดลองที่ 1 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 18.70 และ 2.43 ตามลำดับ และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 22.98 และ 2.04 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มทดลองที่ 2 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 18.05 และ 1.19 ตามลำดับ และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็น 21.78 และ 2.04 ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน กับก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 กับกลุ่มทดลองที่ 2 มีค่าเป็น 4.28 และ 3.73 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับก่อนเรียน ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองที่ 1 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และกลุ่มทดลองที่ 2 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 2 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม กับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ โดยมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีจิตสาธารณะแตกต่างกัน จากการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t - test Independent ในรูป Difference Score ได้ผลดังแสดงใน ตาราง 5

ตาราง 5 แสดงการเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

กลุ่มตัวอย่าง	n	k	ก่อนเรียน		หลังเรียน		MD	$S_{MD_1-MD_2}$	t	Prob.
			$\bar{X}_1$	s_1	$\bar{X}_2$	s_2				
กลุ่มทดลองที่ 1	40	200	154.00	8.38	181.53	6.57	27.53			
กลุ่มทดลองที่ 2	40	200	148.98	11.46	174.10	6.26	25.13	2.185	1.099	.275

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มทดลองที่ 1 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของจิตสาธารณะเป็น 154.00 และ 8.38 ตามลำดับ และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของจิตสาธารณะเป็น 181.53 และ 6.57 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มทดลองที่ 2 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีสื่ออย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของจิตสาธารณะเป็น 148.98 และ 11.46 ตามลำดับ และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของจิตสาธารณะเป็น 174.10 และ 6.26 ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนจิตสาธารณะหลังเรียนกับก่อนเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 กับกลุ่มทดลองที่ 2 มีค่าเป็น 27.53 และ 25.13 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนจิตสาธารณะหลังเรียนกับก่อนเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองที่ 1 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และกลุ่มทดลองที่ 2 คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณีสื่ออย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีจิตสาธารณะแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสภาวะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์สรุปสาระสำคัญและผลการวิจัย ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบจิตสภาวะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับนักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับนักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์มีจิตสภาวะแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 6 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 260 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน รวม 80 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากห้องเรียนทั้งหมด

6 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) มา 2 ห้องเรียน แล้วนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจับฉลากแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม จำนวน 40 คน

กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณัติตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 4 แผน ใช้เวลา 21 คาบ มีค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ $E_1 / E_2 = 85.93/80.87$ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00

2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณัติตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 แผน ใช้เวลา 21 คาบ มีค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ $E_1 / E_2 = 87.31/81.62$ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่า = 1.00

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .22 - .80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .22 - .63 และมีค่าความเชื่อมั่น .70

4. แบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสถานการณ์เลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (t) ระหว่าง 1.97 - 10.09 และมีค่าความเชื่อมั่น .84

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

1. สุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มา จำนวน 2 ห้องเรียน จากห้องเรียน 6 ห้อง และจับฉลากเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

2. ทำการทดสอบก่อนการเรียน (Pretest) ทั้งกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ

3. ดำเนินการทดลอง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่ม โดยใช้สาระเดียวกัน และระยะเวลาเท่ากัน ใช้เวลากลุ่มละ 21 คาบ ส่วนวิธีการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน คือ

กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณัติตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

4. ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ทั้งกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับที่ทำการทดสอบก่อนการทดลอง

5. ตรวจสอบจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ โดยใช้ t-test Independent Sample ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score)

2. เปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ โดยใช้ t-test Independent Sample ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score)

สรุปผล

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ สรุปผลได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีจิตสาธารณะแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาระณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 วิธี มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกัน ซึ่งสามารถอภิปรายจุดเด่นและรายละเอียดของขั้นตอนในแต่ละวิธีได้ ดังนี้

1.1 การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเป็นการดำเนินการ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคมโดยการปฏิบัติการทำโครงการการรับใช้สังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคมตามแผนที่กำหนดไว้ และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการ หรือสมมติฐานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ โดยยึดแนวคิดของปรัชญาพัฒนาการนิยม หรือปรัชญาปฏิบัตินิยม ที่ให้ความสนใจอย่างมากต่อ “การปฏิบัติ” หรือ “การลงมือกระทำ” แนวคิดของนักปรัชญากลุ่มนี้มีความเชื่อว่า ลำพังแต่เพียงความคิดไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต การดำรงชีวิตที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคิดที่ดี และการกระทำที่เหมาะสม ซึ่ง จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้นำแนวคิดนี้ไปทดลองและประยุกต์ใช้ในการศึกษา เขาได้เสนอแนะการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำ หรือที่เรียกกันติดปากว่า “Learning by doing” โดยได้ทดลองให้เด็กเรียนรู้จากการกระทำในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เด็กได้รับอิสระในการริเริ่มความคิดและลงมือทำตามความคิด เพื่อให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีเทคนิคและขั้นตอนการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ได้แก่ การเรียนวิชาการ โดยเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การศึกษาชุมชน การแบ่งกลุ่มเพื่อศึกษาปัญหาที่จะศึกษา การเขียนโครงการการรับใช้สังคม (ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้นักเรียนทำโครงการรับใช้สังคมในโรงเรียนเท่านั้น) การวางแผนการปฏิบัติการร่วมกัน การพัฒนาความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เนื้อหาในรายวิชา ตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด ส่วนที่ 2 ได้แก่ การทำกิจกรรมรับใช้สังคม โดยเป็นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และร่วมกันปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกัน ประกอบด้วยการระบุมุมมองว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนไหน ซึ่งจะมีส่วนอย่างมากในการช่วยให้ผู้เรียนตระหนักและเข้าใจว่า ตนเองและสมาชิกทุกคนในสังคมต่างมีบทบาทสำคัญในการประคับประคอง และขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญรุ่งเรือง และฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ได้ การสำรวจความต้องการ และปัญหาของชุมชนว่าสังคมที่ทุกคนเป็นสมาชิกอยู่นั้น มีความต้องการอะไรหรือมีปัญหา และอุปสรรคอะไรบ้างที่ต้องการความช่วยเหลือจากทุกคน หรือสิ่งที่ร่วมกันทำแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อชุมชนสังคมของตน การเลือกประเด็นปัญหาและการเขียนโครงการ การปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคม เป็นการร่วมกันวิเคราะห์ วิจัย และแสดงความคิดเห็น และอภิปรายถกเถียงกันอย่างมีเหตุมีผล ว่ากิจกรรม/โครงการไหนที่มีความสำคัญ หรือถ่าลงมือทำแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุด โดยพิจารณาจากข้อจำกัดต่างๆ เช่น เวลา งบประมาณ สมาชิกในกลุ่ม ปัญหาและอุปสรรค ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติกิจกรรม และมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เมื่อเลือกและตัดสินใจได้แล้วก็ร่วมกันเขียนเป็นโครงการการรับใช้สังคมขึ้นมา เพื่อทำกิจกรรมรับใช้สังคม โดยมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษาโครงการอย่างใกล้ชิด การปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคม เป็นการลงมือปฏิบัติ

การทำกิจกรรมรับใช้สังคม ตามโครงการที่เขียนขึ้นในเวลาที่กำหนด โดยมีผู้สอนคอยดูแล และให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันพิจารณาว่า ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมรับใช้สังคมที่เริ่มทำไปแล้ว มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง มีข้อดีและข้อจำกัดอย่างไร ทำแล้วผู้เรียนมีความรู้สึกหรือคิดเห็นอย่างไร แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนางานของกิจกรรมต่อไป ส่วนที่ 3 ได้แก่ การไตร่ตรอง เป็นการร่วมกันบันทึก อภิปราย เขียนรายงานส่วนบุคคล/กลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นในการทำกิจกรรม ในการทำกิจกรรมได้เรียนรู้อะไรบ้าง โดยจะมีการร่วมกันพิจารณาไตร่ตรองเป็นระยะๆ ตลอดเวลาของการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ส่วนที่ 4 ได้แก่ การประเมินผลและแสดงผลงาน เป็นการร่วมกันสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และนำผลงานของกลุ่มออกมานำเสนอ ร่วมกันประเมินตนเอง และนำผลจากการไตร่ตรองมาเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง กระตุ้นและสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม นับว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพของตนเองออกมาโดยไม่รู้ตัวในรูปแบบต่างๆ เช่น การอภิปราย แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ นำเสนอผลงาน การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี กระตือรือร้น สามัคคี มีความรับผิดชอบ มีวินัยและตรงต่อเวลา ในการเรียนรู้เพราะผู้เรียนทุกคนตระหนักดีว่าผลงาน และความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคน จัดเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สอดคล้องกับ จอห์น ดิวอี้ (Dewey, 1926) ที่กล่าวว่า “เนื่องจากการศึกษาไม่ใช่เป็นเรื่องของการบอกเล่า แต่เป็นระบบการสร้างอย่างมีชีวิตชีวา” การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำเองและเชื่อว่า ประสบการณ์มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซวาลา เวชยันต์ (2544) ที่ได้ทำการวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งผลการวิจัย พบว่า กรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งรายวิชาสังคมศึกษา และรายวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่ากรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานการทำความดีของบุคคลในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมนรอบตัวผู้เรียน มานำเสนอเป็นกรณีตัวอย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อเป็นตัวแบบในการวิเคราะห์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น ประเมินคุณค่า อภิปราย และนำไปสู่การตัดสินใจหาข้อสรุปของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานอย่างมีเหตุผล โดยให้ผู้เรียนคิดสังเกตและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยๆ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียม เป็นขั้นที่ผู้สอนนำสื่อที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่เรียน โดยการนำเสนอภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนต่างๆ ในรูปแบบต่างๆ โดยใช้สื่อบีบีซีดี และเพาเวอร์พอยท์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนอง และสนใจต่อการเรียนรู้ ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

เป็นชั้นที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 8 คน โดยคละกันตามความสามารถในการเรียนรู้ และร่วมกันศึกษาค้นคว้าหาความรู้ จากเอกสารประกอบการสอน เช่น บัตรกำหนดงาน ใบความรู้ กรณีตัวอย่าง ใบงาน และแบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม ตามเวลาที่กำหนด โดยมีประธานกลุ่มทำหน้าที่ในการประสานงาน ซึ่งชั้นนี้ ผู้เรียนจะให้ความสนใจมากเนื่องจากมีการนำเสนอกรณีตัวอย่างในรูปแบบวีดีโอ และบุคคลที่เป็นตัวแบบในกรณีตัวอย่างส่วนมากจะเป็นเยาวชนในวัยใกล้เคียงกันกับผู้เรียน ผู้เรียนจึงรู้สึกตื่นเต้น มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ชั้นวิเคราะห์เป็นชั้นที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมองอภิปรายประเด็นคำถามจากบัตรกำหนดงาน เอกสารใบความรู้ ประสบการณ์เดิม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่าง เพื่อร่วมกันพิจารณาแนวคำตอบลงในเอกสารใบงาน ซึ่งจะ เป็นชั้นที่ได้เห็นผู้เรียนร่วมกันอภิปรายโต้แย้ง และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่ศึกษาอย่างเต็มที่ มีปฏิสัมพันธ์และส่งเสริมการเรียนรู้จากกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา ชามมณี (2551: 364) กล่าวถึงประโยชน์ของวิธีสอนแบบกรณีตัวอย่างว่า เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้จากกันและกัน ได้รับรู้มุมมองที่แตกต่างจากของตนเอง และร่วมสรุปคำตอบที่ได้โดยใช้หลักการประชาธิปไตย อย่างสุขุมรอบคอบ และมีเหตุผล สอดคล้องกับ เอ็ดจ์ และ โคลแมน (Edge; & Coleman. 1982: 6 – 9) ที่กล่าวถึง ประโยชน์ที่ได้จากการเรียนการสอนแบบกรณีตัวอย่างว่า ทำให้ผู้เรียนคิดได้อย่างรอบคอบ และคิดได้ อย่างชัดเจนแม้จะเป็นสถานการณ์ที่ย่างยากซับซ้อน ช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขรอบคอบ และมีวุฒิภาวะ ในการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจกิจกรรมต่างๆ ได้ดีขึ้น ชั้นสรุป ตัวแทนแต่ละกลุ่มจะออกมานำเสนอผลงาน การตอบคำถาม อย่างมีเหตุผลที่ผู้สอนกำหนดให้ แล้วร่วมกันอภิปรายแนวคิดของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นข้อสรุป จากนั้นจะเป็นการประเมินผล โดยประธานกลุ่มจะทำหน้าที่ในการประเมินสมาชิกในกลุ่ม และจะมีผู้สอนคอยสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิดทำการประเมินด้วย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง กระตุ้นและสร้างบรรยากาศ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิค ศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ จัดว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกวิธีหนึ่งมีส่วนช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง แสดงศักยภาพของตนเองออกมา อย่างเต็มที่ เช่น การอภิปราย แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ นำเสนอผลงาน การเป็น ผู้นำและผู้ตามที่ดี กระตือรือร้น สามัคคี มีความรับผิดชอบ มีวินัย และตรงต่อเวลาในการเรียนรู้ เพราะ ผู้เรียนทุกคนตระหนักดีว่าผลงาน และความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคน จัดเป็นการจัดการ เรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา สนุกสนาน สอดคล้องกับวุฒิภาวะ และความสนใจของผู้เรียนเป็นอย่างดี และ ส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี เครือคำขาว (2540: 111 – 112) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรม การทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล โดยการสอนแบบ เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบ เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง ที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากจุดเด่นของการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 วิธี จึงสามารถเป็นไปได้ที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับนักเรียนที่เรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณคดีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ถ้าพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่สูงกว่ากลุ่มทดลองที่ 2 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณคดีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์เล็กน้อย อาจเป็นเพราะว่า เวลาที่ใช้ในการทดลองยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงทำให้ผลการทดลองของกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

2. การเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับนักเรียนที่เรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณคดีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 วิธี มีประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการพัฒนาจิตสาธารณะที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

2.1 การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนจัดทำโครงการรับใช้สังคมเพื่อแก้ปัญหาหรือทำประโยชน์ให้กับสังคม โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มและโครงการที่จัดขึ้นต้องสัมพันธ์และสอดคล้องกับเรื่องที่เรียน ซึ่งจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมในการรับใช้สังคม พบว่า ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เนื่องจากได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเองตั้งแต่คาบเรียนแรกของการเรียน ทั้งการระดมสมองสำรวจชุมชนสำรวจความต้องการและปัญหาของสังคม เลือกรูปแบบของสังคม และเขียนโครงการรับใช้สังคม วางแผนปฏิบัติการร่วมกัน การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ การไตร่ตรองผลจากการปฏิบัติและการประเมิน และแสดงผลงานต่างๆ กิจกรรมของการเรียนรู้ผู้สอนได้จัดให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองภายใต้การดูแลแนะนำและให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็นจากผู้สอน สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2541: 13) ที่ได้เสนอกลยุทธ์การปลูกจิตสาธารณะ โดยใช้กลยุทธ์หลักของการสร้างประชาคมที่อาศัยเทคนิคโดย ความรักเป็นความรักที่เอาชนะความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เป็นความรักสากล ในที่นี้หมายถึงความรักในธรรมชาติ ในแผ่นดิน ความรักต่อสังคม ความรู้ การเสริมสร้างความรู้เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความรัก ความรู้ที่แท้จริงเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการกระทำ และความเป็นธรรมชาติ คือ การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนต้องอยู่บนพื้นฐานของการเติบโตแบบธรรมชาติ เพื่อความเป็นอิสระและยั่งยืน โดยในขั้นตอนการทำกิจกรรมการรับใช้สังคม มีบทบาทสำคัญในการฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะเป็นผู้ทำประโยชน์ให้กับคนอื่น ๆ และสังคม ในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผลจากการปฏิบัติกิจกรรม จึงส่งเสริมให้ผู้เรียนมีระดับจิตสาธารณะที่สูงขึ้นกว่าก่อนการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552: 62 – 64) กล่าวถึงบทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของเด็กๆ ว่า สามารถกระทำได้สองลักษณะ คือ ลักษณะแรก การดำเนินการสอนโดยสอดแทรกจิตสาธารณะเข้าไปทุกครั้งที่สอน ลักษณะที่สอง การดำเนินการสอนโดย

ผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด หรือนักศึกษาวิชาทหาร กิจกรรม ชุมนุมชมรมต่างๆ เช่น ชุมนุมรักษาสีโลก ชุมนุมต้านภาวะโลกร้อน ชมรมผู้เสียสละ กิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

2.2 การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ ที่เน้นการนำเรื่องราว ผลงาน การทำความดีของบุคคลในสังคมมาให้ผู้เรียนศึกษา วิเคราะห์ วิเคราะห์ ประเมินคุณค่า และสรุปผลการตัดสินใจ โดยการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ตัวแบบสัญลักษณ์ ที่คัดเลือกมาให้ผู้เรียนศึกษาเป็นเรื่องราวของเยาวชน และพลเมืองทั่วไปที่ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ในรูปแบบของวิดีโอ ซีดี เอกสาร และเพาเวอร์พอยท์ ซึ่งผู้วิจัยนำการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างมาผสมกับแนวคิดของ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม (Social Cognitive Theory) ซึ่ง แบนดูรา (Bandura, 1977) ได้พัฒนาทฤษฎี การเรียนรู้เชิงสังคมขึ้นมา ซึ่งเขามองว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเขาเชื่อว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งจะสามารถถ่ายทอดความคิด และการแสดงออกได้พร้อมๆ กัน และตัวแบบจะทำหน้าที่ 3 ลักษณะ คือ ส่งเสริมการเกิดพฤติกรรม ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม และช่วยให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่ จากการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ที่ผู้วิจัยใช้ในครั้งนี้ พบว่า การที่ผู้เรียนได้สังเกตพฤติกรรม ของตัวแบบที่มีจิตสาธารณะซ้ำๆ บ่อยๆ มีส่วนช่วยในการพัฒนาจิตสาธารณะของผู้เรียนให้สูงขึ้นกว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคมสัญจร (2543: 55 – 59) ที่ได้ เสนอกลยุทธ์การปลูกฝังจิตสาธารณะไว้ข้อหนึ่งว่า การใช้ตัวอย่างที่ดีในสังคม ยกย่องคนดี เลือกผู้นำที่ดี และผลักดันตัวอย่างจิตสาธารณะที่ดี เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เกิดจิตสาธารณะในสังคมได้ และ ทิศนา แคมมณี (2546: 69 – 74) ได้เสนอวิธีการสอนที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งนำมา ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสาธารณะไว้ข้อหนึ่งว่า การใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการสอนโดย ใช้เรื่องที่น่าสนใจหรือเขียนขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา โดยมีประเด็นคำถามให้ผู้เรียนฝึกคิดวิเคราะห์ อภิปราย และแก้ปัญหา เรื่องที่เลือกมาควรเป็นเรื่องที่คล้ายความเป็นจริง เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์ เหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

จากจุดเด่นของการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 วิธี นับว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีส่วนช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะจิตสาธารณะได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีผลทำให้จิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้น การเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ถ้าพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจิตสาธารณะของกลุ่มทดลองที่ 1 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่สูงกว่ากลุ่มทดลองที่ 2 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ เทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์เล็กน้อย อาจเป็นเพราะว่า เวลาที่ใช้ใน

การทดลองยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาจิตสาธารณะ จึงทำให้ผลการทดลองของกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของผู้เรียน ดังนั้น ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง ครูผู้สอนนับว่า มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวล่วงหน้า ควรศึกษาเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้ละเอียด โดยมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้วางแผนกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษา กรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ และกำหนดเวลาที่ให้ผู้เรียนใช้ศึกษาหาความรู้ และทำกิจกรรม รวบรวมข้อมูล สารสนเทศต่างๆ อาคารสถานที่และอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ไว้ให้พร้อม ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

1.3 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมควรมีเวลาในการจัดการเรียนรู้ 2 คาบติดต่อกัน เนื่องจากในกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละขั้นตอนใช้เวลาค่อนข้างมาก การมีเวลาที่เพียงพอจะทำให้การประกอบกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.4 การเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ในรูปแบบของวิดีโอ วิดิทัศน์ ควรมีวัสดุอุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยีการศึกษารองรับอย่างเพียงพอ เช่น โทรทัศน์ (จอขนาดใหญ่) ที่นักเรียนทั้งห้อง สามารถมองเห็นได้อย่างเท่าเทียมกัน เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ และคอมพิวเตอร์(จอขนาดใหญ่) เป็นต้น

1.5 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ ควรมีห้องเรียนที่มีพื้นที่ว่างมากเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมกลุ่มอย่างเพียงพอกับจำนวนนักเรียนในแต่ละห้อง

1.6 การเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ในรูปแบบต่างๆ ตัวแบบควรคล้ายหรือเหมือนกับนักเรียนทั้งในด้านระดับ อายุ เพศ และวุฒิภาวะของผู้เรียนด้วย

1.7 การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ในขั้นการตั้งเข็มทิศนั้น ผู้สอนควรมีการเตรียมผู้เรียนไว้เป็นการล่วงหน้า ทั้งนี้เพราะขั้นนี้ต้องใช้เวลาในการดำเนินการมาก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ ในสาระอื่นๆ เช่น สาระศาสนา ศิลปกรรม และจริยธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ และควรศึกษากับนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ (ถ้าเป็นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ควรศึกษากับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการพัฒนาด้านเจตพิสัย)

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับตัวแปรตามต่างๆ เช่น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ความมีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำ ทักษะชีวิต และเจตคติในการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น

2.3 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปป่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การจัดการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ และการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นต้น

2.4 ถ้าจะวิจัยเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ ด้วยการรับใช้สังคมกับการจัดการเรียนรู้แบบอื่นๆ ไม่ควรมีการมอบหมายงาน หรือการบ้านให้ผู้เรียนทำนอกเวลาเรียน ทั้งนี้เพื่อป้องกันเกิดการเกิดตัวแปรแทรกซ้อนในการวิจัย

2.5 การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ถ้าจะปรับมาเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ ควรพิจารณาถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ให้ดี ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาในการจัดการเรียนรู้ 1 คาบ (ประมาณ 50 นาที)

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนิษฐา นิต์สันพัฒนา; และคณะ. (2541). *จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2528). *จิตวิทยาการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีเดชา.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *กระบวนการพัฒนาแฟ้มสะสมงานของนักเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- . (2545ก). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- . (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- . (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กอบรัตน์ เรืองผกา; อารมณี สุวรรณपाल; และ ประภาพรณ เอี่ยมสุภามิตร. (2532). *เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 11 15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. (2524). *วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- . (ม.ป.ป.). *วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกรียงศักดิ์ เขียวยี่ง. (2534). *การสอนและการฝึกอบรมทางการบริหารโดยวิธีกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *จอมปราชญ์นักการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชัดเชดสมิ์เดีย.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2535). *ประมวลบทความวิชาการฉบับพิเศษ พ.ศ. 2525 – 2535*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิตสำนึกเส้นทางสู่ประชาคม. (2542, กรกฎาคม – กันยายน). *สื่อพลัง*. 7(3): 3 – 19.

- เจษฎา หนูรุ่ง. (2551). ปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียน
สาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินูณานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉันทนา ภาคบงกช. (ม.ป.ป.). กิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิมชัย มนุษเสวด. (2543). การพัฒนารูปแบบวิชาที่ใช้การเรียนการสอนเชิงบริการในสถาบันอุดมศึกษา
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการอุดมศึกษา.
กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชวาล แพร์ตกุล. (2522). เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ชวาลา เวชยันต์. (2544). การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2542, กรกฎาคม - กันยายน). Chaos Theory กับจุดเปลี่ยนสังคมไทย.
สื่อพลัง. 7(3): 21 – 27.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ. กรุงเทพฯ: วี พรินท์ (1991).
- ชาย โพรธิสตา; และคณะ. (2540). รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ : ศึกษา
กรุงเทพมหานคร. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชูศักดิ์ สิงห์อุตร. (2532). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณี
ตัวอย่าง กับการสอนตามคู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินูณานิพนธ์
กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2538). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. โครงการ
ส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ทศนา แคมมณี; และคนอื่นๆ. (2527). ลักษณะที่สำคัญของเทคนิคการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง
บทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง. ใน กลวิธีสอนจริยศึกษาและการสอดแทรกคุณธรรม
ในการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สภาอุทกสมาคมแห่งชาติ
ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- . (2543). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2545). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2551). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง. (2547). ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นฤมล มณีงาม. (2547). การพัฒนาโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน ตาม
หลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นันทวัฒน์ ชุนชี. (2546). การใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมเพื่อ
พัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม.
(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- นาดยา ภัทรแสงไทย. (2525). ยุทธวิธีการสอนทางสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). สภาพเศรษฐกิจสังคมไทยยุคใหม่ จริยธรรมในการศึกษาสำหรับอนาคต.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- นิพนธ์ ไทยพาณิชย์. (2535). เทคนิคการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญทัน ภูบาล. (2549). การใช้วีดิทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแบบเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญทัน อยู่ชมบุญ. (2533). หลักการสอน. เชียงราย: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
วิทยาลัยครูเชียงราย.
- บุญสม ธรรมชาติวิพนธ์. (2542, มกราคม). จิตสำนึก. วารสารวิชาการสภาอาจารย์ สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 4(1): 71 – 73.
- ประทีป จินนี. (2540). เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิเคราะห์และการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ:
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเวศ วะสี. (2541). ปฏิรูปการศึกษาจากเครื่องทางปัญญา ทางรอดจากความหายนะ. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิศรีสุภะดีวงศ์.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2536). การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- พรพรหม พรรคพวก. (2550). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ใน
สหวิทยาเขตกรุงเทพตะวันออก กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติ
ทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2541). ข้าราชการไทย: ความสำนึกและอุดมการณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2534). ปัญหาในการทำปฏิญานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรินทร์ ธารีรัฐการพ์. (2535). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง. ปฏิญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม; และ สังคม สัจจร. (2543). สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุล.
- มัลลิกา มัติโก. (2541). จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. ปฏิญานิพนธ์. ศษ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล (ศาลายา). ถ่ายเอกสาร.
- มุกิตา หวังจิต. (2547). การฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยนำเสนอสถานการณ์ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. ปฏิญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยุทธนา วรณปิติกุล. (2542). สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาคม.
- รังษิพร จันท์กรลม. (2547). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่องพุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม โดยการสอนแบบเทคนิค ที่ จี ที่ กับการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง. ปฏิญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัฐจวน อินทรกำแหง. (2539). วรรณกรรมวิจารณ์. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อแกรมมี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รุ่งจิต กองคำ. (2541). การพัฒนาจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การประถมศึกษา). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- เริงลักษณะ โจรนพันธ์. (2529). เทคนิคการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ฤทัยวรรณ คงชาติ. (2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์เชิงอธิบายของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการจัดผังสายเส้นและการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ; อังคณา สายยศ. (2538). หลักการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- . (2539). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- . (2540). สถิติวิทยาทางการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร; และคณะ. (2547). รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ : การศึกษาระยะยาว. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเนื่องในวันสถาปนาสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ครบรอบ 49 ปี. หน้า 1 – 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนาพร ระบุทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แอล ที เพรส.
- วารี ธีระจิตร. (2534). การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.). (2546, กันยายน). เพื่อสังคม. วสารการศึกษา. 26(12): 18 – 20.
- วิบูลย์ ไทขณะบุตร. (2533). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิรัตน์ คำศรีจันทร์. (2544). จิตสำนึกพลเมืองในบริบทสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์ดุสิต บัณฑิต (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2547, พฤศจิกายน - ธันวาคม). มศว พลวัต. 1(1): 2 – 3.
- ศรีวรรณ มากชู. (2525). สังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2541, พฤศจิกายน). บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการศึกษาเพื่อความเป็นประชาสังคม. ASAHIL THAILAND JOURNAL. 1(1): 52 – 69.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี; และคณะ. (2544). รายงานการวิจัย เรื่อง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ศักดิ์ดา ปรารค์ประทานพร. (2539). ความคิดทางการศึกษาของเปาโล แฟร์. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ศิริณี อุปละ. (2541). *การพัฒนาจิตสำนึกและความสามารถในการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้การสอนแบบโครงการสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (หลักสูตรและการสอน). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2549). *การวัดผลการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ประสานการพิมพ์.
- สมบุรณ์ ชิตพงศ์. (2523). *เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2527). กรณีตัวอย่าง. ใน *เอกสาร กลวิธีสอนจริยศึกษาและการสอดแทรกคุณธรรมในการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สภาอุทกสมาคมแห่งชาติ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- . (2530). *การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ สิงหะพล. (2542, มิถุนายน – ตุลาคม). ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่. *สีมาจารย์*. 13(27): 15 – 16.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2536). *การปรับพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- . (2543). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สยามรัฐ เรื่องนาม. (2542). *ความรู้ทางการเมืองและการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับความสำนึกเชิงสังคมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต (สาขารัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สอ เสถบุตร. (2530). *New Model English – Thai Dictionary*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2542). *วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2544). *รายงานการวิจัยเรื่อง การปลูกฝังเด็กปฐมวัยให้รักสิ่งแวดล้อมด้วยแบบฝึกกิจกรรมการบ้านและการปฏิบัติจริง*. กรุงเทพฯ: สาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชา หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สีอพล้ง. (2542, สิงหาคม). จิตสำนึกสาธารณะ เส้นทางสู่ประชาสังคม. *วารสารสีอพล้ง*. 7(3): 3 – 19.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2544, กรกฎาคม). จิตสำนึกสาธารณะ. *ศิลปวัฒนธรรม*. 22 (9): 22 – 23
- สุธรรม สอนเถื่อน. (2548). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะวอลเลย์บอลด้วยโปรแกรมการเรียนแบบร่วมมือและโปรแกรมการเรียนแบบกลุ่ม*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ: สุปจน์ ทรายแก้ว. (2546, มกราคม). จิตสำนึกสาธารณะการก่อรูปและกระบวนการสร้าง. *วารสารเพชรบุรีวิทยาลัย*. 4(1): 45 – 57.
- สุนันทา หลบภัย. (2543). *จิตสำนึกในการอนุรักษ์ตลาดน้ำดำเนินสะดวกของผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2536, พฤษภาคม – กรกฎาคม). การใช้กรณีตัวอย่างในการสอนวิชาการศึกษา. *วิชาการอุดมศึกษา*. 2(3): 4 – 7.
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุริน คล้ายรามัญ. (2543). การพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต*. (หลักสูตรและการสอน).
 กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- हतภัย อาจปุระ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล. *วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต*. (โสตทัศนศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อัญชลี เครือคำขาว. (2540). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล โดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ. *วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
 ถ่ายเอกสาร.
- อุไรวรรณ คุ่มวงษ์. (2551). จิตสาธารณะของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม ตามโครงการพระราชดำริ. *วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Alt, Martha Naomi; & Elliott, A. Medrich. (1994). *Student Outcomes from Participation in Community Service*. Paper Prepared for the U.S. Department of Education, Office of Research. Retrieved from : <http://www.csf.colorado.edu>.
- American Association of Higher Education (AAHE). (1997). *Series on Service – Learning in the Disciplines*. 3 Washington D.C. American Association of College for Teacher Education.
- Bloom, B.S. (1956). *Taxonomy of Educational Objective Hand Book I : Cognitive Domain*. New York: David Mac Kay.
- Booth, D.L.F. (1987). *Project Work*. 2nd ed. Oxford: The Alden Press.
- Brandell, E. Mary; et al. (1994). *Learning Through Service : Enriching the Classroom Experience*. *Delta Kappa Gamma Bulletin*. 60(3): 11 – 16.
- Constitutional Rights Foundation Chicago (CRFC). (1997, September-October). Excerpts from Service Learning in the Social Studies. *The Social Studies*. pp. 210 - 214.
- Cooper, Mark. (1996). *What is Service Learning?*. Available:
<http://www.csf.colorado.edu/si/what-is-sl.html>.

- Cram, Stanley Bruce. (1998). *The Impact of Service – Learning on Moral Development and Self – Esteem of Community College Ethics Student*. UML Proquest Digital Dissertation.
- Delve, I. Cecilia; Suzanne, D. Mintz; & Greig, M. Stewart. (1990). *Community Service as Values Education*. New Direction for Student Services. 50 (Summer) San Francisco: Jossey – Bass.
- Dewey, John. (1926). *Democracy and Education*. Boston: Houghton Mifflin.
- Dorman, Adelle Kristine. (1997). *Critical Leadership in Service Learning Classrooms*. UML Proquest Digital Dissertation.
- Edge, G. Alfred; & Coleman, R. Dennis. (1992). *The Guide to Case Analysis and Reporting*. Honolulu: System Logistics.
- Erickson, A. Joseph; & Jeffrey, B. Anderson. (1997). *Learning With the Community : Concept and Models for Service – Learning in Teacher Education*. AAHE,s Series on Service – Learning in the Disciplines. Washington D.C.: American Association of College for Teacher Education.
- Fan, Chung - Tah. (1952). *Item Analysis Table*. New Jersey: Princeton.
- Freire, Paulo. (1998). *Education for Critical Consciousness*. New York: Continuum.
- Giles, E. Dwight; & Janet, Eyler. (1998). A Service Learning Research Agenda for the Next Five Years. in Robert A. Rhoads and Jeffrey P.F. Howard. (eds.). *Academic Service Learning : a Pedagogy of Action and Reflection*. New Directions for Teaching and Learning. San Francisco: Jossey Bass.
- Haddock, Dennis Lee. (1998). *Combining Service and Learning : The Relationship between the Fidelity Implementation and Student Statistician*. UML Proquest Digital Dissertation.
- Jaffe, Hildy. (1998). *The Affect of Implementing a Curriculum – Based Service Learning Program Incorporating a Choral Reading Model*. UML Proquest Digital Dissertation.
- Kazt, Lilian G.; & Sylvia, Chard. (1994). *Engaging Children, s Mminds : The Project Approach*. 10th ed. New Jessey: Ablex Publishing.
- Kraft, Richard J. (1996, February). Service Learning : An Introduction to It's Theory, Practice, and Effects. *Education and Urban Society*. 131 – 159
- Kuder, Q.F.; & Richardson, M.W. (1939). *The Calculation of test Reliability Coefficients Based Upon the Method of Rational Equivalence*. *Journal of Educational Psychology*. 30: 681 – 687.

- Limpart, Lynda Wenger. (1997). *The Process of Integrating a Service Learning Program into Grades K–12 Curriculum at Elizabethtown Area School District : A Case Study*. UML Proquest Digital Dissertation. AAT - 9724250.
- Loewen, Donna E. (1999). *Reflection on the Service Experience of First Year College Students : A Content Analysis*. UML Proquest Digital Dissertation. AAT 9917580
- Marbury, Evelyn C. (1999). *Program Evaluation of One Service Learning Program*. UML Proquest Digital Dissertation. AAT 9932759
- Mauricio, Collen L. (1997). *Voices of Personal Growth : High School Girls Respond to Community Service and Learning*. UMI Proquest Digital Dissertation. AAT 9805063.
- McElhancy, Kellie Ann. (1998). *Student Outcomes of Community Service Learning : A Comparative Analysis of Curriculum–based and Non Curriculum–based Alternative Spring Break Programs*. UMI Proquest Digital Dissertation. AAT 9840602.
- National Center for Education Statistics (NCES). (1999, September). *Service–Learning and Community Service in K–12 Public Schools*. U.S. Department of Education, Olsen.
- Pugh, Mary Jo V. (1998). *Adolescent Community Service Participation : The Nexus of Developmental Opportunities , Interpersonal Relationships, and Identity*. UML Proquest Digital Dissertation. AAT 9926383.
- Raj, M. (1996). *Consciousness*. *Encyclopedia Dictionary of Psychology and Education*. New Delhi: Anmol.
- Rhoads, Robert A.; & Jeffrey, Howard, P.F. (1998). *Academic Service Learning : A Pedagogy of Action and Reflection*. *New Directions for Teaching and Learning*. San Francisco: Jossey Bass.
- Root, Susan C. (1997). *A Review of Research for Teacher Educations. Learning With the Community : Concept and Models for Service – Learning in Teacher Education*, AAHE's Series on Service – Learning in the Disciplines. Washington D.C.: American Association of College for Teacher Education.
- Scott, William A.; & Michael, Worthoimer. (1962). *Introduction to Psychological Research*. 4th ed. New York: John Wiley and Sons.
- Siebold, Marilyn Lyn. (1998). *An Assessment of a Community Service Program for Allied Health Students*. UML Proquest Digital Dissertation. AAT 9908086.
- Sills, D.L. (1972). *Leadership International Encyclopedia of the Social Sciences*. New York. The Macmillan & The Free Press.
- Susan, Esther. (1998). *The Dynamics of Tutorial Relationships*. UML Proquest Digital Dissertation. AAT 9906751.

- Terry, Alice Wickersham. (2000). A Case Study of Community Action Service Learning on Young , Gaffed Adolescents and their Community. *Dissertation Abstract International*. 60 – 08A.
- Weigert, Kathleen Maas. (1998). Academic Service Learning : It's Meaning and Relevance. *Academic Service Learning : A Pedagogy of Action and Reflection*. New Directions for Teaching And Learning. San Francisco: Jossey Bass.
- Williams, Frances; McConnell D. (1997). Re – engineering a Movement : Reclaiming Youth at Rick. *An Assessment of Selected Outcomes of Community Service – Learning Experiences in an Urban High School*. UML Proquest Digital Dissertation. AAT 9737289.
- Wolfson, Larry; & Willinsky, John. (1997). *What Service Learning Can Learn from Situated Learning : Personal for a Research Framework*. Available : http://www.knowarch.com/index/front_office/evaluation/situate.html.
- Zawacki, Kathleen G. (1997). *Personal and Family Factors Related to Service – Learning in an Undergraduate Course on Diversity*. UMI Proquest Digital Dissertation. AAT 9822787.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ 0519.12/2891

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

14 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์นที ศิริมัย

เนื่องด้วย นายกรรยา พรรณา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนาศิริ และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายกรรยา พรรณา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-981-5993

โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ
เลขที่ 4603
วันที่ 2 มิ.ย. 2553
เวลา 10:40 น.

ที่ ศช 0519.12/28/19

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

14 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ

เนื่องด้วย นายกรรยา พรรณา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากิจกรรมที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุติมา วัฒนศิริ และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์จันทร์แจ่ม สุดสวัสดิ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากิจกรรมที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ / แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน / แบบวัดจิตสาธารณะ อาจารย์นภคด ทิพพาทย์ และ อาจารย์จักรพันธ์ จันจันะ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ แบบวัดจิตสาธารณะ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายกรรยา พรรณา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ

 เพื่อไปทราบ เพื่อไปพิจารณา อื่นๆ.....

.....

.....

.....

.....

(นางพิมวรา บุญศรี)

รองผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ
2 มิ.ย. 53

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติศาสตร์ โทรศัพท์ 089-981-5993

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ตันดิวัฒน์กุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.12/๑๘๒๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

14 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนคันทนาขาว

เนื่องด้วย นายกรรยา พรรณา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปฏิญานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา วัฒนาศิริ และ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปฏิญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ชรินทร์ หมอแก้ว เป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายกรรยา พรรณา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

กณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 089-981-5993

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

อาจารย์นที ศิริมัย	อดีตอาจารย์ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) การศึกษามหาบัณฑิต (การมัธยมศึกษา -การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์นภดล ทิพะพาทย	ครู คศ. 2 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การวัดและประเมินผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์จันทร์แจ่ม สุดสวัสดิ์	ครู คศ.1 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ การศึกษามหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ชนินทร์ หมอแก้ว	ครู คศ.1 โรงเรียนคันทนาเยาว (ชารินเจริญสงเคราะห์) ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์จรัสพันธ์ จันจันะ	ครู คศ.1 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ การศึกษามหาบัณฑิต (การวัดผลการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข

- ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
- ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์
- ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิค การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยผู้เชี่ยวชาญ
- ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษารณณ์ตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ
- ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยพลเมืองดี ในวิถีประชาธิปไตย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ
- ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 6 แสดงค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม

คนที่	คะแนนระหว่างเรียน (E_1) (40 คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (E_2) (20 คะแนน)
1	33	17
2	35	17
3	34	18
4	37	15
5	37	19
6	34	17
7	35	15
8	32	18
9	31	18
10	33	15
11	33	14
12	37	14
13	38	14
14	34	15
15	36	16
16	32	16
17	31	17
18	34	14
19	36	15
20	37	15
21	36	16
22	36	17
23	33	18
24	31	15
25	33	15
26	31	16
27	38	17
28	32	16

ตาราง 6 (ต่อ)

คนที่	คะแนนระหว่างเรียน (E_1) (40 คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (E_2) (20 คะแนน)
29	35	19
30	35	14
31	37	19
32	37	17
33	36	15
34	32	15
35	34	17
36	38	20
37	33	17
38	33	16
39	32	14
40	34	15
รวม	1375	647
E_1 / E_2	85.93	80.87

เมื่อพิจารณาจากค่า E_1 / E_2 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีค่าประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้นี้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยได้

ตาราง 7 แสดงค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษา
กรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

คนที่	คะแนนระหว่างเรียน (E_1) (40 คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (E_2) (20 คะแนน)
1	36	18
2	34	15
3	34	17
4	35	16
5	33	15
6	36	18
7	34	17
8	32	17
9	38	20
10	38	18
11	37	16
12	36	15
13	36	15
14	37	18
15	37	17
16	38	19
17	33	14
18	33	16
19	31	15
20	34	16
21	34	15
22	36	17
23	32	14
24	33	15
25	36	18
26	35	17
27	32	14
28	34	15

ตาราง 7 (ต่อ)

คนที่	คะแนนระหว่างเรียน (E_1) (40 คะแนน)	คะแนนหลังเรียน (E_2) (20 คะแนน)
29	35	14
30	36	17
31	36	17
32	35	15
33	34	16
34	36	17
35	36	17
36	37	16
37	35	17
38	33	15
39	34	16
40	36	19
รวม	1397	653
E_1 / E_2	87.31	81.62

เมื่อพิจารณาจากค่า E_1 / E_2 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีค่าประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยได้

ตาราง 8 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ
เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผลการประเมิน					
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	IOC	สรุป
	1	2	3			
1. รายละเอียดแผนการจัดการเรียนรู้						
1.1 แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วนและมีความสัมพันธ์กัน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
1.2 สารสำคัญมีความถูกต้องและกระชับ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
1.3 สารการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้มีความชัดเจนครอบคลุมเนื้อหาและสามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. กระบวนการจัดการเรียนรู้						
2.1 ความเหมาะสมของเนื้อหากับกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.2 ความหลากหลายของกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.3 ความน่าสนใจของกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.4 เวลาในการจัดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. สื่อการเรียนรู้						
3.1 ความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
3.2 ความหลากหลายของสื่อการเรียนรู้		+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.3 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้สื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4. การวัดและประเมินผล						
4.1 มีการใช้แบบประเมินผล การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4.2 แบบประเมินสามารถวัดผลได้ตรง ตามจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5. ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยรวม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 9 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ
เทคนิคเทคนิคศึกษาระดับชั้นที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผลการประเมิน					
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	IOC	สรุป
	1	2	3			
1. รายละเอียดแผนการจัดการเรียนรู้						
1.1 แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วนและมีความสัมพันธ์กัน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
1.2 สารสำคัญมีความถูกต้องและกระชับ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
1.3 สารการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ มีความชัดเจนครอบคลุมเนื้อหาและสามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. กระบวนการจัดการเรียนรู้						
2.1 ความเหมาะสมของเนื้อหากับกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.2 ความหลากหลายของกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.3 ความน่าสนใจของกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.4 เวลาในการจัดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. สื่อการเรียนรู้						
3.1 ความเหมาะสมของสื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.2 ความหลากหลายของสื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.3 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้สื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4. การวัดและประเมินผล						
4.1 มีการใช้แบบประเมินผล การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4.2 แบบประเมินสามารถวัดผลได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5. ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยรวม	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 10 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดี
ในวิถีประชาธิปไตย โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ความชัดเจนของข้อคำถาม			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
7	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
10	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อที่	ความชัดเจนของข้อความ			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
28	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
29	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
30	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
31	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
42	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
44	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
47	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
49	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
50	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 11 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดี
ในวิถีประชาธิปไตย โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ความเหมาะสมของตัวเลือก			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
3	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
4	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
7	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
8	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
9	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
10	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
22	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
24	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
26	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อที่	ความเหมาะสมของตัวเลือก			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
28	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
29	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
30	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
31	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
42	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
44	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
47	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
49	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
50	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 12 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดี
ในวิถีประชาธิปไตย โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ความสอดคล้องกับจุดประสงค์			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อที่	ความสอดคล้องกับจุดประสงค์			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
28	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
31	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
42	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
44	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
47	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
49	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
50	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 13 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดี
ในวิถีประชาธิปไตย โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ความสอดคล้องกับพฤติกรรม			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
9	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
10	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
15	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
16	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
17	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
23	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อที่	ความสอดคล้องกับพฤติกรรม			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
28	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
31	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
32	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
33	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
38	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
39	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
42	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
44	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
47	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
49	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
50	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้

ตาราง 14 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ความชัดเจนของข้อความ			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
5	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
13	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
14	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
15	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
16	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
17	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
18	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
21	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
22	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
27	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อที่	ความชัดเจนของข้อคำถาม			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
28	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
29	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
31	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
32	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
34	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
36	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
38	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
39	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
40	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
42	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
43	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
44	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
47	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
49	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
50	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้

ตาราง 15 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ความเหมาะสมของตัวเลือก			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
6	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
7	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
8	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
9	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
12	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
13	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
14	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
23	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อที่	ความเหมาะสมของตัวเลือก			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
28	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
31	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
34	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
38	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
42	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
44	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
46	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
47	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
49	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
50	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 16 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ความสอดคล้องกับจุดประสงค์			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 16 (ต่อ)

ข้อที่	ความสอดคล้องกับจุดประสงค์			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
28	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
31	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
42	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
44	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
47	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
49	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
50	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 17 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ความสอดคล้องกับพฤติกรรม			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
13	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
14	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อที่	ความสอดคล้องกับพฤติกรรม			รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
28	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
31	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
41	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
42	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
43	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
44	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
45	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
46	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
47	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
48	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
49	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
50	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

- ตารางแสดงค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- ตารางแสดงค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ
- ตารางแสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ที่ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2
- ตารางแสดงคะแนนจิตสาธารณะที่ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

ตาราง 18 แสดงค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก		ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	
	P	r		P	r
1	.52	.52	16	.22	.22
2	.76	.26	17	.37	.30
3	.63	.44	18	.28	.26
4	.65	.26	19	.41	.37
5	.65	.63	20	.44	.37
6	.67	.30	21	.41	.44
7	.80	.26	22	.33	.22
8	.63	.44	23	.35	.41
9	.48	.30	24	.31	.33
10	.78	.22	25	.56	.37
11	.76	.41	26	.57	.48
12	.76	.48	27	.33	.30
13	.35	.26	28	.65	.56
14	.48	.22	29	.44	.30
15	.78	.22	30	.56	.37

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ .70

ตาราง 19 แสดงค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	4.49	21	7.53
2	3.82	22	2.97
3	3.54	23	2.05
4	2.62	24	4.32
5	1.98	25	6.07
6	5.26	26	5.43
7	3.55	27	5.98
8	5.27	28	3.47
9	3.43	29	3.33
10	3.18	30	4.40
11	2.83	31	6.12
12	6.65	32	2.55
13	2.30	33	4.05
14	4.72	34	5.46
15	5.68	35	3.56
16	2.50	36	3.01
17	3.47	37	2.09
18	5.20	38	4.08
19	7.07	39	1.97
20	10.09	40	4.03

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ .84

การหาค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดี ตามวิธีประชาธิปไตย โดยใช้สูตร KR – 20 (ลัวัน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 198; อ้างอิงจาก Kuder – Richardson.1937) ซึ่งสูตรมีดังนี้

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S^2_t} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำได้ในข้อหนึ่งๆ = $\frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำผิดในข้อหนึ่งๆ หรือ คือ $1 - p$
	S_i^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของเครื่องมือฉบับนั้น

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วย
พลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตย โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อสอบ EVANA 4.0 ได้ค่าความเชื่อมั่น
เท่ากับ .70

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient)
ของ Cronbach (ลัว่น สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 200; อ้างอิงจาก Cronbach. 1951)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	$\sum S_i^2$	แทน	ค่าความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84

ตาราง 20 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1			คนที่	กลุ่มทดลองที่ 2		
	ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)	ผลต่าง		ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)	ผลต่าง
1	23	26	3	1	18	20	2
2	23	24	1	2	17	22	5
3	17	21	4	3	18	19	1
4	17	22	5	4	17	20	3
5	17	23	6	5	18	19	1
6	14	20	6	6	20	21	1
7	18	20	2	7	16	18	2
8	22	25	3	8	19	22	3
9	22	26	4	9	18	21	3
10	17	20	3	10	18	22	4
11	17	23	6	11	20	21	1
12	19	23	4	12	17	23	6
13	18	20	2	13	17	22	5
14	21	26	5	14	18	19	1
15	14	23	9	15	17	20	3
16	18	22	4	16	20	19	-1
17	18	23	5	17	17	22	5
18	17	22	5	18	18	21	3
19	16	22	6	19	18	20	2
20	21	23	2	20	20	23	3
21	18	24	6	21	18	22	4
22	18	19	1	22	16	18	2
23	16	21	5	23	17	19	2
24	19	23	4	24	18	23	5
25	26	27	1	25	20	23	3
26	21	23	2	26	18	24	4
27	19	26	7	27	18	25	4
28	18	24	6	28	20	24	4
29	19	23	4	29	19	24	5

ตาราง 20 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1			คนที่	กลุ่มทดลองที่ 2		
	ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)	ผลต่าง		ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)	ผลต่าง
30	19	22	3	30	18	23	5
31	18	24	6	31	17	22	5
32	18	25	7	32	18	26	8
33	18	19	1	33	17	21	4
34	21	24	3	34	21	25	4
35	17	25	8	35	17	23	5
36	17	22	5	36	18	24	6
37	17	23	6	37	19	23	4
38	20	25	5	38	18	22	4
39	21	25	4	39	17	21	4
40	19	21	2	40	17	25	8
Σ	748	919			722	871	
	$\bar{X}_1 = 18.70$	$\bar{X}_2 = 22.98$	$MD_1 = 4.28$		$\bar{X}_1 = 18.05$	$\bar{X}_2 = 21.78$	$MD_1 = 3.73$

ตาราง 21 แสดงคะแนนจิตสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1			คนที่	กลุ่มทดลองที่ 2		
	ก่อนเรียน (200)	หลังเรียน (200)	ผลต่าง		ก่อนเรียน (200)	หลังเรียน (200)	ผลต่าง
1	165	+178	13	1	175	188	13
2	151	+180	29	2	141	172	31
3	147	+181	34	3	156	170	14
4	157	181	24	4	158	177	19
5	168	183	15	5	145	174	29
6	161	175	14	6	155	175	20
7	142	187	45	7	154	175	21
8	156	184	28	8	137	176	39
9	150	185	35	9	133	168	35
10	136	183	47	10	138	170	32
11	147	187	40	11	135	177	42
12	166	190	24	12	141	182	41
13	145	188	43	13	147	182	35
14	153	178	25	14	146	178	32
15	144	175	31	15	164	185	21
16	148	191	43	16	154	176	22
17	142	178	16	17	137	167	30
18	146	173	27	18	133	174	41
19	168	190	22	19	149	170	21
20	164	177	13	20	162	170	8
21	140	159	19	21	144	163	19
22	165	187	22	22	165	173	8
23	154	180	26	23	139	165	26
24	165	181	16	24	135	163	28
25	151	183	32	25	142	171	29
26	155	184	29	26	132	172	40
27	144	185	41	27	145	168	23
28	145	178	33	28	143	175	32

ตาราง 21 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1			คนที่	กลุ่มทดลองที่ 2		
	ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)	ผลต่าง		ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)	ผลต่าง
29	159	189	30	29	153	180	27
30	156	170	14	30	151	178	27
31	158	184	26	31	166	172	6
32	154	185	31	32	138	174	36
33	153	190	37	33	168	179	11
34	163	180	17	34	156	182	26
35	159	182	23	35	163	180	17
36	153	186	33	36	142	173	31
37	154	170	16	37	137	157	20
38	155	186	31	38	158	179	21
39	156	185	29	39	161	178	17
40	165	173	8	40	161	176	15
Σ	6160	7261			5959	6964	
	$\bar{X}_1 = 154.00$	$\bar{X}_2 = 181.52$	$MD_1 = 27.53$	$\bar{X}_1 = 148.97$	$\bar{X}_2 = 174.10$	$MD_1 = 25.13$	

การวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score) คำนวณจากสูตร (Scott; & Wertheimer. 1962: 264)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}}; df = n_1 + n_2 - 2$$

$$S_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{S_D^2}{n_1} + \frac{S_D^2}{n_2}}$$

$$S_D^2 = \frac{\sum (D_1 - MD_1)^2 + \sum (D_2 - MD_2)^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

$$S_D^2 = \frac{155.97 + 157.97}{40 + 40 - 2}$$

$$S_D^2 = 4.02$$

$$S_{MD_1-MD_2} = \sqrt{\frac{4.02}{40} + \frac{4.02}{40}}$$

$$S_{MD_1-MD_2} = .449$$

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1-MD_2}}; df = n_1 + n_2 - 2$$

$$t = \frac{4.28 - 3.73}{.449}$$

$$t = 1.226$$

การวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนจิตสภาวะหน่วยพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 โดยใช้สถิติ t-test แบบ Independent ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score) คำนวณจากสูตร (Scott; & Wertheimer. 1962: 264)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1-MD_2}}; df = n_1 + n_2 - 2$$

$$S_{MD_1-MD_2} = \sqrt{\frac{S_D^2}{n_1} + \frac{S_D^2}{n_2}}$$

$$S_D^2 = \frac{\sum (D_1 - MD_1)^2 + \sum (D_2 - MD_2)^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

$$S_D^2 = \frac{3781.97 + 3664.37}{40 + 40 - 2}$$

$$S_D^2 = 95.46$$

$$S_{MD_1-MD_2} = \sqrt{\frac{95.46}{40} + \frac{95.46}{40}}$$

$$S_{MD_1-MD_2} = 2.185$$

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1-MD_2}}; df = n_1 + n_2 - 2$$

$$t = \frac{27.53 - 25.13}{2.185}$$

$$t = 1.099$$

ภาคผนวก ง

- แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
- แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เห็นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์
- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- แบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

โดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม
 วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
 เรื่อง ชุมชนและสังคมของฉัน เวลา 4 คาบ

1. มาตรฐาน ส 2.1

ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย
 ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

2. สาระสำคัญ

ชุมชนและสังคมเกิดจากการที่มีกลุ่มบุคคลมาอยู่ร่วมกันในบริเวณเดียวกัน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยกัน มีวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง หากบุคคลมองเห็นว่าตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สังคม เห็นคุณค่าและศักยภาพของชุมชน สังคม ใส่ใจต่อปัญหา ส่งผลให้กระทำ บางสิ่งบางอย่าง เพื่อร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมนั้นๆ ถือเป็น การแสดงออกของการเป็นพลเมืองดี เป็นการดำเนินชีวิตตามวิถีและวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นทั้งรูปแบบการปกครองที่เคารพ สิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีของมนุษย์ และความเสมอภาคของประชาชนทุกคน วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ควรเริ่มที่หน่วยที่เล็กที่สุดของสังคมคือ ครอบครัว ไปจนถึงหน่วยที่ใหญ่ที่สุดของชุมชน สังคมก็คือ ประเทศชาตินั่นเอง การรู้จักสภาพ ความเป็นมาของชุมชน เป็นสิ่งสำคัญ และช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการรับใช้สังคม ที่มีส่วนในการบำเพ็ญประโยชน์ และแก้ปัญหาให้กับชุมชน อันเป็น ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการเป็นพลเมืองดี

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 อธิบายความหมาย องค์ประกอบ ความสำคัญของชุมชน/สังคมได้
- 3.2 สามารถระบุการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน/สังคมได้
- 3.3 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 3.4 สามารถบันทึกความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของชุมชน/สังคม
- 3.5 สามารถสำรวจชุมชน/สังคมของตนได้
- 3.6 สามารถเล่าสภาพและความเป็นมาของชุมชนได้
- 3.7 สามารถระบุลักษณะของการเป็นพลเมืองดีได้
- 3.8 บอกความสำคัญของการรับใช้สังคมได้

4. สารการเรียนรู้

4.1 ชุมชนและสังคมของฉัน

4.2 ความสำคัญของการรับใช้สังคมและสภาพของปัญหาชุมชน

5. กิจกรรมการเรียนรู้

คาบที่ 1 – 2

การเรียนรู้วิชาการ

ขั้นตั้งเข็มทิศ

ผู้สอนให้คำแนะนำกับผู้เรียนว่า ในการเรียนการจัดการเรียนรู้ ในหน่วยนี้จะใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมคือ นอกจากจะมีการเรียนการสอนในห้องเรียนแล้ว นักเรียนจะทำกิจกรรมเพื่อรับใช้สังคม (โรงเรียน) ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของชุมชน (โรงเรียน) ตามความต้องการหรือเป็นการแก้ปัญหาของชุมชนนั้นๆ ก็ได้ ตามที่ผู้เรียนจะคิดโครงการ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนที่ผู้เรียนเป็นสมาชิกอยู่ ดังนั้น การร่วมกิจกรรมทั้งใน และนอกห้องเรียนจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเรียนรู้วิชานี้ และจะแบ่งเนื้อหาออกได้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (จำนวน 21 คาบ)

- ชุมชน/สังคมของฉัน (4 คาบ)
- พลเมืองดี (14 คาบ)
- การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว
- การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียนและชุมชน
- การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ
- การเมืองการปกครอง (3 คาบ)

ขั้นคิดรอบคอบ

ผู้สอนอภิปรายซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้เดิมเรื่องชุมชน/สังคมที่เคยเรียนมาบ้างแล้ว ทั้งถามเป็นรายบุคคลและให้ช่วยกันตอบทั้งห้อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนอภิปรายได้อย่างอิสระ ซึ่งครูผู้สอนจะคอยรับและกระตุ้นให้ผู้เรียนพยายามนำความรู้เดิมมาใช้ในการอภิปราย

ขั้นประกอบกิจ

ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มละ 6 – 8 คน ตามความสมัครใจโดยแบ่งหน้าที่เป็นประธาน ผู้บันทึก และสมาชิก เมื่อแบ่งกลุ่มแล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนระดมความคิดเห็นว่า ผู้เรียนเป็นสมาชิกของชุมชนใดบ้าง หลักฐานหรือเหตุผลประกอบการเป็นสมาชิกคืออะไร ให้ผู้เรียนตอบให้ได้มากที่สุด ลงในใบงานที่ 1.1 เรื่อง ฉันคือส่วนหนึ่งของชุมชน โดยศึกษาใบความรู้ เรื่อง ความหมายองค์ประกอบและความสำคัญของชุมชน/สังคม ประกอบการทำกิจกรรม

ขั้นพินิจไตร่ตรอง

ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมการไตร่ตรองผลที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม/ความรู้สึก จากการทำงานกลุ่มร่วมกันในครั้งนี้โดยการพูดแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเป็นกลุ่มตามลำดับ โดยมีผู้สอนคอยดูแลและควบคุมให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

ขั้นตอนสนองและประเมิน

โดยการที่ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปผลที่ได้จากการไตร่ตรอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

การทำกิจกรรมรับใช้สังคม (โดยการระดมชุมชน)

1. ผู้สอนให้ผู้แทนกลุ่มออกมารายงาน การเป็นสมาชิกของชุมชนและเหตุผลหรือหลักฐานประกอบ ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุป ความหมายและความสำคัญของชุมชน/สังคมที่ต้องมีองค์ประกอบร่วมกัน คือ กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน มีสถานที่ มีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีรูปแบบการดำเนินชีวิต มีวัฒนธรรมและสิ่งที่ยึดถือร่วมกัน

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนประชุมตกลงกันว่า ชุมชนที่ผู้เรียนเป็นสมาชิกคือชุมชนใดบ้าง โรงเรียน หรือหมู่บ้านใด ชุมชนนั้นมีความสำคัญอย่างไรต่อผู้เรียนในกลุ่ม และให้ผู้เรียนตั้งคำถามที่อยากทราบเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนนั้นๆ เช่น ประวัติความเป็นมา จำนวนประชากร อาชีพ ความต้องการของชุมชน ปัญหาของชุมชน ลักษณะเด่นของชุมชน ฯลฯ แล้วทำลงในใบงานที่ 1.2 เรื่อง หลากหลายเรื่องราวในชุมชนของฉัน จากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนนำคำถามที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน ลงในใบงานที่ 1.3 เรื่อง ไบบันท์กผลการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลของชุมชนให้มากที่สุด แล้วนำมารวมกันตามกลุ่มที่กำหนดไว้ (ทำนอกห้องเรียนตามที่ได้ตกลงกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน)

การไตร่ตรอง

ผู้สอนให้เวลาผู้เรียนแต่ละคน เขียนใบบันท์กอนุทินส่วนบุคคล เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกของชุมชนตามที่ผู้เรียนระบุ ผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อชุมชนนี้ ชุมชน... มีความสำคัญอย่างไรต่อผู้เรียน หากไม่มีชุมชนนี้ อะไรจะเกิดขึ้น ถ้าเลือกได้ผู้เรียนอยากเป็นสมาชิกของชุมชนใดมากที่สุด เพราะเหตุใด ลงในใบบันท์กอนุทินส่วนบุคคล

การประเมินผลและแสดงผลงาน

ผู้สอนสุ่มให้ผู้เรียนออกมารายงานหน้าชั้น เกี่ยวกับใบบันท์กอนุทินส่วนบุคคลของผู้เรียน ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปชุมชนที่ผู้เรียนเป็นสมาชิก โดยเน้นให้เห็นความสำคัญของชุมชนที่มีต่อสมาชิก

คาบที่ 3 – 4

การเรียนรู้วิชาการ

ขั้นตั้งเข็มทิศ (โดยการระดมชุมชนและเลือกปัญหาที่มีความสนใจและเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์ของเนื้อหาที่เรียน)

ผู้สอนให้ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการไปสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน นำมารวมกันในกลุ่มและสรุปเพื่อนำเสนอในห้องเรียน เป็นสภาพและความเป็นมาของชุมชน/สังคมของจีนจากใบงานที่ 1.3 ลงในใบงานที่ 2.1 เรื่อง ใบสรุปสำรวจชุมชน

ขั้นคิดรอบคอบ

ผู้สอนให้ผู้เรียนออกมานำเสนอผลการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการไปสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน หลังจากที่รายงานเสร็จแล้วให้ร่วมกันอภิปราย “คุณลักษณะของพลเมืองดี” สรุปเป็นแผนผังความคิด ลงในใบงานที่ 2.2 และนำไปติดบอร์ดในห้องเรียน ผู้สอนให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย การเคารพกฎหมาย การรู้จักรับฟังเหตุผลของทุกคน และการรู้จักพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ของแต่ละเหตุผล และรู้จักเลือกสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และเห็นความสำคัญของการรับใช้สังคม เช่น การอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เห็นปัญหาที่ช่วยแก้ปัญหาไม่ดูดายหรือปล่อยให้เป็นหน้าที่ของผู้อื่น

ขั้นประกอบกิจ

ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มอ่านนิทาน เรื่อง สะพานมิตรภาพ เมื่ออ่านแล้วให้ผู้เรียนช่วยกันเติมข้อความตอนสุดท้ายของเรื่องให้ได้ใจความสมบูรณ์ เมื่อเติมเสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนช่วยกันบอกเหตุผลว่าทำไมจึงเติมข้อความนั้น ข้อความนั้นมีความสำคัญอย่างไร

ขั้นพินิจไตร่ตรอง

ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมกันไตร่ตรองผลและความรู้สึกที่ได้จากการร่วมกิจกรรมนิทานเรื่อง สะพานมิตรภาพ

ขั้นตอบสนองและประเมิน

ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปผลที่ได้จากการไตร่ตรอง เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการปฏิบัติต่อไป

การทำกิจกรรมรับใช้สังคม (โดยการสำรวจความต้องการและปัญหาของชุมชน)

ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มไปสำรวจความต้องการและปัญหาของชุมชนตามใบงานที่ 2.3 รวมทั้งใช้เวลานอกคาบเรียนเพื่อประชุมสรุปและเตรียมนำเสนอ ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มบันทึกการทำงานกลุ่มลงในใบบันทึกการทำงานกลุ่ม

การไตร่ตรอง

ผู้สอนให้ผู้เรียนไตร่ตรอง “อะไร คือ อุปสรรคการพัฒนาในชุมชนของจีน และใครมีส่วนทำให้อุปสรรคนั้นหายไป” เขียนลงไปใบบันทึกอนุทินส่วนบุคคล

การประเมินผลและแสดงผลงาน

1. ผู้สอนให้ผู้แทนกลุ่มนำเสนอสภาพความต้องการ และปัญหาของชุมชน ตามที่รวบรวมได้จากการสำรวจชุมชน

2. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุป สภาพความต้องการและปัญหาของชุมชน โดยผู้สอนให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนยิ่งขึ้น

6. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

- 6.1 ใบงานที่ 1.1 เรื่อง ฉันคือส่วนหนึ่งของชุมชน/สังคม
- 6.2 ใบงานที่ 1.2 เรื่อง หลากหลายเรื่องราวในชุมชน/สังคมของฉัน
- 6.3 ใบงานที่ 1.3 เรื่อง ไบบันท์ที่ผลการสัมภาษณ์
- 6.4 ไบบันท์ที่กอนุทินส่วนบุคคล 1
- 6.5 สมาชิกในชุมชน/สังคมนั้นๆ
- 6.6 ใบความรู้ เรื่อง ความหมาย องค์ประกอบและความสำคัญของชุมชน/สังคม
- 6.7 รูปภาพเกี่ยวกับการร่วมมือกันของคนในสังคมเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน
- 6.8 ใบงานที่ 2.1 เรื่อง ใบสำรวจชุมชน
- 6.9 นิทาน เรื่อง สะพานมิตรภาพ
- 6.10 ใบงานที่ 2.2 ผังความคิด เรื่อง คุณลักษณะของพลเมืองดี
- 6.11 ไบบันท์ที่กอนุทินส่วนบุคคล 2

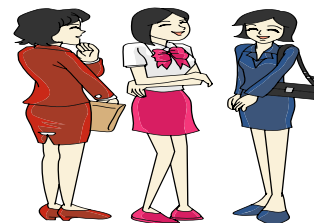
7. การวัดและประเมินผล

- 7.1 สังเกตการณ์ทำงานกลุ่ม
- 7.2 สังเกตการณ์อภิปรายซักถาม
- 7.3 ตรวจผลงาน
  - 7.3.1 ใบงาน
  - 7.3.2 ไบบันท์ที่กอนุทินส่วนบุคคล
  - 7.3.3 แผนผังความคิด

ใบงานที่ 1.1 เรื่อง ฉันคือส่วนหนึ่งของชุมชน/สังคม

คำชี้แจง : ให้ผู้เรียนช่วยกันระดมความคิดว่าผู้เรียนเป็นสมาชิกของชุมชน/สังคมใดบ้าง

1. ชุมชน .....
เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก .....
2. ชุมชน .....
เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก .....
3. ชุมชน .....
เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก .....
4. ชุมชน .....
เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก .....
5. ชุมชน .....
เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก .....
6. ชุมชน .....
เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก .....
7. ชุมชน .....
เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก .....

ใบงานที่ 1.2 เรื่อง หลากหลายเรื่องราวในชุมชน/สังคมของฉัน

คำชี้แจง : ให้ผู้เรียนในกลุ่มพิจารณาว่า จะตกลงเป็นสมาชิกของชุมชนใด โดยใช้เหตุผลประกอบ

1. ข้อตกลงของกลุ่ม

ชื่อชุมชน .....

เหตุผล .....

ความสำคัญของชุมชนต่อสมาชิกในกลุ่ม .....

รายชื่อสมาชิกในกลุ่ม .....

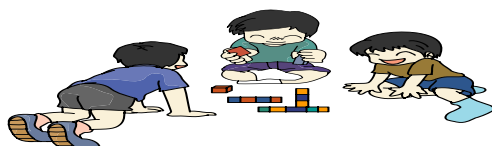
.....
 .....
 .....

2. เรื่องราวที่อยากรู้เกี่ยวกับชุมชนนี้คืออะไรบ้าง

.....
 .....
 .....
 .....

3. ให้นำเรื่องที่อยากรู้มาตั้งเป็นคำถามให้มากที่สุดเท่าที่จะตั้งได้

.....
 .....
 .....

ใบบันทึก

อนุทินส่วนบุคคล

ชื่อ - สกุล ..... ชั้น ..... เลขที่ .....

วันที่ .....

*****

ชุมชนของฉันคือ .....

ฉันมีความรู้สึกอย่างไรต่อชุมชนนี้

.....

.....

.....

ถ้าไม่มีชุมชนนี้ อะไรจะเกิดขึ้น

.....

.....

.....

ถ้าเลือกได้ฉันอยากเป็นสมาชิกของชุมชนใดมากที่สุด

.....

.....

.....

ใบงานที่ 1.3 เรื่อง ใบบันทึกผลการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูล

๑. ชื่อ-สกุล ..... เพศ ..... อายุ .....
 ตำแหน่ง ..... จำนวนบุคคลในครอบครัว .....

ข้อมูลอื่นๆ .....

.....
 .....

๒. ชื่อ-สกุล ..... เพศ ..... อายุ .....
 ตำแหน่ง ..... จำนวนบุคคลในครอบครัว .....

ข้อมูลอื่นๆ .....

.....
 .....

๓. ชื่อ-สกุล ..... เพศ ..... อายุ .....
 ตำแหน่ง ..... จำนวนบุคคลในครอบครัว .....

ข้อมูลอื่นๆ .....

.....
 .....

ผู้สัมภาษณ์ .....

วันที่ .....

ใบความรู้ เรื่อง ชุมชน/สังคมของฉัน

เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อกระทำการกิจกรรมให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมาย การที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ จะต้องมีการกำหนดวิธีการปฏิบัติต่อกันในลักษณะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคม

เราถือกำเนิดมาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน ได้รับการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน มีความรู้สึกนึกคิดทัศนคติที่ไม่เหมือนกัน แต่เมื่อมาอยู่รวมกันเป็นสังคม บางคนก็อาจจะทำอะไรตามความพอใจ หรือความเคยชินของตน ถ้าหากผู้คนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเช่นนั้น ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาและความวุ่นวายขึ้นในสังคมได้ ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้ถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันเอาไว้

ความหมายและองค์ประกอบของชุมชน/สังคม

สังคมหมายถึง กลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปอาศัยอยู่รวมกันในบริเวณใดบริเวณหนึ่งคนเหล่านี้ จะมีความสัมพันธ์หรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม นอกจากนี้สมาชิกในสังคมยังมีวิถีชีวิตในรูปแบบเดียวกัน มีความผูกพันกันและมีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาอยู่ในกลุ่มเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน

องค์ประกอบของสังคม ประกอบด้วย

1. จำนวนคนหรือประชากร สังคมหนึ่งๆ จะต้องมีสมาชิกตั้งแต่สองขึ้นไป สังคมที่มีขนาดเล็กที่สุดคือ ครอบครัว โดยมีพ่อแม่ หรือมากกว่านั้น เช่น พ่อ แม่ ลูก หรือ ปู่ ย่า พ่อ แม่ ลูก เป็นต้น ครอบครัวหลายๆ ครอบครัวอยู่รวมกันจะเป็นหมู่บ้าน ตำบลหรือแขวง อำเภอหรือเขต จังหวัด ภาค ประเทศ เรื่อยมาจนเป็นสังคมโลก
2. ความสัมพันธ์ สมาชิกที่อาศัยอยู่ในสังคมหนึ่งๆ จะมีความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ต่อกันเป็นความสัมพันธ์สองทาง คือ เป็นความสัมพันธ์ที่โต้ตอบกันและกัน
3. อาณาเขตหรือพื้นที่ ในที่นี้หมายถึงถิ่นที่อยู่อาศัย อาจจะเป็นครัวเรือน หมู่บ้าน ตำบล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อาณาเขตอาจจะขยายขอบเขตออกไปหากสมาชิกของสังคมนั้น ย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ที่อื่นชั่วคราว และยังคงติดต่อสื่อสารกันเสมอ เช่น ลูกไปอาศัยอยู่ในเมืองเพื่อเรียนหนังสือ พ่อไปทำงานต่างประเทศและได้มีการเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์ถึงครอบครัว

4. การจัดระเบียบทางสังคม สังคมจะมีระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติตามเมื่อต้องติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นในสังคม กฎเกณฑ์เหล่านี้จะมีขึ้นเป็นระบบ เป็นที่ยอมรับในหมู่มวลชนสมาชิกและกระทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวของสังคม เพราะเมื่อมองไปรอบข้างเราจะสังเกตเห็นว่า คนเราอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน มีครอบครัว เพื่อนบ้าน ครูอาจารย์ พ่อค้า ช่างนา พนักงานบริษัท และสมาชิกคนอื่น ๆ ทั้งที่เรารู้จักและไม่รู้จัก อยู่ห้อมล้อมตัวเรามาตั้งแต่เกิด จนถึงปัจจุบัน ทุกคนดำเนินชีวิต ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และทำมาหากินตามวิถีทางของตน ซึ่งจะเกี่ยวข้องต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อม

เราอาจเปรียบเทียบสังคมหนึ่งเป็นเสมือนร่างกายของมนุษย์ที่ประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ เช่น แขน ขา หู ตา ร่างกาย หัวใจ ปอด เป็นต้น โดยธรรมชาติของร่างกายของคนเรานั้นจะมีส่วนสมองที่เป็นศูนย์รวมของการสั่งการและควบคุมการทำงานของอวัยวะทุกส่วน ให้ทำงานเป็นอิสระและสอดคล้องกันและกัน หูมีหน้าที่รับฟัง ปากมีหน้าที่เคี้ยวอาหารและพูดจาปราศรัย ขามีหน้าที่เดินและพยุงร่างกาย เป็นต้น

อวัยวะทุกส่วนจะทำงานอย่างเป็นอิสระ ในขณะที่เดียวกันจะต้องทำงานประสานกัน เพื่อให้ร่างกายมีชีวิตอยู่และดำเนินไปอย่างเป็นปกติสุข ส่วนสังคมที่กล่าวถึงนั้น เมื่อคนมาอาศัยอยู่ร่วมกัน และมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นอิสระ ในขณะที่เดียวกัน สมาชิกจะมีความสัมพันธ์ต่อกันภายใต้กฎระเบียบที่ได้รับการยอมรับ เพื่อให้สังคมดำเนินไปตามกลไกที่วางไว้ อันจะส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุข

ตัวอย่าง

รูปภาพเกี่ยวกับการร่วมมือกันของคนในสังคมเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน
(การร่วมกันทำความสะอาดแยกราชประสงค์หลังการสลายการชุมนุม)

(<http://www.oknation.net/blog/KookkaiMango/2010/05/23/entry-1>)

ใบงานที่ 2.1
ใบสรุปการสำรวจชุมชน(โรงเรียน)

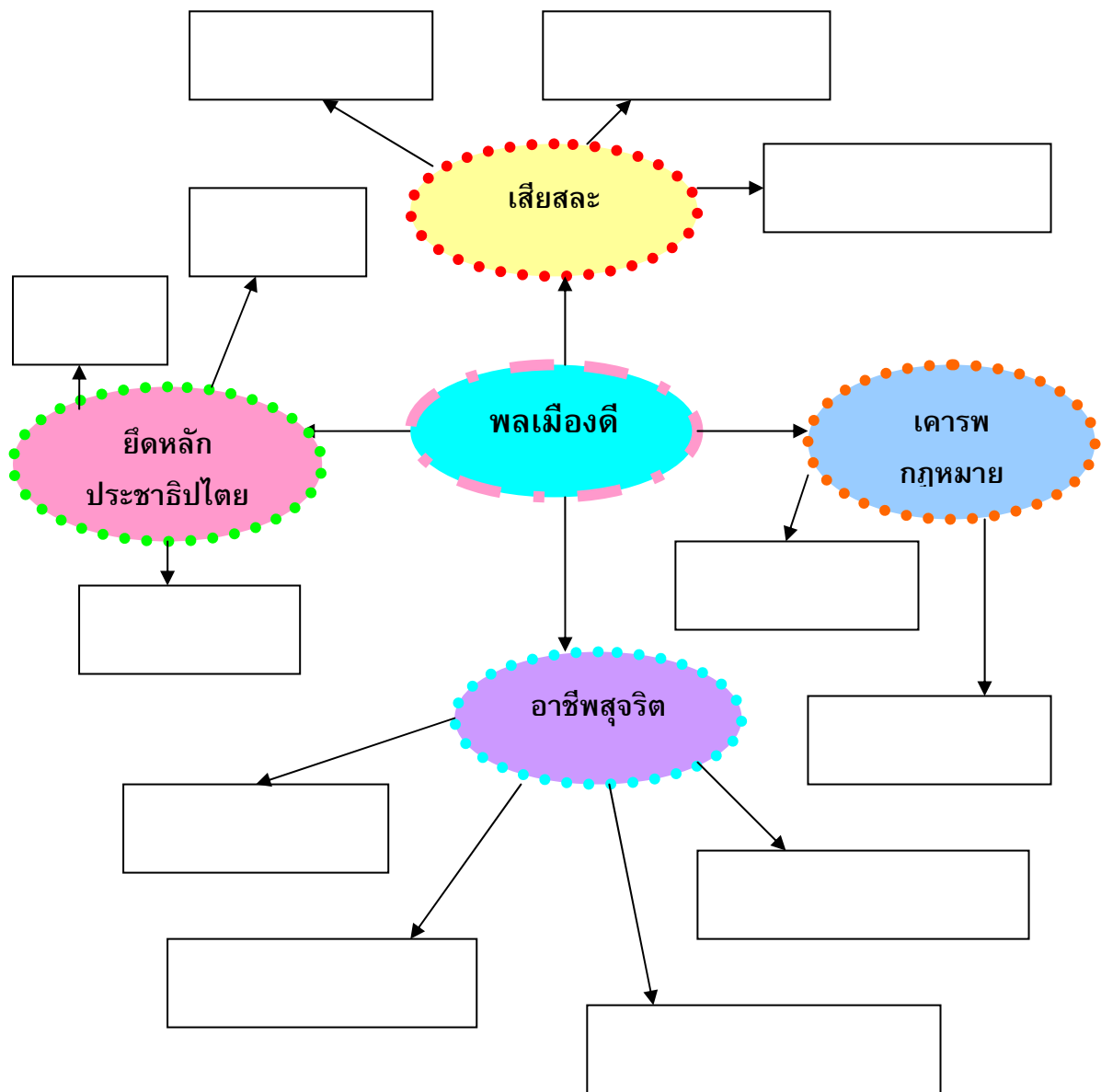
กลุ่มที่ .....วันที่สำรวจ .....

ชุมชน .....

1. ประชากร
จำนวนประชากร
จำนวนในแต่ละระดับชั้น
นักเรียน
ครู - บุคลากร
ผู้บริหาร
2. สภาพแวดล้อม
อาคารสถานที่
บรรยากาศ
รายได้
วัฒนธรรมประเพณี
วิถีชีวิต
สุขภาพ
3. ความต้องการและปัญหาของชุมชน/สิ่งที่คุณคิดว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับชุมชน

ใบงานที่ 2.2
แผนผังความคิด
เรื่อง ลักษณะของพลเมืองดี

คำชี้แจง : ให้ผู้เรียนนำลักษณะของพลเมืองดีมาใส่ในผังความคิดให้สมบูรณ์

นิทาน

เรื่อง สะพานมิตรภาพ

ณ หมู่บ้านพาเพลิน หมู่บ้านเล็กๆ แห่งหนึ่งของภาคอีสานตอนล่าง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง ปกคลุมไปด้วยป่าเต็งรัง และลำคลองหนองน้ำ มีผู้คนอาศัยอยู่ประมาณ 50 กว่าหลังคาเรือน ชาวบ้านต่างประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์และเก็บหาของป่าเป็นอาหาร ข้อจำกัดของหมู่บ้านแห่งนี้คือ มีลำคลองขนาดเล็กวางตัวขวางกั้นการติดต่อกับโลกภายนอก เช่น สถานที่ราชการ ตัวเมือง ตลาด เป็นต้น ชาวบ้านในอดีต จึงได้ช่วยกันสร้างสะพานข้ามคลองขึ้นมา เพื่อใช้เป็นเส้นทางเชื่อมต่อจากหมู่บ้านสู่โลกภายนอก ทำให้การติดต่อสื่อสารแม้จะดูเหมือนยากลำบากแต่จริงๆ แล้ว สะดวกรวดเร็ว และใช้เวลาข้ามสะพานเพียง 3 – 5 นาที เท่านั้นเอง มีผู้ใหญ่บ้านที่ค่อนข้างเข้มแข็งและเอาการเอางาน ชื่อผู้ใหญ่บุญมี เป็นผู้ปกครองและเป็นผู้นำลูกบ้านในทุกๆ เรื่อง ความเป็นอยู่โดยรวมในอดีตของชาวบ้านแห่งนี้ก็เหมือนกับชาวบ้านแห่งอื่นๆ โดยทั่วไปในภาคอีสาน ที่ต่างก็อยู่กันแบบบ้านพี่เมืองน้อง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สัมครสมานสามัคคี มีน้ำใจไมตรีต่อกันและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แต่เมื่อเวลาผ่านไป หลายสิ่งหลายอย่างเริ่มเปลี่ยนแปลง เมื่อรัฐเริ่มรับแนวคิดการพัฒนาประเทศมาจากประเทศทางตะวันตกที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความมั่งคั่งร่ำรวย ความสะดวกสบาย แล้วค่อยๆ ขยายแนวคิดนี้ สู่ภูมิภาคต่างๆ ในประเทศอย่างรวดเร็ว หมู่บ้านพาเพลิน ก็เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งเหมือนกับหมู่บ้านอื่นๆ ในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของแนวคิดการพัฒนาประเทศแบบทุนนิยมนี้ เช่นกัน ทำให้จากการอยู่แบบบ้านพี่เมืองน้อง พี่งพาอาศัยกัน สามัคคี มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม ก็เริ่มเปลี่ยนเป็นต่างคนต่างอยู่ เน้นเพิ่มผลผลิตเพื่อให้ได้ซึ่งเงิน ไม่มีการหยิบยื่นน้ำใจไมตรีให้แก่กันเหมือนเมื่อก่อน การช่วยเหลือแรงงานกัน แทบไม่มีให้เห็น แต่เปลี่ยนเป็นการรับจ้างแรงงานที่มีเงินเป็นผลตอบแทน เมื่อผู้ใหญ่บุญมีเรียกประชุมหมู่บ้านก็มีผู้เข้าร่วมประชุมบ้างประปราย ด้วยเหตุผลว่า ไม่ว่าง ยิ่งถ้าเป็นการเสียสละเวลามา เพื่อทำงานส่วนรวมด้วยแล้วยิ่งหมดสิ้นไปจากหมู่บ้านแห่งนี้ พร้อมๆ กับการเข้ามาของทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของหมู่บ้าน ทำให้เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการปกครองหมู่บ้านของผู้ใหญ่บุญมี แต่ผู้ใหญ่บุญมีก็มีได้ย่อท้อต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเลย ยิ่งทำให้มีความพยายามขยันขันแข็งในการเสียสละเพื่อหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่า ผู้นำของหมู่บ้าน

จะเสียสละแค่ไหน ขยันขันแข็งสักเพียงใดถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากลูกบ้านซึ่งเป็นคนส่วนมากด้วย แล้วก็ยากยิ่งที่จะทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้

อยู่มาวันหนึ่ง ได้เกิดพายุฤดูร้อนขึ้นอย่างรุนแรงมีทั้งฝนตก พายุร้อน พายุฝน ลมกระโชก และลูกเห็บตก พายุฤดูร้อนนี้ได้พัดผ่านหมู่บ้านพาเพลินอย่างรวดเร็วในเวลาอันสั้น เป็นเหตุให้สะพานข้ามคลองที่เป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมของชาวบ้านที่ผูกพันตามกาลเวลา ถูกลมของพายุถล่มตกลงคลอง และกระแสน้ำพัดพาซากของสะพานไปอย่างรวดเร็ว หลังพายุสงบลงชาวบ้านต่างพากันออกมาดูความเสียหายครั้งนี้อย่างตกใจ และเริ่มวิตกแล้วว่าต่อไปนี้จะไปเดินทางไปตลาด ไปติดต่อราชการ และทำธุระภายนอกได้อย่างไร

ตกเย็นของวันเดียวกัน ผู้ใหญ่บุญมี ได้เรียกประชุมลูกบ้าน เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ แม้ครั้งนี้จะมีชาวบ้านเข้าร่วมประชุมมากกว่าทุกครั้งแต่ก็ยังมึนงงที่ไม่สนใจเข้าร่วมประชุมเนื่องจากมองว่าเสียเวลาทำมาหากิน และไร้สาระ กว่าจะตกลงกันได้กินเวลาไปหลายชั่วโมง เพราะมีการถกเถียงกันตลอดเวลาของการประชุม เพราะบางคนถ้ามติของที่ประชุมขัดผลประโยชน์ หรือจะทำให้ตนเองเดือดร้อน ลำบาก ก็จะรีบต่อต้านขึ้นมาอย่างไม่เกรงใจใคร ซึ่งสร้างความหนักอกหนักใจให้กับผู้ใหญ่บุญมีเป็นอย่างยิ่ง ในที่สุดมติของที่ประชุมเพื่อหาทางออกของเรื่องนี้ก็คือ เก็บเงินสมาชิกของหมู่บ้านทุกครอบครัวๆ ละ 500 บาท เพื่อจะนำไปซื้อวัสดุอุปกรณ์มาร่วมกันสร้างสะพานข้ามคลองใหม่ เพราะรอการช่วยเหลือจากภาครัฐคงจะไม่ไหว อย่างไรก็ตามก็มีหลายครอบครัวที่ไม่เห็นด้วยกับมตินี้ ทำให้สามารถเก็บเงินได้จริงๆ เพียงแค่ 25 หลังคาเรือน จาก 50 หลังคาเรือน จำนวนเงินก็ไม่พอ แรงงานที่จะสร้างสะพานก็มีน้อย เพราะขาดความสามัคคีและเสียสละของชาวบ้าน ทำให้ผู้ใหญ่บุญมีคิดที่จะให้บทเรียนแก่คนที่เห็นแก่ตัว และขาดความเสียสละทั้งหลาย จึงตัดสินใจคืนเงินให้กับชาวบ้านทุกคนที่ร่วมออกเงินในครั้งนี้และไม่มีการดำเนินการใดๆ ทั้งสิ้นเพื่อสร้างสะพานใหม่ครั้งนี้

ความเป็นจริงของชีวิต คือ ทุกครอบครัวในหมู่บ้านแห่งนี้ ต้องใช้สะพานข้ามคลองแห่งนี้ อย่างเลี่ยงไม่ได้ไม่ว่าจะเป็น ไปตลาด ไปโรงเรียน ไปตัวเมือง ไปติดต่อราชการ และที่สำคัญคือ ไปโรงพยาบาลสำหรับคนเจ็บป่วย เมื่อไรที่สะพานข้ามคลอง กิจกรรทุกอย่างดังกล่าวไม่สามารถทำได้ บางคนคิดที่จะซื้อเรือขนาดเล็กไว้ใช้ในครอบครัวแต่ปัญหาคือ มันแพงมากและชาวบ้านพายเรือไม่เป็น ทำให้ชาวบ้านต้องเลือกเดินทางเท้าลัดเลาะไปตามป่าเต็งรังอีกฟากฝั่งหนึ่งของหมู่บ้าน ซึ่งมีระยะทางไกลประมาณ 5 ก.ม. เพื่อไปขึ้นรถโดยสารประจำทางที่วิ่งผ่านถนนใหญ่ และเมื่อมีคนเจ็บป่วยอย่างรุนแรงและกะทันหันในหมู่บ้านก็ไปหาหมอไม่ทัน ทำให้มีคนล้มตายหลายคน สิ่งที่เกิดขึ้นสร้างความลำบากให้กับชาวบ้านเป็นอย่างยิ่ง และทุกคนต่างได้รับบทเรียนแล้วว่า ถ้าให้ความร่วมมือกับผู้ใหญ่บุญมี และชาวบ้านคนอื่นๆ ตั้งแต่ครั้งแรกคงไม่เกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้น ทำให้ชาวบ้านต่างพากันเรียกร้องให้ผู้ใหญ่บุญมี เรียกประชุมและดำเนินการสร้างสะพานข้ามคลองแห่งใหม่ของหมู่บ้านขึ้น เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกคน ในที่สุดสะพานแห่งใหม่ของหมู่บ้านก็สร้างขึ้นสำเร็จในเวลาเพียงไม่กี่วัน ด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านและความเสียสละของทุกคน ทำให้ความสะดวกสบาย ความสงบสุขกลับเข้าสู่หมู่บ้านพาเพลินอีกครั้งหนึ่ง และไม่ว่า ผู้ใหญ่บุญมี จะขอความร่วมมือเรื่องอะไร ชาวบ้านต่างพากันยินดี

ให้ความช่วยเหลือ โดยไม่มีใครนึกถึงผลประโยชน์ของตัวเองอีกเหมือนเดิม เพราะต่างได้รับบทเรียนอันมีค่ายิ่ง จากการขาดความสามัคคี ต่างคนต่างอยู่และการเห็นแก่ตัวมาแล้วเป็นอย่างดีที่สุดในที่ที่สุดชาวบ้านก็มีมติให้ตั้งชื่อสะพานที่สร้างขึ้นใหม่นี้ว่า “สะพานมิตรภาพ” เพื่อเป็นอนุสรณ์ ให้ระลึกถึงว่าที่หมู่บ้านแห่งนี้กลับมาจะมีวันที่สงบสุข สะดวกสบายและทุกคนต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ก็เพราะสะพานแห่งนี้ เป็นต้นเหตุนั่นเอง

และทุกครั้งที่มีการประชุมปรึกษาหารือกันของชาวบ้าน ผู้ใหญ่บุญมี มักจะพูดอยู่เสมอว่า อุปสรรคสำคัญยิ่งของการพัฒนาคือ .....? และบุคคลที่ทำให้อุปสรรคนี้หมดไปจากชุมชน/สังคมคือ .....?

(ถ้านักเรียนจะเติมข้อความที่ว่างให้ได้ความหมายสมบูรณ์นักเรียนจะเติมข้อความว่าอย่างไร)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1
(โดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์)
วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
หน่วยการเรียนรู้พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
เรื่อง ชุมชน/สังคมของฉัน เวลา 2 คาบ

1. มาตรฐาน ส 2.1

ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

2. สาระสำคัญ

ชุมชนและสังคมเกิดจากการที่มีกลุ่มบุคคลมาอยู่ร่วมกันในบริเวณเดียวกันตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป มีความสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยกัน มีวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง หากบุคคลมองเห็นว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สังคม เห็นคุณค่าและศักยภาพของชุมชน สังคม ใส่ใจต่อปัญหา ส่งผลให้อยากกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมนั้นๆ ถือเป็น การแสดงออกของการเป็นพลเมืองดี อันเป็นการดำเนินชีวิตตามวิถีและวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นทั้งรูปแบบการปกครองที่เคารพสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีของมนุษย์ และความเสมอภาคของประชาชนทุกคน และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยควรเริ่มที่หน่วยที่เล็กที่สุดของสังคมคือ ครอบครัว ไปจนถึงหน่วยที่ใหญ่ที่สุดของชุมชน สังคมก็คือ ประเทศชาตินั่นเอง

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 3.1 อธิบายเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบและความสำคัญของชุมชน/สังคม
- 3.2 สามารถระบุการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน/สังคมได้
- 3.3 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

4. สาระการเรียนรู้

ชุมชน/สังคมของฉัน

5. กิจกรรมการเรียนรู้

5.1 ขั้นเตรียม

5.1.1 ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน เรื่อง ชุมชน/สังคมของฉัน โดยการเสนอภาพข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งพาซึ่งกันและกัน หรือภาพที่แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในสังคม แล้วอธิบายถึงลักษณะของภาพนั้นๆ โดยรวม จากนั้นสุ่มถามผู้เรียนว่า เพราะเหตุใดมนุษย์จึงต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน หรือร่วมแรงร่วมใจกัน

5.1.2 ผู้สอนใช้คำถามให้เกิดแนวคิดในเนื้อหา ชุมชน/สังคมของฉัน โดยให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปราย เรื่อง การมีปฏิสัมพันธ์กัน การพึ่งพาอาศัยกัน การกระทำโต้ตอบซึ่งกันและกัน การร่วมแรงร่วมใจกัน มีความสำคัญอย่างไร เป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยลำพังตัวเราเพียงคนเดียว โดยให้ผู้เรียนอภิปราย และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ แล้วผู้สอนพูดโยงเข้าสู่เรื่องที่จะสอนพร้อมทั้งบอกกับผู้เรียนว่าคาบนี้จะเรียนเรื่อง ชุมชน/สังคมของฉัน

5.1.3 ผู้สอนแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

5.2 ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ผู้สอนแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 5 – 6 คน โดยการจับสลากรูปภาพสัตว์ที่เตรียมไว้ ใครได้รูปภาพสัตว์ชนิดไหนก็ให้ไปอยู่ร่วมกลุ่มกัน จากนั้นแต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ และกรรมการตามที่ภายในกลุ่มพิจารณาคัดเลือกเอง แล้วประธานแต่ละกลุ่มรับเอกสารประกอบการจัด การเรียนรู้จากผู้สอน ได้แก่ บัตรกำหนดงาน ใบความรู้ กรณีตัวอย่าง ใบงานแบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม แล้วร่วมกันศึกษาเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับเรื่อง ชุมชน/สังคมของฉัน โดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้ประสานงาน และให้ความช่วยเหลือภายในกลุ่มตน

5.3 ขั้นวิเคราะห์

ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมอง อภิปรายประเด็นคำถามจากบัตรกำหนดงานแล้วรวบรวมข้อมูลจากเอกสารใบความรู้ ประสพการณ์เดิม แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับกรณีตัวอย่าง เรื่อง สังคมและความรับผิดชอบ เพื่อพิจารณาหาแนวคำตอบและเตรียมการสรุปลงในเอกสารใบงานที่ 1 และสรุปลงในใบงานที่ 2 Mind Mapping เรื่องชุมชน/สังคมของฉัน โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้บันทึกผลแนวความคิดการตอบคำถามของกลุ่มอย่างสมเหตุสมผล

5.4 ขั้นสรุป

5.4.1 ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานการตอบคำถามหน้าชั้นเรียน อย่างมีเหตุผล กลุ่มละ 5 – 6 นาที ที่ผู้สอนกำหนดให้จากกิจกรรมใบงานกรณีตัวอย่างเรื่องสังคม และความรับผิดชอบต่อ

5.4.2 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแนวความคิดของผู้เรียนในแต่ละกลุ่มเพื่อเป็นข้อสรุปของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือผลงานจากกรณีตัวอย่าง เรื่อง ชุมชน/สังคมของฉัน

6. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

- 6.1 รูปภาพสัตว์ชนิดต่างๆ
- 6.2 ข่าวจากหนังสือพิมพ์หรือภาพต่างๆ ที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือกัน พึ่งพาอาศัยกัน
- 6.3 บัตรกำหนดงาน
- 6.4 ใบความรู้ เรื่อง ความหมาย องค์ประกอบและความสำคัญของชุมชน/สังคม
- 6.5 กรณีตัวอย่าง เรื่อง สังคมและความรับผิดชอบ
- 6.6 ใบงานที่ 1 เรื่อง ความหมาย องค์ประกอบและความสำคัญของชุมชน/สังคม
- 6.7 ใบงานที่ 2 Mind Mapping เรื่อง ชุมชน/สังคมของฉัน
- 6.8 แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม (นักเรียนประเมิน และครูประเมิน)

7. การวัดและประเมินผล

- 7.1 สังเกตจากการทำงานกลุ่ม
- 7.2 การทำงานตามบัตรกำหนดงาน
- 7.3 การเสนอรายงานหน้าชั้น

ตัวอย่างภาพประกอบการจัดการเรียนรู้

เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 81 พรรษา ทางบริษัท สยามไวเนอรี่ นำโดยคุณเฉลิม อัญญา กรรมการผู้จัดการบริษัท นำทัพพนักงานชาว สยามไวเนอรี่ พร้อมด้วยบรรดาแขกผู้มีเกียรติจากภาครัฐ และหน่วยงานท้องถิ่น ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่กว่า 200 ชีวิต ร่วมใจกันปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ณ ไร่จันทน์อินทรี อินทรี วินยาร์ด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม คืบป่าสู่ธรรมชาติ และเป็นโครงการนำร่องระยะยาวในการลดปัญหาโลกร้อน ฟื้นฟูสภาพธรรมชาติกลับคืนอย่างถาวร ถวายเป็นพระราชกุศลแด่ 'พ่อของแผ่นดิน'

(<http://www.newswit.com/news/2008-12-09/f7c33668e62d6fe031c9908042c93a4c/>)

บัตรกำหนดงาน
การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง
ที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์

1. ให้ผู้เรียนจัดกลุ่ม ๆ ละ 5 – 6 คน จำนวน 8 กลุ่ม เป็นกลุ่มประจำ โดยการจับสลากรูปภาพสัตว์ เมื่อเปลี่ยนบทเรียนใหม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสมาชิกภายในกลุ่มทุกครั้ง โดยปฏิบัติ ดังนี้

1.1 เลือกประธานกลุ่ม ทำหน้าที่ผู้ประสานงาน กระตุ้นการทำงานและนำการอภิปรายภายในกลุ่มสมาชิก

1.2 เลือกเลขานุการทำหน้าที่สรุปและบันทึกข้อสรุปจากการอภิปรายภายในกลุ่ม

1.3 เลือกผู้รายงาน ทำหน้าที่รายงาน ผลที่ได้ อันได้แก่ข้อสรุป ผลการประเมินคุณค่า ผลการวิเคราะห์วิจารณ์และข้อคิดที่ได้ จากการอภิปรายภายในกลุ่ม

2. ให้สมาชิกทุกคนศึกษาข้อมูลจากเอกสารใบความรู้ เรื่อง ชุมชน/สังคมของฉัน และศึกษากรณีตัวอย่าง เรื่อง สังคมและความรับผิดชอบ

3. ประธานกลุ่มนำสมาชิกทุกคนร่วมกันศึกษาค้นคว้า แสดงความคิดเห็น ระดมสมองสรุปสาระสำคัญ และตอบคำถาม โดยบันทึกกิจกรรมลงในใบงานที่ 1 เรื่อง ความหมายองค์ประกอบ และความสำคัญของชุมชน/สังคม

4. เลขานุการกลุ่มสรุป และบันทึกข้อแสดงความคิดเห็นของกลุ่มลงในใบงานที่ 2 (Mind Mapping เรื่อง ชุมชน/สังคมของฉัน) เพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน

5. ผู้รายงานของแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่ได้จากการสรุปในการอภิปรายภายในกลุ่ม กลุ่มละ 5 – 6 นาที (นำเสนอหน้าชั้นเรียน)

6. ประธานกลุ่มประเมินพฤติกรรมกลุ่มตนเอง ลงในแบบประเมินพฤติกรรมกลุ่ม

7. เลขานุการกลุ่มรวบรวมผลงานส่ง คือ ใบงานที่ 1, 2 (ส่งผู้สอนเมื่อสิ้นสุดคาบเรียน)

กรณีตัวอย่าง

เรื่อง สังคมและความรับผิดชอบ

ครูสมชาย เป็นครูสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนเล็กๆ แห่งหนึ่งทางภาคอีสานตอนล่าง บ้านเกิดของครูสมชายเป็นคนกรุงเทพฯ แต่ด้วยใจที่มุ่งหวังจะทำประโยชน์ให้กับบ้านเมือง และความศรัทธาในอาชีพครู ทำให้ครูสมชายต้องตัดสินใจเลือกเรียนครูและเลือกที่จะมาเป็นครูที่ภาคอีสาน เหตุผลเพราะที่นี้ส่วนมากมักไม่มีใครสนใจอยากมาอยู่ ก็เพราะความแห้งแล้ง กันดารและห่างไกล ความเจริญ ทำให้บางโรงเรียนมีครูอยู่แค่ 2 – 3 คน เท่านั้น ซึ่งเมื่อเทียบกับโรงเรียนในกรุงเทพฯ หรือในเมืองใหญ่ๆ แล้ว ต้องบอกว่าแตกต่างกันราวฟ้ากับดิน แต่นี่หาใช่อุปสรรคสำหรับครูสมชายไม่ ด้วยอุดมการณ์อันแรงกล้า และความขยันหมั่นเพียรในการทำหน้าที่ของการเป็นครู ครูสมชาย ในวันนี้จึงเป็นทั้งที่รักของเด็กๆ และชาวบ้านในชุมชน ถ้าถามว่า ความภาคภูมิใจของครูสมชาย ในฐานะครูสังคมศึกษาคืออะไร ครูสมชายบอกว่า ภูมิใจที่ได้เป็นครู เป็นผู้ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติบ้านเมือง และภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด ครูสมชายบอกกับเด็กๆ ว่า ถ้าคนเราต่างมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนอย่างเต็มกำลังความสามารถ รู้จักเสียสละ เพื่อผู้อื่น และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บ้านเมืองของเราก็จะเจริญก้าวหน้าและสงบสุข ดังคำกล่าวที่ว่า

“ ชีวิตร่างกายของเรา เป็นสังคมอย่างหนึ่ง อยุ่จะทุกส่วนต่างรับผิดชอบหน้าที่ของตน เหมือนคนในสังคมแต่ละคน ต้องรับผิดชอบต่องานที่ตนทำ สังคมคือเรื่องของส่วนรวม คนเห็นแก่ตัว จะเป็นภาระหนักของคนอื่น เมื่อตาไม่ทำหน้าที่ดู หูไม่ทำหน้าที่ฟัง อยุ่จะส่วนอื่นๆ ก็ต้องเดือดร้อนเช่นกัน คนทุกคนต้องทำหน้าที่ของตน การอยู่ร่วมกันในสังคมพึงต้องเคารพ กฎ กติกา และ ระเบียบของสังคม สังคมที่ไร้ระเบียบกฎเกณฑ์ ก็ไม่ต่างอะไรกับภาวะของ... สงคราม สังคมเริ่มต้นที่เราเป็นคนแรก เริ่มนับหนึ่งที่เราเสมอเช่นกัน การบ่มเพาะความรับผิดชอบต่อสังคม เริ่มต้นที่บ้าน สังคมจะสงบสุขเมื่อตั้งความคิดได้ถูกต้องที่... ตัวเรา ”

คำกล่าวข้างต้นครูสมชาย จะยากับลูกศิษย์ของเขาอยู่เสมอ เพื่อปลูกฝังให้ลูกศิษย์มีความตระหนักว่า เมื่อคนเรามาอยู่ร่วมกันในสังคม ต่างมีบทบาทและความสำคัญเท่าเทียมกันในการพึ่งพาอาศัยกัน การกระทำโต้ตอบซึ่งกันและกัน การมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อความอยู่รอดในธรรมชาติและมีความสุข เจริญรุ่งเรืองของตนเองและสังคมส่วนรวม แต่ถ้าหากสมาชิกของสังคมแต่ละคนไม่มีซึ่งความตระหนักในเรื่องดังกล่าว ก็ยากที่จะนำพาชีวิตของตนให้อยู่รอดได้ตลอดรอดฝั่ง และในท้ายที่สุดสังคมส่วนรวมก็จะพบกับความล่มสลาย เพราะไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้นั่นเอง และถ้าถามว่า รางวัลชีวิตของครูสมชายคืออะไร ครูสมชายบอกว่า การได้รับการยกย่องชมเชยจากผู้คนในสังคมเป็นเพียงส่วนหนึ่ง แต่ความสุขใจที่เกิดจากการทำความดี เสียสละเพื่อผู้อื่น และช่วยเหลือผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ คือ รางวัลชีวิตที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ครูสมชายพูดด้วยรอยยิ้มที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข

บางส่วนคัดจาก เรื่องเล่าของน้ำตาล [http:// www.numtan.com](http://www.numtan.com)

ใบความรู้ เรื่อง ชุมชน/สังคมของจีน

เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคมจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อกระทำกิจกรรมให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมาย การที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ จะต้องมีการกำหนดวิธีการปฏิบัติต่อกัน ในลักษณะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคม

เราถือกำเนิดมาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน ได้รับการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน มีความรู้สึกนึกคิดทัศนคติที่ไม่เหมือนกัน แต่เมื่อมาอยู่รวมกันเป็นสังคม บางคนก็อาจจะทำอะไรตามความพอใจ หรือความเคยชินของตน ถ้าหากผู้คนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเช่นนั้น ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาและความวุ่นวายขึ้นในสังคมได้ ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้ถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันเอาไว้

ความหมายและองค์ประกอบของชุมชน/สังคม

สังคมหมายถึง กลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไป อาศัยอยู่รวมกันในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง คนเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์หรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม นอกจากนี้สมาชิกในสังคมนั้นยังมีวิถีชีวิตในรูปแบบเดียวกัน มีความผูกพันกันและมีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาอยู่ในกลุ่มเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน

องค์ประกอบของสังคม ประกอบด้วย

1. จำนวนคนหรือประชากร สังคมหนึ่งๆ จะต้องมีสมาชิกตั้งแต่สองขึ้นไป สังคมที่มีขนาดเล็กที่สุดคือ ครอบครัว โดยมีพ่อแม่ หรือมากกว่านั้น เช่น พ่อ แม่ ลูก หรือ ปู่ ย่า พ่อ แม่ ลูก เป็นต้น ครอบครัวหลายๆ ครอบครัวอยู่รวมกันจะเป็นหมู่บ้าน ตำบลหรือแขวง อำเภอหรือเขต จังหวัด ภาค ประเทศ เรื่อยมาจนเป็นสังคมโลก
2. ความสัมพันธ์ สมาชิกที่อาศัยอยู่ในสังคมหนึ่งๆ จะมีความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ต่อกันเป็นความสัมพันธ์สองทาง คือ เป็นความสัมพันธ์ที่โต้ตอบกันและกัน
3. อาณาเขตหรือพื้นที่ ในที่นี้หมายถึงถิ่นที่อยู่อาศัย อาจจะเป็นครัวเรือน หมู่บ้าน ตำบล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อาณาเขตอาจจะขยายขอบเขตออกไปหากสมาชิกของสังคมนั้น ย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ที่อื่นชั่วคราวและยังคงติดต่อสื่อสารกันเสมอ เช่น ลูกไปอาศัยอยู่ในเมืองเพื่อเรียนหนังสือ พ่อไปทำงานต่างประเทศและได้มีการเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์ถึงครอบครัว

4. การจัดระเบียบทางสังคม สังคมจะมีระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคมเพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติตามเมื่อต้องติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นในสังคม กฎเกณฑ์เหล่านี้จะมีขึ้นเป็นระบบ เป็นที่ยอมรับในหมู่มวลชนสมาชิกและกระทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวของสังคม เพราะเมื่อมองไปรอบข้างเราจะสังเกตเห็นว่า คนเราอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน มีครอบครัว เพื่อนบ้าน ครูอาจารย์ พ่อค้า ช่างนา พนักงานบริษัท และสมาชิกคนอื่น ๆ ทั้งที่เรารู้จัก และไม่รู้จักอยู่ห้อมล้อมตัวเรามาตั้งแต่เกิด จนถึงปัจจุบัน ทุกคนดำเนินชีวิต ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และทำมาหากินตามวิถีทางของตน ซึ่งจะเกี่ยวข้องต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อม

เราอาจเปรียบเทียบสังคมหนึ่งเป็นเสมือนร่างกายของมนุษย์ที่ประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ เช่น แขน ขา หู ตา ร่างกาย หัวใจ ปอด เป็นต้น โดยธรรมชาติของร่างกายของคนเรานั้น จะมีส่วนสมองที่เป็นศูนย์รวมของการสั่งการและควบคุมการทำงานของอวัยวะทุกส่วน ให้ทำงานเป็นอิสระและสอดคล้องกันและกัน หูมีหน้าที่รับฟัง ปากมีหน้าที่เคี้ยวอาหารและพูดจาปราศรัย ขามีหน้าที่เดินและพยุงร่างกาย เป็นต้น

อวัยวะทุกส่วนจะทำงานอย่างเป็นอิสระ ในขณะที่เดียวกันจะต้องทำงานประสานกัน เพื่อให้ร่างกายมีชีวิตอยู่และดำเนินไปอย่างเป็นปกติสุข ส่วนสังคมที่กล่าวถึงนั้น เมื่อคนมาอาศัยอยู่ร่วมกัน และมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นอิสระ ในขณะที่เดียวกันสมาชิก จะมีความสัมพันธ์ต่อกันภายใต้กฎระเบียบที่ได้รับการยอมรับ เพื่อให้สังคมดำเนินไปตามกลไกที่วางไว้ อันจะส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุข

ใบงานที่ 1

เรื่อง ความหมาย ความสำคัญและองค์ประกอบของชุมชน/สังคม

รายชื่อสมาชิกกลุ่มประกอบด้วย ชั้น ม.3/..... กลุ่มที่ ..... ชื่อกลุ่ม .....

1. ชื่อ-สกุล	เลขที่	2. ชื่อ-สกุล	เลขที่ .....
3. ชื่อ-สกุล	เลขที่	4. ชื่อ-สกุล	เลขที่ .....
5. ชื่อ-สกุล	เลขที่	6. ชื่อ-สกุล	เลขที่ .....
7. ชื่อ-สกุล	เลขที่		

คำชี้แจง : ให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่าง เรื่อง สังคมและความรับผิดชอบและใบความรู้ที่ 1 เรื่อง ความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบของชุมชน/สังคม แล้วตอบคำถาม ลงในใบงานที่ 1 ดังต่อไปนี้

- ให้นักเรียนบอกความหมายและองค์ประกอบของชุมชน/สังคมมาให้เข้าใจ

.....

.....

.....

.....

- นักเรียนคิดว่าการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมสิ่งที่สมาชิกทุกคนต้องตระหนักและให้ความสำคัญมากที่สุดคืออะไร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

- นักเรียนคิดว่า ถ้ามนุษย์ต่างคนต่างอยู่ไม่มีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม จะเกิดอะไรขึ้น เพราะเหตุใด

.....

.....

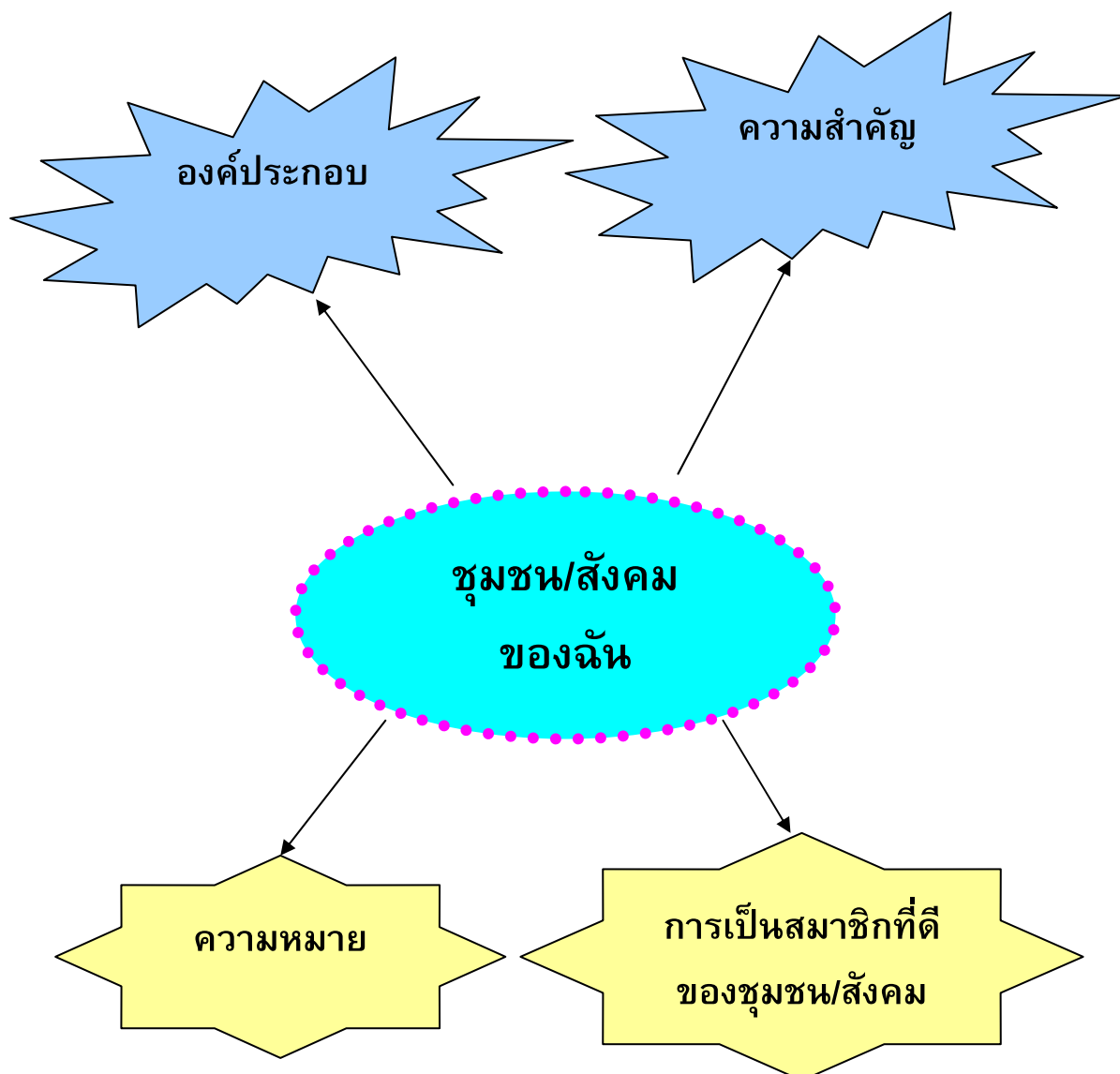
.....

.....

ใบงานที่ 2

Mind Mapping เรื่อง ชุมชน/สังคมของฉัน

คำชี้แจง : ให้นักเรียนร่วมกันสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องชุมชน/สังคมของฉันลงใน Mind Mapping แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
หน่วยพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ

คำชี้แจง : แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบปรนัยจำนวน 30 ข้อ 5 ตัวเลือกให้นักเรียนเลือกตัวเลือกที่ถูกต้องมากที่สุดเพียงตัวเลือกเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้

ตัวอย่าง

(0) การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีหลักการอย่างไร

- ก. เป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่
- ข. ต้องเป็นการปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น
- ค. เป็นการกระทำที่มีเหตุผล เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตน
- ง. ต้องเป็นการกระทำซึ่งเกิดขึ้นโดยความสมัครใจ ไม่มีการบีบบังคับ
- จ. ต้องเป็นการกระทำที่มีประโยชน์ต่อตนเองและกลุ่มอย่างอิสระตามใจชอบ

ในตัวเลือกข้อ (0) ถ้านักเรียนเลือกคำตอบข้อ ง คือ ต้องเป็นการกระทำซึ่งเกิดขึ้นโดยความสมัครใจ ไม่มีการบีบบังคับ ให้นักเรียนทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบนี้ ดังนี้

ข้อ	ก	ข	ค	ง	จ
(0)				X	

แต่ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่เป็นข้อ ก ให้นักเรียนทำเครื่องหมายขีดทับ (=) คำตอบเดิม แล้วทำเครื่องหมายกากบาทที่คำตอบใหม่ ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ ก คือ เป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่ ดังนี้

ข้อ	ก	ข	ค	ง	จ
(0)	X			≠	

1. ใครเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย (การวิเคราะห์)
  - ก. กุลวรา ไปนั่งสมาธิที่วัดใกล้บ้านทุกวันอาทิตย์
  - ข. นพรัตน์ ไม่พอใจที่ต้องไปทะเลาะกับเพื่อนร่วมงาน
  - ค. กัญญาวีร์ เซ็นสัญญาจ้างโดยไม่ได้ประชุมผู้ถือหุ้น
  - ง. กำนันพาน จะทำอะไรๆ หลายครั้งจะถามความคิดเห็นของชาวบ้านในตำบลเสมอ
  - จ. ผู้ใหญ่จิราวัฒน์ จัดประชุมลูกบ้านเพื่อลงมติเรื่องสถานที่ก่อสร้างบ่อน้ำบาดาลของหมู่บ้าน

2. การปฏิบัติตนเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของชาวไทยข้อใดควรปรับปรุงมากที่สุด (วิเคราะห์)
  - ก. เสวตใช้โทรศัพท์มือถือติดต่อกับเพื่อนๆ เสมอ
  - ข. ภาณุพันธ์ชอบเดินทางท่องเที่ยวทั่วราชอาณาจักรไทย
  - ค. พ่อแม่บอกกับขวัญตาว่าเธอจะต้องเรียนหนังสือตามระบบ
  - ง. ประวิทย์นัดเพื่อนๆ ในห้องเรียนมาติวหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบก่อนวันสอบจริงเสมอ
  - จ. กำนันหาญและเพื่อนบ้านชุมนุมประท้วงการทำงานของรัฐที่ไม่เอื้อต่อผลประโยชน์ของตน

3. บุคคลใดเป็นคนดีของสังคม (การประเมินคุณค่า)
  - ก. นายดำ ตัดไม้สักมาสร้างบ้านให้แม่
  - ข. ผู้ใหญ่ลี ระดมชาวบ้านซ่อมสะพาน
  - ค. กำนันบุญถิ่น บุกรุกป่าชายเลนเพื่อทำนากุ้ง
  - ง. ครูใหญ่เมฆา เป็นหัวคะแนนให้พรรคการเมืองตั้งในท้องถิ่น
  - จ. นักการชาย จะทำความสะอาดอาคารเรียนตามหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ

4. พรรคิพาอายุครบสิบห้าปีบริบูรณ์เธอจึงไปทำบัตรประจำตัวประชาชน จัดได้ว่าพรรคิพาปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยในเรื่องใด (ความเข้าใจ)
  - ก. การใช้สิทธิเสรีภาพ
  - ข. ปฏิบัติตนตามกฎหมาย
  - ค. การมีส่วนร่วมของประชาชน
  - ง. การเคารพในกติกาของสังคม
  - จ. การรู้จักหน้าที่และมีความซื่อสัตย์

5. อำนาจในการออกกฎหมายคือข้อใด (ความรู้ความจำ)
  - ก. อำนาจบริหาร
  - ข. อำนาจอธิปไตย
  - ค. อำนาจตุลาการ
  - ง. อำนาจนิติบัญญัติ
  - จ. อำนาจการปกครอง

6. การกระทำใดจัดว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทย (ความเข้าใจ)
- การเสียภาษีอากร
  - การจัดตั้งสหกรณ์
  - การนับถือศาสนา
  - การจัดตั้งพรรคการเมือง
  - การปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
7. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวได้อย่างไร (การนำไปใช้)
- ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
  - หารายได้เข้าครอบครัว
  - พัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน
  - อบรมสั่งสอนสมาชิกของครอบครัว
  - ออกไปช่วยพ่อแม่ทำงานพิเศษเพื่อแบ่งเบาภาระ
8. นักเรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียนได้อย่างไร (การนำไปใช้)
- บอกรุ่นน้องให้ช่วยกันรักษาความสะอาด
  - ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน
  - พัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้สวยงามและร่มรื่น
  - เก็บขยะเฉพาะที่อยู่บริเวณหน้าห้องเรียนของตนเท่านั้น
  - ชักชวนเพื่อนๆ ให้ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน
9. คุณธรรมของพลเมืองดีในข้อใดช่วยสร้างความสมานฉันท์ในสังคมได้ดีที่สุด (วิเคราะห์)
- ความมีระเบียบวินัย
  - ความสามัคคีกลมเกลียว
  - ความประหยัดและอดออม
  - การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
  - การส่งเสริมคนดีปกครองบ้านเมือง
10. นักเรียนชั้น ม.3/1 กำลังถกเถียงกันว่าในวันหยุดที่จะถึงนี้ จะไปเที่ยวสวนสนุกหรือไปเก็บขยะที่ชายทะเลกันดี นักเรียนคิดว่าควรแก้ปัญหาได้อย่างไรจึงจะได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย (การนำไปใช้)
- ให้หัวหน้าห้องตัดสิน
  - ให้ลงมติเสียงข้างมาก
  - ให้ครูแนะแนวเป็นผู้ตัดสิน
  - ให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ตัดสิน
  - ให้ครูฝ่ายปกครองเป็นผู้ตัดสิน

11. ข้อใดควรปลูกฝังให้แก่สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยมากที่สุด (การนำไปใช้)
- ก. ทัศนียภาพให้ลูกเป็นคนเก่งเอาตัวรอดได้ดี
  - ข. อนุรักษ์พาลูกไปร่วมชุมนุมทางการเมืองเพื่อขับไล่ผู้นำ
  - ค. แม่ปลูกฝังให้ลูกนี้มีความรักและภูมิใจในสังคมของตน
  - ง. ทัศนียภาพให้ลูกขยันเรียนหนังสือเพื่อให้สอบได้ที่หนึ่งทุกครั้ง
  - จ. ศึกษารัตน์แนะนำลูกว่าความคิดของตัวเองย่อมสำคัญกว่าของคนอื่น
12. การกระทำใดแสดงถึงความไม่เป็นประชาธิปไตย (ความเข้าใจ)
- ก. ในการตกแต่งบ้านพ่อจะให้ลูกๆ แสดงความคิดเห็น
  - ข. ครูจะไม่ลงโทษนักเรียนที่มาเรียนสายก่อนจะถามเหตุผล
  - ค. เตชะไม่ยอมฟังความคิดเห็นของพ่อแม่เพราะเป็นลูกคนเล็ก
  - ง. นักเรียนชั้น ม.3 จะเลือกหัวหน้าชั้นเรียนโดยใช้เสียงข้างมาก
  - จ. สุภารัตน์จะฟังความคิดเห็นของเพื่อนเสมอเมื่อมีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน
13. หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยข้อใดสำคัญที่สุด (ความเข้าใจ)
- ก. ผู้นำต้องมาจากการเลือกตั้ง
  - ข. มีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร
  - ค. มีการเลือกตั้งแบบบริสุทธิ์ยุติธรรม
  - ง. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง
  - จ. เมื่อไม่พอใจการทำงานของรัฐบาลก็ประท้วงได้ทันที
14. ถ้าจะพัฒนาประชาธิปไตยให้ก้าวหน้า ควรพัฒนาคนกลุ่มใดมากที่สุด (ความเข้าใจ)
- ก. รัฐบาล
  - ข. นักเรียน
  - ค. ประชาชน
  - ง. นักกฎหมาย
  - จ. ผู้แทนราษฎร
15. สมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตยควรปฏิบัติตนอย่างไร (การนำไปใช้)
- ก. เชื่อมมั่นในตนเอง
  - ข. ปฏิบัติตามคนหมู่มาก
  - ค. ยึดหลักความเสมอภาค
  - ง. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
  - จ. ปฏิบัติตนตามสิทธิของตนโดยไม่สนใจคนอื่น

16. ปัจจัยใดที่ส่งเสริมให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมากที่สุด (วิเคราะห์)
- พลเมืองดีที่มีการศึกษา
  - เศรษฐกิจขยายตัวต่อเนื่อง
  - มีความมั่นคงทางการเมือง
  - สิ่งแวดล้อมดีและอุดมสมบูรณ์
  - ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์
17. ในสังคมประชาธิปไตยใช้หลักการใดในการตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้น (ความเข้าใจ)
- คุณธรรม
  - หลักเหตุผล
  - ความถูกต้อง
  - มติเสียงข้างมาก
  - ผลประโยชน์ที่จะได้รับ
18. ข้อใด ไม่ใช่ อำนาจอธิปไตยที่ใช้ในการปกครองประเทศ (ความรู้ความจำ)
- อำนาจรัฐสภา
  - อำนาจบริหาร
  - อำนาจตุลาการ
  - อำนาจนิติบัญญัติ
  - อำนาจสูงสุดจากประชาชน
19. บุคคลใดใช้สิทธิในทางที่ไม่ถูกต้อง (ความเข้าใจ)
- โชคชัยแจ้งตำรวจที่ถูกทำร้ายร่างกาย
  - ไกรพลไปลงคะแนนเลือกสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
  - แสงดาวหยุดพูดและทำกิจกรรมทุกอย่างเมื่อครูเริ่มต้นทำการสอน
  - เทอดฤทธิ์เปลี่ยนศาสนาหลังจากได้ศึกษาหลักธรรมของศาสนาอื่น
  - ชัยวัฒน์ขอให้โรงเรียนเปลี่ยนครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ เพราะเรียนไม่รู้เรื่อง
20. อิทธิเดช เปิดวิทยุเสียงดังลั่น รุ่งฟ้าผู้เป็นพี่สาวตักเตือนให้อิทธิเดชลดระดับเสียงวิทยุให้เบาลง การกระทำของรุ่งฟ้าสอดคล้องกับข้อความใด (วิเคราะห์)
- เป็นผู้ที่รู้จักเหตุผล
  - เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม
  - เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
  - การรู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของตนเอง
  - เป็นบุคคลที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

21. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร่วมมือกันปลูกป่าเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จัดได้ว่า เป็นพลเมืองดีในเรื่องใด (นำไปใช้)

- ก. ความสามัคคีในหมู่คณะ
- ข. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
- ค. ปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม
- ง. เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
- จ. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคม

22. ไกร กล้า และก้อน ประชุมร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งสามคนมีแนวความคิดที่หลากหลาย ความเห็นไม่ตรงกัน ถกเถียงกันตลอดเวลา แต่ในที่สุดก็สามารถสรุปผลแนวทางการพัฒนาได้ตามจุดมุ่งหมาย แสดงว่า พวกเขาใช้หลักในการทำงานร่วมกันในกระบวนการทางประชาธิปไตยในข้อใด (วิเคราะห์)

- ก. ความมีเหตุผล ประนีประนอม อดกลั้น
- ข. ความอดทน ความเสียสละ ความรับผิดชอบ
- ค. ความรับผิดชอบ ความเสียสละ การวางแผน
- ง. ความอดทน เสียสละ ซื่อสัตย์ต่อตนเองและสังคม
- จ. การปฏิบัติตามกติกากฎ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ

23. "ราชชัชและรัชนกไปชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เขาทั้งสองปฏิบัติตามกฎระเบียบของพิพิธภัณฑ์อย่างเคร่งครัด" ข้อความดังกล่าวสอดคล้องกับเรื่องใด (การนำไปใช้)

- ก. การรักษาสิ่งแวดล้อม
- ข. การเคารพซึ่งกันและกัน
- ค. การดูแลสาธารณประโยชน์
- ง. ความรับผิดชอบในกิจกรรมทางสังคม
- จ. การรักษาและเคารพในสิทธิการใช้ของผู้อื่น

24. การปฏิบัติตนตามหน้าที่ของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยนั้น จะต้องนำหลักคุณธรรมใดมาเป็นแนวทางการปฏิบัติ (ความเข้าใจ)

- ก. ความซื่อตรง
- ข. ความเมตตากรุณา
- ค. ความเอื้อเฟื้อ ความเสียสละ
- ง. ความกตัญญู ความเสียสละ
- จ. ความรับผิดชอบและความมีวินัย

25. บทบาทของพลเมืองดีในข้อใดที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมากที่สุด (ความเข้าใจ)

- ก. เข้ารับการศึกษอบรม
- ข. การประหยัดและอดออม
- ค. การสืบสานศิลปวัฒนธรรม
- ง. การปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ดี
- จ. การตั้งใจเรียนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

26. การปฏิบัติตนตามบทบาทของพลเมืองดีในข้อใดที่มีผลต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมมากที่สุด (ความเข้าใจ)

- ก. รับการศึกษาอบรม
- ข. ปฏิบัติตนตามกฎหมาย
- ค. ปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ดี
- ง. การปฏิบัติตนตามพิธีกรรมทางศาสนาอย่างเคร่งครัด
- จ. การเคารพสิทธิของผู้อื่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่นับถือ

27. ข้อความใดกล่าวถึงฐานะของพระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตยได้ถูกต้อง (ความเข้าใจ)

- ก. ทรงอยู่ในฐานะเป็นที่ปรึกษาทางการเมือง
- ข. ทรงอยู่ในฐานะผู้บริหารสูงสุดของประเทศ
- ค. ทรงอยู่ในฐานะที่มีอำนาจสูงสุดเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว
- ง. ทรงอยู่ในฐานะเหนือการเมืองและทรงเป็นกลางทางการเมือง
- จ. ทรงอยู่ในฐานะที่ต้องสนับสนุนการเมืองไม่ว่าใครจะมาเป็นผู้บริหารประเทศ

28. คณะองคมนตรีทำหน้าที่อย่างไร (ความรู้ความจำ)

- ก. ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในทุกเรื่อง
- ข. ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ทางด้านกฎหมาย
- ค. ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในการบริหารราชการ
- ง. ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่ทรงปรึกษา
- จ. บัญญัติ ตราและกลั่นกรองกฎหมายเพื่อประกาศใช้ในการปกครองประเทศ

29. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองสามารถทำได้หลายประการ ยกเว้น ข้อใด (การนำไปใช้)

- ก. การลงสมัครรับเลือกตั้ง
- ข. การจัดอภิปรายทางการเมือง
- ค. การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
- ง. การชุมนุมประท้วงและปิดถนน
- จ. การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทุก ๆ ครั้ง

30. หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยมีหลายประการ ยกเว้น ข้อใด (ความเข้าใจ)

- ก. อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน
- ข. มีกฎหมายเป็นบรรทัดฐานในการปกครอง
- ค. ประชาชนใช้อำนาจการปกครองด้วยตนเอง
- ง. การแก้ปัญหาความวุ่นวายต่าง ๆ ต้องยึดหลักสันติ
- จ. รัฐบาลต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชน

แบบทดสอบวัดจิตสาธารณะ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ

คำชี้แจง : แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบสถานการณ์ 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วพิจารณาเลือกข้อความในแต่ละข้อที่ตรงตามความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด คำตอบที่นักเรียนตอบไม่มีข้อใดถูกหรือผิด ให้นักเรียนตอบทุกข้อ หากขาดข้อใดข้อหนึ่งจะทำให้แบบทดสอบฉบับนี้ไม่สมบูรณ์และไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ได้

เกณฑ์การเลือกคำตอบ

คำตอบในแต่ละข้อมี 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกคำตอบเดียวจากข้อ ก ข ค ง หรือ จ โดยทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงบนกระดาษคำตอบที่แจกให้

ตัวอย่าง

(0) ชาว และดำมีหน้าที่ทำความสะอาดห้องเรียนประจำวัน โดยดำมีหน้าที่กวาดพื้นห้อง และขาวมีหน้าที่ลบกระดานดำ ขณะที่ลบกระดานดำ ดำชอบใช้ชอล์กขีดเขียนเล่นไปด้วยลบไปด้วย

ถ้านักเรียนเป็นขาวนักเรียนจะอย่างไร

- ก. เข้ามาร่วมด้วยช่วยดำเขียน
- ข. เดินไปบอกครูให้มาลงโทษดำ
- ค. ตักเตือนดำไม่ให้เขียนกระดานเล่น
- ง. ยินดูว่าดำเขียนอะไรและน่าสนใจไหม
- จ. ต่อว่าดำที่ไม่ช่วยกันใช้ชอล์กอย่างประหยัด

ในข้อ (0) ถ้านักเรียนเลือกคำตอบข้อ ง. คือ ยินดูว่าดำเขียนอะไร น่าสนใจไหม ให้นักเรียนทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ ดังนี้

ข้อ	ก	ข	ค	ง	จ
(0)				X	

ด้านการใช้

1. หลังจากเลิกเรียนวิชาพลศึกษาแล้ว ญัฐพงษ์จะรีบวิ่งขึ้นไปบนอาคารก่อนเพื่อนคนอื่นๆ ทุกครั้ง โดยไม่เคยช่วยเพื่อนเก็บอุปกรณ์กีฬาเลย ถ้านักเรียนเป็นญัฐพงษ์ นักเรียนจะทำเช่นนี้หรือไม่

- ก. ทำ เพราะเดี๋ยวจะไปเรียนวิชาต่อไปไม่ทัน
- ข. ไม่ทำ เพราะต้องขึ้นไปบนอาคารพร้อมกันกับเพื่อนๆ
- ค. ทำ เพราะแดดร้อนมากต้องรีบวิ่งเข้าร่มให้เร็วที่สุดเดี๋ยวจะไม่สบาย
- ง. ไม่ทำ เพราะต้องช่วยครูและเพื่อนเก็บอุปกรณ์กีฬาทุกครั้งหลังเล่นเสร็จ
- จ. ไม่ทำ เพราะยังเหนื่อยอยู่ไม่ควรรีบเร่งอาจทำให้เหนื่อยกว่าเดิมส่งผลให้ไม่มีสมาธิในการเรียนวิชาต่อไป

2. วันนี้ญัฐภรณ์เป็นเวรทำความสะอาดห้องเรียนประจำวัน โดยเพื่อนๆ มอบหมายให้ญัฐภรณ์เป็นคนจัดโต๊ะเรียนและเก้าอี้ ญัฐภรณ์จะรีบลากโต๊ะเรียนและเก้าอี้ด้วยความแรงและเร็วมาก เพราะจะได้เสร็จเร็วๆ จนพื้นของห้องเรียนเป็นรอย ถ้านักเรียนเป็นญัฐภรณ์ นักเรียนจะทำเช่นนี้หรือไม่

- ก. ไม่ทำ เพราะถ้าพื้นเป็นรอยมาก ๆ จะถูกครูทำโทษ
- ข. ไม่ทำ เพราะเดี๋ยวโดนเพื่อนว่าที่ไม่ช่วยรักษาสมบัติของห้องเรียน
- ค. ไม่ทำ เพราะถ้าขาเก้าอี้หักและพื้นเป็นรอยอาจต้องรับผิดชอบเอง
- ง. ไม่ทำ เพราะถ้าพื้นห้องเป็นรอยมาก ๆ จะดูไม่สะอาดและสวยงาม
- จ. ไม่ทำ เพราะเป็นหน้าที่ของนักเรียนทุกคนต้องช่วยกันใช้ของส่วนรวมอย่างทะนุถนอม

3. เมื่อกนกวรณเข้าไปใช้ห้องคอมพิวเตอร์เสร็จแล้วจะเก็บเมาส์และแป้นพิมพ์เข้าที่ทุกครั้ง ถ้านักเรียนเป็นกนกวรณ นักเรียนจะทำเช่นนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ทำ เพราะถ้าครูทราบเข้าจะโดนทำโทษ
- ข. ทำ เพราะเดี๋ยวก็มีคนอื่นมาใช้จะได้สะดวก
- ค. ทำ เพราะถ้าครูเห็นอาจได้รับคำชมเชยและรางวัล
- ง. ทำ เพราะเป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่ใช้แล้วต้องเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย
- จ. ทำ เพราะเป็นการช่วยครูดูแลอุปกรณ์ของโรงเรียนและสะดวกต่อการใช้ของคนต่อไป

4. เมื่อสกล กินขนมเสร็จจะทิ้งเศษขยะลงในถังขยะของโรงเรียนเสมอ ถ้านักเรียนเป็นสกลนักเรียนจะทำเช่นนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ทำ เพราะสงสารภารโรงที่ต้องคอยเดินเก็บขยะอยู่ทุกวัน
- ข. ทำ เพราะเป็นกฎระเบียบของโรงเรียนที่ต้องช่วยกันรักษาความสะอาด
- ค. ทำ เพราะถ้าไม่ทิ้งลงถังขยะครูเห็นเข้าอาจจะถูกตักเตือนหรือทำโทษได้
- ง. ทำ เพราะอยากให้โรงเรียนสะอาด น่าอยู่และเป็นการใช้ของของโรงเรียนอย่างถูกวิธี
- จ. ทำ เพราะเป็นหน้าที่ของนักเรียนทุกคนที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียน

5. หลังจากอ่านหนังสือในห้องสมุดเสร็จแล้วก่อนออกจากห้องสมุด ปิยากรจะเก็บหนังสือที่ชั้นวางทุกครั้ง ถ้านักเรียนเป็นปิยากร นักเรียนจะทำเช่นนี้หรือไม่
- ทำ เพราะใช้ของแล้วทุกครั้งต้องเก็บ
  - ทำ เพราะเป็นคนใช้เองก็ต้องเก็บคืนเอง
  - ทำ เพราะกลัวครูบรรณารักษ์ดูและทำโทษ
  - ทำ เพราะถ้าไม่ทำอาจถูกคนอื่นหาว่าใช้ของแล้วไม่รู้จักเก็บ
  - ทำ เพราะสงสารครูบรรณารักษ์ที่ต้องคอยเก็บหนังสือจำนวนมากเข้าชั้นทุกวัน
6. วันนี้ตอนพักกลางวันสุภารัตน์เดินผ่านห้องเรียนของน้อง ม.2/3 พบว่า ในห้องเรียนเปิดไฟ และพัดลม โดยที่ไม่มีใครอยู่ ถ้านักเรียนเป็นสุภารัตน์นักเรียนจะทำเช่นไร
- เดินผ่านไปเฉยๆ เพราะไม่ใช่ห้องของเรา
  - เดินผ่านไปเฉยๆ เดี่ยวมีคนเห็นแล้วโทษว่าเราเข้าไปขโมยของ
  - เดินเข้าไปปิดให้เรียบร้อยเพื่อเป็นการประหยัดไฟและยืดอายุการใช้งาน
  - เดินไปบอกครูประจำชั้นห้องนั้นว่าไฟและพัดลมในห้องเรียนยังเปิดอยู่
  - เดินเข้าไปปิดให้เรียบร้อย เพราะถ้าครูมาเห็นเข้าน้อง ม.2/3 อาจถูกทำโทษ
7. สนทรรศชอบขีดเขียนข้อความบนโต๊ะเรียนของตนจนโต๊ะเลอะเทอะ นักเรียนคิดว่า สนทรรศ ทำไม่ถูกด้วยเหตุผลใด
- เพราะไม่ใช่โต๊ะของเขาที่จะทำอะไรก็ได้
  - เพราะครูสั่งห้ามขีดเขียนข้อความบนโต๊ะ
  - เพราะนักเรียนทุกคนมีหน้าที่ช่วยกันดูแลและรักษาสมบัติของโรงเรียน
  - เพราะโต๊ะเรียนเป็นสมบัติของโรงเรียนไม่ใช่สมบัติส่วนตัวตนจึงไม่มีสิทธิทำอะไรตามใจชอบ
  - เพราะเป็นการทำให้โต๊ะเรียนสกปรกเลอะเทอะ ไม่น่านั่งและเสียบรรยากาศในการเรียน
8. ขณะนั่งเรียนวินัย มักจะนั่งโยกเก้าอี้เสมอ ถ้านักเรียนเป็นวินัยจะทำเช่นนี้หรือไม่
- ทำ เพราะไม่ได้ทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน
  - ทำ เพราะเป็นการเปลี่ยนอิริยาบถทำให้รู้สึกสบายและไม่ง่วง
  - ไม่ทำ เพราะเป็นการใช้เก้าอี้อย่างไม่ถูกวิธีและอาจจะทำให้ขาเก้าอี้หักได้ง่ายขึ้น
  - ไม่ทำ เพราะถ้าครูเห็นอาจคิดว่าเราไม่ตั้งใจเรียนและเป็นการรบกวนสมาธิของเพื่อนที่นั่งอยู่ข้างๆ
  - ไม่ทำ เพราะเป็นการใช้เก้าอี้อย่างไม่ทะนุถนอม อาจทำให้ขาเก้าอี้หักและได้รับอันตรายได้ง่ายๆ

9. ขณะเดินไปส่งงานวิชาสังคมศึกษา นันทภพสังเกตเห็นน้อง ม.1 ซีดเขียนข้อความบนฝาผนังหรือกำแพงอาคารเรียน ถ้านักเรียนเป็นนันทภพนักเรียนจะอย่างไร

- ก. รีบเดินเลี้ยวไป เพราะไม่ใช่ธุระของเรา
- ข. เดินไปบอกครูที่อยู่ใกล้ที่สุดเพราะมีอำนาจมากกว่า
- ค. เดินผ่านไปเฉยๆ เพราะน้องคงไม่ฟังหรือไม่อาจจะโกรธก็ได้ถ้าถูกตักเตือน
- ง. เข้าไปต่อว่าน้องคนนั้นและนำตัวไปพบครูที่อยู่ใกล้ที่สุด
- จ. เดินเข้าไปห้ามน้องแล้วบอกว่าเราต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียนและรักษาสมบัติของโรงเรียน

10. เมื่อมีการเคลื่อนไหวโต๊ะและเก้าอี้ในห้องเรียนมาทำงานกลุ่ม พรพิเศษมักจะช่วยเพื่อนเก็บโต๊ะเก้าอี้เข้าที่ให้เรียบร้อยเสมอ นักเรียนคิดว่าพรพิเศษทำถูกด้วยเหตุผลใด

- ก. เพราะถ้าไม่เก็บแล้วใครจะเก็บ
- ข. เพราะเป็นคนใช้โต๊ะเก้าอี้เองก็ต้องรับผิดชอบเอง
- ค. เพราะเป็นหน้าที่ของทุกคนในกลุ่มที่ต้องช่วยกันอยู่แล้ว
- ง. เพราะใช้แล้วต้องเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อยและเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบ
- จ. เพราะเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบและไม่อยากให้เพื่อนว่าเป็นคนไม่มีน้ำใจ

ด้านการถือเป็นหน้าที่

11. เมื่อลัดดาเข้าห้องสมุดทุกครั้งจะชอบส่งเสียงดัง รบกวนคนอื่นเสมอ ทำให้คนอื่นไม่มีสมาธิในการอ่านหนังสือและค้นคว้า นักเรียนคิดว่าลัดดาทำไม่ถูกด้วยเหตุผลใด

- ก. เพราะเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น
- ข. เพราะเป็นกฎระเบียบของโรงเรียนว่าเข้าห้องสมุดห้ามส่งเสียงดัง
- ค. เพราะเป็นระเบียบของห้องสมุดการเข้าใช้บริการทุกครั้งไม่ควรส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น
- ง. เพราะเป็นสถานที่สาธารณะและเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ทุกคนต้องการสมาธิ
- จ. อาจทำให้คนอื่น ๆที่กำลังอ่านหนังสือและค้นคว้าอยู่ไม่มีสมาธิและอาจถูกตักเตือนได้

12. ทุกครั้งที่ครูมอบหมายงานให้ วันชัยจะทำความเต็มใจเสมอ นักเรียนคิดว่าวันชัยทำถูกด้วยเหตุผลใด

- ก. เพราะจะได้คะแนนเยอะๆ
- ข. เพราะครูจะได้รักและเอ็นดู
- ค. เพราะถ้าเป็นคำสั่งครูนักเรียนไม่ควรปฏิเสธ
- ง. เพราะเป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องคอยช่วยเหลือและตอบแทนพระคุณครูเมื่อมีโอกาส
- จ. เพราะการได้อาสาหรือช่วยแบ่งเบาภาระงานของครูถือเป็นการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมหรือโรงเรียนนั่นเอง

13. ณิชารีย์ไม่เคยนำขนมและน้ำเข้ามาทานในห้องเรียนเพราะเป็นกฎระเบียบของห้องที่ตกลงร่วมกัน นักเรียนคิดว่า ณิชารีย์ทำถูกด้วยเหตุผลใด

- ก. เพราะควรกินหรือดื่มที่โรงอาหารให้เรียบร้อยก่อนเข้าห้องเรียน
- ข. เพราะเป็นข้อตกลงของห้องจะได้เป็นการช่วยกันรักษาความสะอาดของห้องเรียนด้วย
- ค. เพราะสงสารเพื่อนคนอื่น ๆ ที่ไม่มีขนมเหมือนเราและอาจจะถูกครูทำโทษเมื่อครูจับได้
- ง. เพราะขนมส่วนมากมีรสหวานเดี๋ยวหมดขึ้นมาตอมเต็มห้องเรียน ทำให้เสียสมาธิในการเรียนได้
- จ. เพราะเป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบและเป็นการให้เกียรติอาจารย์ผู้สอน ขณะเรียนไม่ควรดื่มหรือกินสิ่งใด ถ้าหิวมากทนไม่ไหวจึงออกไปกินดื่ม

14. เมื่อครูมอบหมายให้ศุภชัยไปสำรวจดูว่า ห้องไหนหน้าต่างชำรุดบ้าง ศุภชัยจะหาข้ออ้างเสมอ เพื่อจะได้ไม่ต้องทำ นักเรียนคิดว่าศุภชัยทำไม่ถูก ด้วยเหตุผลใด

- ก. เพราะเป็นการขัดคำสั่งครู
- ข. เพราะอาจทำให้ครูไม่พอใจและอาจจะไม่รักไม่เอ็นดู
- ค. เพราะถ้าไม่ทำตามครูอาจต้องทำเอง ทำให้ครูต้องเหนื่อยมากขึ้น
- ง. เพราะถ้าครูสั่งให้ทำอะไรนักเรียนไม่ควรปฏิเสธหรือแสดงท่าทางเกียจคร้าน
- จ. เพราะงานเล็กๆ น้อยๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อส่วนรวมและช่วยเหลือแบ่งเบาให้ครูได้ ควรจะรีบทำด้วยความเต็มใจ

15. เมื่อครูบอกรับไปปฏิบัติไปเก็บขยะบริเวณหน้าเสาธง ปฏิญาณจะปฏิเสธและบอกครูว่าหนูไม่ได้ทั้งนี้ นักเรียนคิดว่าปฏิบัติทำถูกหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ถูก เพราะเป็นสิทธิของเขาและเขาไม่ได้ทั้งจริงๆ
- ข. ไม่ถูก เพราะไม่ควรขัดคำสั่งครู ครูสั่งให้ทำอะไร ถ้าทำได้ก็ควรทำ
- ค. ไม่ถูก เพราะอาจจะทำให้ครูไม่พอใจได้ ควรรีบทำให้เสร็จตามคำสั่งดีกว่า
- ง. ถูก เพราะถ้ามีคนคอยเก็บให้ประจำคนทั้งก็จะตั้งใจและจะไม่เลิกพฤติกรรม
- จ. ไม่ถูก เพราะควรเสียสละเพื่อส่วนรวมและเป็นการแสดงออกซึ่งความไม่มีน้ำใจต่อครูและโรงเรียน

16. ทุกครั้งที่ครูเดินมาสอนเมื่อสุดารัตน์เห็นว่าครูถือหนังสือและอุปกรณ์ต่างๆ มาเป็นจำนวนมาก สุดารัตน์จะรีบวิ่งเข้าไปอาสาช่วยทันที นักเรียนคิดว่าสุดารัตน์ทำถูกด้วยเหตุผลใด

- ก. เพราะเพื่อนๆ จะได้ชมและรักใคร่
- ข. เพราะเป็นการอาสาช่วยเหลือและแบ่งเบาครู
- ค. เพราะเป็นการแสดงออกถึงความมีน้ำใจต่อครู
- ง. เพราะถ้าไม่ช่วยครูอาจทำของหล่นได้รับบาดเจ็บหรือสิ่งของชำรุดเสียหายได้
- จ. เพราะการช่วยเหลือครูทุกครั้งจะเป็นการทำให้ครูรักและเมตตา ซึ่งจะส่งผลดีต่อตัวเอง

17. ศิรรัตน์ชอบเดินลัดสนามหญ้าของโรงเรียนเสมอ แม้จะมีป้ายบอกว่าห้ามเดินลัดสนาม เพราะเร็วดีไม่ต้องเดินอ้อมไกลๆ ถ้านักเรียนเป็นศิรรัตน์ นักเรียนจะทำเช่นนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ไม่ทำ เพราะถ้าครูเห็นอาจถูกต่อว่าและทำโทษ
- ข. ทำ เพราะการเดินลัดสนามทำให้เสียเวลาน้อยลง
- ค. ไม่ทำ เพราะนักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด
- ง. ไม่ทำ เพราะควรให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการดูแลรักษาสนามหญ้าให้อยู่ในสภาพที่ดีต่อไป
- จ. ทำ เพราะเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ โดยเฉพาะเมื่อมีความจำเป็นเร่งด่วนก็ไม่น่าเสียหายอะไร

18. ครูให้วิทยุซกรไปเช็คทำความสะอาดระเบียบหน้าห้องเรียน ทั้งๆ ที่ไม่ได้เป็นเวรประจำวัน นักเรียนคิดว่า วิทยุซกร ควรทำอย่างไร

- ก. บอกกับครูว่า วันนี้ไม่ใช่เวรของตน
- ข. ไปบอกคนที่ เป็นเวรประจำวันให้ไปทำแทน
- ค. พยายามหลีกเลี่ยงเพราะไม่ใช่หน้าที่ของเรา
- ง. ไปทำความสะอาดตามคำสั่งของครูด้วยความเต็มใจ
- จ. ทำตามคำสั่งของครูเพราะไม่กล้าปฏิเสธและหลีกเลี่ยง

ด้านการเคารพสิทธิ

19. วันนี้ครูแจกเสื้อกีฬาให้คนละ 1 ตัว แต่กฤษณะได้เกินมา 1 ตัว โดยไม่ได้ตั้งใจ ถ้านักเรียน เป็นกฤษณะ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. นำไปให้น้องที่บ้านใส่เพราะเป็นเสื้อที่ได้ฟรี
- ข. นำไปคืนครูเพราะกลัวถูกจับได้และอาจถูกทำโทษ
- ค. ขอร้องให้เพื่อนนำเสื้อไปคืนครู เพราะไม่กล้านำคืนเอง
- ง. นำไปคืนครูเพราะอาจจะได้รับคำชมเชยจากครูและเพื่อนๆ ว่ามีความซื่อสัตย์
- จ. นำไปคืนครู เพราะถ้าเสื้อไม่พอคนอื่นอาจจะไม่ได้และเป็นการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์

20. วันนี้ปรีดีเข้าไปใช้ห้องคอมพิวเตอร์แล้วเห็นเครื่องบันทึกข้อมูล (Handy Drive) ติดอยู่ที่เครื่องคอมพิวเตอร์ ถ้านักเรียนเป็นปรีดีนักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. เก็บไว้ใช้เอง เพราะไม่มีใครรู้
- ข. ส่งคืนครูที่เป็นเจ้าของ เพราะอาจได้รับรางวัล
- ค. เก็บไปฝากคนที่บ้าน เพราะเป็นของที่ได้มาฟรีและไม่ได้ขโมย
- ง. ปลอมค้ำไว้อย่างนั้นและไม่บอกใคร เพราะไม่ใช่หน้าที่ของเรา
- จ. ส่งคืนครูที่เป็นเจ้าของ เพราะไม่ใช่ของเราและอาจมีข้อมูลที่สำคัญอยู่ในเครื่องบันทึกข้อมูล

21. นีพัทธัมมักจะแอบนำข้อสอบของโรงเรียนกลับไปใช้ที่บ้านเสมอ นักเรียนคิดว่านิพัทธัมทำไม่ถูกต้องด้วยเหตุผลใด

- ก. เพราะเดี่ยวโรงเรียนไม่มีข้อสอบไว้ใช้
- ข. เพราะถ้าถูกจับได้อาจถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมย
- ค. เพราะการนำของผู้อื่นมาเป็นของของตนเป็นบาปและผิดศีล
- ง. เพราะข้อสอบของโรงเรียนเป็นสมบัติของส่วนรวมไม่ควรนำไปใช้เป็นของส่วนตัว
- จ. เพราะเวลาโรงเรียนมีความจำเป็นต้องใช้ข้อสอบจะเดือดร้อนในการจัดซื้อใหม่และเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ

22. ศิริพรชอบนำหนังสือหายากหรือหนังสือที่ตนชอบในห้องสมุด ไปซ่อนไว้ที่ตู้หนังสืออื่น เพื่อเวลาต้องการอ่านจะได้หาได้ง่ายๆ นักเรียนคิดว่าศิริพรทำถูกหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ถูก เพราะสะดวกเวลาต้องการอ่านหรือใช้
- ข. ไม่ถูก เพราะเป็นการละเมิดสิทธิการใช้หนังสือของคนอื่น
- ค. ไม่ถูก เพราะเป็นการนำเอาของส่วนรวมมาเป็นของส่วนตัว
- ง. ถูก เพราะไม่ได้ทำผิดกฎระเบียบของห้องสมุดแต่อย่างใด
- จ. ไม่ถูก เพราะถ้ามีคนต้องการใช้หนังสือเล่มนั้นบ้างจะไม่มีโอกาสได้ใช้

23. นพรัตน์จะเขียนชื่อตนไว้ที่เก้าอี้ม้านั่ง เพื่อจะได้เป็นที่นั่งประจำของเขา นักเรียนคิดว่านพรัตน์ทำไม่ถูกต้องด้วยเหตุผลใด

- ก. เพราะเก้าอี้ม้านั่งเป็นสมบัติของทุกคนทุกคนย่อมมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์เท่ากัน
- ข. เพราะเป็นการทำให้สมบัติของส่วนรวมสกปรกไม่น่านั่งและอาจถูกทำโทษเมื่อถูกจับได้
- ค. เพราะไม่ควรขีดเขียนข้อความใดๆ ลงบนสมบัติของส่วนรวมที่ทุกๆ คนมีสิทธิในการใช้เท่ากัน
- ง. เพราะจะทำให้นักเรียนคนอื่นๆ ไม่กล้านั่งบนเก้าอี้ม้านั่งตัวนั้น เพราะอาจคิดว่ามีเจ้าของแล้ว
- จ. เพราะเป็นการทำให้โรงเรียนสกปรก ดูไม่เป็นระเบียบและสงสารภารโรงที่ต้องคอยตามทำความสะอาดให้

24. ปกัศราและเพื่อนๆ กำลังเล่นบาสเกตบอลกันอยู่ มีน้อง ม.2 มาขอเล่นด้วย ถ้านักเรียนเป็นปักษุราและเพื่อนๆ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ให้น้องเล่นด้วยเพราะสงสาร
- ข. ไม่ให้เล่นด้วย เพราะไม่ใช่เพื่อนสนิทของเรา
- ค. ไม่ให้น้องเล่นด้วย เพราะเป็นคนละรุ่นกับเรา
- ง. ให้น้องเล่นด้วย เพราะทุกคนมีสิทธิ์เล่นเหมือนกัน
- จ. ไม่ให้น้องเล่นด้วยเพราะมาทีหลังก็ต้องรอเล่นตามลำดับ

25. จิราภาจะแบ่งพื้นที่สนามของโรงเรียนซึ่งมีไม่เยอะให้พี่และน้อง ๆ เล่นแบดมินตันเสมอ ถ้าเป็นนักเรียนจะทำเหมือนจิราภาหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ทำ เพราะมีคนเล่นเยอะ ๆ สนุกดี
- ข. ทำ เพราะถ้าครูทราบเข้าอาจถูกตำหนิได้
- ค. ทำ เพราะถ้าไม่แบ่งให้คนอื่นเล่น คนอื่นก็จะไม่มีที่เล่น
- ง. ทำ เพราะถ้าหวงเล่นคนเดียวคนอื่นจะหาว่าเป็นคนเห็นแก่ตัว
- จ. ทำ เพราะสนามของโรงเรียนเป็นของส่วนรวมไม่ควรหวงไว้เล่นเพียงคนเดียว

26. วันนี้ตอนเรียนวิชาศิลปะวาดเขียน ครูจะแจกดินสอให้ยืมใช้คนละ 1 แท่ง ราเชนทร์จะแอบเก็บสำรองไว้อีก 1 แท่ง ถ้าเป็นนักเรียนนักเรียนจะทำเหมือนราเชนทร์หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ไม่ทำ เพราะครูไม่ได้สั่งให้เก็บสำรองไว้ใช้
- ข. ไม่ทำ เพราะกลัวครูรู้และจับได้ อาจถูกต่อว่า
- ค. ไม่ทำ เพราะสงสารเพื่อนคนอื่น ๆ ที่อาจจะไม่มีดินสอใช้
- ง. ไม่ทำ เพราะกลัวดินสอไม่พอใช้ แล้วคนอื่น ๆ จะทำงานที่ครูมอบหมายไม่ได้
- จ. ไม่ทำ เพราะใช้คนละ 1 แท่งก็พอแล้ว ดินสอที่เหลือก็นำไปรวมกันไว้ ใครต้องการใช้อีกค่อยมาหยิบไป

27. พงศธรชอบนำถังขยะของห้องเรียนมาไว้ใกล้ ๆ ตัว เพื่อจะได้ไม่ต้องเดินไกลเวลาจะทิ้งขยะ นักเรียนคิดว่าพงศธรทำถูกหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ถูก เพราะสะดวกดี
- ข. ไม่ถูก คนอื่น ๆ อาจจะไม่สะดวกเวลาต้องทิ้งขยะ
- ค. ไม่ถูก เพราะคนอื่น ๆ อาจกล่าวหาว่าเป็นคนเห็นแก่ตัวได้
- ง. ถูก เพราะไม่ใช้การฝ่าฝืนกฎระเบียบของห้องเรียนแต่อย่างใด
- จ. ไม่ถูก เพราะถังขยะเป็นของส่วนรวม ทุกคนมีสิทธิใช้ร่วมกัน ควรจัดไว้ในที่ที่ทุกคนสะดวกในการใช้เท่า ๆ กัน

28. ธันวาเห็นลูกบอลของโรงเรียนตกอยู่ริมถนน จึงรีบนำเก็บไว้ไปเล่นที่บ้าน ถ้านักเรียนเป็นธันวา นักเรียนจะทำอย่างนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ไม่ทำ เพราะกลัวเพื่อนเห็น
- ข. ไม่ทำ เพราะเดี๋ยวมีคนเห็นอาจจะนำไปฟ้องครู
- ค. ไม่ทำ เพราะเดี๋ยวไม่มีใช้เล่นเวลาเรียนวิชาพลศึกษา
- ง. ไม่ทำ เพราะไม่ควรนำของส่วนรวมไปใช้เป็นส่วนตน
- จ. ไม่ทำ เพราะลูกบอลเป็นของโรงเรียนก็ควรที่จะเอาไว้เล่นที่โรงเรียนเท่านั้น

ด้านการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

29. ในวันแข่งขันกีฬาของโรงเรียนประจำปีนี้ คุณขอให้ชาติชายคอยช่วยเหลือหลายอย่าง เช่น ยกของที่ต้องใช้จัดเตรียมสถานที่ ดูแลเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม เป็นคณะกรรมการตัดสินกีฬาต่างๆ เป็นต้น และชาติชายก็ช่วยเหลือให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ถ้านักเรียนเป็นชาติชายนักเรียนจะทำอย่างนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ทำ เพราะสงสารครูที่ไม่มีคนช่วยงาน
- ข. ไม่ทำ เพราะเหนื่อยเป็นคนลงแข่งกีฬาเองจะดีกว่า
- ค. ทำ เพราะเป็นการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
- ง. ทำ เพราะมีโอกาสช่วยเหลือหรือทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนก็ควรทำ
- จ. ไม่ทำ เพราะดูยุ่งยากและทำให้ไม่สะดวกในการร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ

30. เมื่อกิจกรรมการแข่งขันกีฬาของโรงเรียนเสร็จสิ้นลงในตอนเย็น อัครวิณเห็นครูผู้รับผิดชอบโครงการเก็บข้าวของและสถานที่เพียงลำพัง ถ้านักเรียนเป็นอัครวิณนักเรียนจะอย่างไร

- ก. รออยู่บริเวณนั้นเพื่อให้ครูเรียกใช้
- ข. ไปบอกภารโรงให้มาช่วยครูเก็บของ
- ค. ไปชวนเพื่อนๆ ให้มาร่วมช่วยครูเก็บของ
- ง. ไปบอกเพื่อนคนอื่นๆ ให้ช่วยครูเก็บข้าวของ
- จ. รีบเข้าไปหาครูแล้วถามว่าให้ไปตามภารโรงมาช่วยไหม

31. ในขณะที่ร่วมกิจกรรมเข้าค่ายสังคัมศึกษาณสถานีวิรัตน์จะคอยช่วยเหลือครูผู้รับผิดชอบโครงการตลอดเวลาทั้งก่อนเดินทาง ระหว่างเดินทาง ขณะร่วมกิจกรรมและเดินทางกลับ นักเรียนคิดว่าวิรัตน์ทำถูกด้วยเหตุผลใด

- ก. เพราะถ้าไม่ช่วยครูก็จะมีไม่มีใครช่วย
- ข. เพราะการช่วยเหลือครูจะทำให้ครูรักและเมตตา
- ค. เพราะเป็นการเสียสละและแสดงถึงความกตัญญู
- ง. เพราะเป็นการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของโรงเรียน
- จ. เพราะเป็นการช่วยเหลือแบ่งภาระงานของครูและเป็นการทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม

32. ในขณะที่อำเภอพงษ์เดินไปส่งงานวิชาภาษาไทยนั้นอำเภอพงษ์สังเกตเห็นโต๊ะของครูรกเต็มไปด้วยเอกสารจึงถามครูว่าให้ช่วยทำความสะอาดโต๊ะให้ไหม ถ้านักเรียนเป็นอำเภอพงษ์นักเรียนจะทำอย่างไรหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ทำ เพราะอยากอาสาช่วยเหลือครู
- ข. ไม่ทำ เพราะไม่กล้าถามครูกลัวโดนดุ
- ค. ไม่ทำ เพราะครูจะหาว่ามายุ่งอะไรด้วย
- ง. ทำ เพราะเป็นครูที่เราต้องเรียนด้วยตลอดปี
- จ. ทำ เพราะสงสารครูที่ไม่มีเวลาดูแลทำความสะอาดโต๊ะจึงอยากแบ่งเบาภาระครูบ้าง

33. วันนี้ตอนพักกลางวันจินตหราไปซื้อดินสอที่ห้องสหกรณ์ของโรงเรียนเห็นครูชายของสหกรณ์ โดยลำพัง จึงขออนุญาตครูเพื่อช่วยขายของ ถ้านักเรียนเป็นจินตหร่านักเรียนจะทำอย่างไรหรือไม่

- ก. ทำ เพราะอยากทำประโยชน์ให้กับโรงเรียน
- ข. ไม่ทำ เพราะจะเสียโอกาสในการเล่นกับเพื่อนๆ
- ค. ไม่ทำ เพราะเป็นงานที่ยุ่งยากและคงจะเหนื่อยมาก
- ง. ทำ เพราะอยากขายของและเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- จ. ไม่ทำ เพราะตอนพักกลางวันก็ต้องได้พักหรือเตรียมตัวเรียนวิชาในภาคบ่าย

34. วันที่โรงเรียนมีกิจกรรมเวียนเทียนเนื่องในวันออกพรรษา วรนุชเป็นนักเรียนชั้น ม.6 ครูวิชาพระพุทธศาสนาขอให้มาช่วยจัดดอกไม้ รูป เทียน เพื่อแจกให้กับครูและนักเรียนทุกคน วรนุชกับบอกครูว่าตนเองไม่ว่าง ถ้านักเรียนเป็นวรนุชนักเรียนจะทำอย่างไรหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ไม่ทำ เพราะกลัวครูเสียใจ
- ข. ไม่ทำ เพราะกลัวบาปต่อพระพุทธศาสนา
- ค. ไม่ทำ เพราะนักเรียนทุกคนต้องร่วมกิจกรรมอยู่แล้วจะบอกว่าไม่ว่างได้อย่างไร
- ง. ไม่ทำ เพราะครูอาจจะจัดดอกไม้ รูป เทียน ไม่ทันส่งผลให้กิจกรรมไม่ราบรื่นได้
- จ. ไม่ทำ เพราะถือเป็นโอกาสสำคัญในการทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนและปฏิบัติหน้าที่เป็นชาวพุทธที่ดี

35. ในวันขึ้นปีใหม่ที่โรงเรียนมีกิจกรรมทำบุญตักบาตร ครูขอให้พิเชษฐ์มาช่วยถือถุงใส่ข้าวสารอาหารแห้ง และจัดปัจจัยให้กับพระสงฆ์ พิเชษฐ์ปฏิบัติตามคำขอของครูด้วยความเต็มใจ ถ้านักเรียนเป็นพิเชษฐ์นักเรียนจะทำอย่างไรด้วย เหตุผลใด

- ก. เพราะเกรงว่าถ้าปฏิเสธจะบาป
- ข. เพราะอยากได้คะแนนพิเศษจากครู
- ค. เพราะอยากปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี
- ง. เพราะอยากทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม
- จ. เพราะเป็นการทำความดีที่มีคนเห็นและรับรู้มากมาย

36. วันพรุ่งนี้ครูบอกให้นักเรียนเตรียมเงินมาบริจาคตามกำลังเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในจังหวัดแถบภาคอีสาน ถ้าเป็นนักเรียนนักเรียนจะเตรียมเงินมาบริจาคหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. เตรียมเงินมา เพราะไม่อยากจะขัดคำสั่งครู
- ข. ไม่เตรียมเงินมา เพราะไม่อยากจะสิ้นเปลือง
- ค. ไม่เตรียมเงินมา เพราะคิดว่าไม่ใช่ภาระของเรา
- ง. เตรียมเงินมา เพราะเป็นการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นที่ไม่เกินกำลัง
- จ. เตรียมเงินมา เพราะรู้สึกสงสารและอยากช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่เดือดร้อน

37. อนุวัตรเป็นประธานนักเรียนมีความรู้สึกที่ห้องเรียนแต่ละห้องนั้นค่อนข้างสกปรก จึงอยากแก้ปัญหาด้วยการจัดทำโครงการแข่งขันความสะอาดของห้องเรียนขึ้น เพื่อหวังว่าจะช่วยแก้ปัญหาความสกปรกของห้องเรียนในโรงเรียนได้บ้าง นักเรียนเห็นด้วยกับความคิดของอนุวัตรหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. เห็นด้วย เพราะคิดว่าผลที่ได้รับน่าจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนบ้าง
- ข. เห็นด้วย เพราะนอกจากจะเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับโรงเรียนแล้วยังอาจได้รับรางวัล
- ค. เห็นด้วย เพราะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์ในวิสัยที่สามารถทำได้
- ง. เห็นด้วย เพราะนอกจากจะเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับโรงเรียนแล้วยังอาจได้รับคำชมจากครูและผู้บริหารโรงเรียน
- จ. เห็นด้วย เพราะผลงานที่ได้น่าจะเป็นการสร้างศรัทธาในตัวของประธานนักเรียนและอาจจะได้รับความไว้วางใจในการเลือกตั้งใหม่ปีการศึกษาหน้า

38. ตอนเลิกเรียนวีระชัย เห็นครูช่วยกันทำป้ายเวที เพื่อจัดงานวันไหว้ครูในวันพรุ่งนี้ วีระชัยซึ่งมีความสามารถด้านศิลปะวาดเขียนจึงเข้าไปขอช่วยครูทำป้ายเวที ถ้านักเรียนเป็นวีระชัยนักเรียนจะทำอย่างนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ไม่ทำ เพราะต้องรีบกลับบ้าน
- ข. ทำ เพราะเป็นการช่วยเหลือครูและโรงเรียน
- ค. ไม่ทำ เพราะเป็นเรื่องของผู้ใหญ่เด็กไม่ควรยุ่ง
- ง. ทำ เพราะสงสารครูที่ยังต้องทำงานตอนเลิกเรียน
- จ. ทำ เพราะอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

39. ในวันพรุ่งนี้จะมีกิจกรรมทำความสะอาดครั้งใหญ่ของโรงเรียน เทวและเพื่อนๆ อีกหลายคนนัดกันหยุดเรียน เพราะไม่ยอมมาทำความสะอาด ถ้าเป็นนักเรียนจะทำอย่างนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. ไม่ทำ เพราะไม่ยอมอยู่บ้าน
- ข. ไม่ทำ เพราะกลัวครูประจำชั้นจับได้
- ค. ไม่ทำ เพราะอยากช่วยเหลือโรงเรียน
- ง. ไม่ทำ เพราะไม่ยอมเอาเปรียบเพื่อน
- จ. ไม่ทำ เพราะเป็นการแสดงออกถึงความเห็นแก่ตัว

40. ในวันพรุ่งนี้ครูบอกว่า เราจะมีกิจกรรมคืนน้ำใสให้กับคลองแสนแสบ ซึ่งน่าจะเสียอย่างรุนแรง โดยการช่วยกันนำน้ำหมักชีวภาพไปเท ถ้าเป็นนักเรียนจะเข้าร่วมในกิจกรรมนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. เข้าร่วม เพราะไม่ยอมขาดเรียน
- ข. เข้าร่วม เพราะจะได้ถือโอกาสไปเที่ยว
- ค. เข้าร่วม เพราะไปกันหลายคนคงสนุกดี
- ง. เข้าร่วม เพราะเป็นกิจกรรมของโรงเรียน
- จ. เข้าร่วม เพราะอยากมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นายกรรยา พรรณา
วันเดือนปีเกิด	26 ตุลาคม พ.ศ.2524
สถานที่เกิด	อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ 93 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2553	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา (กลุ่มการสอนสังคมศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ